A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

MIKROFILMTÁR

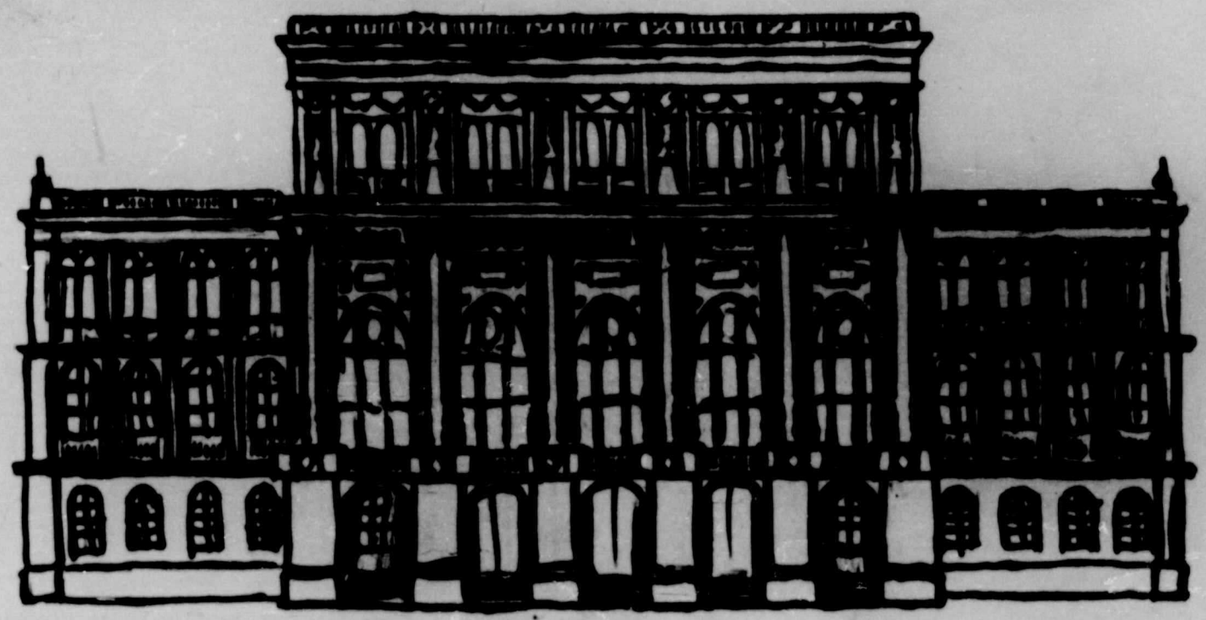

BUDAPEST

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE

1959

FOTO: SZ. É.

MTA KÖNYVTÁRA
KÉZIRATTÁR

DISZMŰVEK 277.

NOTATA EX IOANNIS JONY COMMENTATIONE HISTORICO JURIDICA ORIGINES DE PROGRESSU IURIS HUNNO~ ~HUNGARICI.

KÉZIRAT, 1756. 2° 300 p.

272

A MAGY. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA VIGYÁZÓ FERENC KÖNYVTÁRA. 1037

Notata ex Joannis Jony Commentatione Historico Juridica de Origine & Progressu Juris Hunno-Hungarici

Sectio I.a

De Jure Hunnorum, usque ad tempora professæ fidei Christianæ

§. 1.

Hunni ab ingressu in Pannoniam usque ad electionem S. Stephani Democratico Aristocraticam tenebant rempublicam, adeò ut ipsorum Duces non tam imperandi, quam administrandi polluerint potestate; utebanturque loco Juris Scripti peculiaribus Consvetudinibus. Trip. Par. 1.a et C. 3.

§. 2.

In more positum erat apud Hunnos, ut cum Communitas convocaretur, mucro sanguinis aspergine tinctus media Hunnorum per Habitacula Castraque deferreretur, uxorque subsequeretur Præconica dicens: Vox Dei & præceptum Communitatis universæ, ut unusquisque in tali loco (eundem designando) armatus, vel qualiter potest, compareat, Communitatis Consilium simul & Præceptum auditurus. Duravit hæc consvetudo usque ad S. Stephani Monarchicum Imperium.

§. 3.

Attila verò animum ad stabiliendum Legibus Regnum intendebat vel maxime. An vero tales Leges latas in Scriptum redegerint dubium est: constat tamen ex Matth. Belii Exercitatione de Litteratura Hunno Scythica Sectione 2.da & 3.tia Hunnos suum Alphabetum habuisse. Adhæc constat, habuisse Attilam Scribas, nimirum Aetium ex Galliis missum, & Rusticium bello captum. Secundum Priscum Rhetor.

Sectio II.da

De Legibus Hungarorum a tempore receptæ Religionis Christianæ usque ad Compilationem Decreti Tripartiti sub Uladislao II.do susceptam

§. 1.

Hungari recepta religione Christiana, honestas jam observarunt

Consve

Consvetudines, hinc Leges seu Jus quoddam Municipale sibi dumtaxat proprium statuerunt.

§. 2.

S. Stephanus Rex primus, Apostolicus, Anno Chr: 1035. praeclaras edidit Constitutiones tribus Libris comprehensas, & in Capitula dispersas, Fidei tamen Rudimenta magis, quam Litium fomenta complectentes. Primus quidem Liber ad Emericum Filium ejus Ducem directus. Secundus verò in Synodo Tholnensi promulgatus est.

§. 3.

Concilii & Synodi vocabulo usi sunt loco Dietae veteres, & mutuabant hanc vocem a Sacris Conventibus, qui pariter Concilia nominabantur. Hujus S. Stephani Regis Privilegia servantur, si quae usquam reperiantur.

§. 4.

Petrus Alemannus Successor S. Stephani e Sorore ejus Gysela et Burgundiorum Duce Guilielmo natus, una cum ejus Successore Aba Leges per S. Stephanum conditas, abrogarunt, & pro Lubitu suo novas condiderunt, Paganam vicissim inducentes Religionem. Unde & horum Privilegia non servantur. Andreas tamen 1mus regio Diademate redimitus severè restituit in integrum S. Stephani jam sepultas Leges. In hoc pium institutum Andreae I. etiam Successor ejus Bela 1mus pedibus transivit, nam hic non solum S. Stephani Leges confirmabat, verum etiam suis auxit, rem Monetariam aureos nimirum Byzantinos pretium 40. Argenteorum adaequantes instituit, rebusque Venalibus pretia tulit, & Libram Ponderationemque omnifariam induxit. Et haec erit solummodo ratio, cur hujus Belae 1ri Leges sint abrogatae? quod nimirum hae solummodo rem mercatoriam respexerint, & rerum venalium pretia limitaverint. Hujus Privilegia servantur.

§. 5.

Bela 1mus Successor Salamon Andreae Regis filius condiderat eadem Leges quae tamen nulla firmitate munitae in irritum transierunt, eo quod triplicatus ejusdem Coronationis Actus quasi monstrosum quid a legitima Regum Inauguratione toto Coelo discreparet. Nec ulla ejus Privilegia servantur.

§. 6.

Persa I. ob brevitatem Regiminis nullas Leges reliquit, ejus tamen Privilegia servantur.

§. 7.

Successor ejus Ladislaus I. Pius, pias & justas condiderat Leges, & ad imitationem S. Stephani I. in tres pariter Libros sub nonnullis Capitulis dispositas constituit. Quae tamen vel maximè religionem respiciunt imprimis verò Liber primus, in Libro secundo & Tertio jam etiam Leges Civiles imprimis de Furtis ejusdemque Poenis immixtae sunt; magna enim tum temporis Furum copia in Hungariam irrepsit, & proindè rigorosius etiam puniri debuerant, adeo, ut qui supra unius Gallinae pretium furatus est, licet Principi proximus fuerit, suspenderetur.

§. 8.

Quod igitur hae Leges se ad forensia, & Civilia Negotia non extenderint, ratio haec fuit:

1mo Quod Juri Canonico locus dabatur

2do Quod Jure adhuc naturae uterentur

3tio Quod ipsa voluntas Regis certis in Casibus pro ipsa lege haberet

4to Quod etiam sanae rationis intelligentia accesserit.

Hujus S. Ladislai I. Privilegia omnia servantur.

§. 9.

Colomannus Successor Ladislai curavit legalem S. Stephani Regis textum in Concilio Vercelino Anno 1053. perlegi, renovavitque eum, & additis Sanctionibus certis Inscriptionibus inclusis, auxit, verum et hae statum Ecclesiasticum magis respexerunt. Hujus Privilegia observantur.

Notandum, quod hic Colomannus primus fuerit, qui Dei Gratia Regem se scripserit, quod & Archi-Episcopus Strigoniensis fecerat, cum apud Antecessores ejus, haec observaretur Clausula: Divina favente Clementia &c.

§. 10.

Stephanus IIdus qui successit Colomanno, uti Regno parum salutaris fuit, ita nec augmentatione Legum posteritati se commendavit. Ejus Privilegia servantur.

§. 11.

Andreas IIdus Hyerosolimitanus altero anno post felicem ab expeditione Hyerosolimitana reditum & quidem 1222. egregiarum ac fundamentalium Regni Legum fundator sanctorque fuit imprimis vero stabilivit Libertates, & Praerogativas Nobilitares, adeò ut prius quam subsequenti tempore quis Regum coronaretur, jurare debuerit, se hasce Leges observaturum, quod & hodie adhibitis tamen quibusdam Cautionibus. Et hoc ipso ejus observantur Privilegia.

§. 12.

Antecessores ejus post Stephanum II. Bela nimirum II. Geiza II. Stephanus III. Quorum Privilegia servantur. Ladislaus II. Stepha

phanus IV. Quorum Privilegia non servantur; Bela III. Emericus. Quorum valida sunt Privilegia, si quæ extarent, servarentur: Successoresque ejus Bela IV. Stephanus V. Ladislaus IV. Quorum Privilegia observantur, Andreas III. Venceslaus, Interrex & Otto Dux Bavariæ. Quorum Privilegia non servantur; nullis Legibus ornabant Hungariam.

§ 13.

Et quamvis Carolus, filius Caroli Martelli nullas Leges condiderat, excepto uno Decreto Camerali Anno 1342. in Festo Purificationis D. Virginis Vissegradini emanato, nihilominus tamen Justitiæ curam gerebat, adeo ut ex Gallijs planè Processum Judiciarium in Causis inchoandis, prosequendis, discutiendis, & terminandis adferri curaverit, cujus usus ad hæc usque tempora inviolatus extitit. Ejus Privilegia sunt valida.

§ 14.

Ludovicus I. non solum Leges per Andream latas acceptavit, approbavit, & confirmavit verum etiam suis jam plenius ad forensia Negotia extensis Sanctionibus auxit. Hujus Privilegia ab Aō 1364 valent.

§ 15.

Sigismundus Imperator Romanorum Sextuplicia edidit Decreta, e quibus I. Anno 1404 feriâ tertiâ proximâ post Dominicam Invocavit, Budæ; II & III. Anno mox subsecuto 1405. IV. Anno 1411. V. in Festo Georgii Martyris Anno 1434. VI. denique Anno 1435. Festo Gregorii Pontificis Budæ. Verum Litteræ & Privilegia ejus ante 1406. edita non servantur.

§ 16.

Albertus quoque non contemnendum sancivit Decretum: ejusque Privilegia servantur.

§ 17.

Cum Uladislaus I. Polonus ad Varnam cæsus fuisset, ne Regno Principe destituto, res exinde publica convelleretur; Status & Ordines indicto Annō 1446. generali Conventu Articulos concluserunt, quibus etiam rigorosum illud Juramentum ab eorum electo Gubernatore Joanne Corvino præstitum insertum est.

§ 18.

Ladislaus Posthumus habitis Anno 1454. in Festo Conversionis Divi Pauli Apostoli Conventibus Budæ utiles, & summe necessarias illo tempore Leges unico Decreto contentas promulgavit. Privilegia ejus ab Anno 1453. valida sunt.

§ 19.

Absente adhuc Matthiæ I. Rege Michael Szylagyi de Horoszegh in quinquennali Regni Gubernatione Decretum edidit Aō 1458. in Conventu Pesthini celebrato

§ 20.

Matthias I. Corvinus clarissimus & fortissimus Rex, invictæ Virtutis Heros, & Justitiæ Cultor intentissimus, extra quinque minora Decreta, quorum primum Aō 1462. in generali Congregatione ante ejus adhuc Coronationem edidit. Quod deinde occasione Coronationis ejus Aō 1464. secundum excepit. Tertium Anno 1471. feria quarta ante Festum Matthæi Apostoli in Conventu Budensi. Quartum post reditum ejus a Bello Austriaco, quod Aō 1478. contigit, in Dominica Quasimodogeniti pariter Budæ. Quintum denique Aō 1481. itidem Budæ in Festo Divisionis Apostolorum, adjectis hic etiam Articulis Diætæ Anni 1485. qua Comes Emericus de Zapolya in Palatinatus dignitatem evectus est; extra inquam hæc quinque minora Decreta sextum etiam in Conventu Budam ad Calendas Januarias Aō 1486. indicto condidit. Privilegia ejus a tempore Coronationis valent.

Notanda hic Historia venit receptionis & observantiæ Legum Justineanarum in Hungaria. Nimirum cum Beatricem Neapolitani Regis Ferdinandi filiam Matthias Rex in Matrimonium accepisset, eamque Aō 1476. in Hungariam adduxisset, comitati sunt eundem intra reliquos celebres aliquot & Clari Juris Doctores ex Consilio Regio, qui cum Soepius præsente Rege honorificam Legum Justiniani mentionem facerent, persvaserunt ei, ut disciplinas set Exercitium illarum in suas Provincias reciperet; quod & Matthias fecit, & sic Jus Romanum tunc temporis in Hungariam receptum est.

§ 21.

Uladislaus II. Rex Bohemorum Casimiri Poloniæ Regis filius Successor Matthiæ, in ipso Juris scribendi studio & labore non vulgarem Justitiæ amorem indicante, majorem Matthia laudem videtur mereri. Sanxitque Leges septem Decretis comprehensas: quorum primum, quod majus audit Aō 1492. Budæ sancitum est, secundum Aō 1495. iterum Budæ in Diæta pro Festo B. Georgij, Tertium Budæ etiam Aō 1498. quo Libertates Nobilita

litares confirmantur. Quartum Aõ 1500. in Campo Rakos ad Festum B. Georgij. Quintum Aõ 1504. inde in Campo Rakos Sextum Aõ 1507. in jam dicto Campo Rakos Septimum denique Aõ 1514. rursus Budæ Die 19. Nov. produit. Privilegia ejus omnia servantur.

§ 22.

Sub hoc Uladislao II. Stephanus Vorbötzius Personalis Præsentiæ Regiæ Locumtenens, suum Tripartitum Decretum conscripsit, quod & occasione Conventus Regni Generalis Aõ 1514. Budæ Regi præsentatum, & ab ipso approbatum, confirmatum Sigillo roboratum & Lege lata publicatum est, ab ipso vero Vorbötzio e vita discesso jam Uladislao annum 1521. publicis typis mandatum. Huic Decreto Tripartito accesserunt quædam adhuc articulares Leges, quibus Doctrinæ Tripartitales partim explicatæ, modificatæ, imo & abrogatæ sunt, partim etiam vis & authoritas Tripartiti allegata & stabilita.

§ 23.

Hocce itaque Tripartitum in tres partes dividitur, cujus Prima Pars de Personis, secunda verò & tertia de rerum ac Causarum processibus agit. His partibus præmisit Author Prologum qui generalia Juris principia de Justitia nimirum & Jure tradit.

§ 24.

Tripartitum hoc Vorbötzij ex tribus fundamentis constat. I.mo Ex Constitutionibus & Decretis publicis II.do Ex Principum Privilegijs. III.tio Ex Judicum Ordinariorum Regni Sententiis.

§ 25.

Hocce Opus Tripartitum & Germanice & Hungarice extat, Germanice quidem Authore Augustino Wagnero Wilseccensi J. U. Candidato & J. Reipubl. Posonl. Hungl. Causarum Directori ad Mandatum Mattha. II. Reg. Hungl. & Imper. Viennæ in fol. minori Aõ 1599. sub Titulo Decretum oder Tripartitum Opus der Lands Rechte, und gewohnheiten des Hochlöbl. Königs Reich Ungarn. Hungarice vero authore Blasio Vorös J. Comitatus Bihariensis Jur. Not. Caspar Helthay Sen. natu Calcographus, Claudiopolitanus, Joannes Laskay in Alba Julia Transylvaniæ vetustissima Urbe Capellanus, & tandem Aõ 1611 Caspar Helthay Jun. qui illam versionem Anno 1660

Leut-

Leutschoviæ publica luce donavit in quarto adjunctam textui Latino.

§ 26.

In illustrando hocce Tripartito Vorbötziano operam navarunt: Magister Joannes Kitonichius de Kostanicza Director Causarum Regalium Sacræque Coronæ Fiscalis, duplexque Scriptum edidit hanc in rem: Primum est Directio Methodica Processus Judiciarii Juris Consvetudinarij J. Regni Hungariæ absolviturque XII. Capitibus, quæ vicissim in certas quæstiones distribuuntur. Secundum ejus Scriptum est, Centuria Contrarietatum & Dubietatum e Tripartito desumptarum & resolutarum

§ 27.

Joannes Decius Barovius Transylvanus Sytagma Juris Imperialis sive Justinianei & Hungarici edidit Claudopoli Transylvanorum Aõ 1590. in 4to quatuor Partibus absolutum. Cui Operi præmisit Tabellas Bagogicas, quibus totam Tractationem primo intuitu Legentibus proponit. In fine verò Operis Juris Regularum & Sententiarum Centurias VI. adjecit, quas in certas rursus Decades digessit.

§ 28.

Bernhardus Bakschay condam Joannis de Zapolya Consiliarius & JCtus Excellens, ad Tripartitum Opus eruditum Commentarium concinnavit. Cujus tamen Editio incerta.

§ 29.

Inter Epitomatores Tripartiti eminet Stephanus Aszalay Vice Judex Curiæ Regiæ, scripsitque Indicem s. Compendium Tripartiti, & Generalium R. H. Decretorum Ordine Alphabetico digestum in 4to Sumptibus Georgij Erdödy Tavernicorum Regalium Magistri 1694. prius 1650. Tyrnaviæ.

§ 30.

Cynosuram Jurisperitorum fertur scripsisse C. Franciscum Nadásdy usque ad Annum 1681.

§ 31.

Sambucus tradit: Rev. Nicolaum Thelegdium Quinque Ecclesiensem Judicem, seu Enchiridion omnium Decretorum & Constitutionum Hungaricarum, usque ad Annum 1579. scripsisse, quod primò Viennæ 1581. in fol. Deinde Leutschoviæ Aõ 1660. editum. In fronte hujus Tractatus verò præmisit Chronologicam omnium Decretorum & Articulorum dispositionem ad Annum

usque

usque Millesimum Quingentesimum Decimum Octavum.

§ 32.

Joannes quoque Oltolicsanyi compendium Decreti Tripartitici legalo sermone composuit. Cui addenda Dn. Sebastianus Dobrentei Sopron. Scriptor Archivarius Archonomica Decreti Tripartiti

§ 33.

Mich. Nyéró Causarum Patronus scripsit Jurisprudentiam e Jure Hungarico Collectam IV. Libris complectam, Liberque I.mus agit de Jure in genere, 2.dus de Personis & Rebus, 3.tius de Processu Causarum 4.tus de Fisco & Praedialibus.

§ 34.

Similem Operaeum Juris Hungarici consignavit Stephanus Werbőczi I. Comitatûs Tolnensis, Dorsodiensis, & Zarnensis Juratus coram Notarius. Ad hoc Paulus Bredeczky Cnus confecit Directionem Processualem circa Causas in Comitatibus, & coram illorum Judicibus, & Sede Dominali ventilandas.

§ 35.

Andreas Székely Patronus Causarum edidit Processum Judiciarium Ao 1696. die 2.a Januarij in Pago Hundorf Comitii Sempsiensis adjacenti duabus Partibus constantem. Item Dominus Andreas Szirmay de Szirma Descriptus Cnus consignavit Compendium Tripartiti

§ 36.

Ex Collatoribus Juris Tripartitici celebres sunt Joannes Baptista Szentiványi Ord. Praed. S. Th. D. qui Collationem Jur. Rom. & Hungarici quoad prima Juris principia edidit Argentorati Ao 1691. in 8.o & Franciscus Tory Archidiaconus qui Experimentum Reducendi Jura Hungarici ad suos Fontes, & Collationem Hungarici Juris Hungarici cum Jure Rom. & Hungarici in certis Exemplis Tyrnav. Ao 1699. in 12.o perfecit. Huc accessit quoque Joannis Tony Dissertatio de Usu & Auctoritate Jur. Can. & Rom. in Regno Hungariae circa Doctrinam de Parcia Potestate Ao 1717. Semestri 4.o

Sectio III.tia

De Jure Hungarico a temporibus Compilationis Decreti Tripartiti sub Uladislao II.o usque ad Augustissimum Romanorum Imperatorem Carolum VI.

§ 1.

Ludovicus II. Uladislai II. filius & Successor VII. Decreta edidit 1.mus Anno 1518. in Festo Jacobi Dolna in Dieta II. eodem Anno Festo Nic.

Nic. Sacris Dacsica. III.tia eidem in Convencu Dacsica Ao 1519. IV.ta Ao 1521. die 23.a Novembris in Comitiis Budensibus. V.ta die 24.a April Ao 1523. cursus Budae. VI.ta in campo Rákos Ao 1525. tempore Dietae in Festo B. Mariae V. VII.ma Stephano Statuan Festo Nativitatis B. Joannis Baptistae Ao eodem 1525. Privilegia ejus servantur.

§ 2.

Successit Ludovico II. ejus Affinis Ferdinandus I.mus qui Hungariam cum Austria conjunxit, & Jagnae Annam Filiam Uladislai II.di Ludovici II.di Sororem in Matrimonio. Hic 21. Decr. eligitur. In I.m continentur Arct. Budenses Anni 1527. statim post Coronationem editi. In II.do eidem Arct. Budenses 1528. In III.tio Arct. Cassovienses 1536. In IV.to Arct. cursus Posonienses pro Festo Conversionis S. Pauli Ao 1507. conditi. In V.to Arct. Novisolienses Anno 1542. In VI.to Arct. Posonienses eosdem Anni, pro Festo omnium Sanctorum. In VII.mo Arct. decimo Novisolienso Anno 1543. in Festo S. Elisabethae. Pragae 1544. confirmati. In VIII.vo Arct. Tyrnavienses Anni 1545. In IX.no Arct. Posonienses Anno 1546. Die penultima Aprilis Februarij. In X.mo Arct. Tyrnavienses Anno 1547. Sanctae Anno 1548. die 22.da Februar Augustae Vindelicorum confirmati. In XI.mo Arct. Posonienses Ao 1548. die 22.da Novembris, editi. In XII.do Arct. pariter Posonienses Ao 1550. die 13.a Februar In XIII.tio Arct. Posonienses Anno 1552.da die 26.a Maij. In XIV.to Arct. Sopronienses Anno 1553. die 19.a Maji. In XV.to Decreto comprehenduntur Arct. Posonienses Anni 1559. die 12.a Aprilis. In XVI.to Arct. Posonienses Anni 1555. Augustae Vindelicorum confirmati. In XVII.mo Arct. item Posonienses Anni 1556. die 25.a January. In XVIII.vo Arct. Posonienses Anni 1557. die 3.a July. In XIX.no Arct. vicesimo Posonienses Anno 1559. editi die 10.a Maij Augustae vero Vindelicorum confirmati. XX.mo ejus Decretum prodiit Viennae Anno 1560. die 10.a Aprilis. In XXI.mo Arct. Posonienses Anni 1563. die 13.a Novembris. Hujus Regio Litteras & Privilegia aliqua valent in Judicio aliqua non.

§ 3.

Maximilianus II.dus Successor Ferdinandi I.mi Septem Decreta reliquit, quae I.mus Anni 1563. die 2 Maij Augustae Vindelicorum II.dus Anni 1567. die 27.a July Posonij confirmatum. III. Posoniense Anno 1569. die 20.a Octobr. IV.tum Viennae Anni 1572. &

27 Aprilis V.tum Iterum Posoniense Anni ejusdem die 15.a Octobris VI.tum Viennense Anni 1574. die 4.ta Aprilis. VII. Pariter Viennense 1576. die 22.a Februarij. Privilegia ejus servantur.

§ 4.

Hujus Successor Rudolphus II.dus quindecim reliquit Decreta, prodiitque 1.um Posonii Anno 1578. die 13.a Aprilis 2.dum Posonii Anno 1582. die 19.a Februarij 3.tum Posonii 1583. die 28.a Aprilis 4.tum Posonii Anno 1587 Pragae Anno 1588. die 28.a Februarij confirmatum. 5.tum Posonii, confirmatumque Pragae 1593. die 20.a Martij. 6.tum Posonii Anno 1595. die 10.a Januarij Pragae 15. Martij confirmatum. 7.tum Posonij Anno 1596 die 15.a Januarij confirmatum 26.a Martij Pragae. 8.tum Posonij ad Festum Purificationis B. Virginis Mariae 1597. die 6.a May confirmatum. 9.tum Itidem Posonii 1598. in Festo Conversionis Pauli. 10. Posonii pariter 1599. die 3.ta Aprilis 11.tum Posonii in Festo Purificationis B. Virginis Mariae die 5.ta Aprilis Anno 1600. confirmatum 12.tum Eodem Loco & Festo Anno 1601. die 15.a Aprilis Pragae subscriptum. 13.tum Eodem Loco Posonii 1602. in Festo Petri confirmatum Pragae 20.a Aprilis. 14.tum Posonii 1603. die 4.a Februar. eodem Loco 15.a Aprilis confirmatum, & denique 15.tum Pariter Posonii Anno 1603. die 3.tia Februarij confirmatum Pragae die 1.a Maji 1604. Privilegia ejus a tempore Coronationis, quemadmodum aliorum Regum servantur.

§ 5.

Matthias II.dus Successor prioris quatuor Decreta condidit, emanavitque 1.um Posonii Anno 1608. die 6.a Decembris. 2.dum Posonii 1609 die 1.a Novembris confirmatum 23.ta Jan. 1610. 3.tum Posonii 1613. die 24.a Februar. confirmatum Viennae die 25.a Aprilis 4.tum quoque Posonii Anno 1618. die 4.a Martij. Privilegia ejus servantur.

§ 6.

Ferdinandus II.dus quatuor Decreta reliquit Primum prodiit Sopronii Anno 1622. die 1.a May confirmatum Viennae die 18.a Aug. Secundum Sopronii 1625. confirmatum 20.a Decembr. Viennae. Tertium Posonii 1630. sub initium May confirmatum 24.a Ejusdem. Quartum Anno 1634. in Festo Andreae, Sopronii, confirmatum die 15.a Febr. 1635. Privilegia ejus servantur.

§ 7.

Ferdinandus III. aeque quatuor Decreta consignavit. 1.um Anno 163[illegible] die 21.a Septembris, confirmatum 1638. die 26.a Martij utrumque Posonii accidit 11.um Posonii Anno 1647. sub initium May [illegible]

Junij confirmatum. III.tum Anno 1649. die 25.a Januarij Posonii die 3.ta Julij in Arce confirmatum, ac denique IV.tum Anno 1655. die 3.ta Julij in Arce Posoniensi. Privilegia ejus servantur.

§ 8.

Ferdinandus IV. Princeps maximae Expectationis ob praematuram mortem, quae vivente adhuc Patre Viennae 1654 accidit, nulla reliquit Decreta.

§ 9.

Leopoldus Magnus quatuor Decreta edidit, subscripsitque 1.um in Arce Posonii Anno 1659. die 4.a Decembris. 2.dum Posonii Anno 1662 initio May confirmatum die 19.a Septembr. Anno eodem. 3.tum Sopronii Anno 1681. die 30.a Decembr. 4.tum Anno 1687. Posonii pro Festo S. Lucae Evangel. Privilegia ejus servantur.

§ 10.

Josephus Filius Leopoldi indixit quidem pro die 29.a Februar. Anni 1708. Diaetam in qua etiam mox Diaetales Tractatus in Articulos redigi debuissent: verum intervenit morbus Contagionis, qui totum distulit Negotium interea vero temporis Rex etiam citra spem omnem diem obiit supremum. Anno demum 1712. & 1714. reassumpti & determinati.

Sectio IV.

De Juribus Hungariae eorundemque felicissima reformatione sub Carolo VI. Rom. Hungariae autem III.

§ 1.

Carolus VI.tus occasione Diaetae Posonii Articulos 1714. conclusos, Anno 1715. die 10. Junij in Castro Laxenburg manu ratificavit Regia. Adhaec indixit Comitia 1722. die 20. Junij, quorum occasione conclusos Articulos Anno sequente 1723. confirmavit.

§ 2.

Hic Carolus VI.tus restrictam Tabulam Regiam Anno 1723. cum plenaria judicandi facultate confirmavit. Tabulam quoque Banalem Croatiae & Schlavoniae pari ratione celebrandam praecepit, & Judicium Regium Septem-Virale Octo Viris ex statu Praelatorum, Magnatum, Nobilium adauxit; abrogato Processu Magistrorum Protonotariorum in Partibus Tabulas subalternas in quatuor Regni Districtibus, quae hinc etiam Districtuales vocantur, assignato illis tempore, modo, authoritate, Locove idoneo, erexit, Inde Archivum Regni universale Posonii in Domo Regnicolarum, nominato Archivi Conservatore ordinavit; Majoratus item Institutionem conces-

sit

sie; Processibus antezugalibus Mercatorum intrum conveniendorem prescripsit, Intercessoribus, Decretoribus, Suppressoribus & Violatoribus, Literarum Missilium, poenam conventionem statuit; Tricesimatorum, Telonia eorumque Collectores strictis coercuit Legibus; Filiorum Patrio Educationem serio praecepit. Adhaec Consilium etiam Regium Locumtenentiale Praesidi Palatino, cum 22. Consiliariis et Statu Praelatorum, Magnatum, Nobilium ordinarie. Jus Hereditarium Successionis atroqui jam sexui Masculino proprium, et juxta Domus Austriacae in sexum etiam femininum extenuit.

§. 3.

Quamvis Florissimae Memoriae Imperator & Rex Carolus VI. in animo habuerit & jam in Dieta Anni 1713. propositum formare Systema Juridicum in effectum non deduxerit; attamen in Dieta, quae in Diem 17ma Maij Anni 1728. indicebatur, praeter Articulos Statum publicum Politicum videlicet Oeconomicum & Militarem concernentes salubertimas etiam rem Juridicam respicientes Leges condidit: Primo: De modo Procuratorem & Plenipotentiarium per eos, qui ex regno Regnum exercerent constituendi; Quomodo Testimonium Ignorabilis contra Nobilem, Servi pro & contra Dominum admittendum, et quomodo & in quibus Casibus Submissio vel adjudicatio Juramenti obtinenda veniat, Quae Causae extra Dominium deferentur; Quatenus Causae a Sententia V. Comitum, vel Judicium ad Sedriam Comitatus intra vel extra Dominium transmitti debeant; Quae Causae non appellabiles. De modo Transmissionis Causarum in & ex Regno Dalmatiae Croatiae, Sclavoniae; Ne Causam appellans, & in Foro superatus serio succumbens ad expendendos Partem triumphantem sumptus & negotium per eandem frustra obligetur. Constituit ad haec etiam Judicia remedia, videlicet: Regulationem, Oppositionem adversus Judiciarias Sententias & Bonorum judiciaditer executorum Occupationem, Prohibitam, Procuratorio revocationem, Depositionem Causae. Item definivit Judicatum Comitatensem, Praescriptionem 32. Annorum, in Domos Nobilitaribus, etiam quod actiones Debita, si intra 32. Annos non fuerint inventae, Praescriptionem incurrant. Definivit denique Processum Impensionalem, modum & Processum Invagationis, & abactionis Pecorum; & Observationem Causarum Servici.

§ 4.

Maria Theresia Regina Noster Clementissima indicta Dieta Anno 1741. Politicas solum propter bellorum discursia non Juridicas tulit Leges, excepta Sublatione Neo-acquisticiorum, ubi Causantes ad ordinariam Juris viam sunt relegati. Qua ratione occasione Dietae Anni 1751. nullae Leges Juridicae, quamvis elaborari coeptae sint, propter alia urgentissima Negotia emanarunt, verum solummodo Politicae. Tuto ergo Juridicarum Legum Confectio in futura tempora dilata est.

§. 5.

Ex his itaque Legum Serenissimorum Decretis & Constitutionibus recentiori addito etiam opere Tripartito Verbocziano Jus Juris Hungarici confectum est.

§. 6.

Quod Ex Leges Latina non Nativa Hungarica Lingua conscriptae sint, haec putant esse rationem: Quod primi Leges in Aula adpropagandam Religionem Christianam Viros Ecclesiasticos Romanos habuerint, per quos dum Latina Lingua pene gnari fuerint Decreta sua etiam Latino Idiomate consignari curarunt; quod Exemplum & Religiosi sunt secuti. Secundo: Quod S. Stephanus id statim mitio ad mutationem Legum Romanarum hac Lingua exercitium, facere voluerit.

Sectio V^ta

De peculiaribus Hungariae Juribus

§ 1.

Jus Tavernicale nomen accepit ab ipso Tavernicorum Regalium Magistro, qui Appellationes Regiarum Liberarum quo Civitatum de antiqua Consuetudine Jurisdictioni Suae subjectarum videre, terminare que conoverit.

§ 2.

Jus Tavernicale eos peculiaris Lex Liberarum Regiarum Tavernicalium que Regni Civitatum, quae Appellationes e Scabinis ipsarum Judiciariis suo modo provocatae, per Magistrum Tavernicorum vel hujus gerentem, addictis etiam quibusdam Senatoribus eorundem Civitatum Juramentum juxta juxandi Religione obstricto revidentem & dijudicantur.

§ 3.

Jus Tavernicale multis jam annis ante occupatam per Turcas Budam, ubi Clarissimum Judicium Tavernicalium Domicilium erat, periit, verum in hac Turcarum occupatione magnam jacturam pati debuit; & solummodo a Leopoldo M. Anno 1686.

Ire

die 2a Septembris una cum Civitate recuperatum. Deus domum ex
Ligurias Magnificum Joannem Dux de Lodi Magister Taverni corum
Regalium, de proximo interimit, Laudando Studio collegit.

§ 4.

Accepit Georgius Orlody de Mongyoros Archi Magister Taverni
corum Regalium Edictis Anno 1694. cum Indice Decretalium ex
tra Septem Uladislaianis Privilegiatis libros Articulo 91. adhuc
Articulos Tavernicalis Juris Tripartiti in 1a

§ 5.

Jus Civile seu Civicum, quod omnia Statuta & Consuetudines Mu
nicipales Regiarum & Liberarum Regni Civitatum, Oppidorumque
corumve Privilegiatorum Jus Stadii habentium comprehendit,
una cum Civicatibus eorundem coepit.

§ 6.

Jus Civile non una eademque ratione in omnibus Civitatibus us
tatur, sed pro dignitate cujusque Libere Civitatis & diversitate Civium.

§ 7

Gratis Criminalis a Jurium Calentissimo Viro concinnata, ac
Provinciis Austriacis communicata fuerat, postea vero a Fer
dinando III. Imper. Anno 1656. die 30a Decembris in Germa con
stitutionis idiomate germanico publicata, ac tandem cum explana
tione nonnullorum Articulorum Anno 1686. die 7a Aprilis per
Leopoldum denuo repetita & promulgata.

§ 8.

Comitatus habent super Agrorum, Graarum, Sylvarum, & Fe
diorum Custodia, molendinorumque Provisione, & circa observ
ationem Processuum & Terminorum Judiciariorum constitu
ere potest. Hujus vero data facultatis & Statuti Origo ab i
psis Comitatuum Incunabulis deduci potest.

§ 9.

Opificum Collegia etiam Statuta condendi Libertate gaudent,
quae tamen Speciatim Regio Consensu roborari debent Part III. q. 2

§ 10.

Jus Montanisticum sive Metallorum Civitates Regio Monta
nae caeteraque Civitates & Oppida Montana in Cautio circa ea
Metallica & Illarum fodinas occurrentibus observare consuev
erunt.

§ 11

Jus Montanisticum olim mere tantum Consuetudinibus con
ne

nebatur, quod tamen succedente temporum in certos Articulos redige
runt, ac taliter loco Regio Scripta inscripsarunt; verum Maximi Leopo
li 1a Anno 1573. non solum Constitutionem Montanam vulgo Maxim
lianam seu Ordinung dictam 40. Articulis constantem compila
vit, & promulgari curavit, verum verumvero quoque illos Articulos
in suo vigore relinquendo, duplicem insuper illorum explanationem
Ordini Constitutioni adjecit.

§ 12.

Jus Militare consistit in Regulamento, cujus Systema futuro tempo
re elaborabitur.

§ 13.

Jus Venatorium Nobilis Liberum habet per Hungariam, verum
Rusticis interdictum est. quod secus fit,

§ 14.

Jus XIII. Oppidorum Sepulturalium commodatum est ex Jure Sax
onico; eorum enim inhabitatores germanica Natione, ac proinde mo
Saxonica Lence oriundi sunt, unde olim Saxonicis Scriptis & Con
suetudinibus Nemeo accommodavere. Postea tamen habito frequen
Leges gravidam Municipales, ex Jure Saxonico & Consuetudinibus re
Hostio combinatas condidere, ac Regia quoque Authoritate corro
borari fecerunt.

§ 15.

Hae XIII. Oppida causas suas, pro majori expeditione ad Sedem
Regiam dum Königshofen Stuhl ex 13. Judiciis praedictorum
Oppidorum & suo Comite Judge Royal der XIII. Städte vocato con
stantem appellant.

§ 16.

Dalmatia olim Thracio paruit: extunc cum Imperium Romanum
in Orientale & Occidentale divisum fuisset, secesserat Dalmatia
sub Imperatoribus Orientalibus Romanisque accebatur
Legibus. Cum vero Joannes VI. Summus Pontifex Anno 699. ad Pu
dimericum Dalmatiae, Croatiae, & Sclavoniae Regem, fidei Chri
stianae propagandae causa Cardinalem Honorium, & unum ad suc
ei adjunctum, cum duobus etiam Episcopis misisset, & his Legeo
Salutares Christianas hisce Regnis communi cum Consensu Re
gio praescripsissent Legibus his Christianis Summus Cum emolu
mento imbuta sunt. Successu temporis cum Dalmatia, Croatia,
& Sclavonia ab Orientali Imperio avulsa essent, & circa An
num 1091. regnante Ladislao I. & ejus Successore Colomanno
Regno Hungariae conjuncta, cumque Verbocsianum Opus sub
Uladislao Confirmatum esset, tunc Hocce Opus Tripartitum his
etiam in Regnis publicatum & acceptum est.

§ 17.

§. 17.

Circa Jura Transylvanica quadruplicia notamus intervalla, nimirum: Ante Hungaricum Regimirio a Hungaria separari, &c. deinde Hungaricum Regimirio a Hungaria separati, & Transylvaniæ annexum Hungariæ denuo. Habuit vero Transylvania antegram Hungaria donec exeunt suas Leges conservandi neque proprias, quo tandem autem, & quo Legum harum circumvolantia penitus ignoratur. Ex eo vero tempore, quo Hungaria obvenit Transylvania, communibus cum Hungaria utebatur Legibus & Juribus. Post hæc vero infelicem Ludovici II.di ad Mohacs Joannes de Zapolya Vajvoda Transylvaniæ in Hungaria etiam Regem electus, sibi suisque successoribus Principibus hoc Regnum regendum appropriavit, tulerunque sibi Principes peculiares Leges, institutis conventibus Hungaricis Idiomate scriptas, quas deinde Leges Anno 1653. die S.ti Martij Georgius Rakoczius ab Anno 1540. inchoando, per viros idoneos & Legum Consuetudinumque Patriarum peritos, informandas, bene ut in S. Partes, certosque Titulos redigi, promulgari, & eodem Anno Varadini elegantissimo Typo in folio dari curavit Titulo sequenti: Approbatæ Regni Transylvaniæ Constitutiones & Partium Hungariæ eidem annexarum. Has deinde Leges Successor ejus Alich: Apafy cum aliquas nocivas & contrarias animadverteret, compilari & publicari curavit, eaque sub Titulo: Compilatæ Constitutiones Regni Transylvaniæ & Partium Hungariæ eidem annexarum. Anno 1695 Claudiopoli in IV.or partes pariter in 8. partes divisæ, & nonnullos Titulos.

§ 18.

Leopoldus deinde I.us Anno 1687 Transylvaniam victoriis sibi recuperavit, Jure quasi postliminii, qui Jura ejus sacra & tecta religiose & confirmavit. Quod & Successores ejus.

Finis.

Membrum I.tum

Caput I.mum
De Cancellaria

§. 1.

Cancellaria Regia Hungarico Aulica, ese immediata Aulicum Dicasterium, quod cum aliis velut unius ejusdemque Principis Dicasterijs immediatis Correspondentiam æqualem habet. 1791. 13. & sine a nullo alio Aulico Dicasterio habet dependentiam 1715. 17.

§ 2.

Cancellaria constat ex capacibus idoneisque subjectis ex omnibus Regni Partibus & possessionatis Hungaricis, adhæc etiam ex V. Cleno. 1791. 13.

§ 3.

Olim duo tantum Consiliarij Hungari penes Cancellariam erant, 1613. art. 25. 1630. 29. 1687. 7. 1655, 50. 1687. 8. & 1695. 25. in quo ultimo hoc notandum venit, quod si duo Consiliarij Cancellaria sua ex Camera Dominorum acceperint. Hodie jam ex eo cum sunt numero.

§ 4.

Statutum erat articulo 10. 1608. ne Dignitas Cancellarij benemeritis Personis, negue Hungaris Nobilibus conferatur, neque alio, quam Hungarorum Consilio abeque Religionis diversitate sua Majestas utatur in Negotijs Hungaricis.

§ 5.

Auctoritas Cancellaria in tractandis determinandis & expediendis Negotijs rebusque Hungaricis servanda præcipitur. 1609. 21. 1608. 9. 10. 1569. 38. 1613. 26. 1618. & 1622. 17. 1608. 10. 1635. 7 & 50.

§. 6.

Cancellaria tractat omnia Negotia, publica, politica, Juridica, Provincialia, & ingrauem in hæc incurrunt etiam Cameralia, Militaria & Commissarialia. 1741. 13.

§. 7.

Publica Negotia grauia expedit. 1542. art. 41.

§. 8.

Cancellaria Donationes & Inscriptiones expediat, & ordi[illegible]

grat, inrigorosta, nbihigve subeatur 1808. 9. Armales addec Litteras Judiciis cum commendatione & cauenon Domini Terrestris, Alicui tatibus vero & virtutis, literalique scientia preditis merito exoe spectu, confirmationes denique obtinerum Privilegiorum non in pa judicium Domini Terrestris expediat, sigvero alias expediant, nullius sine vigoris. 1822. 17.

§ 9.

Cancellaria delegat Judices convenientes ad gratificandos & merita pro diversitate causarum occurrentium, Judicesque ge gali destituarum. 1715. 17.

§ 10.

Universa Negotia excepto Juridicis contrarijs gvo Cancella, rius expedire negit, secundum ordinem ab. 24. 25 26. in Cancel laria Hungarica per Dominum Regni Hungariæ Vicecan cellarium expedianeur, solisque Expeditiones sua gvoque Ala jestati per eundem Dominum Cancellarium pro resolutione pro ponanevr. 1808. 16. 1791. 13.

§ 11.

Cancellarius propter publica, gvæ curat omnia, ab omere de larum excusatur. P. I^ma tit 122.

§ 12.

Observandum est, quod Archi-Episcopus Strigoniensis dicatur etiam Summus Cancellarius Aladd. 6. 88. qui olim Præsentis Regiæ Alatis, & unus ex Judicibus Regni ordinarijs existit. tit. Alad. 6. ar 88. Vlad. l. 42. 1550. 15. Godierno vero tem, poribus non amplius Judicis ita constituto, pro Judice Ordi nario habetur, sed Assessor tantum Recepta Tabulæ Septem Viratus exhibuit, habeq; presidios Nomines, qui Judicio Tabulæ Regiæ interfunt. 1557. 13. 1567. 28. Sigillum etiam duplex re, servat, unum Commune gvo ut Primas Hungariæ, & in Cæsa, reis Rob. Libro utitur, quod quidem per tempus a nigvo ademp, ti ei; Godierno vero Celsissimo Principi restitutum est, alterum Aurea Bulla, cujus Taxa duplex 1809. 73. Regem deinque etiam Coronat.

Caput II^dum
De Consilio Locumtenentiali Regio

§ 1.

Consilium Locumtenentiale Regium est, quod a nullo Dicaste, rio, sed solum a Majestate sua Sacratissima dependet, omni, age repræsentanda medio demissarum Literarum ad suam Alatem facit; ex Præside Palatino, aut Eo absente Judice Curiæ, vel alio Secularibus, & viginti duobus Consiliarijs, e Statu Prælatorum, Magnatum & Nobilium ex omnibus Regni partibus eo applicandis, constans. Diæ Subjecta per suam Alatem denominranda venium. 1518. 39. 1723. 97.

§ 2.

Supernumerarij gvoque Juniores Consiliarij ex Magnatum & Nobilium Statu sine voto tamen & salario, ad Consilium hoc præliabarum pro capienda rerum experientia ad arbitrium sua Majestatis admittuntur, Juramento adstringendi. 1723. 97.

§ 3.

Consilium ex Legatibus Prorentibus salarizandum, & sub, primum fieri poterit, ad mediocritatem Regni collocandum. 1723. 97. interea Personis Literatis, aegre ex Consiliarijs gvi, piam abiit, præter gvam in Legatibus Regijs, nisi Legitima de causa Præsidi absentiam suam semper intimaverit, duo, decim tamen ad minimum semper ad latus Præsidis existen, tibus 1723. 97.

§ 4.

Sancitum est ar. Subsequ. Vlad. l. 2. 6. 1593. 2. 1609. 22. 1613. 25. 1655. 50. 1659. 14. 1723. 97. 1791. 11. Regem Hungariæ Hungaros Consiliarios tenere & habere, illorumque Consilio in Hungaricis negotijs perficiendis uti debere, exclusa om, exteranea ratione, eorumdemque Authoritatem servari. 1609. 21. 1618. 5. 1635. 26. 1659. 14. 1791. 11. Pariter injungitur Artic. 30. 1655. 1662. 17. ut Consilii Hungarici Authoritas ob, servetur, & gravaminq; Legati huc vel illuc mittuntur, id Do, mino Comiti Palatino, & præsentatis Consiliarijs Hunga, ricis tempestivè intimetur & innotescat.

§ 5.

Consilium præfatum a nullo Dicasterio Aulico, sed a sua Majestate sacratissima, tanqvam Consilium Regium depen, dent. Repræsentationemque medio demissarum Literarum ad suam Alatem facit, & sua Alatas Benignam suam Reso, Lutio

lutionem aut per rescriptum aut per Decretum Regium, pro varietate rerum & Negotiorum eidem Consilio intimabit. Si necessum fuerit, pro uberiori informatione ad Suam Mattem mittere Consiliarios, praevia Consilij facta repraesentatione & Suae Majestatis approbatione poterit. 1723. 101.

§ 6.

Consilium itaque agit circa Politica, curam Comitatuum geri & Negotium Religionis tractat. Quare etiam Statutum est Lege 112. 1723. Informationes necessarias a Comitatibus & Civitatibus Consilio fieri debere, quas si dare omiserint, Consilium Suae Majestati repraesentabit, ut congruum remedium ordinare possit.

§ 7.

Consilium hoc Locumtenentiale Regium contra Positivas Patriae Leges nihil determinet, conclusa vero semel per pluralitatem Votorum in Consilio, extra Consilium nemini immutare licet 1723. 102. & juxta 101. ejusdem 1723. Ne Consilium cum Vicinis Regnis & Provinciis correspondeat, sed Suae Mattei demissas repraesentationes praestet.

§ 8.

Articulo praeterea 105. 1723. statutum est ut Consilium admoneat Parentes & Tutores in Educatione Prolium & Pupillorum negligentes. Domi vero delitescentium bonarum familiarum filii per Comitatus Consilio indicentur, quod Suae Mattei demisse proponet, ut pro exigentia qualitatum accommodentur.

§ 9.

Expeditiones Praeses cum Cancellariae Directore & uno Secretarijs subscribit. Consiliumque utetur sigillo Suae Majestatis cum circumferentia Aquilae in medio autem Insignibus Regni prout in aliis Regnis quoque & Provinciis haereditarijs usitatum.

§ 10.

Cancellariae Directorem & Secretarios Suae Mattas ex Consiliariis denominet. Registratorem vero & Rationum Exactorem, Expeditoremque & reliquos subalternos ipsum Consilium ex pluralitate Votorum constituit 98. 1723.

§ 11.

Cons

Consiliarius contra bonum publicum peccans in Consilio Suae Majestatis tanquam Reipublicae Libertatisque Regni proditor & turbator, in rebus & Persona juxta sua demerita puniendus Ulad. VI. 7. e contra, qui Consiliarios Suae Mattis diffamat, poena arbitraria solum juxta Meritum punitur. 1723. 12. olim juxta Artlum 48. 1587. Notam incurrebant, & ejusdem poenam luebant.

§ 12.

Salaria Consiliarij in Consilio Locumtenentiali, ut reliqui in Tabula Regia ac Septem Virali & penes Cancellarium existentes, habent ex Camera 1566. 23. 1567. 24. 1630. 29. 1635. 14. 1723. 25. 30. & 97.

§ 13.

Notandum venit juxta Artlum 40. 1518. quod Vice Palatinus, Vice Judex Curiae, Protonotarij, interesse debebant Consilio

Caput III.tium

De Camera Regia Hungarica

§ 1.

Camera Regia Hungarico Aulica, est Dicasterium Regium, cui omne id subordinatur, quod Regium in Hungaria & Partibus eidem annexis aerarium, seu Sacram Regni Coronam respicit, ut sunt: Bonorum per defectum vel Notam Regnicolarum in Fiscum Regium evenibiles Devolutiones, Dominia Coronalia, Liberae Civitates, Res Salis, & Montanistica, Tricesimae, Telonia, Naula Regia, & Taxae Civitatum; ut & hinc habet authoritatem administrandi universa Bona Regis eorundemque & quosvis alios proventus Regios percipiendi 1741. artlo 14.

§ 2.

Camera Hungarica cum Aulica & Aulica cum Hungarica correspondent. 1622. 18. 1647. 146. 1681. 13. Non enim Hungarica ab Aulica dependet, sed potius super Negotijs apud Eandem pertractatis Repraesentationes suas Camera praelibata Hungarico Regia Majestati immediate inscribit, sicque Expeditas Suae Mattei medio Cameraeae Caesareo Aulicae submittat, & desuper Regia duntaxat Rescripta ex Aula recipiat 1655. 11. 1715. 18. 1723. 16. 1741. 14.

§ 3.

Statu

Statutum est Anno 16. 1715. Cameram Scepusiensem ac exteras per Regnum Administrationes Praefecturatus ac Provisoratus a Camera Hungarica dependere, & Anno 16. 1723. 17. 1791. Cameram Hungaricam in actuitate vigore Legum Patriarum conservari.

§. 7.

Judicatus Camerales quoad Alterca tantummodo prohibitas, & Contrabandas admittitur, ad Exactorum Debita vero adiungere eorundemque Praetensiones nullatenus extenditur: Contrabanda vero ante Cognitionem Causae ne diversabantur. 1715. 15.: 1715. 15. 1723. 13. Interdicitur ad ac Judicatus Camerae in acquirendis & retinendis Bonis, juribusque Possessionariis, Civitatibus Exteris, ita ne obligationes 1622. 26. 1659. 76. 1687. 27. Prohibetur etiam Camerae, ne si quid Juris in Nobilium Bonis se habere praetendit, praeter Decreta Regni & Juris Viam ea occupet. 1567. 27. 1595. 39. 1599. 21. 1618. 15. 1715. 25.: Si vero praeter Viam Juris sine occupata sua Bona quis quo Juris & Agitatis exitus dicatur, Clementer statuet. Ibid. Similiter sit in Scribus Alienatarum Civitatum 1630. ab. Camera demique Fiscus Regius Bona, reosque mobiles quorumque Regnicolarum, non propria auctoritate, nec violenta occupet, sed Judicum sive Status Cadaveratis, Civitatis Infidelitatis, L. fa. 10. 17. & alibi expresse vigore Legum Patriarum siquando 1659. 101. 1638. 27. 1697. 21. Art. 9. & 11. 10. 15. Atque 17. 20. Legis 7. 17. 1. Art. 63. Decretorum acquirat 1681. 37. acquirere etiam Bona Civitatum bilia, una cum Summa pecuniaria Nobilium in Exercitum Cunctis degentium tali praefata modalitate & occasione occupet. 1715. 62.

§. 5.

Fiscus Regius procedit ad amissionem Privilegii & Officii cum contra Viniatos Malefactorum coram Domino Palatino, Statutarum tamen dispensatione penes Supremam Majestatis Auctoritatem immutatè semper permanente 1715. procedit ad hoc etiam, procedit ad hoc etiam contra Usurarios ultra 6. per Centum exigentes, ubi tales exigentes non modo in totum Interesse, sed etiam Capitalia amittunt & quod ultra Legale sex per Centum Interesse a Debitoribus suis exegerunt, id damnificatis perdendi Judicatus

restituatur jus tum est. 1723. 120. Procedebat denique antea contra Possessores Bonorum Ecclesiasticorum coram Commissariis 1715. 10. 1723. 19. Jam vero hac Commissione penè sublata, sua ad ordinariam Juris Viam exlegatur 21. 1791.

§. 6.

In Causis Fiscalibus admittitur Instantia & Repulsio licet de lege Regni brevi Processu terminari deberent Art. 11. 1715. 11. Admittuntur etiam in Tabula Regia duae Prohibitae una sive onere, & alia cum onere. 1618. 68.

§. 7.

Fiscus Regius in Causis tam activè per se, quam passivè contra se movendis tenetur Regni Fora & Processum Juris ordinarii, ne nimirum pro qualitate Causarum, coram iisdem Judicibus & Foris quorum Judicatui causae ex Natura sua de lege competere, procedat, Juris est. 1791. 23.

§. 8.

Fiscales, Officiales & Bonorum Fiscalium Possessores Legibus Oneribus & Jurisdictioni Regni subesse debent 1715. 11.

§. 9.

Si quis Fiscum Regium defraudaverit, reddat fraudem & compositionem. S. Step. Decr. Lib. 2. Cap. 42.

§. 10.

Tricesimae, quae antea ad Cameram Aulicam spectarunt, nunc vero ad Cameram Posonien sem realiter & plena cum directione applicatae existunt, ut Art. 30. 1835. & 15. 1830. decet, quamvis Judicatui Comitatus subsunt, ad mentem Art. 16. 1618. 13. 1723. 23. 1791. quoad Alterca tamen prohibitas, & Contrabandas aliasque res Officii Judicis Camerae subjacent. 1791. 13.

§. 11.

Tricesimarum Negotiatores debitè & praeter Juris ordinem recusare, sua Bona per Bonorum convocatio ad rem Disperitio Juris seu Camerae Praesidem, cum consiliariis Camerariis puniuntur. Observentur per Palatinum, Juratamen extraordinario ex parte talium Judicum & Executio administrabatur. 1609. 17. Jam vero per Tabulam Regiam cum causae Fori extraordinarii Palatinalis Fiscum etiam Regium activè & passivè tangentes coram stare juridicantur & terminantur; ita tamen ut in Camerali actatio

Item

remorino habitantibus graduor ad minus Civitatum Terminus, is pro certa determinata die, ne Cardanico ob incertitudinem diei Carta eorum lacerentur, diutius cum magna Regnicolarum profectu ne expectare debeant, praefigatur 1722. 26.

§. 12.

Tricesima per Cameram Hungaricam Austricam in Locis Oppidis imprimis in confinio exigantur 89. 1647. & DD. Tricesimo locum Tricesimae exigendae erga Contrahendum justum pretium, Regie Typotecario, progrediuntur Tricesimae dicto non raro fraudi cedere obligantur. 1722 13. salva permanente penes suam Majestatem pro Patriae statu, tempore & loci Tricesimo ipsius Translativo, antiqua in futurum minus accommodentur Tricesimo, facultate. 1715. 91.

§. 13.

Tricesimae e manibus eorum, qui eas tenebant, nimirum & alii divino eliberentur, & Fisco Camerae applicentur 1546. 57. 63. 85. Vlad. VII. 1.

§. 14.

Tricesimatores & Officiales exercentur non etiam Hungari de Regio gestio Praefectus & Consiliarius Camerae Hungaricae audire & eidque obedire tenentur 1559. 11. Officiales sua exerceant, absque jurisdictione & damno Dominii ejus Loci, in quo fuerint, & progredi tenebitur. 1590.

§. 15.

Tricesimatores cum industria Camerae Hungaricae, sicuti dictio Sexagesimi Regii fieri possit, munia Delegationis in Praesidium. 1715. 30.

§. 16.

Camera Regia Consiliariorum Supremi & Vicedirectorio in fiscalium finitorum actuarios & legitime procedentium detectos, detestatores, verberatores, aut vulneratores, Literarum Regalium & Mandatorum Regiorum violatores & Reputationem secundario facto actum Majestatis Poenitentia incurrunt. 1723. 10.

§. 17.

Camera Consiliarij duo pro exercitione Causarum Fisco-Regalium ad Tabulam Regiam addendi, Juramento Judicium stringantur. 1723. 19. in Metallifero Regio Cremnicensi. Camera Consiliariis unus & Directore praesentibus. 1715.

§. 18.

Camerales a Foro Officiales in Personalibus & realibus eosdem privilegiare Jure concurrentibus non secus & in Causis Libertinarum & gibus Patricio & Plebeio subesse debent. 81. 83. 1720. 1697. 84. 1662. 99. 1592. 81. a Camera Hungarica ad hanc ejusque Judicia dependent. 1555. 11. nec Erario Regio contrarii stat. 1715. 18.

§. 19.

Camera Fiscalis potestatissimum Conservator Coronae, rerum sit Hungaricae. Instantiis tamen Conservatoriis, Liceo alterius conferatur, juxta receptum Continuum Usum, penes Regiam Cameram Hungaricam, manet. 1715. 98.

§. 20.

Camera & Directore mandatis ne prohibeat Judices a Sententiis. 1586. 29.

Caput IV.tum
De Curia Regia

§. 1.

Curia Regia est Summum Tribunal Judicium in Hungaria, ad quod Causae ex omnibus Regni Partibus appellantur.

§. 2.

Curia Regia dividitur in Tabulam Septemvirale & Tabulam Regiam.

De Tabula Septemvirali

§. 1.

Tabula Septemvirale est Supremum Juris Tribunal ad quod ultimario Causae ex Tabula Regia appellantur & terminantur.

§. 2.

Tabula Septemvirale Praeses est Palatinus, vivo absente vel interdato Judex Curiae Regiae, hoc vicariatus Tavernicorum Regalium Magister & ideo lege praesidet. 1723. Ut. Givo vero memoratis absentibus vel interdato extraordinarius determinatur per Suam Majestatem pro Praeside de Dapiferorum Regalium Magister, post hunc Agasonum Regalium Magister dein Curiae Regiae Magister, demum Janitorum Regalium Magister, & ultimo Cubicularium Regalium. Et hi omnes Regni Barones sunt.

§. 3.

Tabu-

Tabula Septem Viralis, olim ex septem Viris secundum denomin
tionem consistit, occasione vero Diaræ Anni 1723. ex additis p
oribus additi sunt, nimirum duo ex Prælatis, totidem ex Ba
gratibus, & demum gratuor ex statu Nobilium pari cum Vor
Salario ad administrationem Justitiæ, agrahi omnes Juramen
adstrictæ. Hi vero Judices intra tertium Spatium sub poena
Judiciorum celebrationi adesse debent, nisi ex gravi gravida
infirmitate, vel legali gravi piam impedimentum excusent. Ad
rendum vero Judicium ad minus undecim cum Præside con
præsentes sint 1723. 29. Tempore Diaræ vero Anni 1791. Septe
Viralis viginti quinque gratuor Personis actus esse, una quidem e
statu Prælatorum, altera ex statu Magnatum, & duabus ex
Nobilium, adeò, ut Judicium Tempore 29. Viri in 7. Viralis Ac
me exercent 1791. 29. Hic Septem Viralis statio temporis
celebrem 1715. " 29.

§. 4.

Ad hanc Septem Viralem Tabulam spectat ex Tabula Regia
pellationes fieri referente uno ex Protonotarijs & uno
sessore. Tit. VIII. 2.

§. 5.

Subscriptio absentium Comiti Palatino salva permanet, u
gredum sua Majestas, aut hos substituat, pro actus Liber
confirmet, aut alios in locum eorundem denominet. 1723. 2

§. 6.

Septem Viralis Præsides habent suos Vicepræsentes
Tabula Regia, utpote: Palatinus Vicepalatinum; Judex
Curiæ, suum Vicejudicem Curiæ, ad hæc etiam habent Judi
Protonotarios, nt. Palatinus unum, Judex Curiæ trium
rem unum, cum sigillis eorundem.

§. 7.

Hi Septem Viralis Judices salaria sua, ex Fisco Regio
habent, seu Camerio suo Actorio Regio, vigente Artic. 23. 1567
& 27. 1567

De Tabula Regia Judiciaria

§. 1.

Tabula Regia Judiciaria est respectu eo Via Appellat
ex Tabulis Districtualibus Regnis item Croatiæ, Dalmat
& Schlavoniæ, Comitatibus & jam nunc etiam ex Sede Jaz
nicali deduci solitarum Causarum Forum Superveriori

respectu vero Causarum in eadem incaminari solitarum Supre
mum Regni Tribunal, eo a Regio subalterno Foro discernen
quod juxta Decr. P. XI. Cap. Tit. 3. in hic de rerum accidentibus
in Foro vero Tabulari, de rerum & Personarum proprietati
bus procedatur.

§. 2.

In Tabula Regia præsidet Dominus Personalis Præsentiæ
Regiæ in Judicijs Locumtenens, qui benemerita Persona se
cularis, Juxium Regni & Literarum peritia esse debet, cui
que sua Majestas Regia Sigillum suum Judiciale confert.
Uzad. VI. 4 & VII. 55. considere demum duo Prælati Tabulæ,
duo Barones Tabulæ, Vice Palatinus, Vice Judex Curiæ qua
tuor Protonotarij, unus Palatinalis, alter Judicis Curiæ,
duo Personalis Præsentiæ, scendus Nominee Arcti-Capi.
Scriptoriensis, præterea gratuor Assessores Regij 1559. 38.
& ultimo in Persona Fisci sui Majestatis Regij Directo
Causarum Regalium. Consessus vero Forum hic est in Tab
la Regia, in prima fronte præsidet Dominus Personalis
a dextris ejus sedent Dñi Prælati duo, Barones duo, duo Ba
sessores ubeth Episcopi Scriptoriensis, & duo Regij Assessores;
a sinistris Dñi Personalis, Vice Palatinus, Judex Curiæ
gratuor Protonotarij, utpote Palatinalis, Judicis Curiæ &
duo Personalis Præsentiæ, ac duo Regij Assessores, & tandem
in area fronte, seu fine Tabulæ, ex opposito Dñi Persona
lis, Director Causarum Regalium.

§. 3.

In Tabula Jacet Regia Judiciaria Causæ tam Articula
res, & Fori extraordinarij Comitis Palatini, Defectuum item
sentiæ Judicis Curiæ Regiæ Judicio subjectæ, quam & alia
Tabulares provinciæ Regnicolaris Forum etiam Regium
activè & passivè tangentes in Tabula Regia Judiciaria ad
va Partis succumbentis ad Tabulam Septem Viralem Appel
latione subrecentur, & terminentur, cum præfixione qua
tuor ad minus Dierum ante Termini seu pro certa &
determinata die, ne Causantes, ob incertitudinem diei, qua
Causa eorundem levaretur, diutius cum gravi Expensarum
prosecutione expectare teneantur. 1723. " 26.

§. 4.

Evacungue Causa Privilegiorum prodnctionem Regiæ

ad Forum Tabulare spectant 1715. 28.

§. 5.

Partibus, in Causis Mero Regio vel Civili jam terminatis in Tabula Regia Judiciaria succumbentibus Novum cum Fructu conceditur 1771. 21.

§. 6.

Tabula Regia dempsis Feriis & Juriscitiis pro continuo conficeat, Causantibusque non obstante allegatorum Legitima absentia, ita tamen, ut ad minus novem Judices Tabulares cum Praside adsint, Jus & Juscitiam administret

§. 7.

Quoad Votorum aequalem convenientiam observandum est, si omnes voces seu Sententiae in duas partes aequaliter divisae fuerint, privo erit illa, quam Dominus Praesidens subscripserit.

§. 8.

Judicum Officium circa celebrationem Judiciorum est: ut Judicia cum honestate, gravitate, & maturitate, sine strepitu quovis rumore, tumultu, strepitu, & turbatione celebrentur, quodque fores Domus Judiciariae sint clausae, & nemo nisi vocatus, multo minus vero armatus intrare audeat, juxta Stat. ff. 11. 66. Stat. ff. 92. Stat. etiam erat Decr. VI. Leg. Stat. §. art. 88. quod illi, qui Sedem Judiciariam Regiae Majestatis armati intrarunt, 100. aureos deponere debuerunt, & ad eorundem exolutionem in Turri manca permanere.

§. 9.

Judicibus juramentum est, nonnisi juxta formam de Cathedra, de qua ultima continetur, & gratis fuerit, non satis constet, neque vero forma illa, qua veteres Judices adjurabantur, ff. 66. Mag. Decr. Sedilla jam usitata qua habetur Regium VI. t. Stat. ff. 73. Stat. t. 36. Dict. t. 10. qu. 19. debent autem jurare, ut omnia suspiria, qua contra ipsos Judices & Judiciarios Regni de favore, & odio quomodocunque concipi possit, polliceno tollatur, neve Muneribus corrumpatur.

§. 10.

Tabulae Juris & Legis sua pariter, ut alia Diplomata Regia ex Fisco Regio seu Camera sua Majestatis Regiae habeant

habent. ff. 1366. art. 23. ff. 1367. art. 24.

§. 11.

Notanda hic adhuc venit ratio, cur Bonorum Notarij ad partitionem sedeant, quae haec est: ut vel directo intuitu Litigantes aspiciant, Deliberationesque ad eos facto versa pronunciatione, vel ne a parte, quae via adstantium, prottudantur, vel ne liceat partibus, aut alius adstantibus Literas vel Signaturas coram ipsis habitas a tergo aspicere.

Membrum II.dum

Capui I.mum

De Actione

§. 1.

Actio est causa vel Integritatis contra alterum more debiti, recta Propositio in Judicio sibi debiti. gr. l

§. 2.

Actio fundatur in Lege, vel Rationibus sibi Legis.

§. 3. Realis Personalis & Mixta.

Actio est triplex

Actio Realis est, quae oritur ratione rerum & Bonorum tam mobilium, quam immobilium, et competit Actori habenti Jus in re, quam alter habet & tenet.

Actio Personalis est, quae oritur ex facto Personae, hinc poena obligatur, vel ex Contractu aliquid dare, vel propter Delictum aliquid facere.

Ab Actiones descendentes ex mutuo Debito, Contractu, Commodato, Depositi, Emptione, Venditione, Locatione, vocantur esse Personales, rationes causa efficientis, sed respectu Materiae sunt Reales, quia instituuntur ratione rei prosequendae.

Actio Mixta, quae rem simul & Personam prosequitur, ut in Causis Occupationum, Violentiae, Ablationis, & Detentionis rerum mobilium; hinc Axioma: Poena commensurando Delicto.

§. 4.

Actiones quaedam sunt transitoriae ad haeredes, quia Successor Bonorum est etiam Successor Onerum, utpote in Obligationibus, Contractibus mutuis, Debitis depositis, vel quadam re-

ro

rò non sunt: nonerim solent Hæredes teneri ex Actionibus, quæ Locatæ sunt: ex Maleficio veluti furti, damni, Injuriæ, &c. l. ult. Cod. l. ult.

§. 5.

Ad Actionem hæc tria requiruntur: 1.ᵐ Persona per quam & contra quam Actio exigitur. 2.ᵈᵘᵐ Tempus, quò quis alteri alteri injurias intulit. 3.ᵗᵘᵐ Locus & Comitatus, ubi res Litigiosa perparata Cap. 1.ᵐ de Ord. 26. 82. 1723. 30.

§. 6.

Actiones expressæ dicuntur, hæc declaratione: Quis? quid? coram quo? quo jure petatur? & a quo? 1723. 30.

§. 7.

Actio, Reatus, & Commissio sint conformes, ne in Actione aliud dicatur, in Commissione aliud committatur, vel in libello & in Reatus relatione aliud referatur. Ritus 3. N. qu. 9.

Caput II.ᵘᵐ
De Causa

§. 1.

Causa est omne id, propter quod aliquis aliquem in Litem attrahit. Ritus Cap. 1. qu. 1.

§. 2.

Causa est alia per se, alia per accidens.

Causa per se est, quæ ex animo deliberato, atque prius concepta agentis mala Litis profectionem, & semper ejus Petitum verum reddit. Ibid. 63. & Cap. II.ᵐ de 82.

Causa per accidens est, dum præter intentionem, fortuito non quid accidit, & hoc si occasione, & hoc si occasione rei licitæ contigerit, reus non obligatur, si vero illicitæ adstringitur ad Homagium Cap. III. de S. cum Cautela hæc quo occasionem dederit ad eventum rei.

§. 3.

Causa ratione Materiæ omnis triplex est: Reatus Petitorius, Actoria, Executio, Comminatio, Executio, Primordialis, Divisoria, Dilectio, Infamia, Facti, Honorii Lib. VII. quæst. 2.

§. 4.

Causa ex parte Ordinis, iterum est omnis triplex:

1.ᵘˢ Privilegiata pro Pauperibus, quorum Causæ in Foro Tabellari, diebus Veneris & Sabbati secundum Art. 91. 15 Bri in Sedibus autem Comitatuum prima die audiuntur Ibid. 52.

2.) Privilegiata pro Fisco, Ecclesia, quæ &c.

3.) Ordinaria, & hæc vel Feriata, vel Extraordinaria.

§. 5.

Causa in omni, quæ in Judicium venit, sunt: Judex, Actor, & Reus Prof. 52.

Caput III.ᵘᵐ
De Processu

§. 1.

Processus est forma procedendi in tractandis & cognoscendis Causis Forensibus, quam Judex & Partes, nequeat finem Litis observare debent.

§. 2.

Processus Causarum distinguuntur in Ecclesiasticos & Seculares, Seculares in Criminales & Civiles, Civiles denique in Ordinarios & Extraordinarios seu Summarios.

§. 3.

Processus Extraordinarius est, cum simpliciter & depuro absque solennitatibus & strepitu Juris proceditur. Ubi in Sede Dominali. Possunt in hujusmodi Processum admitti quæ sunt Juris positivi, & Consuetudinarij, quæ tamen sunt etiam Juris naturalis & Gentium, ut: 1.ᵐ Citatio 2. Brevis rei controversæ narratio 3.ᵗᵘᵐ Petitio 4. Probationes necessariæ 5. Cognitio 6. Sententia.

§. 4.

Processus Ordinarius est, cum solenniter juxta ordinem & formam Juris proceditur. Hujus Classes sunt 3.ᵉ nempe: Præparatoria, Exceptoria, Probatoria, & Determinatoria & quidem

1.) in Classe Præparatoria sunt: Citatio seu Vocata, Actio, Proclamatio, Comparitio, & Partium Petitio.

2.) in Exceptoria sunt: Exceptiones ad Cognitionem Causæ, & Prorogationem Termini, aut Denegationem Causæ vergentes.

3.ᵗᵘᵐ In

3. Sin Probatoria, sunt omnes Probationes.

4. Sin Remedialtria sunt hæc Juridica remedia: Re
sibita, Repulsio, Appellatio, Novum Judicium &
Curatoris revocatio, aliaque indifferentia. Lib. 1. g.

5. Sin Determinatoria denique sunt Sententiæ &
cutoris, de quibus omnibus eorsive inferius.

§. 5.

Hunc Processum Juridicum ex Pallatum Limbra in
jariam per Carolum Robertum Regem filium Ludovici indu
esse fertur Lib. 1. gr. 9. P. Ord. Tit. 6.

Caput IV.

De Parium Petitione

§. 1.

Parium Petitio est Optatum Actionis per Reum ad plen
rem Causæ contra se propositæ Notitiam, Cautelam, & futura
defensionem de Jure & Consuetudine Regni semel tantum adm
sa legitima postulatio. 1550. „ 56.

§. 2.

Paria sua Originali sunt conformia secus condescendunt. -
Lib. 1. V. gr. 6. & 9

§. 3.

Paria Parium non dantur Lib. 1. V. gr. 2.

§. 4.

Hodie tabetur adhuc uno Parium Petitionis, non tamen
tantum, quantum olim erat.

Caput V.

De Alba

§. 1.

Alba est Charta Alba, qua per Comitem, aut Judicem Rob
lium subscribitur & obsignatur, & pro ratione Consuetudi
nis Lectum quoque & Extractatum apponitur & adjungit

§. 2.

Albæ sunt vel pro Certificatoria s. Citatoria cum Actione,
vel pro accusatoria etiam in quibus se ubique Comes, vel Ju
dex Robilium subscribit.

Caput VI.

De Commissione

§. 1.

Commissio

Commissio Judiciaria, est Mandatum Superioris Judicis ad inferi
orem pro executione Judicii ad inferioris officium pertinentis da
tum, Cui penes Commissionem Comitatuum, debent Comites, Ju
dices Robilium procedere in peragendis admonitionibus, Citatio
nibus. &c.

§. 2.

Palatinus Regni etiam diversas Commissiones & Interventio
nes Commissarios assignat, de terminisque & effectiva eorun
dem executione provident 1638. „ 90.

Caput VII

De Exmissione

§. 1.

Exmissio est Vocabulum in Sedibus Comitatuum nova
tum, dum virilium Judices Comitatuum cum proprio im
peu proficisci non possunt, ad quem ad executionem peragen
dam de Sedibus Judiciariis & nonnunquam ex Congrega
tionibus exmittunt, cum Literis Exmissionalibus.

§. 2.

Fiunt etiam Exmissiones de Tabula Regia ad peragendas
Testium authenticationes, Oculares Revisiones, Conscri
siones, Sententiarumque Curiæ Regiæ Executiones.

Caput VIII

De Certificatoria seu Citatione

§. 1.

Citatio est ad Actionem vel Querimoniam Judicis Ordina
rio per & porrecta Legitima Evocatio Part II^da. & Tit. Juris
Lib. 2. gr. 1. Venitque a verbo frequentativo Cito, quod ju
si veniat a Cieo significat motionem si a Cio Vocationem
Latinis patet, quam Evocatio excendit enim sedo Causas
tum in Curia Regia, quam in Sedibus Comitatuum moven
das: Evocatio autem saltem concernit Causas Curiæ Regiæ.
P. III^tia. & Tit. 21. Lib. 2. gr. 1.

§. 2.

In Citatione declaranda est: I^mo Persona, qua & contra
quam primum querela s. Actio proponitur. II^do Locus s. Co
mitatus, ubi nempe & in quo Injuriosi damna & Injuriæ
patranture, & committuntur. III^tio Tempus vel Terminus, quo

quo

qvis videtur alteri damna & injurias parcere & irrogari
L. II.da tit. 19. & 26. Ritus 2 qv. II.

§ 3.

Citationes ad sedriam Comitatus diriguntur per Judicium & Juratos. In Districtualibus vero tabulis per Juratos vel Judicium, vel duos Juratos Assessores 1723. 30 Sept.

§ 4.

Omnis Vocatio ad Curiam Regiam olim fieri solebat per Regium vel Casatinatem, & alicujus loci credibilis Hominem Dat. II.a tit. 19. item ad certum & determinatum diem 1723. 26.

§ 5.

Finis Citationis est duplex. Ut nimirum 1.o Reus definito Termino in Judicio comparere possit. 2.do Ut se ad defendendum praparet, quod fieri non potest sine Transmissione Actorum.

§ 6.

Hic notanda venit Citatio Personalis, qva locum in Districtu habet, ubi nempe Reum ob patratas Contumacias, & Violentias Personaliter in Personalibus Citatoriis, verbaliter & Plum per aliquem Juratum citatur ad tertiam diem, & Judicium illico deinde ferrur. Unde Citatio duplex est, Verbalis & Literatoria 1723. 7. & Ritus 2. qv. 4.

Caput IX
De Termino.

§. 1.

Terminus significat diem ad impendendum & celebrandum judicium praefixus.

§. 2.

Terminus Legitimus debet in Citationibus praefigi, alias objecta brevitate sequitur Condescensio

Legitimus vero Terminus est, si in eodem Comitatu residenti, in qvo & per qvem citatur, qvindena, in alterove, ex residenti duae, in tertio tres, in qvatuor Qvindenarum Terminus concedatur. 23. 1613. non tamen ultra extendatur, etiam si qvis qvam remote residerat in Regno 1723. 26 & 32.

§. 3.

Termini Competentia a loco metitur Anni 1723.tio articul 20.mo & 22.

Caput

Caput X.
De Praefixione

Praefixio est certi Dei ad tractandam causam Judiciali ter facta constitutio

Caput XI.
De Exhibitione

Exhibitio est alicujus Judiciario scripti, ut. Certificatoriarum, Vocatoriarum & Partis Scriptivae assignatio.

Caput XII
De Dilatione v. Extensione v. Prorogatione

§ 1.

Dilatio est Judicii Prorogatio, qva pendente causa differtur, & Judex ab adjudicatione supersedet: seu Prorogatio est silentium Litigandi Lege definitum.

§ 2.

Dilatio est duplex: Conventionalis & Legalis Conventionalis fit ex Partium Litigantium Consensu; Legalis autem ex Lege promanat; vel distinctius: Dilationes sunt Judiciales & Extrajudiciales vel arbitrariae, qvae Causam & Judicium differunt non tollunt. § 3.

Differuntur vero & Prorogantur Causae,

1.) Annali Prorogatione Praelatorum L. 2. tit. 10.

2.) Pupillorum ad Legitimam usque aetatem L. 1. tit. 29.

3.) Viduarum, annuo Luctus eorundem tempore Ritus 4. qv. 17.

4.) Absentia eorum, qvi extra Regnum Castra in Confiniis tenent, aut Servitio, vel Legationibus Regis singulis usque ad eorum reditum Statut. 4. Cap. 8. Uladisl. 7. & 2. Ut. Reg. 170. aut in Studiis Literarum occupantur Uladisl. 4. Ct. 9.) Ab Legatione Literarum praeterminus abremissa rium 1622. 15.

6.) Excusatione rationabili L. 2. tit. 59.

7.) Captivitate, qvia captivi etiam Domestici pro Dominis reputantur. Ritus 4. qv. 17.

8.) Temporibus Superstitionum passim 29. 1723 & gravante bello 1599. 40.

Secus

secus impetrantes Prorogationem Causæ, eâque male utentes in Emenda Linguæ convincuntur. Alad. §. 2. a. 6. & 8. ar. 7. Uad. §. 1. ar. 11.

Olim etiam prorogabantur Causæ Patrium, non ad monitione Rius. C. 9. qu. 12.

§. 4.

Prorogatio semel tantum datur in eadem Causa Uad. §. 4. ar. 9.

§. 5.

Dilationes & Exceptiones Terminorum semper cum præfixione alterius competentis Termini fiant. 1681. 32.

Caput XIII
De Levata

§. 1.

Levata est Libri per Citationem motæ coram Judice citante contra citatum ad prò & contra disputandum, decidendum, & condemnandum Judicium, per Recursum facta ad Summarium, & Libri deinceps mentata & prosecuta.

§. 2.

Causa levari debet Termino per Judicem pro dijudicanda Causa Reo præfixo per Actorem, qui Jus Causam levandi habet, imò debet, secus fit, ut Incitato Causam esse Patrius levante hic absolvatur.

Notandum, Patrios Actor in Tabula Legia, per Incitatum absolutionem in judicio Regali in Sex Marcis Levis ponderis convincitur.

§. 3.

Levata in Foro subalterno, extra dies cedit, in Tabula Legia vero tres dies 1723. 32.

Caput XIV
De Proclamatione

§. 1.

Proclamatio est Legitima, Lei tempore Termini Fori in Actis Domus Judiciariæ palam, publicè, ad comparendum voce clarâ facta vocatio, fitque per Magnum Protocollum in Curia Legia, aut in Comitatu per Judices Nobilium.

§. 2.

Proclamatio olim in eadem Causa, plures fieri solebat.

Rius.

Rius. §. 3. qu. 8. nunc semel occasione Levatæ celebratur.

§. 3.

Differt Proclamatio a Citatione, Vocatione, & Certificatio, quòd hæc sit præparatorium Judicii in actu primo, Proclamatio vero, in actu secundo, idque Judice jam pro Tribunali sedente.

Caput XV
De Comparitione

§. 1.

Comparitio est ipsius Incitati, in Termino & Loco sibi per Judicem præfixo in præsentia Judicis citantis, certificantis, & pro Tribunali considentis, per se, vel medio Legitimi Allegatarij sui præsentis sui declaratio.

§. 2.

Licet verò Comparitio sit Citationis effectus sint tamen Casus, quibus etiam non citatus comparendo sui esse, actus sunt activè ingerentes L. 2. tit. 87. passivè verò Tutor cum Pupillus evocatus fuerit, Hæres cum Pater mortuus L. 2. tit. 23. & Director ad evincendum sponte accedens.

§. 3.

Comparendum est præfixo Termino, quacunque parte dici, quavis dies Comparitioni cedit 1723. 32.

Caput XVI
De Actore seu Actore

§. 1.

Actor seu Actor, est Persona alteri Litem movens, seu Pars postulans.

§. 2.

Actor est vel Legitimus vel Illegitimus

Actor Legitimus est cui competit Actoratus seu Jus acquirendi ab altero, id quod judicia Litem consequi videtur.

Actor Illegitimus, est, qui Jure id acquirendi caret.

§. 3.

Actor debet habere jus actum agendi Causam, aliquem in debito vocare, convincitur in pœna Indebiti 100. flor. = 1723. 32. 1727. 32. est autem jus actus agendi Causa in Actionibus Realibus jus ad rem, & in re consistens, in Personalibus obligatio ex Debito aut Contractu orta

Actor

Actor debet segui Forum Rei. Accipe. Nonexactum 2ae In Loco delicti captum, ubi non semper seguitur Alat. D. ba. 17.

§ 5.

Actoris est de Regni Consuetudine, legitimas ferre comprobationes, Uladislai Decl. ar. 90. Lits C. b. qo. 4 1613 23 & 1655. 58. alias Actore non probante, Incatus juxat 2ae tt. 32. & 84 absolvitur. Uladisl. D. 4 ar. 19.

§ 6.

Actor Actionem in Tabula Regia Stris & in Comitatus & deponere potest 1547. 23. L. 2ae tt. 82.

Caput XVII.

De I. S. Incatto

§ 1.

Seu Incatus est illa Persona, qua absatia in Judicium vocatur, & accusatur, & contra quam, alicujus actionis & negotij Jure agit.

§ 2.

Incatus ad propositam Actionem, Actori respondere tenetur. 1723. 34 secus ut contumax, seu authoritati Judicis resistens, per non defendi convinceturin totali acquisitione Actoris Uladisl. D. 2. a. 12.

§ 3.

Incatus deficiens in Juramento, Actori triumphat L. 2. tt. 86

§ 4.

Incatus dupliciter potest se semel defendere, exceptive & Alexitorie 1729 73. respondere autem triplicater; affirmando, negando, & ratificando Lits C. 7 qu. 15. Si affirmat convincitur L. 2 tt. 82. Si ratificat, rationem dare & probare tenetur, Liberando per id Actorem a probationis; Si negat Actor probare tenetur. Eadem 15.

§ 5.

Incatus personaliter comparere debet & tenetur:

In Causa facti Honorij
In Causis Notæ Infidelitatis L. 2 tt. 75 Uladisl. Cap 3
In Causis articularibus ita Statuto. 1600. 22
In Causis Homicidii deliberati. 1563. 38.
Item & in aliis Causis Criminalibus. 1606

§ 6.

Incatus ad personaliter comparendum evocatus, & in accessu

in tali casu non comparens, pro ita Comparente declarari debet. 1723. 32.

Caput XVIII.

De Ingerente

§ 1.

Ingerens est Persona minus Principalis & accedens tantum ad Actorem Principalem, qui Causam movit. L. 2. tt. 84. 85.

§ 2.

Ingerens antequam se ingerat hæc facere debet:

Primo Genealogiam suam debet deducere vel Literali documento, vel Humano Testimonio ad 60. annorum Curriculum L. 11ae tt. 84.

Secundo hæc probatio Genealogiæ per singulos gradus Consanguinitatis Lineæ, vel Humano Testimonio fieri debet.

Tertio debet Actori pro rata Portione sua Expensas, Jucunge in Causam factas, juxta Limitationem juxtam & Convenientem Ratim deponere alioquin in his efficiet. Lits. VII. 21.

§ 3

Ingerens verò si ante Latam Sententiam ingerere debet L. tt. 81

Caput XIX

De C. seu Curatore

§ 1.

Curæ ad partem Incatam referuntur, & in ordine ad Actorem Incati munere fungitur.

§ 2.

Curatores possunt esse omnes, qui

1) Potestatem contrahendi & Legitimam in Judicio standi personam habent, adeoque omnes illi, qui Actores & Rei esse possunt. 2) Curæ suam Mobilem, aut immobilem pervendito rem concambialem permutationem, voluntariè, vel alio quocunque modo ex debito Justitiæ, v. g. pro præstitis Servitiis, vel quia alter debitor erat, per Contractum Juris efficit alienet, sive assumserit per expressum in id sive non.

3) Esse etiam possunt Curatores ex sola natura Rei, sine Contractu vel aliquo, sed nulla datione & Translatione intercedente.

4) Ex sola etiam Legis dispositione, velut cum Reorum Curatoribus Instrumenta ad Actorem pertinentia, erga

Curam

latam in Judicio Sententiam sub Juramento producere recusat 1659. 43.

§. 3.

Evictor tenetur sequi Forum rei evincendae.

§. 4.

Evictor Evincendum extra Dominium evincere non tenetur.

§. 5.

Pro evocando Evictore Terminus datur. Ritt. Dub. 38.

Caput XX

De Mandatariatu

Mandatariatus est alicujus Personae ad agendum in re aliqua legitima & plenaria facta Constitutio.

Caput XXI

De Procuratoria Constitutione

§. 1.

Constitutio Procuratoria est plenaria facultas alicui Procuratori a Causante in Causa ad agendum concessa.

§. 2.

Constitutio Procuratoria debet fieri coram Personis authenticis Jot est, Judicibus Regni Ordinarijs, vel coram Magistris Protonotarijs Sigilla habentibus & Locis Credibilibus Capitulis videlicet & Conventibus ac Comitatibus 1723. 35

§. 3.

Constitutio Procuratoria alia est Litteralis, alia Verbalis.

§. 4.

Comites Perpetui, Archi Episcopi & Episcopi sub suis Sigillis Litteras Procuratorias expedire possunt. P. 2. tit. 13.

Item Liberae Civitates in Negotio Universitatis Nomine Collectivo Procuratores constituunt, & ubique Locum habebit talis Procuratoria Constitutio

§. 5.

Procuratoria constitutio durat usque ad Conclusionem Causae celebrata. 1723. 36.

Caput XXII

De Plenipotentiaria Constitutione

§. 1.

Plenipotentiaria constitutio est potestas Negotia aliena absente vel etiam praesente Principali in & extra Judicium

juridice & politicè, tractandi jure & amicabiliter componendi ex Mandato Principalis Ritt. 10. qu. 24. qua Plenipotentiarius repraesentat Personam Principalis.

§. 2.

Plenipotentiaria Constitutio est duplex: alia Absoluta alia Instructioni alligata

§. 3.

Constitutio haec fit Verbaliter, & Litteratorie

§. 4.

Constitutio Plenipotentiaria Litteratorie fit quadrupliciter:

1.) Generaliter, pro omnibus Causis, & Negotiis coram quovis Justitiario Regni motis vel movendis & etiam extrajudicialiter occurrentibus.

2.) Particulariter, ad hanc vel illam Causam aut Negotium agendum.

3.) Cum Clausula hac: usque ad revocationem, & haec si generaliter, durat usque quo revocetur, si vero particulariter, sic durat durante Negotio objecta

4.) Cum Clausula usque ad reditum si quis ratione habita extra Regnum ire constituerit.

§. 5.

Plenipotentiaria Constitutio valet in Persona, quae suo nomine stare potest in Judicio

Caput XXIII.

De contumacia per non venit.

§. 1.

Contumacia Per non venit est, quando quis in Judicium citatus, & trina vice proclamatus, nec per se, nec per Legitimum Mandatarium suum comparet 1723. 32.

§. 2.

In non venientia convictus intra 15. dies Legitimam suae non Comparitionis dare debet rationem. P. 2. tit. 59.

§. 3.

Contumaciae Poena est convictio in Acquisitione Actoris.

Caput XXIV

De Contumacia per non defendit

§. 1.

Contumacia per non defendit est, quando Judicialiter Com

parens non se defendendo respondet, vel a coepta Defensa desistit, cedendo ab inchoata Lite, absque Licentia Judicis.

§. 2.

Poena hujus Contumaciæ ea eadem, quæ non Venientis, nimirum Convicio in Negotio Actoris.

Caput XXV
De Exceptione

§. 1.

Exceptio est per Reum elicita ex defectu alicujus necessariæ ad Causam circumstantiæ, primoquam ad Meritum Causæ Reus respondeat contra Actorem in defensionem sui facta Objectio. Ritus C. 4. qu. 8. §. 2.

Exceptio a Materia alia est Realis, quæ cohæret rei, vel Causæ l. 115. 28. alia Personalis, quæ competit merito personæ Dn. Dn. Vl. a Forma alia est Justa, quæ admitti debet, licet gravem erat ex ea damnari Reum Vlr. Lab. D. 1 ar. 10 alia Injusta, quæ rejici debet §. 2. §. 83. & proscribi, ne Lites immortales fiant l. 123. 38 quare etiam nulla triplices Exceptiones multo ampliùs admittendæ sibidem. a Fine & Effectu alia Dilatoria, simplex, propter quam Causa solum condescendit, alia Peremptoria, quæ Causam perimit §. e ita deotruit & subvertit, ut amplius resuscitari negeat.

Vel etiam triplex est Exceptio Condescensionis, ubi simpliciter Causa condescendit & resuscitari potest; Prorogationis, ubi Causa ob brevitatem Termini prorogatur; & Destructionis Causæ, ubi irrelicet Causa pulvere sub verenda & perimitur, ne amplius resuscitari negeat. Ritus C. 4. qu. 8.

§. 3.

Exceptiones formari possunt, ex dubio Loci ex dubio Temporis ex dubio Personæ ex incompetentia Termini, Actionis Processus Orationis.

Caput XXVI
De condescensione Causæ

§. 1.

Condescensio Causæ est simplex solummodo in privativum Actum regressio, nihil plane altercatæ Partium adjudicando vel abjudicando, & est effectus simplicis Dilatoriæ Exceptionis. Ritus C. 4. qu. 10. §. 2.

§. 2.

Condescensio Causæ duobus modis fieri solet: Primo ex parte Judicis, dum Judex Causa bene perlecta & calculata Actione talem errorem in Libello ipsis circumjacentibus deprehendat, qui propediente Sententia ac Judicia Deliberatio debito modo & Actionis Actore pronunciari non possit.

Secundo ex parte Actoris, dum videlicet Actor ex crassa negligentia, vel Scripturæ Vitio, aut alio grossiore errore occurrente, male & indebite positam, & declaratam esse certe & obscure putet, quam procedente sibi considerat, antequam dicto Judice Causa fiat, cum ex marcarum onere minoris ponderis, in duabus Judicii in certa vero Incasso persolvenda, cum sponte Actionem deponit, spiri & Condescendi facit §. 2. & 82. 83. Ritus 4. qu. 24. C. 2. qu. 1. 4. qu. 6. 9. qu. 12 Consensum vero in alio Foro resuscitaturus, debet habere Testimoniales Ritus C. 4 qu. 10. Reformatoria Actione in eadem Causa peracta, Calumniæ argentur Ritus C. 4 qu. 8 §. 2 & 70.

Caput XXVII
De Alterioria Responsione

§. 1.

Alterioria Responsio est Responsio essentiam Causæ concernens.

§. 2.

Alterioria Responsio est vel Affirmativa vel Negativa.

Caput XXVIII
De Qualificativa Responsione

§. 1.

Qualificativa Responsio est, quæ absque Contradictione involvit affirmationem, verum cum adjecta aliqua negatione.

§. 2.

Natura Qualificata est, quod talis qualificans rationem dare & probare teneatur.

Caput XXIX
De Procuratoria Responsione

Procuratoria Responsio est, dum Procurator Causa assumpta in judicio respondet.

Caput XXX
De Depositione

§. 1.

§. 1.

Depositio Causarum est spontanea Actoris ex animadversa alicujus Errore Causa huic Cessio L. 2 tit 82. & 83.

§. 2.

Depositio Causæ dividitur: 1° in Totalem, ubi Causa ex integro deponitur: & in Partialem, quando Pars duntaxat alicujus Causæ, quæ vivis Laboratis, deponitur.

II.do in Antecedentem, quæ omnem antecedit Processum litigiosum vel ante Terminum, vel in ipsa jam Levata; & in Consequentem, dum Causa jam disputatur, Judice pro Tribunali sedente.

III.io in Judicialem, quæ in Judicio, & Extrajudicialem, quæ coram Judice quidem, sed extra Locum & tempus Judicii fit.

§. 3.

Deponitur Causa in Curia Regia tit. 6. in Foro autem Sedis, Comitatus & Civitatum tit. 3.

§. 4.

Ubique est Depositio, excepto tamen in Causa tali, in qua ex Officio venit Diversarii Adversarij, & vice participavit, ubi nullo modo competit Depositio. L. 2 tit 83.

§. 5.

Depositio Causæ admittitur quidem in Actibus Violentiarum plena Indebiti onoris, sed præcisè in prima Causæ Instantia, ubi Causa in Meritis versante, ne gregio Adversario in via esse Causa in Meritis versante, ne gregio Adversario in via esse Causa in Meritis versante, ne gregio Adversario in via esse

ne Lesrestrimariorum demptis Actibus Porentiarijs. Idem.

3ª In Solutione Dotaliciorum, Quartalitiorum, Parapher-
nalium quæ P. 1. tit. 76.

4ª In recusicando Meiro P. 1. tit. 75. & 85.

5ª In universis Bonis & Juribus in Capitulacem Justinia-
gorum vris infidelium incidentibus

6ª Contra Fisium, qui Patrem in Exilium segnitur. P. 1. tit. 19

§. 7.

Præscriptionem allegans, & non probans statim amittit Cau-
sam, itaque Causæ allegandæ, quia Præscriptionem allegando
Actionem Actori confitetur, & per illam dat rationem, cur Actio
stare non possit Par. 1ª tit. 76. Lit. 8. W. gv. 18.

Caput XXXII.
De Calumnia.

§. 1.

Calumnia consideratur vel generice, & tunc accipitur pro
malitia, seu fraude & dolo, in damnum & injuriam alterius
vergente: vel specifice quæ prosfraudulenta Litis motione re-
sultat. Hoc posterius Verum dicitur Dolus titulo & definitur,
quod sit Litis contra quempiam sub colore duplicis & adversus
mite fraudulenta motio.

§. 2.

Calumnia fit tribus modis. 1º Cum quis unam eandemque ex-
duplici sub colore, aut duplici via prosequitur P. 2 tit. 70. num
eodemque Processu.

2º Cum quis alterum super quovis negotio absolutum
expeditumque vel die & post modum eundem vel ejus Hæredes
contra sudam Pactionem Jure convenit P. 2. tit. 70.

3º Dum quis Causam Processu Juris terminatam sine
Statu Novi iterum resuscitat Libris Fris adnumeratur etiam

4º Cum quis rem pro manibus suis habitam, abalio re-
cognitam. Lit. 8 tit. 9. gv. 17.

§. 3.

Calumniam allegantem incumbit eam in instantia probare, secus
simpliciter Causam amittit. Lit. 8 tit. 9. gv. 26.

§. 4.

Ab allegatione Præscriptionis et Calumniæ non datur re-
gressus ad Cognitionem Causæ, quia talis Responsio est
directe realis & materialis. Lit. 8 tit. 9. gv. 26.

§. 5.

Pœna Calumniæ sunt florenus 200. & perpetua Causæ amissio.

P. 2.

Par 2. tit 70. in comitatu florenos 100. motari emenda Lingvæ cum
perpetua Causæ amissione.

§. 6.

Notandum quod aliud est Calumniose egisse, aliud Calumniam,
aliud pœnam Calumniæ incurrisse.

Caput XXXIII.
De Probatione.

§. 1.

Probatio est Actus Judiciarius per quem de re dubia fi-
des fit Judici.

§. 2.

Probatio est Propria vel Impropria.

Propria est quæ per Testes personaliter in Foro Contradi-
ctorio Actus vel per attestationes collecta præsentatur, ut
est: Communis Inquisitio Occulata Inspectio &c.

Impropria est quæ fit per argumenta.

§. 3.

Probatio Propria est iterum vel uniformis vel Mixta

Uniformis est quæ fit uno modo, aut per Testes, aut per Instru-
menta.

Mixta est, quæ fit per diversos modos simul junctos, quo-
rum quilibet per se est imperfecta, sed omnes simul sumpti
plene probant.

§. 4.

Probatio propria iterum alia est Plena alia Semiplena

Probatio Plena est, quæ per se sufficienter probat, ut per
Testes vel Instrumentum.

Semiplena est, quæ per se sufficienter non probat, ni-
si alius adminiculis juvetur, sed inducit ad defendendum Ju-
ramentum.

§. 5.

Probationis Species seu modi sunt novem:

1) per Confessionem Rei propriam Ulad V. art 15.
2) per Præsumptionem Lit. 8. V. 6.
3) per Testes Partis 1ª Tit 97.
4) per Instrumenta Literaria Par. 1ª tit 97.
5) per rei evidentiam seu Notorietatem facti Prot tit 16.
6) per rationem Naturalem Lit. 8 10 gv. 25.
7) per Oculatam Inspectionem Par. 2. tit 71.
8) per Juramentum 1729 ar 21
9) per Torturam 1597. 46 §. 6.

Omnis probanda Quæstio aut Facti, aut Juris est.

Lvæ

Quæsio Facti est, cum de facto quæritur, an vera patrata sit.[2] Quæstio Iuris est, quid de facto tali iura statuant, vel breviter quæritur an fecerit.[2] & si fecit, quæ poena dignus est.[2]

Caput XXXIV
De Testibus

§ 1.

Testis est qui de alterius negotio controverso interrogatus Testimonium perhibet aut alicui adhibetur Actori, ut de eo quando cunque opus fuerit Testimonium dicat.

Requiritur in Teste: 1.[o] §. 2. Libertas ut libere & non coacte fatetur 2.do Ætas ut sit tanto ætatis, quo rerum gestarum, de quibus examinatur notitiam habeat.

3.[o] Modestia an vim vel audi sciat? nam sensibilia sensibus probantur.

4.[o] Conditio an sit Nobilis vel Ignobilis Dar. 2.do tit. 27.

5. Iuramenti Depositio Dar 2.do tit. 27. quia Testis non iuratus non creditur tota ejus Testimonij efficacia consistit in Iuramento secundum illud: Ætas. Conditio, sexus Discretio fama. Et fortuna fides, in Testibus ista requiruntur.

§ 3.

Ad testificandum non admittuntur:

1.[o] Perjurus Dar. 2.do tit. 29. 30

2) Infamis Dar. 2.do tit. 29. 30. Mat. 5. VI. 14.

3) Ignobilis contra Nobilem. Mat. 5. VI. 14. Dar 2. tit. 27. excepta ratione Debitorum & similium negotiorum Dar 2. tit. 39. in Violentis pariter: & in Criminalibus ex Sedrijs Principum.

4) Servorum nec pro nec contra Dominum: olim subditi nisi lecti l. 1. sp. 2. l. 2. Cap. 3 & 19. ob metum & favorem erga Dnum

5) Referens aliena Dar 2. tit. 27. nam auditui non datur locus prout in materia Auditui subjecta.

6) De rebus ante 60 annos gestis fatentes 2. l.[o] tit. 39.

7) Socius Criminis Mat. 5 qu. 5.

8) Interessatus, qua respectu Juris, pro una eademque Persona habentur.

9) Consanguineus, qui ex Testimonio commodum vel incommodum sperat.

10) Olim Laicus contra Clericum non admittebatur l. 1. sp. 2. Lib 2.[do] Cap. 3.[o]

11.[o] Art. 26. 1709. statutum est Ignobiles contra Nobiles in causis criminalibus, in casu quo veritas aliunde, quam ex eorum Testimonijs elici valeret, in civilibus vero promiscue testari possent, pariter & servos aut subditos pro & contra Dominum in eo commodo aut incommodo eorum subversante exceptis tamen controversijs, in quibus ipsorum interest contra proximum quiret. Hac itaque Lege tollitur illa prisca ad testificandum admissio Ignobilium & Servorum.

§ 4.

Testis debet esse Christianus l. 1. sp. 8. l. 2. Cap. 3.[o]

§ 5.

Testis perjurus amittit universa Bona Mobilia & immobilia & infamis pronunciatio respectu Fori Regij, respectu vero Adversarij in poena ℔ 200. convincitur l. 2. tit. 30.

§ 6.

Mortuorum Testimonia, morte autem generantur, si comprobatum & gravis Testis, tantum & talis ejus Testimonium.

§ 7.

Testari nolens ad Mandatum Judicis ordinarij ad valorem sexaginta quatuor florenorum res amittat, non habens vero Jus ab corpore Dar 2.do tit. 28. Ex ord. 1563. tit. Mat. 5 VI. qu. 16. Decisio talis inter Actorem & Judicem dividitur. Dub. 66. 1635.

§ 8.

Testis falso olim genere cruciatum adurebantur Colom. l. 1. C. 83.

Caput XXXV.[o]
De eo Utrum

De eo utrum sunt puncta interrogatoria, ad quæ Testes adjurati primo occasione Inquisitionis respondere omni respectu humano respondere, & eo modum rei veritatem fatentes teneantur.

Caput XXXVI.[o]
De Inquisitione

§ 1.

Inquisitio est veritatis de dubio controversa per cruciatus.

§ 2.

Inquisitio est triplex 1.[o] Collateralis 2.do Authentica 3.[o] Communis.

Caput XXXVII.[o]
De Collaterali Inquisitione

§ 1.[o]

§. 1

Ingrisitio Collateralis est, qua per Judicem Nobilium & Juratorem Comitatûs, vel Juratum Tabulæ, aut alium non ex Judicibus eximiis, sed extra judicialiter ad Latus ingrir. curantis assumptum pro sola informatione peragitur.

§. 2.

Collateraliter ingrisi curare volens, considerare debet, quales nam personas velit examinare, si solos Ignobiles, Judicet si a Comitatu Commissionem seu Commissionem extrahat, Si Nobiles, vel eriam personas Spectabiles, Barones, Comites, tunc ab Ordinario aliquo Regni Judice Mandatum compulsorium debet adhiberi Ludov. l. 2. demum intra 60. dies, quam secus expirat. l. 2. & 30 illi, medio cujus ingrisi vult, una cum punctis Deutr. seu interrogatoriis praesentare. Ad hoc debet Testium Nomina, quas specificare.

§. 3.

Ingrirens Commissionatus citat Testes in praesentiam sui, sub poena 16. marcarum gravis ponderis 1563. 81. & demonstrata Commissione, communicatis quæ punctis juxta, si multi sint, sedulum, ne quis ingrirente non observante, juxta aeg Ligat, sac admonitione facta: Ut exposito omni excepcem humano nomen veritatem fateantur, & tum absentibus Partibus ab Ingrirente singillatim examinantur, & ipsorum responsa ad puncta interrogatoria in scriptum redigantur, praevio cujusque nomine, Cognomine, Aetate, Statu seu Gradu, seu Ignobilitate, Cujus Loci Incola, cujus subditus, servus, & alterius conditionis sint, et depositio Juramento hoc & hoc sit facta. Quas deinde Actiones in forma satis solemni per modum Testimonialium expedit patenter & sigillo, subscriptione sua munitas tali ratione extradat Literas Ingrisitorias ingrisitis apparenti dem etiam si exigitur adversario. 1723 ar. 92.

§. 4.

Haec Ingrisitio non probat, nisi ex examinatio testibus sub Juramento per Protonotarium, seu Judicem in Causa procedentem aut Sententiatur Tribus 7. gr. 11.

§. 5.

Solent etiam extra Judicium, Juratorem aut Juratum Tabulæ de medio Regni vel Palatinatu Nominis & alicujus Loci Credibilis Testimonio Ingrisitiones peragi.

§. 6.

Ingrirentem prohibere ab Ingrisitione, & ipsam Ingrisitionem turbare, si pro Magistratu ratione publicorum Criminum ingrirat. in poena fl. 100. committitur, omnibus remedio Juridico abscisso, contra tamen Juris Ordine locus gravi ordine sustendi si vero pro privata ratione Negotii privati, tunc poena 16. Marcarum, qua indelicet testari nolentes castigantur 1635. 79.

Caput XXXVIII
De communi Ingrisitione

§. 1

Communis Ingrisitio est, quæ fit communiter pro utraque Parte Litigante, mediantibus iisdem Testibus.

§. 2.

Communis Ingrisitio est duplex: vel

1. Partium Litigantium, dum pro utraque Parte Litigante, tam videlicet pro Actore absente, quam pro Negante communiter ingrisitur, vel

2. Publici Magistratus, cum de Malefactoribus cujus cunque Conditionis communiter ingrisitur.

§. 3.

Hujus Ingrisitio eadem sunt, quæ supra facta Collateralis Ingrisitione excepto hoc, quod hæc communiter pro utraque illa vero pro gravis parte sortiatur fiat

§. 4.

Communem Pacis Ingrisitionem Pacis alterutra turbans vel Violator, Culpam, poenam Majestatis Decentia incurrit, & Causam amittit. Vlad. l. 57.

Caput XXXIX
De Ingrisitione Autenticata

§. 1

Ingrisitio autenticata est, Collateralis per Juratum Tabulæ aut Judicium Comitatûs in Comitatu peracta Ingrisitio, vel per aliquem denuò ex Judicio eximiorum, aut coram praesidentibus, & in Judicio sedentibus Judicibus testibus iterum sub Juramento denuò examinatio praevia confirmatio.

§. 2.

Autenticatio vero Ingrisitio, quæ differt ab autenticata, est, quæ vel in facie Juris, nulla praevia Collateralis peragitur, vel medio e Judicio eximiorum.

§. 3.

Autenticatio vero fit hac ratione, quod minimum unus ex Judicio

dicio examinatur pro Testimonio excipiendo, coram quo Testes occa-
sione authenticationis vicissim jurare debent, de dicenda veri-
tate, & examinantur vicissim sebatim partibus absentibus. Prorum
Fassiones, vel in Margine Collaeratio Inquisitionis, vel ad chor-
tam distinctam genuine connotantur, ponendo v. g. anno, die, Mens
in Possessione rei Oppid. T. coram figura Judicii Testes in Inquisitio-
ne per A. vel I. sub numero vel signo tali Juri exhibita, Fassio-
nes suas Collaeratales pravio Juramento recognitas authen-
ticarunt hoc modo: 1ma Testis hic & hic suam Collaeralem
Fassionem per totum confirmat. 2da Testis hic & hic ad 1mam
confirmat. ad 2dam simpliciter negat & nil Sit. ad 3tiam Alo.
dificat hoc modo: 2do 2do

Caput XL.

De Juramento

§. 1.

Juramentum est invocatio Divini Nominis in Testimonium,
seu praesumptio Nominis divini & invocatio in Testem in con-
firmationem rei alicujus. §. 2.

Requiritur ad Depositionem Juramenti: 1o Capacitas Per-
sonae a qua Juramentum exigitur. 2do ætas 18. 2do Intentio in-
vocandi Deum in Testem. 3tio Ille fiat in forma debita. 4to Res
honesta & licita, quia turpis sub obligationem non cadunt.

§. 3.

Juramentum dividitur:

1o in Assertorium & Promissorium, illo confirmatur
assertum de re aliqua certa praesente vel praeterita vel fu-
tura, sed absque promissione, isto confirmatur promissio ali-
qua de dando, faciendo, vel omittendo in futurum a jurante: Si
fiat de minenda vindicta vocatur Comminatorium.

2do dividitur in Judiciale, quod praestatur in Judicio, &
Extrajudiciale, quod extra Judicium. Judiciale est, ali-
ud Litis decisorium, quod in defectu aliarum probationum
Litis finiendae causa, ab adversa Parte praestatur 1729, 21
et hoc est triplex scilicet Voluntarium, quod Pars defert Par-
ti non Confirmanti Judice, & liberè recusari vel referri vel
praestari non potest ab eo, cui defertur; Judiciale mixto
tale, quod Pars defert Parti Judice approbante, & per senten-
tiam suam confirmante, & hoc regulariter recusari regit, sed vel

pra-

praestari debet, vel referri illi, qui detulit, petendo, ut ipse juret. de-
mum Necessarium, quod a Judice ipso adversario Parti defert
& hoc nequit referri, neque recusari potest, sed praestari debet, &
hoc si Judex Recor. ad Supplementum Probationis deferat. Sup-
pletorium, si Reo ad se purgandum Purgatorium dicitur.
Aliud est in Litem vel aestimationem Litis, quod Judex defert
adversae Parti, ut faciatur quanti aestimet rem, super qua
Controversum est, 1009. 9. quo casu, si Juramentum fiat super
valore rei appellatur de Valentia. si juret super damno quod
pati, vel super Lucro, quo carere ob rem sib. non restitutam debet,
de Interesse, si demum de neutro, sed exaestimatione tanum
rem ablatam juret, Juramentum aestimationis vocatur.

§. 4.

Jurare licitum modo sacris adsint: Veritas Judicium,
& Justitia

§. 5.

Juramentum in Causis Criminalibus non admittitur ob
periculum perjurii, sed ad complementum probae Torturae,
vel adiberi, si sit Ignobilis & Litis &c. 8. qu. 8va.

§. 6.

Juramenti omissio est amissio Causae Litis &c. 8. qu. 83. 2. & 82.

§. 7.

Juramenti obligatio non transit ad Haeredes jurantis sed ju-
rati.

Caput XLI.

De Recognitione

§. 1.

Recognitio est nuda Cognitionis assertio, cui in foro Contradi-
ctorio fides non datur, quia destituitur Solemnitatibus Testi-
monii

§. 2.

Recognitio alia est Simplex, alia sub Juramento Officii.
Recognitio Simplex, qua non jurata nihil probat. Recogni-
tio autem sub Juramento Officii vel Sponte, vel exigente Ad-
versario sub Juramento a se Litis, aut alicujus Ordinarii Regni Judicis,
Recognitorium fit. §. 3.

In recognitione observanda sunt: Qualitates Personarum,
an sint fide dignae, vel obscurae, Sigillum praesens & scriptu-
ra an sit nota vel ignota.

Caput XLII.

De oculata Inspectione

§. 1

Oculata Revisio est varificatio de re controversa visibilis ostensi
sen visu percepta veritatis cognitio, sepsita per Testes.

§. 2.

Oculata Revisio versatur circa Bona violenter occupata, & Actiones Personales Civiles & Criminales.

§. 3.

Oculata Revisio celebratur per Judicem ad rogum cohortis communem in facie Loci Testibus ibidem convocatis & actis ibidem demonstratur, adjurantur autem & examinantur, vel ibidem in facie Loci, aut Loco Sedis, prout Meritum causæ exigit Lat. & ff. sequ. eodem modo, quo communis Inquisitio. Ibid.

§. 4.

Differt a communi Inquisitione, quia 1° est certior & efficacior illa, cum ad oculum demonstretur rem 2da quia sit celeriter per oculatam Revisionem sufficienter probaverit Acquisitionem suam, nulla Juramenta in Depositio decernitur, sed statim definitiva pronunciatur sententia. 3tia quia sæpe plurimum occupationibus deservit ll. ut ff.

§. 5.

Pœna oculatam Revisionem turbantis eadem, quæ communis Inquisitionis nimirum pœna Majoris Potentiæ & amissio Causæ Vad. l. 57. Nec in hoc casu Reprobitio Locum habet, sub antefata pœna Stat. Mant. Vt. 16.

Caput XLIII.

De Instrumentis.

§. 1.

Instrumentum est sacrum, solenne, perenne memoriæ causa confectum, dicitur que ab instruo mentem eo quod hominum mentes instruat.

§. 2.

Instrumentum aliud est Publicum aliud Privatum

Publicum est, quod per manum publicam extradatur, cui, cum sit authenticum, absque ejus omni additamento creditur, nisi incidat in varia l. 2. ff. 92. Authentica vero sunt Principum, Judicumque Regii Ordinariorum, Capitulorum, Conventuum, & Oppidorum Privilegiatorum sigillis roborata item Acta Judicii, apud Judicem conscripta, Protocolla, Liber censuarius, & Scripturæ antiquæ.

Privata vero sunt, quæ per manum privatam elaborantur. Si quod vero hæc Instrumenta privatarum Personarum perpetuitatis habere debent, a Testibus ad minimum duobus subscri-

§.

Instrumentum vicissim est vel: Originale, quæ est prima & principalis illa solennis scriptura primitus confecta, & adhuc existens vel Transumptum vidimatum, sidimatum Copia s. Exemplar quod Scriptura est Exemplaris in aliam de verbo ad verbum transcripta, & hoc fiat manu vel authoritate publica, dicitur Exemplar authenticum, secus vero privatum.

§. 4.

Originalia Instrumenta requiruntur ad Juris probationem.

§. 5.

Instrumenta sub privato signeto emanata hereditariam Juris translationem non continent.

§. 6.

Instrumenta Literalia sequuntur naturam Juris cui is dem dependentium.

§. 7.

Instrumenta variis modis impugnari possunt: 1° Ratione Causæ efficientis, e. g. fuit falsum Parvaca Persona, vel in Loco non debito confecta sunt. 2da Ratione Causæ Formalis, quod non habeat solennitates Lege requisitas. 3tia Ratione Causæ Finalis, quod exceptum sit, de Bonis tali dispositionem non subjacentibus. 4ta Ratione Causæ Finalis quod non probet ineptum adversarii, ad quod probandum est productum. 5ta Ratione Falsitatis, quam continet in puncto Substantiali. 6ta Ratione Cancellationis, in voce substantiali Juris Canonici.

Caput XLIV

De Argumentis

§. 1.

Argumentum est Medius alicujus demonstrativus.

§. 2.

Argumenta a Contrariis valent, quia quod ad cognitionem contrariorum eadem est ratio.

§. 3.

Argumentum a Majore ad minus est validum, & a minori ad majus, si majoris & minoris in comparatione eadem sit ratio & Argumentum negative proponatur.

§. 4.

Argumentum a sufficienti Partium enumeratione firmum est, sed negative non semper valet

Caput XLV.

De Suspicione, Conjectura, seu Præsumptione

§. 1.

§. 1.

Suspicio est levis opinio de re aliqua, quae ex per ipsum patrata, ex cepta ex singulis antecedentibus, consequentibus & annexis.

§. 2.

Praesumptio est fortis opinio concepta ex Circumstantiis, seu est anticipata opinio de re dubia, ex argumentis, indiciis & conje, cturis, per rerum Circumstantiam evidentibus desumpta.

§. 3

Suspitionis, & Praesumptionis in Foro Judiciali plane Fides non datur 1650. 90. Non enim utimur in determinandis Litium rare, rius statu conjecturali. Lins. Vt. gu. 6.

§. 4.

Praesumptio est triplex:

1a Levis quae oritur ex aliqua temeraria levitate, & gar, rulitate Personarum levium, & haec nullam probam moretz.

2da Probabilis quae oritur ex probabilibus circumstantiis a, pud graves Viros, haec quidem non facit probam, sed inducit Purgam

3tia Evidens, quae ex indubitatis Judicijs moralem propriè ge, nerit certitudinem

4ta Violenta, seu Vehemens, ubi semiplenè probatur. &

5ta Violentissima, ubi perfectè aliquid probatur.

§. 5.

Praesumptio iterum est vel hominis, quam hic prudentes con, cipit, vel Juris, quae ex auctoritate Juris provenit.

§. 6.

Suspicio differt a Conjectura, quod illa magis determinatam assensum imporret, haec tantum Suspicionem denotet.

§. 7.

Praesumptio est species probationis & cedit veritati. Conjectu, ra vero & suspicio nil probat. Reiss Cap. 6. gu: 6. & 7.

Caput XLVI.

De Purga.

§. 1.

Purga est dilutio primi objecti, quod probari non potest, sed probabiliter praesumitur: seu Purga est Innocentiae Attes, tio ei imposita, qui de primo accusatus, nec ex legitimis Probatio, nibus, nec ex propria Rei fassione convinci potest, sed Praesu, mptionibus tantummodo oneratur.

§. 2.

Ad imponendam Purgam tales Praesumptiones & suspicio, nes requiruntur, quae ex ingeniosissimo Judiciariis eliciuntur. Ibid. 90.

§. 3.

Sine probabilibus praesumptionibus & suspicionibus verisimili, bus, imò sine urgentissima facti evidentia Purga contra nemi, nem adjudicanda.

§. 4.

Olim Purgationes fiebant Vulgares, Aqua ferventi, ferro candi, ti, &c. quem deserendum venerunt.

Caput XLVII.

De Sententia Interlocutoria

§. 1.

Sententia Interlocutoria est Deliberatum Judicis ad Pro, cessum Juris spectans nec Condemnationem nec Absolutionem continens.

§. 2.

Sententia Interlocutoria alia est Alteri talis si non contin, gat Causam Principalem, alia est Alicui talis cum indirecte & obliquè contingat Causam principalem, vel periclitan, tem, velut cum rei Alienatae

§. 3.

Differt haec a finali Sententia: 1o Quia haec non decidit for, maliter & directè controversiam principalem sicut illa

2da Quia haec ex ratione justa Judex immutare potest de Sapientis Consilio; quam mutationem Practici Innovationem vocant; illud verò immutare nequit, regulariter tamen declara, re potest, si pateat alicui ambigua videatur.

Caput XLVIII.

De Sententia Finali.

§. 1.

Sententia finalis est, quae Causae merita determinat, Condem, nationem vel absolutionem continens.

§. 2.

Sententiae specificantur pro diversitate Causarum, Imo alia dicuntur: Capitales quae poenam amissionis Capitis, v. Bonorum dictant, alia Omendae Capitis, quae pariter in, amissione Bonorum Mobilium & Immobilium, verum redem, ptibiliter consistunt, alia Notae Infidelitatis in perpetua Capitis & Bonorum Alienabilium & Immobilium Fisco Regio applicandorum amissione, alia Calumniae in omni casu 100. a, lia Omendae Linguae in poena ℔. 100. alia Violationis Fidei quae species est Omendae Linguae, & ℔. 100. recompensantur; a, lia Factionis quae olim & in poena ℔. 100. alia Infamiae, & quae alia vide

§. 3.

Ad valorem Sententiae requiruntur varia Conditiones tam intrinsecae quam extrinsecae. Intrinsecae sunt:

1o ut

1.° Ut Sententia sit conformis Legibus, Consuetudini, & Statuto Loci. Brok. tit. 16. lar. 3. tit. 30.

2.° Primo in a lingua causa dubia illa legenda est, qua mentio & subscriptio sine ab ieux ratione L. 2. tit. 42.

3.° Ut Sententia Sbaram Actionis non excedat, qua ut non sit Lata sub Conditione extra mista de futuro.

4.° Ut contineat formaliter vel virtualiter condemnationem aut absolutionem

5.° Ut non plures Judices, quam a Lege prascribitur Judicio intersint.

7.° Ut non sit notorie injusta, aut ex Instrumentis notorie falsis Lata, quia sic nemo ei obtemperare tenetur.

Extra mista sunt Conditiones

1.° Ut Sententia Jac pronuncietur a Judice pro Tribunali sedente, tempore & Loco convento.

2.do Ut Scripto confecta Legatur.

3.° Pronunciatio fiat de Die non de Nocte, excepto Contumacio per non venit, qua ad Lucem Candela fertur 1723. 92.

4.° Ut presentibus Partibus, vel eorum Mandatariis pro Legatur, excepta Contumacia, ubi Partem unam presentem cognoscere sufficit.

§. 9.

Sententia non appellata transit in rem adjudicatam: imò etiam appellata, si intra debitum tempus non prosequatur

Caput XLIX
De Mandato

§. 1.

Mandatum est quod datur Iuri Superiori ordinario Inferiori ad exigendi secundum vel praeter Legem communem & privatam efficiendum.

§. 2.

Mandatum est duplex: Judiciale & Extrajudiciale. Judiciale vicissim est duplex: Legitimum & Illegitimum, & Judicat est, quod in ipso Mandatario Principio fundatur, aut saltem Partis per Expositionem, aut contra Legem & Antiquam Consuetudinem expeditur.

§. 3.

Mandatis Legitimis Judicia Libus non obtemperantes in poena 200. & privatione ejus officii & Infamia notantur 1655. & 1563. 78. Mandatorum vero Extrajudicialium contemptores pro merito delicti puniuntur 1563. 79.

§. 4.

Mandatorum illegitimorum Impetrantes in Decem Omendas Singulos convincuntur 1655. 92. Appellata extra Dominium admittitur

§. 5.

Judices propter non observationem illegitimorum Mandatorum ejus, cari curantes convincuntur in 200.

§. 6.

Mandata intra 60 Dies presentari debent, absque ea exspirant. l.° tit. 60. Si vero Judicia, cui sonant, exhibita fuerint, usque ad annum durant. Si denique in Processum abierint, usque ad finem Litis durant. Mandatum morte mandantis exspirat.

§. 7.

Species Mandatorum Judicialium Ja sunt: Vocatorium, Compulsorium, Requisitorium, Dilatorium, Prorogatorium, Inhibitorium, Declinatorium, Transmissionale, Executorium, Reexecutorium, Resecitatorium, Interpretatorium, Superabundans Fulminatorium, Introductorium, Reambulatorium, Admonitorium, Captivatorium, Acceleratorium, Delegatorium, Protectionale, Relaxatorium & varius Drachiale. &c.

§. 8.

Mandata constant ex his partibus 1.° ex Expositione, Qualiter. 2.° ex Expositionis conclusione sive applicatione de Lege. Cum autem. 3.° Postulat, Velle et promde. 4.° Commissione, pro eo tit. vel vobis &c.

Caput L
De Prohibita

§. 1.

Prohibita est Juridicum remedium, quo Causa post Contractum ab ipsius Expeditione coram Judice etiam in Dubio prohibetur, & ratio Prohibita nova debet dari. Lib. 5 qu. 6.

§. 2.

Prohibita fit verbaliter eodem statim die, quo pronunciatur Sententia. Lib. 5 qu. 6. §. 3.

Duo tantum dantur Prohibita una absque quidem, secunda vero cumonere sex Horarum una Terminalitate Partis adversa, caterum autem Judici cedente 1729. 36.

§. 4.

Quamvis de Lege Statutum sit, ut Usus Earum Prohibitarum, semper ante ultimos sex Dies Judiciorum observetur, usus tamen promiscuè fuerit 1729. 38.

Caput LI
De Procuratoris Revocatione

§. 1.

Procuratoris Revocatio est dictorum & factorum Procuratoris

toris praeter scitum & informationem Principalis interventorum pa
cundem Principalem, aut Plenipotentiarium suum, cum solito one
re in vestra Judicium facta retractatio, & nova responsione fabi
tâ reformatio L. 2 ff 79.

§ 3.

Revocatio debet fieri per Alandantem Dominum causa, aut per ejus
Plenipotentiarium ipsum Causa & vice Dominum representat.
Stat. & gv. 23 1729 ar 39.

§ 4.

Revocatorio remedio licet in omnibus Foris Judicio uti, sipra
ter scitum & informationem Principalis per dicta aut facta Pro
curatoris error incidat. Revocatio eiam tacitis semper pro sup
pone errorem, aut defectum. Stat. & gv. 25.

§ 4

Revocatio causa potest fieri coram Judice ejus.

§ 5.

Revocatio fieri potest omnibus causis, qua est generaliter
ordinatum remedium Juris in favorem Causantium. Excipe
1o In gravibus Casibus majoris Potentia pura: Verbalationis
Vulnerationis, Interemptionis, indebita detentionis & invasionis
Domus, in Curia Nobilium Stat ff IV. ar 13.

2o Ubi remedium Juris in specie, vel generaliter omnia Juri
dica remedia contractu, aut Lege mediante praeclusa sunt 30
1729. & 1726.

§ 6.

Revocatio Procuratoris fit duplicater. 1o Cum minori onere
6. & ad lite pendente atque ante latam finalem sententiam 39.
1729. 2do Cum majori onere 50. Marcarum & homagiarium
200. ff. facientium, post finalem Sententiam L. 2 & 87. 1729.
39.

§ 7.

Revocatus Procuratior causam, quam prius allegaverat, con
tinuare potest, absque nova Procuratoria Constitutione
1729 39.

Caput LII.
De Appellata

§ 1.

Appellatio est causa post Convictionem per Partem succum
bentem a praesentia Judicio aut Judicis inferioris cum honesta,
te, Jonore, reverentia, & modestia, maturioris revisionis gratia
ad Superiorem Judicem provocatio

§ 2.

Appellationes dupliciratione considerandae, aliae enim
sunt, quae admittuntur, aliae quae non admittuntur

§ 3.

Appellationes quae non admittuntur Jo sunt:

1o In causis criminalibus, publicorum & manifestorum
malefactorum.

2o In causis ex Curia Regia, ad exequendum duntaxat
exec cum ameciis poenis Dirragialibus ad partes remissis.

3io In causis illorum, qui juxta Tit. 6. L. 3tii Trip. causam
per ipsos in Curiam Regiam appellatam, ibidemque amis
sam, ac demum Novi Judicii beneficio revocatam, demum
in partibus amitterent

4o In causis ubi poena ex attestari volentibus, ad men
tem ar ff 49. 1655. desumitur.

5o In simplicibus depositoriis exceptionibus pariter
Appellata non admittitur Stat. & gv. 6.

§ 4.

Relique appellationes omnes, quae extra Jure specifica
tionem ad ductam exhorrent, admittuntur, eoque vel intra vel
extra Dominium.

Caput LIII
De Appellatione extra Dominium

§ 1.

Appellatio extra Dominium est, dum quis post finalem sen
tentiam acceptam convincitur & gravi convictus, ultro appella
re volens, extra Dominio, & alteri occupationem det. Partibi
um damni.

§ 2.

Appellationes admittuntur, quae extra Dominium admittunt Jo sunt
sequentes juxta Art ff 26. 1729.

1o In Causis Liquidorum Debitorum, summam florenos
12000. quoad ipsum Capitale non excedentium.

2o In Causis Divisionum earumque rectificationem nec
non successionum, quae sunt recentiores juxta Par. 1i & 87.

3io In Causis reexecutionum, in Bonis executio, adque
Judicis sententia semel non extendisset.

4o In Causis contra Officiales & Servitores reddendis
rationibus obnoxios & easdem reddere renuentes, aut suf
ficienter non reddentes, juxta ar 65. 1622.

5o In Causis, contra Sententias Sacrarum sedium
exequi negligentes aut nolentes Magistratus Civiles, jux
ta tarifam 29. 1622.

§ 6.

In Causis Revindicationis Bonorum, per Locationes a Successione alienas tradituum, juxta ar. 67. 1822.

7.o In Causis Pupillorum, ad recipienda e manibus Tutorum aut Curatorum Bona procedentium.

8.vo In Causis Revindicationis Hypothecarum, vel immorientium Bonorum Communium, adhuc Divisionis obnoxiorum.

9.o In Causis Lignorum Summam duodecim Millium Florenorum non excedentium.

10.o In Causis Repetitionis Litterarium Instrumentis a manibus alienis justa arctum 93. 1659. & 95. 1682. vela Consanguineis, pro diversitate Casuum.

11.o In Causis Redemptionis Bonorum a non Indigenis justa arctum 23. 1715.

12.o In Causis ad exercendum Donatarium, contra Contradictionem Statutum per existentem in Dominio oppositam Bona appredendentem, via arch. 82. Alaud. VI. & Vladsl. 59.

13.vo In Causis Valentiarum, & ex subditis vel Servitorium suis Imperatorum.

14.o In Causis Bonum Paraphernorum Exemptorum aut Bonorum ex Testamento in Legitimo Successionis defectu condito, quod Comitatenses gudent Causas Summam florenos 1200. qui ad Causas autem Tabularum Districtualium Summam florenos 2000. non excedentium.

15.o In Causis Depositorum tempus 32. Annorum non excedentium & in quibus non interbenisse Casus fortuitus clarè constat.

16.o In Causis Contractuum, in quibus omnia Juridica Remedia contractualiter practicata Sibentur.

17.o In Causis Delationum, Violata Sedis Judiciariae, Denegationis, Decimarum intercepionis & Violationis Asylium Sacrarum, Causis mere Magistratualibus, seu Actorum Fisci Comitatensis, in Materijs civilibus erectis

18.o In Causis Metalibus exfundamento Novo Suscitatis

19.o In Causis contra Invasores reparatores Communium Edificiorum &c. 1715.

Caput IV
De Appellatione intra Dominium

§ 1

Causa ergo appellabiles, quae in praemissis non comprehenduntur intra Dominium appellantur. Et hoc appellatio intra Dominium

um est, dum quis in Causa succumbens ultro appellat, verum in Dis. sessorio manet.

§ 2.

Poena male appellantis est duplicata, nempe ducentorum Florenorum hac Sententia: Bene judicata, male appellata, & ideo Poena duplicata. Tit. 8. qu. 8. 1729. 32. & in duplici Dissagio convincitur. Vlad. l. 72. item Alaud. VI. 52. in 200 florenis. 1968. 18.

§ 3

Appellatio causa fieri debet in Tabula Regia ipsa die lata Sententia, exposi vel ut Servitia rejicitur.

Caput V
De Executione

§ 1

Executio est pronunciatae Sententiae in effectum deducio. Vl. 72.

§ 2.

Executio Causis finem imponit. Tit. 8 qu. 1. 2. 3.

§ 3

Executionem nec Reus impedit, potest tamen rationabili de causa sisti. Tit. 8. qu. 4. § 9.

Executiones de curia Regia fiunt vel immediate, quando vel D. Protonotarius, vel his impeditis Assessores Tabulae Regiae committuntur: vel Mediate, dum a quovis in viciniori Comitatu Judicibus Comitatensibus exequendi provincia defertur, quod tamen rarius fit. In Causis tamen Transmissionalibus semper Executiones, aut Executiones per Judices in partibus procedentes juxta stylum Remissionalium mediate fiunt.

§ 5.

In istis Remissionalibus Causis Executio intra quindenam fieri debet, sub poena mulctae 17. 1795. & Tit. 8. qu. 5. & 6. C. 11. qu. 13. expressata.

§ 6.

Executio peragitur in facie Bonorum, 77. 1697. vel ob metum hostium in loco securo, & quo magis fieri potest vicinori.

§ 7.

Executio peragitur intra Annum 1574. 31. secus pereat Novam Remissionem revocabatur Sententia & facta Citatione reflexoria erga convictum peragitur Executio.

§ 8.

Judex morosus Executionem facere in ff 200. punitur, & Officio privatur VV. q. 1662. 29.

§ 9.

Judi-

Judicem in Executione turbans punitur Ulad ff. 16. 3. e. propter ha
juriam, & Verbalem delonecationem est una Marca Auri 12. flor
faciens, propter verbera & Vulnera factum majoris Potentiæ, propter
mortem denique Rota perpetuæ infidelitatis P. 2. ℳ 79. Ulad. 2.
art 9. 1597. 32. Alam 36. 87. Confer Ulad. l. 75. ubi nota, quòd etiam
servi & subditi tabia patronos ad manus Vomitis assignentur,
sub poena 25. Marcarum addac 1681. 21. 1686. 27. 1715. 26. 1723. 29
1729. 34.

Caput LVI.
De Oppositione

§ 1

Oppositio est Judicis in Executione constituti ad exequendam
Sententiam in Domo non admissio

§. 2.

Oppositio directè Judiciario Curiæ contrarietur 1729 34.

§. 3.

Oppositio a Repulsione differt eâ ratione: quòd Repulsio in
Curia Regia nonnisi Curiæ longæ Litis reliquæ ante ultimum ea
rundem Terminum competat: Oppositio verò Curiæ brevis Litis
& in Foris subalternis suscitatio & promotis. 1729 34.

§. 4.

Oppositio licita est in omnibus Causis Sententiabus Tabula
rum, item Regia Bannis, ac Districtuariorum 1729 34. Sed
restrictive in tribus duntaxat casibus. 1. si Sententia lata si
non præmissa citatione Judiciaria, ad exequendum sine citatione
convicti, Bona Judex exequi attentaret. 2. si Bona Processui con
comitanter, & Sententiæ non inclusa & non subjacentia Judex
exequi attentaret. 3. si Judex in Causa evidenter extra Domini
um appellabili, non admissa taliter interposita Appellatione, Se
cutionem intenderet 1729. 30.

§. Contra violenter agentes Judices utimur oppositione,
contra male autem occupantes Appellatione.

§. 5.

Extra fossa prænotatus casus licitæ Oppositionis ducens, poe
nam ℔ 200. & Expensarum, item ad damni Causati restitutionem gra
vatur 1729. 34.

§. 6.

Oppositionem secundariò faciens poenam majoris Potentiæ
amissionem nimirum Capitis vel Bonorum Mobilium & Immobi
lium luit 1729. 34.

§ 7.

Oppositio in dictis tribus licitis casibus eo modo peragenda
quo Repulsio sive originaliter, sive Appellatione sed nimis tantum &

rioribus, solummodo agitat cum sententiis 1729 33. sub poena amis
sionis causæ seu Juris ab inde dependentium Ulad ff. 19. per 1729.
33. confirmat.

Caput LVII.
De Repulsione

§ 1.

Repulsio est Juridicum remedium, quo Pars in causa triumphans
per Partem in causa succumbentem ab Executione per Judicem
latæ Sententiæ coram Viris & Commetaneis evaginato Gladio, vel alio quopiam ad ictum apto Instrumento ostenso violenter
propellitur Par. 2. ℳ 73. Ulad ff. 19.

§. 2.

Repulsio in quocunque negotio, & gradibet Judiciaria Delibe
ratione semel facti potest Ulad V. 9. & 1686. 11. & 1855. 32. bina
ria autem vice facta, & legitima sufficientique ratione non alle
ga, actum majoris Potentiæ infert. 1723. 10. olim Notam Infi
delitatis Ulad. V. 19. Primo vero indebitæ Repulsionis poena
in Curia Regia, est una Marca auri J. G. 12. & P. 2. 37. & 73.
in quibus Partibus Judici, & in terra Pars, contra quam Repul
sio facta cedens 1729. 30. § 3.

Forma Repulsionis est sola evaginatio Gladii, aut alterius
Instrumenti ostensio P. 2. ℳ 79. Leis. S. gv. 18.

§ 4.

Repulsionem cum Sententiis facere nemo potest Ulad ff. 19.

Caput LVIII.
De Novo Judicio

§ 1.

Novum Judicium est Juridicum remedium, quo Pars in causa
succumbens iterum causam resuscitare, ac omnia allegare ex
cipere non prohibetur ad Litem probandam, & generaliter quæcun
Defensioni & Subleva minis suæ causæ profutura esse cognoverit,
peragere potest. P. 2. ℳ 77. Ulad ff. 51. 1647. 117.

Novum Judicium est aliud Simplex aliud Cum Statia.

Novum Simplex est, quod sine Statia Principio instar ab
axum causarum, penes Libellum Actionalem in primis Sole. 1723.
33. Novum Cum Statia est, quod solus Princeps, ex debito Of
ficii, non obstante errore & lata jam Sententia ea
gimini sui officio, non obstante errore & lata jam Sententia ea
gire executa, unicuique postulanti largiri & concedere pote
& Solet. P. 2. ℳ 77. 1723. 33. § 3.

Novum cum

Novo cum Statu omnis is poterit uti, qui novo Simplici jam uni
ierum succubuit L. 2. 77.

§ 4.

Omnis novi Judicij Causa coram Judice, qui in prior. Causa pri
cipali processerat, vel ejus in officio Successore instrui debet. 165
126. 1655. 50.

§ 5.

Omne novum tam Simplex, quam cum Statu in eadem Causa
partium tantum semel est locum. III.tio II. semel; datur L. 69

§ 6.

Occasione novi Judicii neglecta inducere & errores reformar
ne rigide Partibus licet

§ 7.

Novum Simplex penes Actionem sive Mandatum instituitur 170

§ 8.

Novum Simplex ubi Juridica remedia per Contractum praeca
duntur locum non habet. 1662. 31.

§ 9.

Novum Simplex deservit per non venit convictis Diis S. P.

§ 10.

Novum Judicium post Regium sionem etiam datur Diis 2. 2

Caput LIX

De Remissione Causæ

Remissio Causæ est, Causæ coram Tabulis Banali & Distri
cualibus, Comitatensibus Judicibus & Civitatibus Tavernicalibus
ventilatæ & ad curiam Regiam via appellationis deductæ, ibique
visæ, & decisæ, ad partes vel sine Continuatione vel Executorum
vel de executorio penes easdem Remissionales Remissio.

Caput LX

De in rem adjudicatam transire

Res quando non appellatur, vel interposita Appellata Lege
definito tempore non prosequitur, & sic Causa cadit, ob neglectam
appellatam, vel intermissam appellatæ prosecutionem, dicit
in rem adjudicatam transire.

Membrum III.um

Caput I.um

De Statu in Hungaria in genere

§ 1.

Status est id, in quo Persona constituit: seu est Conditio, Qua
litasque Personarum. § 2.

Stat

Status vero alius est ex Jure Gentium, qui dicitur proprie Status, ut Sta
tus Imperij; alius ex Jure Civili, & dicitur proprie Ordo, significat
que dignitatem vel officium in Republica sive Civili vel Domestica. Hoc itaque
sensu posterior Regni Hungariæ Status sunt duo: Ecclesiasti
cus nimirum, & Secularis.

Caput II.dum

De Statu Ecclesiastico

§ 1.

Status Ecclesiasticus est status primarius in Hungaria con
sistens ex Personis Spiritualibus nempe: Dominis Prælatis
Præpositis, Abbatibus, aliisque Spiritualibus seu Regularibus
quibus omnes ratione Bonorum temporalium & Regalium ex
de emergentium, coram Judicibus Secularibus Juri stare teneri
tur L. 1.a tit. 12.

§ 2.

Prælatorum nomine veniunt Domini Archi Episcopi, & Episco
pi, qui sub propriis Sigillis Procuratores constituere possunt
L. 2 tit. 12. Archi Episcopi in Hungaria duo sunt: Strigoniensis
qui simul Primas Hungariæ est, & Colocensis L. 2 tit. 6.

§ 3.

Authoritas Spiritualium ad revisionem diuturnar Solennita
tum, Testamentorum, & Causarum Matrimonialium & exercitii
Juriverdis Causis præter Matrimonium, Mandatis Declinato
riis locum facere tenentur.

§ 4

Ecclesiastici obligantur semper ad homagium fidelitatis Regi
præstandum L. 1.a tit. 12. Juramento ad Conscientiæ puritatem
coram Capitulari, vel Provinciali ad rem per Judicem Deputa
to L. 2. tit. 90. Notandum hic, quod Prælatus, Abbas, Præposi
tus, Archidiaconus & Archipresbyter pro decem Nobilibus ratione sua
dignitatis habeat jurandi potestatem. L. 2.a tit. 90.

§ 5.

Ecclesiastici testimonium & Vota habent in Comitiis juxta Semi
narium acceptatæ Consecrationis 1687. art. 10. Infra tactus & Privilegiatus
pariter vocem in Dieta habet 1608. art. 1 post Coron

§ 6

Ecclesiastici Bona Secularia possidere negantur. Vlad. III. 65

§ 7.

Ecclesiasticæ Personæ Judicia continuo celebrant, excepto bel
li tempore 1563. 17. 1567. 25. Qui enim transmittere Causam non
valet, amittit officium Vlad. I. art. 90. Causa vero pendente exc.
communicationem non ferunt. § 15.

Eccles

Ecclesiasticæ Personæ Capitalem poenam non subeunt P. 2. tit. 42. Incurrunt tamen in his casibus si nimirum 1.o Inciderint in Crimen læsæ Majestatis. 2.do Si Notam Infidelitatis incurrant. 3.o Si Homicidium voluntarium perpetrant P. 2.a tit. 44.

§. 9.

Ecclesiasticæ Personæ Nonam & Decimam in suis Bonis exigunt. Uladi. 1. art. 48. Lud. 1. art. 6. Eorum Successor Rex est, quoad Collationem Bonorum tantum; Confirmatio enim Archi Episcopatuum Episcopatuum Jurisdictioni Ecclesiæ Romanæ subest. P. 1.a tit. 10.

§. 10.

Ecclesiasticæ Personæ insurgunt in bello cum aliis 1439. 19. 1552. 3. 1559. 40. 1567. 25. Matth. D. III art. 24. Albert. Arlo 19. & 1741. 63. Equitesque pro Personis & Bonis expedire tenentur. 1659. 7. & ibidem 1741. art. 63.

§. 11.

Ecclesiasticæ Personæ beneficiis privantur, si contra Regni statuta, & Decreta se opponant Uladi. D. VI. art. 8.

§. 12.

Ecclesiasticæ Personæ cum similiter Jura sua, ut Seculares retineant, succedunt etiam instar Secularium 1715. 71.

De Religiosis

§. 1.

Cum Religiosi pariter in Statum Ecclesiasticum referant, non absonum futurum, quædam adhuc de ipsis hic attingere. Efficiunt vero Statum consistentem ex Monachis & Monialibus vitam in Claustris & Cœnobiis agentibus.

§. 2.

Religiosi succedunt solummodo in Bonis utrique sexui deservientibus, & accipiunt Decimalitatem 1715. 71. Ubi notandum quod Novitio e Religione mutata Intentione exeunti, vel ab intestato, ut Novitio decedenti, Religio perceptam Decimalitatem restituere debeat, e contra Religiosis post Professionem in Religione fatis cedentibus, Portio eorum Decimalis non ad Fratres superstites, vel alios Successionarios devolvitur, sed perpetuo manet Religioni

§. 3.

Ex his Religiosis quidam Ordines Sessionem & Votum in Diætis habent, quidam vero non; ut: Ordo Canonicorum Regularium Præmonstrantensium & Patres Societatis Jesu, qui Sessionem cum Voto habent 1715. 73. e contra Fratres Amaldulenses, & SS. Trinitatis, nec non Clerici Pauperes Matris Dei, de Scholis Piis seu Piaristæ, quamvis in Regnum recepti sint, nullam tamen Sessionem & Votum habent in Diætis 1715. 102 pariter

Sacer

sacer Ordo Crucigerorum Hospitaliorum cum rubea stella, qui Bona Secularia Titulo Pignoris possidet, Capucinorum, Fratrum misericordiæ, Servorum D. Virginis Mariæ, seu Servitæ Carmelitarum Calceatorum, & Discalceatorum, Paulanorum & Societatis Virginum Ursulitarum, nullam Sessionem & Votum in Diætis habet. 2.o C.

Caput III.

De Statu Seculari

Status Secularis est Secundus in Hungaria Status, consistens, ex Magnatibus, Nobilibus, & Civitatibus.

De Magnatibus

§. 1.

Magnas est Persona Secularis consistens ex Baronibus Regni, Principibus, Ducibus, Comitibus, & simpliciter Baronibus existentibus: constituuntque Secundum Regni statum 1608. art. 1. p. c.

§. 2.

Magnatum dignitates Rex confert, et quidem Hungaris 1552. 42. Excepto Palatinatu, pro quo Rex quatuor Personas, duas ex statu Catholico Romano, & totidem Evangelicæ Confessionis candidat, & ex illis Regnicolæ Diætaliter congregati unum maxime idoneum eligunt, cum consensu Regis 1608. art. 3. ante Coron. Uladi. 1. 33. 1622. 2. Cond. 7.a 1659. 1. Cond. 7.a 1681. art. 1.

§. 3.

Quoad Barones notandum venit, quod hi in tales, qui sunt ex Officio, & tales, qui sola dignitatis Prærogativa gaudent, distinguuntur. Barones vero ex officio sunt; Palatinus Regni, Judex Curiæ Regiæ, Regnorum Dalmatiæ, Croatiæ, & Schlavoniæ Banus, nec non Tavernicorum, Agasanorum, Curiæ Regiæ Janitorum, Cubiculariorum, Pincernarum, & Dapiferorum Regalium Magistri item Comes Posoniensis 1.a tit. 94. Olim plures erant nempe Vajvoda Transylvaniæ, Banus Marschoviensis, & Banus Zeorniensis, Judex Curiæ Reginalis, Magister Tavernicorum Reginalium, & Magister Dapiferorum Reginalium, nec non Comes Temesiensis 1.a tit. 94. Lud. 1. D. art. 26. Cæteri vero posterioris Ordinis, qui non ex Officio sed solius Dignitatis Prærogativa sunt Comites, Barones, Duces, Principes nomine Magnatum in Jure veniunt. 1687. 9. 10.

§. 4.

Barones, Regni Comites, & alii Magnates differunt ab aliis Nobilibus in specie sumptis tali ratione: 1.o Quod Prælati dignitate Sacerdotij præditi sint, Barones vero Regni ex Officio propinquiores

giores sint Regi in Regno vel vendo, & primi in consilio vocem vendo L. 1.a a 2. II.o Differunt dignitate L. a 40. III.o Homagio Domini enim Prælati, & Regni Barones 100. Nobiles vero 30. Ma cas graviores Londeris, quatuor Florenos facientes, pro homagio suis consequuntur L.a a 2. IV.o Differunt Procuratoria constitu tione Magnates quippe in suis causis sub propriis sigillis Lite ras Procuratorias dare possunt L.a a 52. V.o Solutione Decim & Carapberorum. L.a a 93. 94. VI.o Testificandi modalitate L. 2.a a 40.

§. 5.

Magnates ad Dietam per Regales Literas seorsim vocantur, si non comparent, neque legitime impediti Ablegatos mittunt, ni & alia imitate Communitates, Prælati quidem & Magnates in Pe na 500. Nobiles vero in 400. condemnantur, exceptis legitime impeditis L. 98. L. 1662. 83. Si quis vero sine mandato Regis, aut La latim ex Dieta semet subduceret, vel præsentes a sessionibus & dandis Votis semet contumaciter subtraheret, Pœnam Duplis incurrunt Ibid. Præsentes vero in Sententiabus Regni comitis in locum & Ordinem Prælatorum, suum locum, & sua Vota ha bent, absentibus justis, Nuntiis eorum inter Regnicolas ideo ter assos duos Regni status locum competit, & Vota post Comitatuum Nuncios & Capitula dant. L. 1606. L. & 1667. a 91.

§. 6.

Notandum, quod Juramentum Magnatum olim Prælatorum olim juramento Decem Nobilium æquipollebat L. 2.a a 90 intelligendum, si conjurationes grassarentur; sed cessantibus jam conjurationibus cessat etiam ista Prærogativa. Item quod olim Barones Subbagiones vocabantur. Andr. 2. 70.

De Nobilibus

§. 1.

Nobilis est qui Nobilitari Prærogativa gaudet, vel a Filio, Sopiræ: quem virtus Nobilitat.

§. 2.

Nobiles alii sunt ex vetusta prisca Humorum Liberate, alii creati. Creantur vero per Regem.

§. 3.

Nobiles Regni creantur sex modis: I.o Collatione Bonorum ac Jurium Possessionariorum per Regiam Altatem, cum Sub secuta legitima Statutione facta: seu Donatione Regia L. 29. Ad comprobandam vero per Successores Donatarij Nobilitatem non

non exprimuntur Insignia seu Arma Nobilitaria, sed tantum se Literæ Donationales vel Statutoriæ, cum declaratione Le, sessoriæ Collationis editæ, imo diversum habitis, Literæ quoque Expeditoriæ, super solutione Gravaminum tempore Præscri ptionis Jurium Regalium transcendentes sufficiunt, quia vi lum ex Bonis per Donationem acquisitis devenitur Grava, toria L.a a 6. ex Declaratione autem Successoriæ Collationis Re gratum fuisse Donationem apparebit. II.o Per Literas Armales a Rege datas, absque nulla etiam Bonorum Collatione L.a a 6. Hi Nobiles dicuntur Armalistæ, in Literis enim eorum super Nobilitate confectis Arma Gentilitia seu Insignia exprim solent. Ad comprobandam vero ex fundamento Armalium Nobilitatem requiritur: I.o Armalium Legitime impetratarum & publicatarum productio, vel illius deperditis præcisis causis sufficiens Comprobatio 1542 &c. per 70 1715. confirmata 2.do Deductio Genealogiæ ad impetratorem. III.o Creantur Nobi les per Præfectionem, cum mercum militantibus Filijs, Mulier aut Puella in Bonis Paternis aut etiam Fraternis si Frater ipse etiam Hæredibus careat, & Præfectionem conveni at Masculinum tantum Sexum concernentibus verum He redem Jurium Paternorum, vel etiam Fraternorum, per Re giam Majestatem Præscitur. L.a a 24. & 27. IV.o Creantur No biles per Adoptionem, quæ dividitur in Filiationem & Frater nalem L.a a 66. utraque relatè ad Successionem Bonorum de finitur; quod sit alicui cujusvis Personæ per quempiam He redibus legitimis Carenti, in Bonorum suorum Successio ne permissiva Substitutio, consensu Regio accedente, Fili, ad vero dicitur, cum quis in Filium; Fraternalis dum in Fratrem adoptatur. Requiritur verò ad faciendam Adopti onem, I.o ne non adsint Hæredes legitimi adeoque adoptandi in termine deficiens, seu ultimus Familiæ 2.o Accedat Con sensus Regius 3.tio Adoptatus vel ejus Successores intra annualem devolutionem a tempore decessus ipsius Ado ptantis non veniat in alios a tempore Emanationis Litera rum Conservatium computando Curet se in Bonis adoptan tis statui Lat L.a a 66. Dicitur vero permissiva, quia si ne Regis consensu & permissione non habet negotium Suc cessio. V.o creantur Nobiles per Indigenatum. Et autem In digenatus receptio Extraneorum in publica Regni Dieta ob merita Regno præstita & erga depositionem Juramenti

Talis

Tax regie Legatis in Numerum Nobilium Hungarorum recepti cum subeorum de super Principis Diplomate, 1550. 73. 1661. 20. 1715. 23. VI. Per Generationem, cum ex Ignobi Atavo, & Nobili Patre generatur. L. 1. C. 7. §. 9.

Prerogativæ Nobilitatis sunt Cardinales omnium 1. Quod Nobilis nec in Persona, nec in Domis turbari possit, ni si prius legitimè citatus & convictus existat 1653. 34. 1. 2. 3. Andreæ art. 2. & C. Matth. II. Pacif. Viennen. art. II. 1536. 41. 1661. 10. 1681. 7. Excipitur tamen 1) Factum Criminale commissum in ipso loco delicti, vel in flagranti comprehendi possit, tunc enim sine citatione per quemcunque Rusticum capi potest. 2) Casus Perduellionis, seu Criminis Lesæ Majestatis Augustissimus Rex Princeps quoque sine citatione capi potest. 3) Debita servis prosequi, si enim ubique & in Curia, & Domi constituti capi a quocunque possunt. 4) Excipiuntur ad hoc servientes, Administratores, Provisores, Officiales, non completo servitii anno abeuntes, aut rationes dare de perceptis recusantes, vel non valentes, & alia publicorum subsidiorum percipere. Si enim in Persona sua per Dominos detineri, & per Judices competenter puniri possunt 1622. 65. 1534. 20. Matth. III. 2. 7. art. 33. Uladisl. 24. 3) Nobiles præter Domicilium vel aliqua Bona habentes, & semel Prædonibus ac publicis Malefactoribus associantes instantanee capi possunt, tanto magis, qui & quidem Domicilium habent. II. Fundamentalis Nobilium Prærogativa est, quod milites, nisi legitimè coronati Principis potestati subsint, qui tamen eisdem, præter Principis Majestatem Personam & rebus suis molestare & damnificare negant, sic ac capere primine lesæ Majestatis. 1. 1. & 9. 1723. 5. III. Omnium præcipua dignitatis est, quod ab omni Datiarum, Collectarum, Tributorum, Vectigalium, Tricesimarum ingressionum solutione liberi sunt, & suis juribus & omnibus proventibus liberè utantur. L. 1. & 9. IV. Quod a Telonio navalique solutione immunes sint 59. 1618. 21. 1635. 29. 1656. etiam gravatum facientes Uladisl. III. 84. C. V. Olim in Casu violatæ Libertatis etiam Regi restitendi facultatem habebant. L. 1. & 9. L. 2. & 31. Sed sublata ista facultas 1687. & 1715. 2. VI. Absque Mandato Computorio jurare non tenentur ad testificandum Uladisl. 28. VII. Civitatibus Domos & Bona Civica cum Jure Præemptionis ante omnes extraneos emere possunt, qui vel eis in tali Casu se opponere, in bis mille florenis convincatur per Personorarium exigendis, absentibus omnibus Judicibus venedis, ac inter Executorem Fiscum Regium dividendis 84. 1655. 49. 1659. VIII. Nobiles etiam de Bonis civilibus Testamenta ubique condere possunt 1655. 46. sunt & alia immunitates, v. gr. Domus & Curiæ Nobilium, nec non Parochorum salmi ægrè de Statu Litus sardolicorum, & quorumvis Ecclesiasticorum, quæ a Quarterijs & Contributionibus Militum immunes sunt. 1595. 27. Decimam item ex propriis servis non solvunt. 1563. 70. Uladisl. 1. 30. Reliqua vide in Titulis de Decimis, Nona, & Telonio. §. 5.

Nobiles militare tenentur, & personaliter insurgere, omnes Prælati, Barones Magnates & Nobiles, & sua respective Banderia producere. §. 6.

Nobiles intra Regnum militare tenentur sine Stipendio Legis, extra vero nonnisi pro Stipendio II. Andr. C. 7. 1715. & 1720. 6. §. 7.

Nobiles Stipendiarii in rebus militaribus Dominorum Generalium & Capitaneorum, in rebus vero extra militaribus, Comitatuum Judicatui subsunt. 1655. 7. 1723. 11. §. 8.

Nobilis suspecta Nobilitatis, prout et indubitatus impossessionatus in Civitate residens etiam ratione Personæ Jurisdictioni Civitatis illius subjacet. 1649. 55. §. 9.

Nobiles a Curiis civilibus, ita etiam Officiales Camerarii in eadem Civitatum contribuunt. 1715. 77. §. 10.

Nobilium in Curiis Rusticanis degentium Caducitates Fisco Regio cedunt. 1715. 82. §. 11.

Notandum, quod Nobiles neque Princeps detinere possit ad simplicem querelam. L. 1. & 9. Uladisl. 1. art. 11. & 12. 1723. 5. Item, quod Nobiles olim Servientes dicebantur. L. 2. & 87.

De Civitatibus

§. 1.

Civitas est Civium unitas & Domorum, Vicorumque Curiarum, Plateas, Moenium & Fossarum circumcincta necessarius, ad bene & necque vivendum Privilegiata, unam communitatem constituens. L. 3. & 6. Uladisl. 7. art. 3. §. 2.

Civitates quædam Tavernicorum Regalium Magistri, alia vero

Verso

Personalis Praesentiae Regiae in Judiciis Locumtenentis Jurisdictioni in Judicialibus Subjectae sunt: Subsunt vero Jurisdictioni Tavernicali in Specie: Buda, Pesthinum, Cassovia, Posonium, Tyrnavia, Sopronium, Bartfa, Eppeiessinum, Szakolcza, Szegedinum, Zagrabia, S. Mons Praecia, Carpona, Modra, Pinzium, Kis Martonium, Debreczinum, & Szatmar Nemeth-Ujvár. Ad Dominum vero Personalem in Appellatione spectant: Alba Regalis, Strigonium, Leutschovia, Cibinium, Trenschinium, Varasdinum, Crisium, Kapronczа, Segnia, Cremniczium, Schemniczium, Neo-Solium, Vetero Zolium, Baka-Bánya, Belz-Bánya, Uj Bánya, Libetz-Bánya, Nagybánya S. Rivuli Dominorum, Bazinium, Szent Georgium, Kismarkinum, Breszno Bánya, & Rustinum.

§. 3.

Civitates Liberae Regiaeque dicuntur ea propter, quod certis Privilegiis Libertatae sint, & neminem praeter Regem pro Domino Terrestri recognoscant P. 3.tie tit. 8. & 20. unde merito Regis, & S. Coronae peculia nominantur 1604. 22. Nihilominus tamen Privilegiorum, & Consvetudinum diversitate inter se differunt. P. 3.tie tit. 8.

§. 4.

Civitates Regiae, quartum Statum Regni constituunt, & ideo per Regales vocantur ad Dietam 1608. art. 1. post Coron.

§. 5.

Civitas collectivo nomine Praerogativa Nobilitari gaudet. 1618. 60. 1649. 18. Cives vero Individualiter Ignobiles sunt, nisi privative quis Nobilitatem habuerit.

§. 6.

Civitates Liberae Regiae & Montanae Magistratum in gremio suo Libere eligunt, sine Discretione Nationis 1609. 44. 1613. 40. 1715. 36. suosque Magistros Civium, seu Consules, Judices, Juratos, & Senatores habent. P. 3.tie tit. 10. & quidem Civitatis Judex praeest Negotiis Litigiosis & controversis, Consul Oeconomiae Civitatis, Capitaneus Civitatis quieti & tranquillitati in Civitate procurandae.

§. 7.

Habet etiam quaelibet Libera Civitas praeter Senatum seu Magistratuales Personas alium quoque Senatum, quem in quibusdam Civitatibus Senatum Exteriorem in aliis Electam Communitatem nominant. Antesignanus vero hujus Senatus, s. Communitatis est Tribunus Plebis, qui per Vota hujus Communitatis eligitur, & attendit, post Consulem Negotiis Civitatis Oeconomicis, & quae Senatui praeponenda Communitas judicat, illa proponit, & responsa Senatus ille vicissim Communitas declarat. Haec vero Communitas ex Centum Viris constat, uti Posonii, & hinc Centum Viratus dicitur; alibi vero, ut Tyrnaviae ex 60. Viris; Pinzii denique, & alibi vicissim ex viginti quatuor Viratu.

§. 8.

Restauratio Officialium Civitatensium fit in Liberis Civitatibus quotannis; diem vero per Statuta sua quaelibet Civitas praefixum habet. Et tunc Judex, Consul, Capitaneus confirmantur, aut eliguntur ex ordine Senatorum, quorum numerum solent facere Personae 13. In minoribus tamen Civitatibus, praesertim Montanis, Septem vel Octo. Electio vero haec fit per Vota ipsorum Senatorum, & eorum, qui sunt de Communitate. Sedent autem Senatores ad Tabulam Magistratualem sine respectu Personarum, juxta Senium Senatoratus sui, non obstante, quod aliquis eorum jam prius Judex vel Consul fuerit.

§. 9.

Condunt Statuta Civitates communibus Legibus Regni non contrariantibus saniore, & potiore cum Populi parte facta; & stabilita valent in medio eorum P. 3.tie tit. 2. Immunitates habent in suis Privilegiis, caeteroquin subjacent Legibus & Consvetudinibus Regni P. 3.tie tit. 20. Libertasque eorum a Rege dependet, ex Consilioque Regni. Eorum tamen Privilegia valent in tantum, in quantum Legibus & Consvetudinibus Regni ac Nobilitatis Praerogativae non praejudicant 1649. 15.

§. 10.

Sigilla sua Civitates Liberae ac Regiae a Rege habent, & valent in medio earum P. 2. tit. 13.

§. 11.

Cives Liberae Personae ac bene meritae ad Commendationem ipsius Civitatis, & duorum ad minimum Consiliariorum Regiorum per Armales Nobilitantur 1649. 15.

§. 12.

Cives Regis sunt, qui Civitatibus Oppidis, aut Pagis semet incorporarunt, subditique Regis effecti sunt stabiliter ac publica munia, onera, & servitia supportant, aut saltem supportare obligati sunt, pro ratione status & Conditionis suae.

§. 13.

Bona Civilia Civium deficientium in Fiscum Regium tanquam per Notam Infidelitatis, per defectum vero ad Civitatem devolvuntur 1647. 87. per 16. 1649 confirm.

§. 14.

Cives sub aliquo Domino Terrestri haereditates habentes ratione ipsarum coram eodem Domino cuilibet querulanti, prout etiam ratione Excessuum in facie talismodi Territorii patratorum Juri stare tenentur 3.tie tit. 18. Ulad. III. 38. Pariformiter ratione Bonorum extra Territorium Civitatis possessorum

rum, & Negotiorum exinde emergentium, coram competentibus & communibus Fori Judiciarij Regni Juristare obligantur & Dominis in quorum Terris Bona habent Nonam solvere tenentur. Uladsl. 38. III. 3ia & 19.

§. 15.

Cives Liberarum Regiarumque Civitatum in eorum Homagiis Nobilibus Regni equiparantur, in aliis tamen Libertatibus in aquales habentur. L. 3. & 9.

§. 16.

Cives Civitatum Regiarum Factiones suas coram Magistratu Civico collective, vel coram Judice & Juratis aut duobus conventibus celebrant, qua Factio eorum alibi facta, in medio eorum non valet. 3ia & 13.

§. 17.

Cives in Domis & Dominis Nobilitaribus intra vel extra Moenia Civitatis habitet nullam Jurisdictionem habent, & non ipsarum, sed Regia Collatorum, & Judicatui Judicum Regiorum ordinariorum & Comitatuum subsunt. 1649. 16.

§. 18.

Collectas & Contributiones Regni solvunt, non obstantibus quibuscunque Libertatibus ipsis per Regem datis & dandis. Sigismund. 2. art. 10. Taxantur autem per Consiliarios Hungaros, & Cameram Regiæ Majestatis Rudolphi 3. 1595. Et in exigenda Contributione, Regnis Homo assistit Judicibus Civitatum. Ferdinand. 1572. 21.

§. 19.

Cives in Domis Violentiæ patientes, coram Comite conveniuntur L. 3. & 19. Uladsl. III. 38. & ob non restitutionem fugitivorum Colonorum in L. 300. Convincuntur. Uladsl. III. 29. 1671. §. 3. & 19.

§. 20.

In Causis Civilibus, pro Hæreditate motis, Extraneorum Testimonium in medio earum non valet, secus in Debitis & aliis Factis L. 3ia & 12. Sicut nec Civium Testimonia pro Nobiles valent. L. 3. & 9. Jam autem valent Servo art. 26. 1729.

§. 21.

In Causis Criminalibus a Civium Sententia non appellatur in Reum innocentem damnare vellent. 3. & 11.

§. 22.

Cives Subditione & Repulsione non utuntur.

§. 23.

Cives Sacramentum coram Judice Juratis peragunt L. 3. & 17.

§. 24.

Civium Præscriptio est unius Anni, & unius Diei L. 3. & 15. Olim autem duodecim Annorum erant; L. 1. & 78.

§. 25.

Cives a Dominis suis taxantur. 1715. 78.

§. 26.

§. 26.

Cives remedio Juris in Causis suis utuntur, pariter & jure gladii. L. 3. & 11. 20. 32. Cavere tibi Dominus sibi debent, ne ullius gravem, præcipuè tamen Nobilem sine justa causa morti tradant, sub amissione omnium Bonorum & Hæreditatum, gravium duo pariter Regni tanquam Domino in eorum Terreni, terria vero Advocatio, i. e. innocenter executi Fratres & Proximi, vel his orti existentibus proximioribus Consanguineis cedit. L. 3. & 20.

§. 27.

Civitates Regiæ a Telonijs immunes sunt 1546. 30. 1550. 29. 1655. 29. Uladsl. III. 72. 1618. 21. 1622. 46. erga tamen Decimales Civitatum. 1548. 39.

§. 28.

Cives de Bonis civilibus coram Senatu aut Judice Civitatis, vel coram duobus civibus & Notario illius in cujus Territorio Bona habent, prout cujus Civitatis usus & Consuetudo est, Testamenta facere tenentur, qua Factio eorum quatenus de Bonis civilibus alibi facta non valet. L. 3ia & 13. 1655. art. 46.

De Rusticis

§. 1.

Rustici sunt Coloni, & Jobbagiones in Fundis Dominorum Terrestrium residentes.

§. 2.

Legitima Dominorum Terrestrium in Subditicos potestas est: quod sine voluntaria permissione Dominorum eorundem, & absque petita, judicialiterque obtenta, violenter Regredientes abducti. Alaud. VI. art. 29. Uladsl. 97. et sive violenter abducantur, sive clam aufugiant, Domini priores tamen restitui debent. Violenter vero abductorum, vel etiam aufugientium Colonorum Bona Mobilia & Immobilia Dominus Terrestris occupat, & ipsum extra Villam libere potest curare capi 21. 1536. si vero sponte redire volunt ad priores fundos liberè permittuntur 21. 1536. II. Quod Census & Collectas ex constitutionibus Regni debitas ab iisdem Dominis Terrestribus exigere, possint. III. Quod ex eorum parte cuilibet quæratanti Domine Terrestri Jus sistere, substitutamque primum impendere teneantur. Bar. 3ia & 26. & 28. unde omnes quæstiones primario protenuntur in præsentia Dominorum Terrestrium legitime Sigism. 3. 16. IV. Quod in Criminalibus capitalibus ex consuetudine possint. Cap. II. 2. Dub. art. 90. V. Quod pro aliquibus delictis sive condemnatus fuerit, talis Colonus & pro eam debitam subire debet art. 90. 1548. & pro Judicio condemnatus, & fide jussione obligatus Domino suo satisfacere & manere. 1559. 39.

§. 3.

Daneur etiam liberæ Migrationis Rustici, qui facultatem Domini

Suam

suum deferendi, & se ad alium Dominum Terrestrem conferendi
habeat, gravamen regulatur art. 101. 1715. & 60. ac 61 1723.

§. 9.

Ruserci Dominis suis Terrestribus mera & perpetua Rustica
tate subjecti sunt L. 3. tit. 26. §. 2.

Rustici praeter Laboris mercedem & proemium in Terris Domini
sui, quantum ad perpetuitatem attinet Juris habent, sed totius Terra pro
prietas ad Dominum Terrestrem spectat. L. 3. tit. 30.

§. 6.

Rusticum ob delicta nemini capere licet, sed Dominus Terrestris
tenetur eum captum gravibus adversarij tradere, qui eum intra qui
decim dies in carceribus detinere potest, sine tamen ullo detri
mento corporis sui irrogando, sub poena homagii. L. 3. tit. 26. 28.
Ludov. 1. art. tit. 1613. 23.

§. 7.

Ruserci cum Nobilibus non litigant, sed pro eis Dominus Ter
restris L. 3. tit. 31. 1512. 36.

§. 8.

Rustici malefactores puniunt inter se. L. 3. 33. Rgiam. 2. 5.

§. 9.

Rustici in causis Jurisdictionalibus Remedijs uti possunt. 1635. 17.

§. 10.

Ruserci Testamentum condunt coram duobus Sociis Juratis
Personis Rusticis quinquatrive potius, quam scripto. Rusticus re
so tertiam si Sorcem impuberem ad Sue habeat, alium ei substitu
it, ut si huic impuberi liberi contingat, tic substituens succedat, si re
so naturalis sanet Legitimam adegerit aetatem, substitutio extin
guitur L. 3. tit. 30.

§. 11.

Rustici Filius & Filia emancipata in recessu Patris tam Mo
bilibus quam Immobilibus avitis Jure succedunt L. 3. 29. infrata.
non Armer 12. Juristen vrequeunt. 1613. 23.

§. 12.

Rustico si intestato decesserit, omnia ipsius Bona tam Mo
bilia, quam Immobilia ad Dominum Terrestrem devolvuntur.
L. 3. tit. 30. Pariter, si Rotam suis debitis officijs incarcerit, aut si
men Jure Aetatis commiserit, impertubate Domini Terrestris
succedunt.

§. 13.

Rustici Uxor secum a Conjugio ex ea nati, imprimis Uxoris &
acquisitis Bonis non succedunt. L. 3. tit. 29.

§. 14.

Notandum, quod olim Ruserci coniugia Nobiles non junxerint
L. 3. tit. 27. quod tamen sublatum art. 26. 1729. Item, quod Ru
stici Nobiles Uxores habentes si in Territorio Colonicalibus
residente Domino Terrestri subsint, si autem multum Domi
nium Terrestrem recognoscunt, in Uxoris Domi residentes, &

mitatensium Judicum Judicio subsint, ex hac ratione, si in
teritas patent, ad instar Nobilium in Jure atteudi possunt.
Ja 1659. 1687. 18.

De Colonis

Ad Jura promissum statum Rusticanum referuntur etiam
Coloni, qui vel libera Migrationis Gomine sunt, vel ex obliga
tione sponte assumpta, per tempus conventum servientes, & liber
vi dicuntur.

§. 2.

Coercetur vero Dominorum in servos tales hac ratione, quod nim
rum: 1mo Dominus pro ratione Conventionis Libere tiandare
possit. 2do Inobedientem & delinquentem, pro qualitate inobedi
entiae delicti, poena afficere, etiam si atras Nobilis Jurisdictio
nus. 3tio si ad exequendum assumptum servitium impar repererit,
dimittere possit. 4to Ignobiles in Jure statuere potest. 5to tit. 26.
Legem dedit Uladislaus VI. 38. Regni 23. 6to Fugitivos repetendi Jus ha
bet. 1715. tit. 1723. 60. 7mo Dominus in bello existens, etiam si tem
pus conventum expectum fuerit, tamen usque redeuntem in pri
stinos Lares detineri potest. 1552. 11. In Causa contra Domi
num instituta, quando veritas testimonium Nobilium, aut
aliarum Documento, vel aliter exui potest, a testimonio contra
se perhibendo amovere potest, 21. 1729.

§. 3.

Talium vero Servorum officium est, quod 1mo Talibus servis
Domini Personam & Domina semper honeste tractare esse
debeat. 2do Domino adversus Inimicos opem & suppetias ferre.
3tio Ante exitum Anni abitum suum Domino significare. 1552.
11. 4to Fidelem esse in omnibus & avertendi damni & procura
di emolumenti studiosum. 5to De rebus sibi concreditis ratio
nem reddere. 1622. 65. 6to Servitio suo utiliter fungi. 6to Con
vento tempore in servitio constantem esse. art. tit. 1715.

§. 4.

Libera autem Migrationis Coloni seu Tabularis ex Bona
alrorum Dominorum Terrestrium conversantes, & Colo
nicalem, vel censualem, aut Inquilinariam obligationem
assumentes Recursum Conventionem cum Domini suis ini
tam eisdem obligati manent. 1723. 61.

§. 5.

Jus Dominale quoad Coloni convictit in perpetua obligatio
ne subsistendi quoad Tabularis vero & Servitores in Conven
tione 1715. tit 1723. 61. §. 6.

Coetus vel Rusticus in Dominicalibus residentes sine
Dominorum Terrestrium commendatione & Conventu, nec

Bona

Donatione Juris, nec per Literas Armales nobilitari posse. 1622. 17. & 1630. „ 30. verum ad nobilitandum Colonicalis conditionis hominem, conditionem illam actu exercentem opus requiruntur: 1o. Commendatio, imò si talis perpetuò subjectus hereditariam conventionem speciales Domini Terrestres. 2o. Comitatus Jus, in quo reperitur, Commendatio. 3o. Publicatio Armalium in Comitatu illo, in quo Impetrator earum residet, & quidem a Die emanationis, nec a Annum fronda 1622. 17. 1665. 30. 1630.

30.

§. 7.

Migratio Colonorum cum licentia Domini fiat, vitæ verò miseriæ & Fatigationes non amittit, sed proventus prior Domino cedunt. 1556. 29. accepta vero licentia Dominus cum non impediat. Vigl. 2. art. 16.

§. 8.

Colonus fugitivus dicuntur qui violata obligatione sua, Dominos suos, quorum dominicæ potestati subjacent, deserunt, aut spe ab oneribus Dominalibus vel publicis vendet subtrahendi aut desertorio animo a migrandi Libertatis, aut appetitu ipsi quasi innato novas Dominos Terrestres habendi.

§. 9.

Jus verò & Actionem repetendi fugitivi Colonum habet omnis & solus ille, a quo Persona repetenda violata obligatione sua profugit, utpote ignobiles, publicis Oneribus subjectos exper tere possunt, tam Dominii ipsorum Terrestres & Creditores, quibus vel perpetuo, vel juxta Art. 1723 temporaliter subjecti erant quam Communitates, ut sunt: Districtus, Comitatus, Civitates, Regiæ, ac Oppida Privilegiata, e medio quorum profugerunt 60. art. ibidem.

§. 10.

Repetendi verò sunt profugi ab omni, & solo eo, sub cujus Jurisdictione delituerunt, sive sit ille privatus Dominus Terrestris seu Communitas restituere tenentur tales omnis ille Status cujus Jurisdictionem se contulerunt 60. 1723.

§. 11.

Repeti debent medio Judicii Nobilium & adjungendi Juras Soris illius Comitatus, in quo profugi delituerunt, qui a omnis Dominio in negotio Forum Comitatense concernentibus per hos fieri solet, repetitio verò profugorum est repetitoria Admonitio

§. 12.

Repeti debent per Collectoralem Inquisitionem, hæc verò talis debet, in qua Nomen & Cognomen reperiri profugi & repeti Cu rantis, ac Admoniti, locus ubi ille delituit, & unde profugit, dec ratum sit & Expensarum, & Testium Factionibus roboratum. §. 13.

§. 13.

Repeti potest profugus non semel tantum, sed pluries in infinitum donec restituatur Herit. 1556. 81. per 1723. 60. confirmatur

§. 14.

Non tenetur vero talis sub cujus potestate est restituere Colonum fugitivum priusquam non ejus onera passiva deducta sint; onera vero ejus passiva sunt 1o. Restantia Contributionalis Quanti. 2do. Debita privata, & Restantia Urbariales, quibus respici Dominus aut Communitati tenetur. 3o. Debita, quibus subditus aut Servitionis ipsius Domini obligatur 1556. 28. Mi si dominus Colonus talis Debita sua non valeat persolvere, detineri non potest, quia 1o. Detentio personalis extraordinaria Juris Via fieri non potest Par. 3. tit. 28. 2do. Ex æquitate, ne secus ac nemo Colonos, nos usurpantes, invitentur motivo suos efficiendi, ad invol vendum debitis alios.

§. 15.

Effectus vero hujus Admonitionis est, quod admonitus teneatur petitum a se Colonum aut Inquilinum citra ullam vel Servitutem, cum tota sua familia, & rebus omnibus etiam mobilibus dicto tempore sub illius Jurisdictione acquisitis extra dare teneatur, sub pœnâ Legali. 60. 1723.

§. 16.

Pœna vero non restituentis fugitivos Colonos, item profugos petitos alio tractu locantis, ad est Dominii impedientis, quo minus Colonus accepta Licentia libere migrare possit, est ad primam Admonitionem fl. 100. post secundam vero fl. 200. post tertiam de migrare liberam transmigrationem non admittere, in amissione illius Civitatis vel Oppidi aut Villæ, vel portionis ibidem habitæ migrat talis Colonus residebat. 1556. 30. 1618. 48. 1659. 69. 70. 1715. 101. 1723. 60. Conf. 1695. 52. 1699. 54. 1622. 28. 1647. 53. toties quo ties devenerit a 1635. 81. 1715. 101. Eadem hæc pœna est Dominio Colonum redire volentem non recipientis 28. 1723.

§. 17.

Colonus fugitivus post 32. Annos repeti non potest 1625. 52. 1625. 52.

§. 18.

Colonus per Magistratum Comitatensem manutenentur; ecclamatione aggravationis in mobilibus Oneribus extraordinariis 1723. 18.

§. 19.

Colonorum fugitivorum Causas Comitatus judicat 1715. 28.

§. 20.

Necdum hic adhuc venit, quod in hac materia non valeat Doc. si minorum Curatio Admonitionem adjungatur Anno 1556. art. 81.

Item

Membrum IV.um

Caput I.m

De Judicibus in genere

§. 1.

Jurídica seu Judiciaria exerceneur in Hungaria per ad hoc ordinarios Judices, ut; in Civitatibus & oppidis Liberis per Magistratus; in comitatu per Vicecomitem, Judicium, Sedesque Judiciarias; in Tabulis Districtualibus per Praesidem & relignos Assessores, ad quos omnibus Appellatio fieri solet ad curiam Regiam.

§. 2.

Judex est Persona singulariter vel collective sumpta, causam ratione jurisdictionis sua subjectam, juxta Leges & Consuetudines Patriae discutiendam publica auctoritate & Jurisdictione aucta ac praedita. Tit. 10. gr. 1. & Prolog. 13. & 14.

§. 3.

Dicitur vero Judex, quasi jus dicens aut jure discernens i. e. Justitiam populo juste & secundum Leges administrans. Ibidem

§. 4.

Judices seculares dividuntur in Ordinarios Regni Judices superiores, Ordinarij Judices Regni dicuntur: Palatinus, Judex Curiae, & Locumtenens Alaud. 66. Uladisl. 30. 72. & 70. & relignis praerea, quod in curia Regia, Tabula Septemvirum septem viros, & Regia, quin liber Causam eorum instituendam, aut per viam Appellationis ex sententiis inferiorum eorum deducendam discutiant. Inferiores vero sunt, qui in Tabulis Districtualibus, Comitatibus, Civitatibus Judicia exercent; dicuntur vero & etiam Vicedani, seu Vicarij, vel ideo, quod olim tales non vehebantur Curru, sed pedibus proficiscebantur ad Forum, superiores vero Judices seu ordinarij Curru vehi solebant. §. 5.

Requisita in Judice sunt: 1.m ut sit peritus Legum, sapiens, & literati scientia praeditus, quia ignorantia Judicis, est calamitas Litigantis, & locus potissimum requiritur in Judice superiori, qui defectum inferiorum Judicis dirigere & supplere debet Tit. 9. gr. 22. 2.o Ne sit avarus, quia avaritia munera affectat. 3.tio Lateribus animi Castus, ne moveatur Precibus, amore, odio, nec ullo Personarum respectu. Tit. 10. gr. 22. 4.o Officium etiam regis, matura singula discutere, ne citius praeceps in ferenda sententia, quia praecipitantia est soror crudelitatis. 5.o Ne sit animi Crudelis, nec animi Pius, ne dum, quia in Justitia conjuncta cum misericordia continetur, cognitus esse videatur. Decretal in Articulo 33. Uladisl. d. 1. contenta ad strictum Alaud. 6. 73. Uladisl. 2. 7.o Habeat Sigillum cognoscibile 1492. 34. idest ad insigne proprium exculptum. 8.o Se

sic simulesse regat in eadem causa Prolog. Tit. 15. 9.o In Causa, cuius sua debet judicare. 2. Andr. 3. & 2. 1687. 10.o Sine exemptione Universitatis, regat Executiones peragat, & Dicasteria exerceat, sub poena Amendae Capitis, & registrone Summi Uladisl. art. 16. 1711. semel Latam Sententiam definitivam, prout & interlocutoriam definitive Sententem mutare ei non licet. Lege 27. 1723. Reverenter debet privatam & publicam Personam. Prolog. 15. 16. 10.o Difficultates objicere non debet sub Judicio, sed gravatus sub omni obedientia illas judicare. 2. 2. & 82. 11.o Summarie Judicare debet atate venerandus, Judicio anus, turpi, moribus & vita decorus, auctoritate gravis, Logica placidus, & actu moderatus. Scitum enim illud est:

Regis ad exemplum totus componitur Orbis
Regis Judicis acta solet, quia turba regi.

§. 6.

In his tribus vero principaliter consistit Judicis Officium & Virtus: in cognoscendo, pronunciando, & exequendo id, quod decretum est.

§. 7.

Auctoritas Judicis cujuslibet ad loca solummodo Juridicionis sua subjecta se extendit. 1723. 65.

§. 8.

Judices in genere adducuntur: Ordinarii, alii Delegati, alii Arbitrarij.

Judex Ordinarius est in genere, cui publica auctoritate plena Jurisdictio data est Causam coram se propositam ex debito Officij determinandi. Prolog. 13.

Judex Delegatus est, qui vices Delegantis gerit in Causis sibi commissis, determinare eandem Jurisdictione mandata, dicitur alias Commissarius.

Judices Arbitrarij sunt, qui Controversia dirimenda gratia in Partibus sua sponte, inter se & compromisso consentientibus electi, causam determinant, & judicandi munere juxta litigantium placitum fungantur. Ibidem.

Compromissum vero est concedentium invicem facta promisso de pronunciatione Arbitrij observanda, & potestatis Judicio arbitrario non pareatur, praestanda.

Ab Jujus autem Judicis arbitrarij sententia regulariter recedere non licet, si solemniter & observato Juris ordine sententiam tulerit, nisi poenam Compromissam deponere velit.

§. 9.

Judex debet habere duplicem talem: 1.m Conscientiae, 2.m Scientiae.

§. 10.

Judices primae Instantiae revisionem causarum Appellatarum non

interim Anni 1722 Dec. articulo 28.

§. 11.

Judex de non petitis non pronuntiat Sententiam, quæ secum conformis esse debet.

§. 12.

Judex debet esse sollicitus ne condemnetur innocens propter Testium & Advocatorum defectum. Prohi. ff. 15.

§. 13.

Judices indebite evocantes, prout & Judices legitimis Mandatis non obtemperantes, pœna ducentorum florenorum afficiuntur, & privatione officij infamiæque, quod amplius tale nullum gerere possit publicum officium. 1582. 78. 79. & 80 1625. & 1633. 13. 1655. 50.

§. 14.

Judices Judicium facientes allegatis non informationibus. Lib. 6. qu. 11. Prohi. ff. 13. Judicent que secundum Legem non de lege Prohi. ff. 6. 22. & 2.

§. 15.

Judex dum causa ejus propria in Discussionem assumitur, excidit de sede Judicio. Ulad. ff. & 1557. 13.

§. 16.

Judices pedanei olim non judicabant ultra ff. 100 Dec. & ff. ita etiam non ultra decem Jugera.

§. 17.

Judices tempore Belli, Alexis & Pademiæ non judicant 1582. 25. & 1590. 20.

§. 18.

Judices salarium suum habent ex camera Regia 1566. 25. 1567. 24. 1625. 19.

§. 19.

Judex ultra 20. dies Causam differens olim vapulabat. Lab. Lib. Cap. 27.

§. 20.

Regni Ordinarius Judices vel eorum Vices gerentes &c. vicarius, majorem potentiam committit 1725. 10.

§. 21.

Judices quidem Scripto Sententias Literas conficientes &c. tam infidelitatis incurrunt. 1723. 9.

Caput II

De Judicatu Comitatus

§. 1.

Comitatus est quasi districtus quidam seu Provincia determinata plerumque ab aliquo fluvio vel finitate comprehendens in se Præsides, Barones, Magnates, Nobiles, Vices Comitatum, &c. quæ &c.

§. 2.

Cuilibet Comitatui suum debet habere Supremum Comitem, & ejus Vicegerentem seu Vicecomitem. & si præsunt Comitatui duo: Notarius præterea Juratus & Vice Notarius; itemque Fiscum, seu

Fiscalem; nec non duos tres, quatuorve Judices Nobilium, qui in Sedibus Judiciarijs procedunt in pauperibus non aliter, quam cum data Jurisdictione, quam habent a Vice Comite in scriptos commissionariter ipsis formatæ, sigillo & subscriptione ipsius roboratæ, excepto Lesa. Litis, & solo articulariter unitis, nec non Decemvirali Comitatibus, quorum Supremi Comites sunt Regni Barones. Dec. ff. 92. sunt præterea in quolibet Comitatu Juratæ Assessores, qui contracto vocabulo Juratores dicuntur, plures & pauciores pro magnitudine Comitatus.

§. 3.

Comitatuum Officiales debent esse de numero & statu veterum Nobilium, proinde non Prædialistæ, neque suspecti Nobilitatis, Lesæ Majestatis, & Diffamati, ac Dominis Terrestribus, Ecclesiasticis, & Civitatensibus obligati, proinde non Præfecti ejusdem Comitatus inutiliter obligati, proinde non Præfecti non Præjudices, aliive Officiales Dominorum, qui ad Jurisdictionis officia ad tempus arct. 70. 1548. cum Consensu totius Comitatus eligendi erunt. 36. 1723.

§. 4.

Omnes Officiales Comitatenses debent Juramento obstringi, quo tempore electionis sui Ulad. 93. 1566. 33. secundum illorum judicio parere teneatur, neque illorum Jurisdictionis administratio locum habeat, sed exceptione contra incompetentiam Judicatus facta, diffugiatur. 70. 1550.

§. 5.

Officiales Comitatenses in Perceptionem Donationis immittentes quotannis dare tenentur Rationes 1715. 57.

§. 6.

Officiales Comitatenses, si debita sine Consensu Comitatus contraxerint, vel in publicas necessitates non converterint, ipsi per solvere obligantur ff. 1723.

§. 7.

Anno 1741. statutum est, ut Officiales Comitatenses tempore Insurrectionis pro sua persona, ut & reliqui Nobiles ad mentem Articuli 27. 1542. Equites stature.

§. 8.

Officiales Comitatenses apud suam Majestatem Calumniose accusans, in majoribus pœna Talionis aggravatur, in minoribus expensas & damna refundit 1723. 63.

§. 9.

Judices seu Officiales cujuslibet Comitatus, tam in ipsis sedibus Judiciarijs, quam alibi Actibus & Executionibus Juris & Justitiam intra ambitum Comitatus administrant Ulad. Art. 8. Congregationes indicant, & sedem Judiciariam, eamque si necesse prorogant 1563. 50. 1569. 11. §. 10.

Judicatus Comitatensis exercetur per Supremum Comitem, qui omnib

omnibus Comitatibus assignatur. Vlad. III. 77. dein Vice Comitem & Judicem Nobilium, Juratores, reliquosque, qui publica Comitatûs gerunt Officia.

§. 11.

Comitatuum Honores in perpetuum olim non conferebantur. Vlad V. art. 3. hodie secus.

§. 12.

Contractus privata plaeuit inter ipsos observanda, & alios Fideles non ligatura, in grauem Legibus Regni & Libertatibus aliorum non praejudicant, pro non ipsorum contrahentium posse. L. III. & 2. 1649. 15

§. 13.

Articulo 98. 1723. sancitum est, ut omnia Comitatus Negotia palam & publice & debita cum moderatione pertractentur, ea, litergue conclusa in protocollentur, ac ante Dissolutionem congregationum publice perlegantur, postque modo approbatum & protocollum Fidedignitatem subscribatur, neve illa per alios grossi amve immutentur.

§. 14.

Judices & Officiales Comitatenses unius cujusque gravis, Sortia, ria Acta, una cum eorundem per ipsos confiscando Elenchos singuli Anni effluxum sub poena deberentis Litterarum Instrumentorum ad Archivum Comitatus in ipso originali signare tenentur 1729 28.

§. 15.

Comitatus potest judicare Castrorum Allodiorumque Bonorum Occupationes & Usurpatores percepta reajudicare, sententiamque exinde latam, etiam Regiis per Literas sententionales Capitaneis, Executionem demandare. Poenam tamen Violentiae non ultra 100. fl. infligere potest 1563. 78. Vide etiam 1594 §. 1593 §. 2. 3 Item adhuc graviis Violentiae 1608. 98 & 1613. 23. 1647 81. 1649. 18. 19. 20.

§. 16.

Forum vero Comitatense concernentes Causae hae sunt sequentes Art. 28. 1715. nimirum Causa Criminales Cujuscunque generis, ex quibus delicta fuerint tamen Laesae Majestatis, Vastae Infidelitatis & quinque casuum: item Causae Violentiarum, Divisionis & Successionis Bonorum in eodem Comitatu existentium: Acquisitiones item Damnorum, Vituperiorum & Convitiorum, Repetitiones Literarum, Fugitivorum Bonorum & Servorum penes Colonos & Servos Stipendiorum, Reambulationis Metarum, Furium Pignoralis orum & Decimarum. Causae Bonorum Impignoratitiorum ad certum non definitum, graviora Dona una & eidem Comitatui adjacens 1729. 25. Causae Bonorum Parapherniorum, & universae rerum Nobilium, etiam legatarum, gravescentes Controversiae ex

cedunt 126. 1647. Gravi vero excedant, tunc erit Tabula Districtualis 89. 1723. antea Fori Protonotariatus 86. 1715. Causae adhaec Bonorum contra Contradictionem occupatorum Vlad. VI. 22. 27. Causae ratione Siccorum Telloniorum 34. 1625. Reparationis Viarum & Pontium 20 1599. Causae Contractuum Servorum Divagiorum seu Mulctarum. Causae Tutelarum & Curatelarum usque ad Summam indefinitam 82. 1659. itata men, si Bona sint in eodem Comitatu, nam si in diversis Specabunt ad Forum Districtuale 86. 1715. 34. 1723. Causae contra Administratores Malefactorum, aut adversus Dominos Terrestres Urbaria excedentes erecta 35. 1729. Causae Revindicationis Bonorum per Simplices Bona stare a Successione alienis tradi torum. Causae contra Officiales & Servitores reddendis rationibus obnoxios. Causae Denegationis Depositorum, Revindicationis Bonorum abalienatorum communium, Redemptionis a non Indigenis. Causae contra S. Sedis Sententias exequendo, Lentes. Causae via Art. 89. 1715. suscitatae. 29 1729. Causae dotalitii, Item Quartarum Decimarum pro Parochis aut aliis Personis Ecclesiasticis exsolvendi solitae. Successionis Sylvarum, aut Decorticationis Arborum, & reliqua.

§. 17.

Si Bona Orphanatria uni tantum Comitatui adjaceant, per Magistratum Comitatûs illius, in quo Bona sita sunt, Pupillo subrogari potest, & debet. Ratiboresve tales Magistratus a Juratoribus exigere tenentur, eandemque censurare. Teneturque a Juratoribus exigere tenentur, eandemque censurare. Teneturque absentes qui suspecti habentur, amovere, fideles vero ministrantes remunerare, quibus pro Arris & Laboribus exantatis, in sortem meritae mercedis, sexta reditaum ex Bonis provenientium pars cedit.

§. 18.

Comitatus, quibus desunt Supremi Comites, Vice Comites pro tempore officio eorum perfungantur, vi Art. 4. 1578.

§. 19.

Comitatus facultatem habet Art. 103. 1723. concessam, delitescentibus Nobilium filiis inquirendi, eosque Comitiis exhibendi.

§. 20.

Comitatus ad Comitia Nuncios suos mittunt Possessionatos, vel ex Nobili prosapia oriundos 1625. 82.

§. 21.

Inter reliquos Judices Decanos etiam Judices Comitatus locum obtinent, quorum interest ex Possessoribus judicare.

§. 22.

Singuli Comitatus habent propria Sigilla, sub quo Literae Comitatus

Expedi

expediuntur. Servantur autem in Arca sub Sigillo Vice Comitum & Judlium ac Juratorum Ferdinand. 1550. 62.

§. 23.

Comitatus pro instituendis Congregationibus & Sedibus Judiciarijs, Archivi & Litterarum conservatione, malefactorumque & Captivorum Custodia atque Executione debet habere certam Domum, Comitatensem dictam, in loco Securo, & quantum fieri poterit, in Meditullio ipsius Comitatus, ac, si fieri potest in Civitatibus, & majoribus Oppidis Privilegiatis. Quae Domus a publicis omnibus exempta est, Jus tamen Educilli & Mateli in praejudicium Dominorum Terrestrium non habet. Jus Fladij nihilominus illic jubetur Comitatus exercere. 73. 1723.

§. 24.

Notandum hic venit, quod Comitatus olim quatuor tantum diebus Judicia celebraverit, secundum art. 30 1563. Item: Quod Hungariam in Comitatus & Provincias dispescuerit Primus Rex S. Stephanus, praefixeritque eis Supremos & Vice Comites.

Caput III^um

De Supremo Comite.

§. 1.

Supremus Comes est Persona sufficiens idonea, notabilis, & bene possessionata, a Regia Majestate, cum Consilio & Voluntate Praelatorum & Magnatum ex Statu pariter Magnatum & Nobilium alicui Comitatui in Comitem Parochialem praefixa.

§. 2.

Supremi Comites creantur ex iis, qui Bona potiora in Comitatibus habent 1554. 19.

§. 3.

Officium Supremi Comitis debet conferri; 1° Personis benemeritis ex Nobili prosapia ortis, & in eodem Comitatu possessionatis, imo etiam residentibus, iisdem Secularibus non vero Ecclesiasticis. Uladi. III^ti 44. 2do Incolis, non vero Extraneis, vi enim Articuli 44. Uladi. V. nemo Exterarum Nationum, & aliorum quorumcunque extra hoc Regnum residentium honores Comitatuum tenere & gubernare potest, quodque omnis Judicialis administratio Comitum aliquenorum irrita sit 37. 1536. 3^tio Aetate ad hujusmodi honores sufferendos idoneis, nec minoremibus, vi art. 33. 1638. 75. 1647.

§. 4.

Supremus Comes debet esse Moderator Politicorum & Publicorum sui Comitatus Negotiorum; Justitiaeque administrandae cura ipsi principaliter commissa esse debet. Quare nisi publicis

Regis & Regni Servitiis praepediatur, debet continuo in suo Comitatu residere. Singulis vero triennijs vel necessitate exigente etiam citius Sedes Restauratorias indicit, & Candidatos cum priori Vice Comite idoneos quatuor e Statu Nobilium proponit. 1723. 56.

§. 5.

Officium Supremi Comitis, semel alicui collatum, non est perpetuum omnibus, sed tantum aliquibus.

§. 6.

Supremi Comites jurant, aut in Comitatu, aut coram Rege 1542. 38. & 35. 1536. Forma autem eorum Juramenti extat, Matth. VI. 73. Quod si autem non jurant, Officio carent 1548. 66. 1504. art. 2.

§. 7.

Statutum est art. 36. 1536. quod Comites Supremi, contra quos vera & sufficiens querela per Comitatus delata fuerit, Officio priventur. Similiter si Executionem peragere negligunt. Uladi. 2. 11. si Comitatum vexet, vel destruat. Andr. 2. 14. & si Officium male administrat 1548. 66.

§. 8.

Supremus Comes Judicia in Comitatu celebrari curant. Uladi. I. 53. & absque Mandato Causas levari exequique Uladi. III^ti art. 71.

§. 9.

Comes Supremus Causas ex Curia Regia remissas sub poena 25. Marcarum Executioni demandare debet. Uladi. I. 73.

§. 10.

Comes Supremus Executiones non proprio motu, sed cum Litteris adjudicatoriis peragit. Uladi. II. 17. Solvit vero damnum si Executiones peragat minime. Uladi. V. 9. Sique sine Litteris Exemissionalibus Comitatus Supremus Comes & Vice Comes proprio tantum motu Executiones faciant in Emenda Capitis convincuntur. Uladi. II. art. 16. 17.

§. 11.

Supremi Comites occupationes Bonorum, Castrorumque Interceptiones judicant, & in talibus Causis, usque ad definitivam Sententiam procedunt; damnorum satisfactionem, & Bonorum restitutionem peragunt 1563. 48.

§. 12.

Violentos Bonorum Occupatores intra Annum Comes Supremus ex eisdem ejicit 1542. 5. Si tamen ipse Comes Supremus occupat, primo Comitatus, deinde Judex Curiae Regiae judicat. Sigis. VI. 5.

§. 13.

Supremus Comes ex Bonis contra Contradictionem occupatis ejicit Matth. VI. 22. Uladi. I. 59. 1647. 30.

§. 14.

Supremi Comites Sedem Judiciariam promulgant 1569. 11.

§. 15.

Comites Supremi Malefactores puniunt, eosque inviti ad Comitatum

non

non statuunt, neque dimittere sub Poena amendæ capitis, bono. exigere & Officii amissione audent. Uladisl. 19. Idem de Vicecomitibus & Judicatus Nobilium, intelligendum est.

§. 16.

Supremo Comiti, Vicecomiti, seu Judici Nobilium in Executione vim inferenti, in Poena item magnæ Potentiæ convincitur 1723. 12 Oct. in Mora Infidelitatis Alad. V. 62.

§. 17.

Supremi & Perpetui Comites suis Legibus Procuratores constituere possunt A. 2da ad 63. §. 18.

Supremi Comites facultatem habent Vicecomites cum consensu Comitatus eligendi. Uladisl. V. 2. Alad. VI. 66. Item & Judices Nobilium Alad. VI. 9. Uladisl. 34. §. 19.

Supremus Comes pro Malefactorum dimissione in homagio dimissorum damnorumque refusione convincatur, sicuti & alii privati homines Nobiles. Uladisl. art. 80. 81.

§. 20.

Supremi Comites Nobiles Comitatuum non debent opprimere. 70. 1677. Ecclesiæ potestatem sibi vindicare. Colom. 2. l. Cap. 65. In Defraudatores Lucri Camerae animadvertere. Carol. Decr. Malefactores puniri sigism. V. §. 1518. 25. 1598. 48. 79. & 1655. 26. 38. & eosdem Capientes committere. Uladisl. 51. 1574. 4. in quorum Bonis Capi possunt Alad. VI. 48. etiam Nobiles Malefactores. 1599. 36. Recusantes Contributionum Regni exigere Sigis. IV. 4. Legatum Honorum a Judicibus Nobilium exigere Sigis. VI. 6.

§. 21.

Supremi Comites ex Comitatibus habent proventum Ann. 2. 29.

Caput IV

De Vice Comite

Vice Comes est communium rerum Administrator, illius Comitatus in quo creatur, & Officia gerit 1647. 126.

§. 2.

Quilibet Comitatus unum tantum potest habere Ordinarium Vice Comitem, qui si non sufficiat, substituendum V. Comitem illi adjungere, eique Hereditatem pro ratione & exigentia necessitatis per statuta Regni regulare, integrum est Comitatui. 1729. 65.

§. 3.

Vice Comites eliguntur per Supremum Comitem ex illo Comitatu & non alium de Alad. VI. 66. cum Consensu & voluntate Nobilium illius Comitatus 1598. 70. Uladisl. V. art. 2. alioquin eorundem Judicio parere tenentur, nec illius Curiæ administratio locum habet 1598.

30. fre

30. creantur ad hæc ex gravioribus Nobilibus & potioribus de eodem Comitatu candidatis Personis, iisdemque sufficientibus possessionatis, & interessatis, ac Dominis Terrestribus ejusdem Comitatus quilibet obligati 30. 1723. Practicque Juramentum in Comitatu Alad. VI. 66. Uladisl. 86. assumere recusantes puniuntur in 25. Marcis Sigism. V. 2. habent tamen Vice Comites facultatem, elapso Anno, deponendi officium, sibi amplius molestum gerere, quod si vero resignaverint, vel a Communitate Nobilium remoti, aut mutati fuerint, antequam juramentum fecerint, ad idem Officium assumendum inviti non coguntur. Uladisl. 39. §. 4.

Vice Comites suis Comitatibus rationem reddere tenentur 1550. 32. 1534. 20. §. 5.

Cum sedes Judiciarias Comitatus continuo celebrari negotia, id circò exceptis causis criminalibus necnon vitæ & tabulæ Magistratuum, quo collectæ Magistratuum Negotia, seu Oeconomica seu Politica tanguntur, nec non contra Primarios Malefactores, aut adversus Terrestres Dominos Urbaria excedentes exigendis, cetera omnes causæ etiam in Partibus per Vice Comites, ac tempestivè Judices Nobilium reddi & decidi valent, Appellatione ad sedem Judiciariam Comitatus pro gravitate causarum partim intra, partim extra Dominium salvâ permanente. 1729. 33. §. 6.

Judicatus Vice Comitum in causis quidem Lignorum Debitorum ad Summam duodecim Marcarum florenorum pure in Capitali computatam; in causis autem pignorum usque ad Summam indeterminatam excedentur. 1729. 33. 1715. 28. olim autem Lignorum Debitorum & Impignoraticiis usque ad fl. 100. Vice Comes judicavit Uladisl. 56. Uladisl. V. 7. 1618. 62. Posea ad fl. 600. 1625. 53. Deinde ad fl. 1200 1649. nunc ultimo ad Summam 12000 fl. 1715. 28. §. 7.

Causæ Violentiarum cum decretis Poenæ violentiarum Judicatui semper subjacent 1729. 33. exceptis olim provisionalibus violentiarum 1528. 6. §. 8.

Vice Comes de rebus Mobilibus & Paraphernalibus ad fl. 600 judicat 1647. 126. Ultra vero judicare Tabulæ districtuales 1715. 28. 1723. 34. §. 9.

Vice Comes de Proventibus per Tutores Orphanorum perceptis olim usque ad fl. 2000 1655. 24. Jam vero usque ad Summam indeterminatam judicat. 1729. 32. si nempe Bona eidem Comitatui adjacent, secus enim judicant Tabulæ Districtuales Ann. 1715 art. 28. 1723. art. 34.

§. 10.

§ 10

Vice comites eqvi ut Supremi comites facultatem & auctoritatem habent inqvirendi in malefactores eosdem puniendi, ligris 2. 1598. 48. 1608. 2. 1618. 66. 1622. 64. 1625. 13. 16. 1632. 60. & 1635. 42.

§ 11

Vice comes Executionem peragit contra Nobiles etiam in privilegiis commorantes, primum qvidem de rebus, bonis & hereditatibus eorum Nobilium extra civitatis territoria adjacentibus, tam vero his non sufficientibus, de rebus qvoqve ejusmodi Nobilium mobilibus etiam in civitate existentibus juxta Literas Remissoriales Adjudicatorias. Cas vero qvoqve qvoque ejusmodi Nobilium mobilia in civitate constituta pro executione non sufficerent, exeunte Vice comite, vel Judice Comitatum exmissi, cum ad bona & hereditates civium civiles exeqvendas progredi non possint, pro executione de talibus bonis civilibus impendenda Judicem & senatum requirere debent, qui demum juxta ejusmodi Literas Remissoriales & Adjudicatorias prevente Vice comite, & Judicibus Comitatus exmissis, Executionem impendere tenentur, alioqvin Vice comes & Judices Comitatus exmissi, de bonis ejusmodi civitatis Executionem peragere valent. 20. 1649. ad de 1691. 93.

§ 12

Vice Comes officiales rationibus dandis obnoxios, si rationem reddere noluerint vel non potuerint, etiam cum occupatione bonorum praecise sub dandæ rationes cogere potest 1622. 65.

§ 13.

Vice comes absqve Commissione procedens, quando capitis mulctatur & refusionem damnorum Stad. 2. 16. 17.

§ 14

Vice comes in Executione ubi Dies fagra accipit, multum habet, ubi vero ipsi nulla proveniunt, pro singulo die Florenum florenum habet 1596. 52.

§ 15.

Quod in Titulo priori de Supremo Comite Num. 10. dictum, hoc pariter huc referendum est; nimirum, qvod is qui Vicecomitem, ut et Supremum Comitem ac Judicem Nobilium in Executione turbat, vinqve et infecit, in poena 200 Marcarum Argenti convincitur 1723. 10. dein Notam infamiæ literis incurrebat. Stads. VI. 67.

§ 17.

Vice comes Executionem non peragens amittit officium, & in 100. convincatur, Comiti persolvendis 1598. 93.

§ 18

Vicecomes injuste aliqvid accipiens duplum solvit.

§ 19.

Vice comites Judices Nobilium, uti & Juratores, qvum causa eorum propria agenda fuerit, excedere debent sub earundem directione, nec interesse tum temporis in Judiciariis sedibus Comitatuum 1723. 28. 1551. 13.

§ 20

Vice Comes eo die habet florenos duodecim. 1590. 82.

§ 21.

Vice comitis pariter officium est ut Supremi Comitis vocatos Bonorum occupatores citet. 1792.

§ 22

Vice comes rectificat Attestiras 1905. b. 1635. St. 165. 16. 115. 66. Curo urgere debet Consilium Regium Locumtenentiale 129. 19.

Caput V.

De Judice Nobilium

§ 1

Qui ratione sui officii obtinet locum definitoris illa Vice comitis secundum art. 106. 1691. qvod Judex Nobilium pariter ut V. Comes ad communium rerum administrationem illius Comitatus, in qvo defunctus, & officia gerit.

§ 2.

Judices Nobilium sint de numero & statu eorum Nobilium personarum, dissimilis qualitatis, ac Dominis terrestribus ejusdem Comitatus nullatenus obligati, ad hujusmodique officium cum convenon totius Comitatus electi. 1723. 36.

§ 3.

Judex Nobilium 3. fl. 100 accipit Supremus Comes Holmiæ est Judex Nobilium Stads VI. art. 9. excipiuntur tamen ab hoc Judicatus Nobilium Officio, Officiolatus & Honores Regios, Regnales, Prælatorum, Baronum, & aliorum tenentes, vel stipendia ratione exercitatis, cum habentes vel alias rationabiles causas in ipso Comitatu continuam residentiam non facientes. Ligris 17. 2. Stad. 1. 34.

§ 4.

Judices Nobilium hujusmodi officium debent gerere ad minimum per annum, sive e lapso Anno voluerint, facultatem habent exsignandi. Jetzum si Judex officium resignaverint, aut per communitatem Nobilium Comprovinciatium remoti, vel mutati fuerint, ante annum qvintum futurum ad idem officium assumendum muti non cogantur; qvod pariter Vice comitibus dictum Stad. p. 34.

§ 5.

Prosubstituendis & Assessoribus Judicibus Nobilium Vice seu Subrogatus Judices Nobilium adsumere. De hoc ordinem Judicatus Judicis Nobilium unius cujusqve qvoad subdita ad omnes promiscue Parochias seu Districtus Comitatus accedentes 1729. 35.

§ 6.

Judices

Judices Nobilium sive in Ligiis Debitis, sive in Ligiis cribus tantum ad summam florenorum trium millium respectu Capitalis tantum inte ligendam procedere valent 1729 33. e contra in Causis in tra florenos Ducentos sive Ligiis cum Debitum, sive Ligiis cum, sive Divisionum, Successionum, sive aliarum regenid Causarum soli Judices Nobilium, & non Vice Comites procedunt. Ibidem.

§. 7.

Judex Nobilium non potest in Juridicis procedere, nisi habeat sibi ad latus adjunctum Juratorem.

§. 8.

Judex Nobilium Diraagium cum Vice comite regnate habet. Ligi VI. art. 2.

§. 9.

Judices Nobilium proprio motu & non de sede Judiciaria ad a ligiam Executionem vel pocius exactionem Diraagiorum sive Literis judiciariis profici entes, & nou temerario gremio, am turbare aut molestare seu etiam in aedes damnificare pra sumentes, demptis damnis illatis in emenda Capitum suorum con tra partem laesam convincitur. Ulad. 2. 17.

§. 10.

Judices Nobilium Sigilla habeant cognoscibilia Alaz. VI

§. 11.

Judici Nobilium, quod etiam de Supremo & Vice comite dictum est, in Executione prius inferens in Locum Actus Majoris Loci convincitur 1723. 10. Octim. in Nota Infradictatis Alaz. VI. 62

Caput VI.

De Judicatu in Tabulis Districtualibus

§. 1.

Tabulae Districtuales sunt Diraasteria in Regia quatuor Distric tibus cis & trans Danubium, ac cis & trans Tybiscum, cum uno Ju dice quatuor Assessoribus, uno Notario Juramento Notariorum sedis obligato, & quatuor Juratis, unoque Expeditore, cum ordina rio salario loco amanuensium Protonotariatium Judici orum erecta 1723. 30. §. 2.

Ista Tabularum Districtualium Judicia celebrantur in cis Danubiana Districtu Tyrnaviae, in trans Danubiano Hyni in cis Tybiscano Cisperiesini, & in trans Tybiscano Debrecen 1723. 31.

§. 3.

Judices Tabularum Districtualium juxta Assessoratus sem um considerent, & memoriis vel alio advocatis substituendis post Seniores cognoscunt. Ibi 1723.

§. 4.

In Praesidis Legitima absentia Praesidis officio primus Assessor

fungitur, ita tamen ut occasione unius relationis Legitimae absentiae ad minus tres interesse, & pluralitatem Votorum observare teneantur. Dum quatuor esse ipsorum in Judicio contigerit, Votaque bifa am dividerentur, cui Partis Praeses eodem Legitime impedito ab sente subsecutus adjungetur, pro Concluso habebitur. 1723 31.

§. 5.

Ex Tabulis Districtualibus Sententiae ad Tabulam Regiam Judici ariam via Appellationis transmittuntur ab inde ejus Appellatae ad Septem Viralem transferuntur 1723. 39.

§. 6.

Citatio Incatio pro Comparitione occasione primae levatae edic tora dies, a qua Judices ad eandem excipiendam, vel ex Con tu macia ferendam, Sententiam ante solis occasum pariter & in Cur cursu plurium Causarum sortis pomeridianis convenient, Causae juxta seriem & earundem antiquitatem vertent 1723. 32.

§. 7.

Causae Pauperum ante alias levantur, & dirigantur in Districtu alibus Tabulis, Allegationesque tempore & modo Causarum Concur surae ibi a Contestatum, non tamen extra Domum Judiciariam pa Juratos excipiuntur 1723. 32.

§. 8.

Tabulae Districtuales Sententias contra absentes ex legitima ra tione, & in loco Judicorum non visos, ante 15. Juridicum diem non exequuntur 1723. 32. § 9.

Tabulae Districtuales vel Sigillo Regio cum Inscriptione: Sigillum Districtuale Tabulae Judiciariae, Partium ibi Danubianarum, vel Sigillo pro gratitate Districtuum pre ferentes utuntur. 1723. 30. § 10.

Notandum hic venit, quod Tabularum Districtualium Praes. dem & Assessores prout & Notarium sua Majestas denominet, Expeditorem vero, & reliquos subalternos Praeses cum Consilio expli cato Votorum determinat 1723 31

Agendum hic quidem etiam foret de Civitatibus & Oppidis eorum que Judicatu, sed cum jam actum sit de iis Membro III^tio Capi te 2do minus necessarium nunc est, eadem hic repetita vice pro ferre. Item de Curia Regia ejusque Judicatu similiter tra ctatum jam est Membro I^mo Capite 4to

Membrum V^tum

Caput I^mum

De Nobilibus in Hungaria

Haec Materia jam resoluta habetur Membro III^tio Capite III^tio in

Tit. de Nobilibus §. 2. & subseqq. in quibus etiam de modo creandi Nobiles, eorumque Prærogativa agitur. Addi tamen potest, quod etiam per Primatem Archi Episcopum Strigoniensem creentur, verum cum Consensu Regio

Caput II.^dum

Palatinus creatne Nobiles

R. Non, quia hoc Jus creandi Nobiles soli Regi competit, quamvis & Primas Regni cum Consensu Regio creat.

Caput III.^tium

De rebus & earum divisionibus

§. 1.

Res est omne id, quod sua natura habile est, ut possit in Domis nostris esse, licet ob certam qualitatem non semper in ijs sit. Et est Nomen Generalissimum.

§. 2.

Res aliæ sunt Juris Divini, ut: Sacræ, Religiosæ, &c. Aliæ Juris Humani. Aliæ Corporales, quæ simul tangi & videri possunt, & hoc non semper actu sufficit, si res sint natura tangibiles. Aliæ Incorporales, quæ nec tangi nec videri possunt sed sola animi Cogitatione & intellectu percipiuntur, ut Jus hæreditatis, Jus Obligationis.

§. 3.

Item aliæ sunt in Patrimonio nostro, Aliæ extra Patrimonium nostrum, & hæ posteriores in nullius privati Domis sunt, uti: Res communes, publicæ, & Universitatis, aut esse possunt, uti Res sacræ, sanctæ, & religiosæ.

§. 4.

Res adhuc dividuntur in Communes, Publicas, Universitatis, Nullius, Sacras, Religiosas, Sanctas, Privatas, & Singulorum.

§. 5.

Res communes sunt, quarum usus omnibus Gentibus patet, Proprietas vero nullius, ut Aer, Aqua, Mare, & Littora.

§. 6.

Res publicæ sunt quarum proprietas est certi alicujus Populi, usus vero Jure Gentium pertinet ad omnes, qui sunt ex illo Populo, ut: Flumina perennia, Portus, Ripæ Mare & Littora maris.

§. 7.

Res Universitatis est, quarum proprietas est certæ alicujus Universitatis vel Collegii, usus vero pertinet ad omnes qui sunt ex illa Universitate, uti sunt: Forum Theatra, Stadia &c. Differunt a Patrimonio Civitatis, hujus enim & proprietas & usus pertinet ad Civitatem, quod secus in rebus Universitatis.

§. 8.

Res nullius est, quæ nec actu, nec potestate in Commercio alicujus sunt regulariter, quia res alicujus esse dicitur, vel ratione Possessionis, vel ratione Dominij. Tales sunt res sanctæ, sacræ, Religiosæ. Vel ita, ut nec alicujus fieri possunt, vel ut possint fieri alicu-

alicujus quidem, actu tamen nullius sunt, uti sunt feræ omnes.

§. 9.

Res sacræ sunt, quæ ritè per Pontifices Deo sunt consecratæ, reluti Ædes sacræ, & Donaria.

§. 10.

Res Religiosæ dicuntur, quæ propter sanctitatem quandam a communi hominum usu relictæ, remotæ, & reverendæ sunt, ut sepulchra & monumenta.

§. 11.

Res sanctæ propriè sunt, quæ neque sacræ, neque profanæ sunt, sed sanctione quadam confirmatæ ab injuria hominum defenduntur uti: Leges, portæ, Muri Civitatum, quarum violatoribus poena capitis statuta est.

§. 12.

Res privatæ sunt, quæ in privatorum & singulorum hominum Dominio consistunt.

§. 13.

Res singulorum sunt, quæ jam actu alicujus sunt, & singulis acquiri possunt, idque vel Jure Gentium, vel Jure Civili.

§. 14.

Res adhuc sunt Mobiles, & immobiles, quæ posteriores etiam Jus Possessionarium dicuntur, ut sunt: Castra, Castella, Fortalitia, Possessiones & Sylvæ. P. 1. tit. 27.

§. 15.

Dominium autem est Jus de re corporali perfectè disponendi ac vendicandi, nisi lege aut consuetudine quis prohibetur. Quilibet enim rerum suarum moderator est, & arbiter.

§. 16.

Acquiritur vero Dominium de Jure Gentium & Civili variis modis, ex quibus præcipui modi sunt: Occupatio, Captivitas, Inventio, Alluvio, Præscriptio, Donatio, Successio, & Traditio.

§. 17.

Acquiritur itaque 1.° Occupatione, quæ est apprehensio rerum earum, quæ nullius propriæ, sed Jure Naturæ omnium hominum communes sunt.

1.° Prima hujus species est, per Venationem animalium in Terra, Aucupium animalium in aere. Piscationem in Aquis degentium animalium, de quibus hoc Juris. Quod continens sit commune, contentum vero ejus, qui occupet, quod enim nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur.

2.° Secunda species per Captivitatem, capta enim ab hostibus mobilia sive immobilia animata, sive inanimata injusto licitoque bello de Jure Gentium fiunt capientium.

3.° Tertia species est per Inventionem Rerum a nullo antehac possessarum, ut sunt: Gemmæ, Lapilli, & Simila in Littore Maris inventa. Res autem per aliquem amissæ & per alterum post modum inventæ non fiunt Inventoris, quia aliter actu nullius fuerit,

Cuio

fuit tamen prioris Domini jure & voluntate imo, qui tale Invento non reddit, furtum committit.

§. 18.

Modus acquirendi II.us est Accessio, qua est modus acquirendi Dominium Juris Gentium quando aliquid rei nostrae adjicitur, alia que Naturalis, quando per naturam aliquid adjicitur; alia Artificialis, quando per artem & manuariam. Naturalis alia est concreta, alia discreta.

1.) Prima hujus est species, foetus animalium, quod enim ex nostro animali scilicet fœmella nascitur, nostrum esse acquisitum est, licet ab alterius concepta animali; qua parens sequitur ventrem.

2.) Secunda species est Alluvio. Alluvio autem est incrementum latens & occultum, quando flumen paulatim detrahit & illudo alterius adeo lacenter adjicit, ut non possit sensu deprehendi quando quantum adjecerit: nam si per inundationem, rei notum terra partem subito & sensibiliter alterius adjecta fuerit, prioris Domini erit l.e ff.

3.) Tertia species est per Praecaturam futuram, qua quando rei nostrae per labores, industriamque alterius accedit, tunc enim accessorium sequitur Principale, consequenter, quia minus est, rei Principalis, fit etiam Accessorij.

4.) Quarta species est per Confusionem, qua est Conjunctio rerum Liquidarum vel Liquefactarum, ita, ut in aliam transeat, aut speciem, sic Vinum & Mel si confundantur & novam generent Speciem, v. gr. Mulsum.

5.) Quinta species est, per implantationem, qua alienam arborem quis in terra sua plantat, & suam in alterius, haec solo cedit, tanquam accessorium Principalis.

6.) Sexta species est per Commistionem, qua est conjunctio rerum aridarum, ita, ut in aliam quodammodo transeat Speciem, v. gr. Meum & tuum commiscetur frumentum, illud amborum erit Commune, secundum quantitatem & qualitatem sui commixti.

7.) Septima species per Aedificationem, quando ex sua materia quis aedificat in solo alieno, aut contra ex alterius in solo suo, & cedit materia solo, ut accessorium.

8.) Octava demique species est, per Perceptionem fructuum ex re alterius, qua facit ex transitione in Dominium, percipientis, quomodo percipiat bona fide.

§. 19.

Modus acquirendi Dominij III.ij Juris Gentium est Traditio, quasi Translatio Possessionis, est enim translatio Dominij. Huc requiritur:

1.) Ut res, qua traditur, sit in Commercio humano, seu alienabilis, adeoque habeo potestatem transferendi, qua colligitur ex dominio.

2.) Requiritur voluntas transferendi Dominij in cedente, & acquirendi in eo, cui traditio fit, ut accipiat

3.) Ut justa subsit causa sufficiens ad translationem Dominij, v. gr. Emptionis, Donationis, &c.

§. 20.

Modus acquirendi Dominij IV.ti est Donatio. Et vero Donatio est liberalitatis, qua donum in alium transfertur, nullo cogente jure, vigore absolute, eo mera Donationis liberalitate vel respective ob Causam.

§. 21.

Modus acquirendi Dominij in casu V.ti est Successio. Est autem Successio jus apprehendendi Patrimonii morientium vel legitime, vel Testamentaliter.

§. 22.

Modus acquirendi Dominii VI.ti est Praescriptio. Atque Praescriptio temporalis Termini, de jure Statuti ad stabilitatem rem vestitutionem, rem vel acquisitionem Dominium complexio

L. I. tit. 78.

§. 23.

Rerum Divisio Juri Gentium adscribitur.

§. 24.

Rerum Divisio Licite introducta est, ne scilicet propter communionem negligerentur res, nec rerum Dominia diu, vel semper sint incerta, & Lites crebrae immortales.

§. 25.

Res Venales sunt, quae in foro quotidiano vendi possunt, prout sunt: Oves, Boves, Equi, &c. L. I. tit. 95. qua Comitatus limitatione quis Leviori pretio vendere, aut illicito augere possit 1715. 29. Conf. 1720. 14

§. 26.

Rerum Mobilium eiam legatarum, & consequenter Bonorum ac Paraphernorum, acquisitiones & Successiones devolutae, & devolvendae in Comitatu usque ad florenos Sexcentos previa Citatione, & admissa unica extra Dominium Appellata, ultra vero valorem 600. fl. in Curia Regia admissa mera Dominium Appellatione ventilari, peremptorie ejusque dijudicari ac determinari solent 1697. 126.

§. 27.

Res apud Malefactores tempore Incaptivationis suae existentes Judici cedunt L. 2.di tit. 55. Plac. 8. 55. Vladisl. 74. Rit. 9. qu. 8. illa tamen, quae propriae illius essent non depredatae; Depredatores enim damnificatos restituere debent. Rit. 9. qu. 30.

§. 28.

Rerum praedonice vel furtim ablatarum Emptores seu contumaces & voluntarij detentores, si Ecclesiae, Magnates, Nobiles, liberae

que

que civitates hucrine in poena ducentorum florenorum; si autem ha-
bites in homagio suo, & utrique in restitutione prorsus omnia com-
putatarum rerum, omnibus juridicis remediis absentis, unus quis-
que rerum earum spoliantur; recipientes vero fautores & protectores ta-
lium, vagabundorum, & malefactorum per similem Magistratum
in poena capitali convincuntur 1659. 17.

§. 29.

Res adjudicata, pro veritate accipitur.

§. 30.

Rerum Sacrarum, Sacerdotum, vel Magistratuum, hoc est, Clerica-
Populi Latrones ab omnibus tanquam pro Crimine publico accusari
possunt.

Caput IV
De Donatione

§. 1

Donatio dicitur a Bono, quasi Donatio.

§. 2.

Donatio Generaliter considerata est Actus Liberalitatis quo de
quid in alium transferetur nullo cogente Jure, idque vel absolute
ex mera Donantis Liberalitate: vel respective ob Causam.

§. 3

Atque hinc Donatio alia Simplex vel Propria: alia ob causam
vel Impropria

§. 4

Donatio Simplex est, mera aliqua Liberalitas, qua nullo coge-
te Jure fit, sed ex Donantis liberalitate, quo dicitur Gratuita

§. 5.

Donatio ob causam est Conditionalis, vel remuneratoria, cum
aliquid Donatur ob merita Conditionalis est, cum aliquid dona-
tur cum conditione. Remuneratoria, cum ob merita.

§. 6

Donatio semel facta, temere revocari non potest.

§. 7

Alia adhuc Donatio est inter vivos, alia Donatio Mortis cau-

§. 8.

Donatio Mortis causa, est qua pro casu mortis suae in alte-
acceptantem aliquid conferimus, unde fere aliud est, quam ipsum
legatum. Nam l. Nulla lex Latorie extitit de Donatione Mortis
causa disponere, & a Legato discernere. 2do Quia per omnia con-
veniunt cum Legato. Sicut enim Legatum est causa mortis, sic pos-
sa mortis, sic etiam Donatio, & sicut illud, ita etiam hoc morte Do-
nantis perficitur.

§. 9.

Donatio vero inter Vivos est Actus, quo aliquid ex mera Liberalita-
te absolute & irrevocabiliter alteri conferimus l. 2do ff. Dicitur

inter

inter vivos, quod non in tempus mortis conferatur, nec morte primum
Donantis perficiatur, sed vivo adhuc Donatore.

§. 10.

Donare vero possunt omnes, qui liberam rerum suarum habent disposi-
tionem & administrationem, nec specialiter prohibentur. Excludi-
duntur vero sic Pupilli l. 1. ff. 26. Furiosi l. 1. ff. 53. Prodigi, quibus
administratio interdicta est. 1723. 98. Filius familias ex bonis ad-
ventitiis & immobilibus patris l. 20. ff. 39. quia praejudicaret Patri, vel im
propriecate, vel saltem non pacte. Idem Socius. Autem Patris ex
die donat. Ibidem ff. quia cessat Dolus.

§. 11

Donari vero potest cuilibet inter vivos, nisi quis acceptare lege
prohibeatur; adeoque non solum amicis morib. honestis, sed etiam
extraneis, ignotis, & in honestis, etiam ipsis quibus servire decuit, mo-
do Furor aut Error talium accepti. Donarique potest non so-
lum presenti, sed etiam absenti per Epistolam, aut personam inter-
positam.

§. 12.

Ad impropriam Donationem reducitur Donatio propter Nu-
pias, quo est actus, quo in securitatem Dotis sua in Bonis quibus-
dam mariti ab uxori a Marito constituitur.

§. 13

Revocatur Donatio Mortis causa tribus modis: 1. Recon-
lescentia seu Liberatione a Periculo, cujus intuitu quis dona-
vit. 2do Poenitentia. & 3. Morte Donatarij, ante Donantem.

§. 14.

Donatio alia est legitima alia illegitima. Legitima est, quae
ad Normam Legum fit; Illegitima, quae contra Leges.

§. 15.

Donatio specialiter considerata, vocatur Donatio Regia. Omnis
enim Nobilitatum, & Possessoria Collatio plenaria Dos,
tas in Rege consistit. l. 1. ff. 3.

§. 16.

Donatio Fiscalia est Dos alia Mixta. l. 1. ff. 21.

§. 17.

Donatio Dos est Bonorum ad Coronam devolutorum perenne,
lis per Principem cuipiam facta ob virtutes Collatio.

§. 18.

Donatio Mixta vero ultra servitium etiam Summam aliquam
pecuniariam complectitur. l. 20. ff. & dicitur Inscriptio.
l. 20. ff. 13.

§. 19.

Item alia Donatio est rerum mobilium alia immobilium.

§. 20

Donatio rerum mobilium est, cum res mobiles donantur. Dona-
tio vero rerum mobilium, cum res immobiles seu Jus Possessorio,
rarium.

§. 21

Donatio

Donatio Juris possessionarij est Actus, quo Jus Possessionarium Principis liberaliter conferendo, erga alterum acceptantem liberalitas exercetur. §. 22.

Donare vero possent regulariter & generaliter solus Rex Legifer electus & Coronatus. Dein Palatinus & Archi Episcopus Regnum circumscripte. §. 23.

Donari vero conferrique privilegialiter Donatione Regia possunt: 1° Jura Possessionaria sive per totam aut Crimen & per defectum seminis, aut alio quocunque titulo ad Juris Principem Sacræ Regiæ Coronæ devoluta. 2° & 3. Nundinæ publicæ, Vada Jebdomadalia, Vada Nobilitas, Jus gladij, & qualibet alia Privilegia realia & personalia. 4° & 5. 10.

§. 24.

Conferri & Donari possunt Jura possessionaria, quibus nativis, egnis ac receptis Hungaris, seu Indigenis Regni per Regem, & Archi Episcopum, non modo Nobilibus, sed etiam Ignobilibus Liberalitas Principis.

§. 25.

Donatio omnis debet statutione firmari, & quidem intra Annum a Die emanationis Donationalium Literarum computando per Regnum Dominum aut Palatinalem & Testimonia capitali vel Comitatus, secus Virtus Donationis expirabit, nec Literæ Statutorij per Statutam Principis exposit restaurari poterit. Leopoldus 1687. 12.

§. 26.

Vota Juris Possessionarij Donatio nobilitat.

§. 27.

Collinus Regis Donatio efficit Nobiles Regni. Nobilitat quoque Donatio Gregis Archi Episcopi Strigoniensis quoque 1502. 12. 1697. 26. qui ex antiquo Privilegio certa Prædialia Fundos nostramen ad Sacram Regni Coronam devolutos, sed ad Episcopatum pertinentes pro solo sexu Masculino, in secundum Conferre solet & potest. Nobiles ergo tales vocantur Prædiales. 1697. 19. 26. verum tales Regni Nobiles esse non censentur, sibi tamen tales, aut Donationales præsenta a Rege habeant, sed Nobilitate frui in sedibus tantum Archi Episcopalibus possit collegiatæ ex Obtes & 1699. insigne in Decreto Regni aliud de ipsis invenitur, quamquod sint Nobiles Prædiales.

§. 28.

Adoptivum Donationis vero, & Nobilitatis conferendo eorum scriptum militaris, alioque Corporis & animi dotes, atque præclara facinora sacratorum, & Regno utiliter exhibita. 1° & 4. & 13. quod ipsum evidentiæ exemplis de adoptione, Professione Armalibus, & Indigenatu intelligendum. §. 29. Dona-

§. 29.

Donatio gratiosus desitum producat secum, requiritur exparte formæ: 1° Ne Donationi inserta sit Clausula Jac Salvo Jure alterius L. 2. & 9. 2° Ne Clausulæ insolitæ & legibus Regni contrarijs expediatur 1687. 22. 3° Ne Gratia cum Clausula Jac, De mandato Regis Mat. & V. 23. Abrogat defectus 1° & 2° Loco notatus non excludat quidem Donationem, reddit tamen successionis Lem 1639. 72. 3° autem Loco declaratus incurrit, & nec in Judicijs observandum efficit. Mad. t. 60. Item ad Donationem Regiam & quamlibet quæ Inscriptionem requiritur, ut in Cancellaria Hungarica sit expedita, secus irrita est, & ipso Jure nulla Leopoldus 1685. 9. confirm. per L. 1687. §. 30.

Rex Donatorum suum semel factum retractari non potest, L. 1. & 32 Regie simpliciter L. 2. sine legitimis rationibus revocare L. 2. & 13. causa vero rationabiles sunt revocandi 1° si Donatio Bono publico præjudicaverit. 2° si certo præfinitum tempus fuerit, 3° Vera aliter exposito facta fuerit, & alias de Juribus, quæ cum Legem non determinaverint, arbitrio Curiæ Regiæ est statuendum, cui discrimini & invalidatio Privilegiorum competit. 1715. 28.

§. 31.

Donatarius Juris ordine procedat, suo proprio, & non Regis nomine cum Contradictoribus litem tractat. Mad. t. 61. t. Lud. 19. Donatarius impignorata redimere potest. Mad. V. 23. & 1° & 60.

§. 32.

Literis Donationalibus per defectum seminis apperatis insertam solet Clausula Jac: Per defectum seminis talis & talis Regnicolendi si Dona Deficientis masculinum tantum sexum concernebant, tum in Donationalibus sufficiebant, tum in Instantia Supplicantis, tum in Donationalibus sufficiebant, turpe præmittere Clausulæ per defectum seminis, ad denotandum esse utriusque sexus L. 1. & 2. §. 33.

Donatio a Collatione differt tabulatione, quæ illa de Donatario rei Juris Secularium Secularibus reddem Personis prænda in, telligi debeat, statutoregue frumentum, Collatio vero in Bonis Ecclesiasticis fiat Prælatis, vel gradibus Ecclesiasticis Personis, nec statutorio frumentum, sed ex vigore Mandati Regij, per Commissarium Regium simpliciter assignetur illis, & per eum absque statutorio recognoscantur in Dominium, nec devolvuntur ad Principem, cum Bona immutabiliter semper penes Ecclesiam permaneant. Leopoldus 1687. 16.

§. 34.

Quæritur utrum Donatarius seu Vendere possit agere contra Donatarium seu Compossessorem? Negativa apparet ex Edicto 77. & 1° quod habetur Cicerionem referri semper ad Extraneos & alienos Quisquis, non

non autem ad Donatores & Venditores. Lege tamen hac permitto considerata dicendo non cum distinctione, non esse Actionem dum esse possibilitate evincendi; praterquam si prævisa Litem intentare. Posse autem agere Venditorem, Donatorem ex singulari aliquo incidere v.g. qui per errorem, qui Consensui opponitur, & Contractum reddit debilem, aut dolo decepto mixerat Venditionem, aut Donationem &c. si verit, ioque debito tempore revocando usu roborat non permittere. Ita Dub 40. Hoc enim in casu videtur perinde, ac si Donatrix vivat. Ibid. 43. Hic tamen Textus magis ad Emptionem & Venditionem, quam huc pertinet. §. 35.

Sit vero Impetratio Bonorum Collatio Regia obnoxiorum per Supplicationem Principi porrigendam, exponendo illum, cujus Bona imperat, aut in semine defecisse, aut Nocam infra tuatis incurrisse, bonaque impetranda bene specificando, & obtentis super inde Literis Donationalibus, aliasque quoque Literas vulgo introductorias aretas, & Statutoria ad Capitulum vel Conventum proximiorem cum interesse Regiorum, aut Palatinatum Nominum Nominibus, & Bona specificatione Bonorum in eorundem facie, si fieri, poterit, alias in Loco Securitatis & vicinori, in Dominium Bonorum se introduci, & illa sibi suisque Hæredibus stari faciendo. §. 36.

Si Deficiens habuerit Bona, aliqua redemptibili modo obligata, pro alterius Manibus tunc Gaberis, qui Donatione Regia potitur, talia Bona ad se redimendi facultatem, quam hujusmodi obligatio non excedit Bonorum proprietatem, quæ defuncto in vivis potiebatur. L. 40 & 27.

§. 37.

Donatio fiscalium Bonorum non nobilitat. Anno 1697. d. 27.

§. 38.

Donatarius Jus suum extra Dominium prosequitur. Olim quidem in Octavis 1655. 78. Alad. § VI. 27. 1563. 47. Sodie Tabula Regia 26. 1702. Confiscationi cedit Alad. § VI. 27. Secus convincatur, & evincitur ex Bonis per Vicecomitem Uladislaviæ. 59. 11. 12. Alex. VI. 6. VI. 92. 1697. 93.

§. 39.

Amissis & deperditis Literis Donationalibus, Statutoria sufficiunt. L. 1. & 34. ad rehabitionem Bonorum.

§. 40.

Donationales cum Clausula: Hæredum & posteritatum, variæ conditum reperiuntur emanare sunt, pro usuque sexu, sive post, solum pro Masculino intelligenda & observanda.

§. 41.

Injuste Jus Regium impetrans in æstimatione Bonorum imperatorum: si vero

si vero se jam in Dominium eorum immisit, talium Bonorum impensarum, & in perceptionem eorum proventuum occupative, in facto ea, cervice convincitur.

Caput V.

Palatinus datæ Donationes & quales.

§. 1.

Habet omnino Palatinus facultatem Donationes confecendi verum restrictam ad 32. Sectiones. Hæ Donationes ad instar Regiarum Donationum, penes Statutarium Palatinale, alicui Capitulo vel Conventui sonare Mandatum, intra annualem revolutionem Statutione firmari debent. Exhibetur autem tale Statutarium Palatinale illi, cui sonat, prædignitati, cum suo regulari Testimonio, Statutio medio Palatinalis Nominis in facie Donorum collatorum, aut ob metum hostium inaccessibilium juxta Artum 130. 1692. in proximioribus Locis convocatis viris & Commetaneis præsentibus. Cujus modi Statutionis Series in Capitulo per Capitularem & Palatinalem Nominem sub Juramento referetur, & ita tandem per Capitulum Relatrix Statutoria expedientur. Ad evitanda autem gravia Lites & Confusiones, quæ nonnunquam ex concursu Impetrantium, diversorum quidem ad Regiam Majestatem, aliorum vero ad Palatinum, quæ etiam Locum tenentem pro quarumpiam Ducitatum Collatione recurrentium, & Donationes obtinentium evenire solent, non secus pro informatione etiam Fisci Regij, ac ejusdem Notitia, hujusque directione scire enim Fiscus Regius facultatem eas Sectiones, quæ excedunt 32 Sectionum legalem numerum, confiscandi, tenere Palatinos, & Locumtenentes, aut etiam Imperatrices universa & quascunque super Jure Regio Collationales gubernaculum attendat, in genuinis partibus per Cancellariam Regiam Hungaricam, Aulicam cum Camera Regia quamprimum ac ad summum intra annualem vero Lustrationem communicare substituere ejusmodi Collationis. L. 1715.

§. 2.

Palatinus Bona per Fiscum Regium possessa conferre non potest 1703. 9.

§. 3.

Palatinus Jura possessionaria Regnicolarum Nobilium nec conferre potest.

§. 4.

Donatio Palatinalis sit invigorosa & vitiosa, si Bona per Fiscum Regium jam possessa, aut in Controversiam rempta conciderit. L. Si Bona partitur, id est, dividit, & excindit

mutua

massa majori 22. sessiones. 2do si quod in massa contulit, quo numerum aut valorem 22. sessionum Colonicalium excedit. 3tio si unius furfer contulerit. Constitutione Anni 1746. 5to si fra ignobilis. 6to si per interpretationem alicujus arcis contulerit, cui tra tis ad hos duntaxat Regium spectet. Constitutione Anni 1746.

Caput VI

Palatinus datne Consensum super Adoptione, Præfectione

§ Non, quia Adoptatus Nomen gerit adoptantis, in Juribus succedit, & tali ratione fit etiam Nobilis, quod necessario hunice cum Consensu Regio fieri debet. Secundum tit. 6. Pl. jam vero Palatinus facultatem Nobilitandi non habet, ergo nec Consensum suum super Adoptione, qua etiam uno modo Nobilitatem consequendi addere potest, nec taliter Contractu Adoptionalis vigorem habet.

Caput VII

Datne Rex vel Palatinus Donationes, vel Consensus Secularibus super Bonis Ecclesiasticis, vel Ecclesiasticis Personis super Bonis Secularibus.

§ Non, quia juxta art. 35. Ulad. III. 2. Personæ Ecclesiasticæ Possessiones & Jura Possessionaria secularia recte ac legitime Majestate quoquo modo imperare, negre pecunias eorum & reperperno emere & comparare, aut titulo Pignoris habere possunt, & valent. Et e converso seculares Bona Ecclesiastica imperare, usurpare, & se illis alioquo pacto intromittere negrent. Secum tamen in art. 16. 1715. Rex sibi reservat facultatem dispensandi vacentia in specialibus Casibus, salvis tamen & Juribus alienis. Quod si ergo Rex juxta præcitatas Leges Bona Ecclesiasticorum secularibus, & e converso Bona secularia Ecclesiasticis exempto specialiter art. 16. 1715. Regia Clementia reservato Casu non conferre, minus Palatinus talia conferre, vel super talibus emanatis Factionibus, aut Contractibus Consensum suum Palatinalem impertiri posse.

Notandum hic adhuc occurrit: Quod juxta Stud. I. Regis confirmationem Andreæ II. Regis Decretum seculares ne sine prole decedentes nullam penitus habeant facultatem Possessiones suas Ecclesiis in vita vel in morte dare, legare vendere, vel alienare, sed eadem in Fratres proximos, & si ge nerationes eorundem de jure legitime, prout & Imperiales devolvantur.

(Caput

Caput VIII

Quali Stylo debent donare Donationes

Ad hanc Quæstionem, qualibus omnium cum Clausulis Donationes donare, & ubi expediri debeant, responsum jam est in superioribus, capice IV. de Donationibus §. 29. & 32.

Caput IX

De Titulo Donationis

§. 1.

Donatio omnis certo Titulo impetratur, & concedatur.

§. 2.

Tituli vero quibus Donatio alicui conferetur, tres sunt 1mo Per decursum Temporis. Pl. tit. 2. 2do Per Notam Infidelitatis aut Crimen Læsæ Majestatis Pl. tit. 14. 3tio Titulo Juris Regij Latentis in Bona alicujus illegitimi Possessoris Pl. tit. 17. 4to Titulo Novæ Donationis Pl. tit. 27. 5to Per Consensum Regium Pl. tit. 32. & 33. 6to Per Præfectionem Filiarum 7mo Per Adoptionem Fraternales & Demigre per Acquisitionem Bonorum Fiscalium quocunque Titulo competendam.

Caput X

De Jure Regio

§. 1.

Jus Regium est Jurisdictio sacra Regi Coronæ in Bonis & Juribus Possessionariis, per quemcunque mala fide usurpatis tacite Latens Pl. tit. 24.

§. 2.

Jus Regium duplicitur consideratur 1mo Generaliter, quando refertur ad universa Bona & Jura Possessionaria, quovis modo & Titulo Collationis Regiæ subjacentia & hoc modo complectitur Bona tam per defectum seminis quam per Notam Infidelitatis, ad Fiscum Regium devoluta Pl. tit. 24. 2do Specialiter, prout in proposito, & hoc modo sumptum, refertur solum ad Collatores Jurium Regalium. §. 3.

Si quis nomine Juris Regij aliqua Bona imperaverit, & e contrario Pars Adversa docuerit, eadem juxta Jus, bonaque fide tanto tempore possedisse, Impetrans Convincatur in perennali restitutione eorundem Juribus Possessionariorum male & injuste impetratorum. Pl. tit. 25. §. 4.

Jus Regium 100. Annis in Bonis & Juribus Possessionariis quorumlibet mala fide possessis durat, exigitque potest, objectione Præscriptionis alicujus non obstante Pl. tit. 28.

§. 5.

Jus Regium impetrans, & Bona ante decisionem litis exinde evenda

vendo occupare nec tandem judicialiter appropriare valeat, co
vincitur in facto Potentior. Hell. 2. Ulab. l. 62.

§. 6.

Jus Regium impetratur duobus modis: Primo simpliciter,
ut in proposito, Secundo, quando annectitur Donationi per defe
ctum seminis impetratæ. l. 2. 26. Cum autem annectitur de
fectui seminis, tunc non stante eo, seu prima parte Donationis,
non cassatur Jus Regium, sed prosequi adhuc potest. l. 2. 26.

§ 7.

Jure Regio possunt impetrari Donationes a Palatino Regni.
Probatur hoc l. 1715. 22. & ibidem citatis Regni Legibus item Ma.
gnis quibus authoritas Palatinis, simul & locum tenentis delineatur,
circumscribitur, & recensentur ea, quibus Donatio ejus fit ri
tiosa, non tamen prohibetur a conferendo Jure Regio. 2. Ra
tione, quod cum liceat Jus Regium ei generaliter sumptum con
ferre, liceat etiam specifice sumptum, cum nulla videatur esse di
paritas

§. 8.

Imperator Bonorum nomine Juris Regij contra Dominium
Bonorum impetratorum existens & facta contradictione & sub
secuta exinde sive per Impetratorem seu Contradictorem evoca
tione Jus Regium comprobare tenetur 1739. 24. 1792. 62. Nisi
Jud simpliciter & pure, sive annexive impetraverit.

§. 9.

Super Jure Regio mutuo impetrato, si quis in causam cujus
piam se cum Literis Donationalibus immittat, non tenetur:
in causam accedere, vel decretum id, vel contra illud Literas in
timprodonere, sed Imperator ille procedat de Regni conserva
dine cum Regio Jure, & Socio stetur vel Reus triumphabit:
Nam aliter si utrique deficiet, Jus Regium ibidem Locum ha
bebit. Et in hoc casu Judex Causæ etiam postulatam & pronu
ciatam Sententiam inscripsas Partes Literas super Jure
modi Jure Regio Donationales ab Imperatore Curiæ ad
se acceptare, & eidem Judicium super eo facere tenetur. Et
&c.

Caput XI.

De Jure Regio Donationi annexo.

§. 1.

Nomine Juris Regij duplicitur possunt Dona ac Jura impe
trari, ut jam supra dictum est. 1. Simpliciter & pure, nomine
solius Juris Regij, ut in proposito est. 2. Annexive, quando an
nectit

nectitur Donationi alio titulo impetratæ. l. 1. Tit 22.

§. 2.

Annecti vero potest Jus Regium cujus libet speciei, seu quocunque Tem
po impetratæ Donationi, patet manifeste de Donatione per defectum se
minis & Notam Instr. dicatis ex l. 2. 24. ubi sic habet: et sæpe in e
jusmodi Donatione Jus quoque Regium Imperatum apponere consue
verunt, ubi vero hæc ejusmodi referatur de utraque dictam speciem, cum
de utraque dicatur ibidem. De nova Donatione probatur ex l. 37
Dni Titulus de Nova Donatione agit, & quidem in hæc verba: Haz hoc
quoque modo ipsa Donatio etiam cum Jure Regio facta &c. De Do
natione vero per consensum Regium patet ex l. 63. in Sched: Si
si forsitan, &c

§. 3.

Jus Regium annexive impetratum prosequi potest, etiamsi Impetra
tor, quoad Principalem Donationis Titulum v. gr. Notam aut Defect
&c. succubuerit. l. 26.

Caput XII.

De Consensu Regio

§. 1.

Consensus Regius est sacræ Regiæ Curiæ Jurisdictionis superio
ribus possessionariis in eandem Jure successorio devolvendis per
Regiam Majestatem spontanea Cessio. l. 62.

§. 2.

Consensus Regius Late & strictius accipitur. Late sumptus po
test accipi pro qualibet voluntate expressa Regis. Strictius vero
ac specifice, pro specie Donationis, dum scilicet perennalem pro
aliquo celebratam Fassionem super dicto Consensu roborat,
& sua quod piam in aliud transferri annuit, cedendo per id Juri suo
successorio.

§. 3.

Omnis Fassio per unicam & singularem defectum seminis appro
rimantem Personam, quibuscunque Personis & ex quibus bis Cau
sis, ac rationibus Contrionibusque, & Articulis super quibuscunq;
Bonis & Juribus possessionariis perpetuo facta, Consensum re
gium propter Jurisdictionem successionis prænotatæ semper in
diget, estque necessaria. Nam sine ipso Consensu nonobstantibus
per Bona perennali Jure obligatis verum etiam Pignoris titu
lo inscriptis Fassio qualitercunque facta atque celebrata, Vir
tus destituta manebit. l. 62. limitatur per 2. 26. 115.

§. 4.

Fassio vero inter plures, & per plures personas fraternas, vel
alienas omnino, aut seorsim quibuspiam facta, Regio Consensu
non morget. Jus enim Successionis propter alias Personas ex utra
que parte succedentario modo & jure succedaneas Locum in Principe
seu Jurisdictione Regia non habet. l. 62.

§. 5.

§. 5.

Littera consensuales, quæ inseratam habent Factionem valent, alias non, nisi in specie producatur Factio cui Rex suum Consensum Regium præbuit l. 2. ff. 35. Nam alias Consensus Regius se solo præsumptus esset, licet Notarius fide manu suâ scripsit.

§. 6.

Consensus Regius in Casu extremæ Necessitatis non requiritur l. 26 §. 9. v. qz propter metum instantium hostium imprimis Turcarum Saracenorum. 26 C.

§. 7.

Concambiatis Permutatis Consensus Regis firmari non debet, quia hac specie Contractus nulla fit alienatio, nec excluditur Iurisdictio Regis, cum pro data accipiatur æquivalens l. 2. ff. 70 & Cambiatum segnatur naturam Cambiati l. 72.

§. 8.

In arbitrio est positum illius, qui factionem celebrat, seu cui celebratur, superinducere Factum Consensum Regium; potest tamen interesse vivetur illi, cui Factio facta est, cum secus illius medio omnium periclitetur. Nihilque interest, sive vivente, sive decedente superinducatur Consensus Regius dummodo fiat ante defectum seminis Familiæ facientis, cum tandiu Fiscus nonnihil habeat. Hoc tamen pro eo Casu, quo Factio est depresentanea Bonorum translatione, & reali traditione consummatur; nam si pro Casu Mortis facta fuerit, sicut est Profectio, Adoptio &c. tunc vivente facienda necessario est superinducendo, cum in ipso semen deficiat, & ipso mortuo, mox realem Dominium acquireret Fiscus, qui antea virtuale habuit. l. 2. ff. 67.

§. 9.

Consensus Regius indiget Statutione ante evolutionem Anni peragendæ. l. 2. ff. 63. 67. 68.

§. 10.

Ob redemptionem Captivi data Bona non indigent Consensu Regio. l. 2. ff. 59.

§. 11.

Consensus Regius a Jure Regio differt ratione, quod Jus Regium sit Jurisdictio sacra Corona, & Consensus Regius ejusdem Coronæ Regni. l. 2. ff. 31.

§. 12.

Consensus Regius in Testamentis est necessarius, ubi Virgo priusquam Hæres decedit, apposuit Bona seu Jura Possessoria, quæ in perennali gaudio Regiæ Collationis Titulo obtenta reliquerit, eadem Bona Mox secum etiam Fœmineum concessum ad Fiscum Regium in futurum gaudet devolvi & condescendere debebunt.

§. 13.

Tantum de Consensu Regio; expedit nunc quædam etiam de Consensu

sensu in Jure occurrente denecessario. Talis vero est quadruplex:

1°. Consensus Negligentiæ quando quis delictum impedire potest, & non facit, qui eadem minus peccat negligens, quam faciens.

2°. Consensus Consilij quando quis delicto Consilio suo adjuvat. Et tunc distinguitur, utrum Consultor sine Consilio Delictum fuisset perpetraturus, & minus punitur Consulens, quam faciens, an vero ex Consilio delictum Commissum sit, & tunc æqualiter poenâ utergue puniri debet.

3°. Consensus Cooperationis, hoc est auxilii, dubium non est, utrumque pari poena plectendum esse, cum par sit auxilium & Delictum.

4°. Consensus Auctoritatis sive Defensionis, quando quis Auctoritate & intercessione sua peccato Cavam præbeat, & tunc communiter concludituri quando peccato Consulentem, quam facientem, quia non solum ipse Consulendo peccat sed etiam alterius dato & defensione est. Rito & q. qv. 27.

§. 14.

Consensus ex uno actu non colligitur. Prost. ff. 10. videò: Non quælibet Consensus producit obligationem naturalem, sed talis, quæ a Lege irritatus & inhabilitatus non est.

§. 15.

Consensus facto æquiparatur Rito & q. qv. 27. 11. Pal. ff. 82, 83. Uladech VII. q.

§. 16.

Consensus erroneus non est firmus. Reg. ff. 176.

§. 17.

Consentiens non fit Fraus. Reg. ff. 196.

Caput XIII.

De Defectu Seminis.

§. 1.

Defectus Seminis est interitus Parentum, absque Hærede Naturali l. 2. ff. 22.

§. 2.

Rex super universis Juribus Possessoriis, quorumcunque decedentium, & Semine vel Hæredibus desertorum ac deficientium, liberam disponendi pro sese felicet reservandi, & alteri cuivoluerit conferendi, aut inscribendi potestatem habet l. 2. ff. 23. Sign. art. 17. Bona vero Curia in Civitatibus in Casu ejusmodi Caducitatis & Defectus seminis non in Fiscum Regium, sed in Fiscum Civitatum devolvuntur. 1049. C.

§. 3.

Uxores quæ nunquam nomen dederint defunctorum suorum Mariti, & quæ nunquam se ad secundas Nuptias non transtulerint manent in Bonis Deficientium, neque Possessoneo & Jura ejus

cibus earum occupantur, ante auferuntur, prius gram de earum bonis videbitur, an hereditarie & perpetuò ad sus foemineum pertineant, an re veritas inquiratur L. 1. & 29. 30. & 93. sigism. 17 18. Uladisl. 63. & prius gram de Bonis excludantur, Dos reddi debet

§. 4.

Imperator Bonorum per defectum nulli potest subjacet, nec ullo onere propterea gravetur. L. 1. & 26.

§. 5.

Ultimus sive proximus defectus, non disponit in Bonis sine consensu Regio L. 1. & 10. 63. quid jam in superiori Titulo de consensu Regio §. 2. dictum est

§. 6.

Judex defectus seminis olim Palatinus erat. Alab. Vt an 26. Dein Judex Curiæ 1518. 18 L. 1. & 29. 30. Jam Tabula Regia Judicia salva Pari succumbens de Tabulam Superiorem Viralem Appellatione 26. 1723

§. 7.

Ci Donatorum per Defectum seminis Jus Regium adjungitur nec cassato defectu, Jus Regium non cassatur, sed semper prosequipotuerit. L. 1. & 26.

§. 8.

Deficiente uno fratre Condivisionali, Bona ejusdem in superstitem matrimonio etiam intervenient devolvuntur L. 1. & 27

§. 9.

Eundem Defectum seminis allegantes sub multitate Extranei nihil de Bonis distrahant. Idem & 1715. 29.

§. 10.

Seminis Defectus dicitur, si mas cuti non supersit, etiam si foeminæ existent. Secus est in Bonis utrumque sexum concernentibus: Ut ea utroque deficiente, si in Donatione Regia posterum heres: Per defectum seminis uterius què sexus, tunc in ea parte per semen successio intelligitur L. 1. & 22.

§. 11.

Masculino semine carente Bona, quæ ad se devolura esse dicit, debet Jura sua probare, intra annum evolutionem. L. 1. & 29. 31. & 32. Alab. §. 12. 26. 1715 25.

§. 12.

Defectus seminis sensu Regum Patriarum est duplex 1. Manifestus, ubi nulli adsunt Fratres Generationales, vel Foeminei sexus Nomines Pure sanguinis, & Condivisionalitatis successionem præcedenter. 2. Dubius, ubi minimum alicujus talium successionem præcedentium adest gravem, verum tantæ Foeminæ, quam Fratres ejus esse omne Dominium Emphyteo. Donatarius asserunt, ergo de Condivisionalitate gravan

Constat

§. 13.

Fiscus Regius in Manifesto defectus seminis sine processu judicis via facti & propria authoritate potest Bona Canonicæ apprehendere 1715. 25. Nunc jam via Juris agit. Prayer

§. 14.

Fiscus Regius in Defectu Dubio non potest per Comitatum Canonicates curare sequestrari, si coram Comitatus Judicibus pretendentes sus sumtu successorium evocaverint, sed tunc debet eos ad Tabulam Regiam Judiciariam evocare. Sivero Pretendentes coram sequestri Judice, in proba defecerint, Bona indilate sequestrantur, ingre Pretendentes suas coram eadem Tabula prosequi possunt 1715. 25. 26. & 15.

Bona per defectum seminis possunt impetrari, & pure i. e. Titulo solido defectus; & cum objecto Jure Regio L. 1. & 22. & 26.

§. 16.

Bona Titulo Defectus seminis a tempore defectus seminis intra 72. Annos possunt impetrari

§. 17.

Per Defectum Seminis Lite pendente inter vocentum, Bona impetrari non possunt.

§. 18.

Deficientis Bona apud alios impignorata, impetrari possunt ac. dimenda. 1. & 26.

§. 19.

Deficientes libere disponunt de acquisitis etiam perennalibus 1715 26. in pignoribus & mobilibus pariter. 1. & 98. 99. 110. conf 1715

§. 20.

Caudulam in Donationalibus per Defectum seminis impetratis ap. ponit solitam vide supra Cap. IV. de Donationibus §. 32.

Caput XV

De Nota Infidelitatis

§. 1.

Nota Infidelitatis sunt certi Casus perpetuam Capitis, unius, sorum Bonorum Fisco Regio asscribendorum amissionem inferentes L. 1. & 17. Alab. VI. 7. Alab. §. 1. 2.

§. 2.

Incurrit vero hanc Notam Infidelitatis:

1. Incidens in crimen Læsæ Majestatis

2. Evidenter semet erigens, & opponens, contra statum Fidei, cum, & Regem

3. Conflatores falsarum Literarum, Sigillorum & Monetarum, indeque evidenter utentes. Pecuniam tamen Regiam non acceptantes, non notantur, verum omnium rerum Veræ Dominos Terrestres aut in negligentibus per Nomines confiscandarum patientur jacturam 1630. &

9. &c

4.) Occisores, Vulneratores, Fratrum, Sororum & Consanguineorum, intra quartum gradum, jam autem actum Majoris Potentiæ incurrunt 10. 1723.

5.) Incestuosi inter primam & secundum Locum mortis, inter tertium vero & quartum Consanguinitatis gradum capite puniuntur. 12. 1703.

6.) Incendiarij publici Villarum & Possessionum, jam vivi crematur. 11. 1722.

7.) Inductores Coniurorum ad turbandum Internum Regnatum.

8.) Violatores salvi conductus, & ad Sedem Judiciariam euntium.

9.) Traditores, Expugnatores, & Intercipientes Portarum.

10.) Occisores, Vulneratores, Capitatores Verberatores, Judicum & Ordinariorum.

11.) Occisores Litigantium ad Regiam Majestatem, aut Curiam Regiam, aut Diætam, aut Sedriam alicujus Comitis, aut alia quæcunque Judiciorum Loca proficiscentium.

12.) Occisores Vulneratores, & Verberatores Nominum Delatorum, & Testimoniorum Capitali Reatu in Executione Legis procedentium.

13.) Publici Hæretici, & damnata Hæresi adhærentes.

14.) Mutilatores membrorum, & eruitores Oculorum per Pactos, & Vayvodas & alios in Confinijs Regni Hungariæ tenentes Sigismund. III.

15.) Alatrices amissorum & Traditores Arcium finitimorum Regni & Partium eidem annexarum.

16.) Administratores Armorum, & tempore Belli Armorum, & Victualium Turcis & alijs Infidelibus Regni sciens formidatis Hostibus Regni. Uladisl. 17. 1604. 20.

17.) Detentores, turbatores, & spoliatores eorum, qui ex Turcis fugiunt ad nos moraturi Uladisl. III. 74. 1587. 75.

18.) Vice Comites & Judices in Executione occidentes Uladisl. II. 9. 16.

19.) Repulsionem secundarie facientes Uladisl. V. 9.

20.) Opponentes se vel contra adjudicatarias Judicum Regni ordinariorum. Uladisl. 1. 2.

21.) Inter regni tempore mala patrantes Uladisl. 1. 107.

22.) Fraudatores & alij in Diminutionem Regnorum Proventuum, in exportando aurum & argentum contrafacti, cum fortasse viri sceleratiores inciderint, eo magis aurum & argentum ejusmodi e Regno

e Regno Clam efferentes.

23.) Violatores publicarum Regni Constitutionum, Juratæ Judicum, Processus & Executionum 1653 & 1638 23.

24.) Occupatores Bonorum adjudicatorum, sed jam nova Lex superinde condita est. 1687. 21.

25.) Sub Diæta Solentes patrare & Bonis seu Domibus condemnatorum in Diæta, in aliqua Delictorum gratia facientes & inferentes. 29. 1687. observatum tamen, quod Bona hac Nota condemnata, post obtentam gratiam non devolvantur ad Successores Collocatos Leg. P. I.a ad tb. 20. 26. Tutores Impiderium. Sigismund. III. 9. Item 26.) Absentes ire ad Bellum Rege insurgente 1595. 5. Uladisl. Item non venientes ibidem 1523. M. 1542. 19.

27.) Conjuratores 1536. 49.

28.) Proscriptos recipientes Sigism. III. 9.

29.) Vi Bellonis aut Veneris Bona vendere, aut donare Uladisl. VI. 32.

Decies centenis aureis, alijs per Articulos 9. 10. 11. & 12. 1723. in suo esse relicti, alij in actu Majoris Potentiæ, sunt commutati, alij mortis, alij minori pœna castigandi declarantur.

§. 2.

Qui Regiam Infidelitatis incurrunt amissione Capitis & Bonorum universorum mobilium & immobilium præcipue ad Portionem Delinquentis cedentium puniuntur, & quidem irredimibiliter. Portiones tamen Proli & Fratrum innocentium, & cum delinquente mobiliorum, materna item & Materno Avitica eorundem Bona, Jus prælegata Uxorum Feo Jus gratiæ alienum, salva semper persistunt. Fit etiam eorum plena Intentatio, & Expensarum quoque refusio ex Bonis delinquentis, quive his damnis injuriatus & damnificatus quærerentur, & quod residuum ex Bonis est, id Libera Regia Dispositioni subjacet. 1723. 9. 1715. 9.

§. 3.

Notandum vero Infidelitatis ab Actu majoris Potentiæ differentiam: quod per Regiam Infidelitatis & Capitis, & Universa Bona mobilia & immobilia propriè ad Fiscum spectantia acquirantur, Fisco Regio applicentur, & quidem irredimibiliter, idque in perpetuam privatæ & familiæ ejus denominationem: per Actum vero majoris Potentiæ, Caput tantum, non Bona amittuntur, sed in filios, Fratres, & alios Legitimos Successores devolvuntur.

§. 4.

In Diæta per Regiam Infidelitatis damnatus Juris remedium non potest. 2. 2. & 75. §. 6.

In primine Læsæ Majestatis solus etiam etsi non segnetur effectus,

si tamen

sitamen extremo voluntatis actu constiterit, punietur. Deinde
patrantii consentiverit, sciens, & probare volens, acc tamen dentur
trans, atque ac patrans, pari poena subjicitur. 2. l. Steph. 3. ff. ad
l. 2 C. 6.

§. 7.

In alijs vero casibus veluti Incinerationis Bonorum, Turbatio
nis Executionum, Interceptionis Censorum, in quibus privata per
sona contra se invicem agunt, duae partes Judici, tertia vero Actori
adjudicantur, salva propriietate pro Fisto Regio contingra summa
tione redimenda. Rito § C. 9 qu. 10.

§. 8.

Per Notam Infidelitatis Bona alicujus impetrare & Notam
non probans convincitur imperemati existimatione Bonorum im
petratorum. l. 1a ad 25.

§. 9.

Mortua Successio vivificatur per Fratrem l. 1a ad 16. 20 & qua
admodum remissio per Fratrem facta fuerit, ita Successio Regia
tur. Ibidem

§. 10.

Nota Infidelitatis sumitur generaliter, ut titulus impe
trandi, & specifice, ut ipsum Crimen, quod ab alio velut species
a specie differt.

§. 11.

Per Notam Infidelitatis imperari ac donari possunt Bona eo
rum, qui Crimen Notae Infidelitatis aut Sacrae Majestatis incen
serunt, tam vivente, quam e vivis sublato delinquente. l. 1a ad 13.

§. 12.

Proba Notae Infidelitatis non semper Actori incumbit veram Pos
si extra Dominium Bonorum impetratorum existenti Alias
VI 26. 27. & Decisio Curiae Regiae l. 1a to. 30. & 1723. 26. Ratio
est, quod cum ratione Juris unum per se possessorum, tali modo ex
tra Dominium existens contradicat, Causa stimet sponte ingerit,
& ideo licet ad Impetratoris Instantiam evocetur, tamen ipse
contradicere Actor esse censeatur resistendo.

§. 13.

Reus Juris Criminis nomine citatus & convictus capi potest.
1715. 7. Si fuerit Nobilis: Rege agitur summarie sed Processu
solemni 2a ad 15. 1723. 26.

§. 14.

Actio in Notae Infidelitatis Fisco Regio competit, quod pecu
niam ei debat. 2. to. C. 57.

§. 15.

Notam Infidelitatis Rex cognoscit cum Consiliarijs Hun
gariae Rito 9. qu. 14. 15. Alias ff. 18. VI. 46. Ulad. l. 12. ff. ad C.

§. 16.

Nota Infidelitatis amnistiatur per Principem 1715. 49. Coy. 1681.
49. 1647. 59. 1622. 3. Sig. l. 14. 1681. 26.

§. 17.

Infideles profugi proscribuntur 1715. 49. 1681. 3.

Caput

Caput XV.

De Crimine Laesae Majestatis

§. 1.

Majestas alia est Divina, alia Humana. Divina pertinet ad
Deum optimum Maximum ejusque cultum. Humana est, quae ad Im
peratorem Regem, vel alium terrae Principem.

§. 2.

In Majestatem divinam delinquere dicitur, qui tale egit, quod in di
minutionem honoris divini directe tendit. Tales sunt Blasphemi, Ha
retici, Apostatae, Incantatores, Malefici.

§. 3.

Majestatem vero humanam laedit, qui contra legitimum Terrae Prin
cipem suum, ejusque salutem & tranquillitatem aliquid hostile
tractavit & molitus est. l. Steph. an 2. Cap. 5.

§. 4.

Crimen laesae Majestatis inter omnia delicta, quae in homines com
mitti possunt, gravissimum est & atrocissimum. Ratio est, quia
in salute Principis ejusque tranquillitate, totius Reipublicae &
tranquillitas requiritur, in morte autem & perturbatione Prin
cipis totius Reipublicae status periclitatur. 2. Quia in Laesae
Majestatis crimine continetur omnium offensionem Dei cujus vicem Rex
Princeps in terris tenet, cujusque Potestas a Deo est, ut coprohibitorem
civium, & per hoc violationem Juris naturalis, quia Princeps
non est Crimen sacrilegii quia sacrilegium delictum Dei. 3. Continet Paren
ticidium, & per hoc violationem Juris naturalis, quia Princeps
est Pater Patriae atque ac Pater omnium est. 4. Continet proditio
nem, quia dum Majestatem ejus seu Patriae Proditor 6ta Consti
tuit Crimen sacrilegii quia fidem debitam violat. 5. ob has rationes
Crimen atrocissimum, quale & appellatur. 1715. 7.

§. 5.

Et propter atrocitatem contra privatos communes regulas hoc
Crimen multa specialia ac singularia habet recepta, ut est 1a.
Quod socii Criminis admittantur in testes & alia crimina non rei.
2. Quod liceat alias filios pro Patre Patriae punire quod debeat
1a ad 29. Alias VI. art. 5. hoc tamen fallit in praesenti Crimine,
1715. 7. in directe quia Dominium reale, ejusmodi filij in Bonis
nondum habent, sed tantum virtuale 1a ad 67. adeoque directe
nihil amittunt, sed Pater videtur amittere, amittitque filiorum
innocentium portionibus 1715. 9. 3. Quod statuto in alijs casibus
contra Nobiles ordinarie necessaria 1a ad 9. in hoc Crimine ut
pro non ita observetur, cum ante Citationem Captivari possit
De Imperat. 1715. 7.

§. 6.

Cujuscunque juris Communem Regulam nemo cogitationum ha
arum poenam debeat pati, facit tamen id in hoc Crimine cum de
affectu & conatu punitur licet non absolvatur effectus.
Steph. 2. Cap. 5. confirm. Rito 9. qu. 14.

§. 7.

§. 7.

In hoc crimine procedetur summarie, & de plano, nec Appellatio admittetur reo condemnato. 1715. 7.

§. 8.

Ob atrocitatem hujus Criminis delinquere non modo poena mortis naturalis ob ferum, homicidium, latrocinium, & c. sed & praeter poenam mortis Bonorum mobilium & immobilium in gremio curiae Provinciis ad sacram Regni illius, in quo delinquit, coronam spectantibus ad suam dunetaxat portionem spectantium amissione puniatur & coerceatur, ita etiam portionem filiorum & filiarum innocentium amittit. 1715. salvo tamen Iure & actione.

§. 9.

Committi vero potest hoc Crimen Laesae Majestatis non tantum a subditis, secundum assertam sententiam in Libro Imperiali L. 4. ff. 15. verum etiam a forensibus & peregrinis ratio est. quod & hi sine legibus Regni, donec sunt in Regno ut hoc 2. n. 6. de rationibus delictorum teneantur, ac proinde juxta leges puniri debeant & gravia delicta gratiae potius delinquentis, quam agentis considerentur. Quo gravi praecitatum Caput St. Stephani Lib. 2. omnes indifferenter delinquentes amplectitur sine discrimine.

§. 10.

Posset quaeri, num & contra Reginam delinquendo possit hoc crimen committi. Rationem dubitandi facit Cap. St. Stephani 2. 2. in hac verba sonans. De Conspiratione contra Regem & Reginam. Ad quod negative respondendum, cum de solo Rege fiat constitutio & alia Leges ut est sententia 12 in Personam Principis non item Principis seu ut Consors Regis non habet. Unde sequitur ab oppositio, quod in Reginam committi possit talem, qua Jura Majestatis Regalia constanter habeat.

§. 11.

Majestatis Definitio varia continet essentialia sc. Ut sit Majestas summa, id est, neminem se superiorem habeat praeter Deum. 2do Ut potestas illa sit perpetua id est ad dies vitae non vergat breve tempus. 3tio Ut sit Legibus soluta, talem secundum quid, possit quid Privilegia conferre gratiam concedere. &c.

§. 12.

Reus est Laesae Majestatis, qui impias manus in Personam Principis injecerit, vel capiti ejus gladio aut ferro insidiatus fuerit, & alio quovismodi delinquere modo. Dr. 17. Conf. St. Steph. L. 2. Cap. 31. per haec 1715. confirmatur, ea etiam si quis hujusmodi aliquem nocere, & probare valens non audeat facere.

§. 13.

Causam Laesae Majestatis in Arbitrio est Principis, aut in Persona sua cognoscere, aut per delegatos Judices judicare facere. Regis in persona propria cognoscere placuerit, cum Consiliariis Curiae, & Juriscultis, & secundum Leges Patriae, tam intra, quam extra Regnum dijudicare liberum est. Si vero per Delegatos judicari maluerit, tunc Judices loco sui Hungaros pro Arbitrio suo delegat, & si non extra, sed intra Regnum Curiam exercere, & processum decisum, cum tota sua serie dicto Regiae Majestati referre tenentur. 1715.

§. 14.

Occupantur vero bona per crimen Regium, si delinquens in flagrante actuali Crimine deprehendatur, & incapiatur, ante latam contra eum sententiam. In alio autem Incapitationis casu non occupantur ante condemnationem, sed praevia Cognitione, nisi Litis dependium in Regio censum sumantur. 1715. 7. per medium processus.

§. 15.

Si quis autem aperte innocentem Crimine Laesae Majestatis reum malitiose accusaverit, probamque in se assumpserint, pro circumstantia Malitiae poena talionis punitur. 1715. Idque eodem Judicio ac Processu, quo contra innocentem agitur. Quo fine Fiscus Regius in Actione sua actionem hujusmodi Criminis Calumniosi Processui Judicii ex officio inscribendo Nomen & Cognomen Delatoris sui accusatoris exprimere debet, ne scilicet, si dolosus comperitur Processus, eodem Judicio condemnari possit. 1715. 16.

§. 16.

Differunt vero dolosi Accusatores a lue enim sunt magis alii minus dolosi minus dolosi sunt, qui praecedentibus Judicijs accusant, & accusando factum affirmant, sine assumptione probae. Magis vero qui multis praecedentibus Judicijs, accusando factum affirmant tanto magis, sibi probam in se assumant. 1715. quorum pervorum poena est arbitraria, poena vero dolosorum poena est talionis. 1715.

§. 17.

Contra non dicitur is dolosus Accusator, qui quidem accusationem quidam audivisse, aut adversiore aggravantia Judicia Criminis, non tamen ea affirmare, tanto minus probare in se assumit. 1715. 7. qua tales ex pura fidelitate erga Principem, ejusque summe debita delationem fecisse, merito censentur.

§. 18.

Si a ledicto simplex in Principem non potest Crimen Laesae Majestatis, modo ne sit seditiosa, qua contra Principem concitare possit Populum, vel turbulentas acclamationes committat, quibus salus Principis vel Reipublicae periclitetur, qualis v. g. maledictio, vel Execratio Principis. St. Steph. Lib. 11. Cap. 17.

§. 19.

Licet vero secundum superius dicta Reus hujus Criminis ante Cognitionem incapitari possit, citatur ex Incubis ad recipiendum Judicium ergo actionem Fisci Regii, cum transactione partium actionis. 1715. 26. in his Verbis: Regni etiam

do exhibebitur. Defensio enim est juris naturalis ergo etiam
media, gratis est Reatus

§. 20.

Cita sperato vere supplicii arbitraria est, pro varietate
circumstantiarum faciei

§. 21.

Crimen Lesæ Majestatis differt a Nota Infidelitatis taliter
quod Crimen Lesæ Majestatis committatur in Persona ipsa Re-
gia & Republica: Nota vero Infidelitatis solum tangit
Vos Rexum publicarum status inhæret. Aliam differentiam
vide in Capite superiori de Nota Infidelitatis §. 2. 4.

Caput XII.

De Statutione.

Statutio est legitima Introductio in denotata Bona Aliena
& Exercitio Juris ea est. Introductio Donatarii in Dominium
Bonorum donatorum, cum vel sine acquisitione Possessionis, pa-
cis, gravum interest, si minorum intra dies fatales contradicatur.

§. 2.

Statutio legitime fit, observata solennitate, & substantia Li-
cegitimi.

§. 3.

Statutio intra annum legitima facta firmat Donationes.
Ex. tol. 82.

§. 4.

Statutio tribus Possessorium, si intra quindecim dies fatales
non contradicatur Alard. V. b.

§. 5.

Statutio Donationem hypothecariam non firmat, quia ibi sum
redemptibilis aliquid pro certa summa pecuniaria confertur,
& qua Judicis necessaria non est. 1647. 126.

§. 6.

Statutio fieri debet medio personæ illius, quam Donator in Man-
datu sibi introducendi designavit, & redemptor Donatarius
in Dominium Bonorum donatorum introducendum consen-
serit, quæ Persona si Donatario fuerit Regia Statio vocatur
ro Regius; si Donatario Palatinatus existerit, Nova quoque
tatio appellatur Palatinatus; si Archi Episcopatus, tunc
ab Archi Episcopo eximitur. Præsens tamen debet imo
Capitularis aut Conventualis Bonis, ex illo Capitulo aut Con-
ventu eximendis, ad quod, vel quem Mandatum Introduc-
tionis fuit directum, protestationis perhibendo, quid rim
cum, quatenus. nobis & gravabis accum fuerit 29. 1588. 50
Alard. L. VI. art. 10. item coram Prætore & Commissariis Regis
Libris & Inscriptionibus quæ plures haberi poterunt, procedatur
Bonorum Imperatorum Brooke 1647. 126.

§. 7.

Statutio debet peragi intra Annum L. 201. 82. Revolutionis non
am

Annalis Termini & quo duplici computatur, jam a die emana-
tionis Donationalium, jam a die decessus parentis Ita & Pa. ac-
te grandocungis Donatarii non per Consensum Regium, sed actio Sta-
te sua est, semper a die emanationis Donationalium computan-
da est. 2da ad 82. dum vero per Consensum Regium, tunc inter-
est. Ita fassio segnaciter etiam Consensus Regius sit de pra-
senti ex Donorum vero alienatione, vel sub conditione de futuro pro
Casu mortis & tunc semper a die emanationis Literarum Con-
sualium. Quæritur, an Statio Regium sit annexum necne. Nam
decessum est unum statutis super Jure Regio a die emanationis Li-
serarum intra annum! Super Consensu autem, & directa fas-
sione nominis a decessu die parentis.

§. 8.

Quamvis Lege cautum sit, quod omnis Donatio nisi statutione intra
annum firmetur, in casu vendatur; Sigismundus & Donationes
Sigismundi Regis alias sopitum Dictum sui temporis interstitio
elargiri, robur non amittunt dummodo propter metum & potes-
tam adversarii cum omissam exhibitio comprobetur. Taxiter
Donationes & gratiæ Inscriptionis Ferdinandi I. Regis, per de-
ceas Dictis ipso regnante ante annum 592. in Inscriptionibus Regni ge-
sis emanata, dummodo eriam Completa statutionem intra biennium
non per Negligentiam, sed imperia temporis Dicti scilicet omissa
fuisse, sunt autem anni illi IIIr & Alterius & tempe ab obitu
Ludovici Regis IIIr anni ejus 23.

§. 9.

Statutio facta in Domo Consulum, sibi temporis donec ex
publico Regni Concursu reverentur, ipso Jure nulla est 133. 1647.
rum intelligendum de statutione in Domo talium facta, qui per
Regales ad diætam Regni vocati, in publico decidunt. Item qui in
Comitiis Nomine Regni & Regni tempore statutionis alicujus in Bo-
nis suis facta existerunt 1655. 32.

§. 10.

Collationes Bonorum Ecclesiasticorum quibuscunque Ecclesiasti-
cis facta, non solent statutione firmari, sed ergo Mandati
Regij per Commissarium Regium Impetrari a dignantur illico
& per eum absque statutione introducuntur in Dominium. Dub.
Trivel. 19. quia Bona Ecclesiarum non devolvuntur ad Prin-
pem, sed collata semel immutabiliter semper penes Eccles. as.
permanent, Ex. tol. 9. Vide Distinctionem inter Donationes &
Collationes Superius Cap. 4. De Donatione §. 33.

§. 11.

Statutio peragi debet in facie Bonorum Donatorum 1647.
126. quæ si plura sint, & a se invicem remota, sufficit in facie
talis modi Capitis peragere, vel si ob aliam statim in facie

Bono-

Bonorum fieri non possit, tunc in loco Bonis imperatis vicinior; &q
dem tab. in qo congregationes aut sedens solitis, cui adjacet cale
re consueto 1692. 136. & 1682 93. presente Comite, & Judice.

§. 12.

Statutio manifeste non occulte, & sine fraude peragi debet, nam com
per fraudem, vs qui fraude usus est in Foro Tabularii in perennali
Bonorum imperatorum exclamatione convincitur. Lib. 1692. 136
Bona que occupata reperirentur contradictione, Inhibitione, & Regula
sione non obstante.

§. 13.

Item Statutum facient Bonorum venitentia acceptio Bo
sessoris, sive alterius non admittentur, Statuto peragi pos
in Plaza, aut extra Villam propter Campos.

§. 14.

Statutum inter ejus convocatorum praesentium Nomina
& cognomina Nobilis an ignobilis, cujus Loci Incola subditus
ves Villicus, per Legitimam Palatinalem Nominem, una cum A
vocatione Anni, Diei, Loci, & Comitatus, quibus Statuto peragi
1692. 93.

§. 15.

Statutum vero forma facere: Homo Regius primum, re
Palatinatus introducit Donatarium in Dominium Bonorum Co
latorum praesentibus convocatis declarat que gratiter Regia Majes
stas formandum eum, qui Donator fuerit, considerato facinore
nus, indeclarat merita in Donatorem, ejusque exercita: Injuri
& Injuste nominat Imperatorem: stalia & talia Bona conferre di
gnata fuerit. Hoc premisso Statutus Literas Donationales, ad
clara & distincta voce perlegit. Dein declarat sibi in Mandatis In
troducere & corporaliter comprehendere eam a formandum Donatorem sue pred
tum Dominum Donatarium in Dominium predictorum Bo
norum collatorum sue modo introducat, & statuat. Tunc itaque per
legit Mandatum Introductorium per extensum, locque perficeo,
Donatarium statuit & introducit, dextram ejus apprehendendo, &
clarando in gratia Bona per uxorque, vel tantum masculino sta
tui pronunciat primum Mandatum preceptorium fuerit & tenor ac
gratiae Donationis secum tulerit, eum introducat.

§. 16.

Series Statutionis prout fuerit peracta per Testimonium Capitula
re aut Conventuale, & Seminen Regium, vel Palatinalem aut
Archi Episcopalem, vel Parochialem 1723. 39. loco illi authentico ur
de testimonium fuit exhibitum, sub juramento referri debet 1559
50. 1723. 39. scripsque scribere cui scripto de mimo duo Personae
Capitulares, vel Conventuales simul subscribere debent, subscripti
onegue tali roboratum ad Archivum reponitur. Ibidem

§. 17.

Statutores pose violentam Bonorum occupationem facta ne

sine rigore, teneturque capitare secundum Ab. 1572. Ala 37
77. violento occupatores ejectis, reddere ne, quibus ante adempta
vel ad quos pertinere.

§. 18.

Alumna Successio non indiget Statutione l. 2 & 67.

§. 19.

Viacera Statutoria duplicitur conficiuntur, minimum per Clausu
lam (cum Nos & Cls) per aliam Clausulam Dicitur Nobis &q
Dictum vero inter istas duas Clausulas facere: si minimum
Intercedit per Clausulam Dicitur Nobis fiat, tunc in Judi
cio etiam Viacera Donationales pro Statutoria provideri
bebunt, sicamen cum declaratione videlicet per (cum Nos) intro
ducio executa fuerit, tum in Casu, quo Viacera Donationales
per eo Confecta pericitarentur, & amitterentur sibi ipsa
Statutoria sufficerent. l. 2 & 32. quia Clausulam Donationis propter
quam facta est, in se declaratam habent.

§. 20.

Dictum horum temporibus Statutio impedirent, executio e
jus non erant post annualem revolutionem admittitur. Ab. 1692.
89. 1622. Ritus Sel. 81. & 82.

§. 21.

Contradicipotest Statutioni intra Annum, verum Contradictio
tenetur coram Rege aut Palatino aut aliis deputatis sua
sua probare, & simul ostendere, Bona illa optimo jure ad se
pertinere, abrogatis omnibus Clausulis contrariis sabebit. Ala 87. 27.

§. 22.

Adoptio in favorem vel filium Statutione firmari debet, ut hoc
cessionis virtutem & facultatem in Donatum ipsa vocem devolu
tione consequi valeat. l. 1 & 66. Item Contractus de mu
tua successione non contrahentium decedente. Ibidem.

§. 23.

Statutionis Series, si per regentes, an non contradixit, exem
Dominum prosequitur Jus Salum. 1563. 46.

Caput XVII

De Statutione pura

§. 1.

Statutio pura est, Introductio in Dominium Bonorum donato
rum, qua omnia Contradictione turbatur.

§. 2.

Statutione pura a pura vera non differunt realiter, cum utra
que sit pura, verum tantum formaliter, quod per Sententiam Judicis
dependeat.

§. 3.

Statutio vero pura evadit 1. si nullus contradixerit 2. si contra
dictus suam Contradictionem coram Statutoribus, vel in Loco ausen
tiis revocaverit, nihil enim tam naturale est, quod eodem genere
dis-

discredi non possit, pro confirmatum sit Reg. C. 3. Si Contradictor sine heredibus decedat, nam sic contradictio ejus rebus actus Bonorum evanescit, & impedita prius ejus Contradictionis Statutio pura emergit. 1715. 25. 7. Semper sententiam Judicis ex non data Restitutionis, seu per eum venit, aut per non defendit Contradictio cassatur.

§ 4.

Habita Restitutione quicunque modo pura possessionem & Dominium reale Bonorum Imperatorum adire licet Donatario 1715. 25.

§ 5.

Donatarius ex puritate Statutionis contra non admittitur in Dominium, & taliter contradicentes jam facta Statutione poterit procedere in Tabula Distributionali, quatenus judicialiter introducatur in Dominium 1715. 25.

Caput XVIII

De Restauratione

§ 1

Restauratio est Donatarii statutionem suam contra Contradictionem purificantis in Dominium Bonorum collatorum iterata Introductio.

§ 2

Restauratio fit per Capitularem, vel Conventualem, Regium, aut Palatinalem Nomines.

§ 3

Restaurationis tempore Locus amplius Contradictioni efficaciter interponendo non datur. Si enim tacuerunt sic ad infinitum ferè Contradici potest, & Imperatur eludi.

Caput XIX

De Contradictione

Contradictio est Juris Cautela, qua Contradictoris Jura substantiantur.

Contradictio est duplex; Occulta & Manifesta. Occultatis pragmaticas Prohibitiones coram Loco authentico & ad hoc deputato Fiscalis Donat de Famosis Libellis; de usu tamen & Consuetudine recepta erant Negotia Dominorum Nobilium, & Regni Procerum ad modalitatem Juris ejusdem admittunt Contradictiones occultas in Locis Credibilibus Capitulis scilicet & Conventibus, aut coram Judicibus Regni Ordinariis, non etiam in Comitatus occasione Negotiorum ibidem gestorum. Manifesta vero fit per Litis motionem l. 2. 79. & 3. ad 17. Ut agere tamen fit, videbet intra Annum, nam negligens Contradictionem fit Contumax in Rem, & aliquam postea Lis esse non in litem adduci potest. Ibid.

§ 3

Contradictio duplicitur consideratur: Generaliter & Specialiter. Specialiter considerata opponitur Donationi Regiæ aut Palatinalis.

Generaliter verò accepta, extenditur extra Materiam Statutionis

tionis, etiam ad alia Juris genera, velut cum venditioni, Emptioni, testamentorum dispositioni, Cambiali Permutationi, & similibus consideratur.

§ 4.

Specialiter consideratæ Contradictio, in quantum videtur concernit Statutionem Donationis habet diversos respectus: aut enim contradicitur Statutioni in loco Statutionis intra tridium coram Dominis Regni, Palatinali aut Capitulari vel Conventuali, aut postea in Itinere, sive etiam in Capitulo vel Conventu, intra 15. sic dictos fatales dies a prima Statutionis die numerando integram Relationis ejus Capitulo vel Conventu excludendi non debent: aut vero contradicatur post 15. dies intra Annum revolutionem. Quantum ad primum, dum contradicere intra tridium comparuerit, & contradixerit, Imperatur non potest intrare Dominium Bonorum, sed Jus Donationis hactenus extra Dominium prosequitur. Taliter si contradicere in Loco Statutionis comparere non potuit, sed in itinere, vel Capitulo & Conventu intra 15. dies contradixerit l. 36. 40. Ala. 5. 17. 27. Quantum ad secundum, quando intra 15. diem non fuit contradictum, tunc Imperator potuit intrare Dominium, & Contradictor extra Dominium Jus suum prosequitur in Curia Regia. l. 36. 40.

§ 5.

Si Contradictor prius etiam in Dominio fuit, tunc Imperatoris Curia Regia Jus suum prosequitur. Ala. 5. 17. 27. 1655. 75.

§ 6.

Huc quadrat Articulus 79. 1649. ubi Domus cujusdam Proceribus sub Contradictione occupata, intra Restitutionem Bonorum sub Contradictione occupatorum conditus, per 7. Nobiles Comitatus, primo quoque tempore peremptorie decisum jubebantur. Imperatori verò ad Jus Imperatum extra Dominium hoc modo prosequendum arcte enixiter monebatur.

§ 7.

Contradictio non admittitur 1. In divisione Fratrum l. 5. 76. 1630 11. 2. In Restitutione Bonorum occupatorum 1542. 7. 1630 11. Art. 11. 1681. & metatorum 11. 1587 11. 1552. & 21. 1723 3. In Arbitratione pecuniæ acquisitorum l. 5. 6. 93. 61. 4. In Encambio, nisi simpliciter non admittitur l. 5. 6. 70. 5. Ubi Jurisdictalis media articulariter, & Contractualiter sunt practica, vel generaliter, ubi metum subest præjudicium.

§ 8.

Contradictio Jus quidem non tribuit, sustentat tamen l. 5. 79. & ideo Contradictio inter generalia Juridica remedia numeratur Ius. 5. & qu. 34.

§ 9.

Contradictio specialiter considerata, in quantum videtur Statutionem concernaret, alia est, quæ intra dies fatales litem movet, interponique potest, non modo in Loco Statutionis intra

dum, sed etiam postea in itinere vel hospitio, vel quocunque loco coram Regio vel Palatinali homine, & simul recipimus capitulariter vel conventualiter, prius gravi & serio peracto statutionis loco auscultatio retulerint, postea vero non amplius coram his, qui officio defuncti sunt, sed coram loco auscultationis illo, cui scripsum statutionis retulerunt.

§ 10.

Dies fatales sunt illi 15. dies, a die inchoatae statutionis computandi, qui dies statutionis sub segnatur, in cuius gribus vis festivis diebus intelligendi.

§ 11.

Contradicere potest omnis, cui scriptum est, efficaciter tamen solus omnis ille, cui Donatio contingeret etiam statutis gravis eodem praejudicat, sive habeat Dominium directe & possessionariam, seu alterum.

§ 12.

Contradici potest non modo personaliter, sed etiam per alium, etiam irregularitatum, & mutio ad id mandatum ratihabitionem impetrantem: cum se solo suis habili sustentatio ab effectu considerando. Contradicitur etiam per Literas, cum & hoc modo agre manifestetur diffidentia, & scriptura talis contra rebellem plene probet.

§ 13.

Effectus contradictionis generaliter semper tam occultae, quam manifestae est, quod subsistat jus habitum duplicatur. 1° ne finem illud prescribi per tempus ad inducendam proscriptionem ordinarium. l. 10 76. 2° excludit consensum tacitum, & exclusio consensu, si pro judicium, sufficiens inde facto, Processus rescindi potest l. 10 & 12. 72.

§ 14.

Effectus contradictionis specialis, & statutionis intra dies fatales interpositae est. 1° quod sarcina per hoc statutionem Donationem antegram statutis purificetur, non simul in privilegium transeat parte contradicentis, non item respectu alterum, & hoc modo jus denotatum efficiat dubium. 2° dum gravis & prosecutionis annalis, facit prosecutionem petere eum tranquille & impetrare copiam literae Dominium jus suum probatis 1079. 29. Vlad. d. l. 59 conf. 9. 1056. 3° quod si impetrare non curata contradictione Donatarius occupare praesumeret, & admonitus priori possessori non remitteret, ad actionem possessorio excussi notarii publici occupatorio efficitur, non tamen ut violentus punitur, sed communi Donatorum occupatorum & aestimatione gravatur. Vlad l. 59 & talis contra contradictionem Bona Donatarii occupantes per v. Comitis efficiuntur 1092. 29. 1097. 139 Alat. VI 22. 27 1563. 40. & convincitur in aestimatione eorundem. Alat. VI. 8. 4° postquam ad dandam contradictionis actionem actor fuerit, Donatario vicem dabit, contradictionem & possessionem eiusdem faciendam die statutis

mio percepta refundere tenetur. Alat. VI. cap. 27.

§ 15.

Effectus porro contradictionis post dies fatales a die statutionis interpositae, idem est, ac supra dictus, omissio tempestivo ante annum rei donatae cum possessione facit impetrantem transire cum dominio.

§ 16.

Contradictioni conceditur locus tempore restatutionis, quod fusius etiam in Titulo superiori de Restitutione.

§ 17.

Contradictione neglecta gravatur Jura prosequendo a 1563. gl 1563. 10. Stat. Dub. 13. Alat. VI 22. § 15.

Contradictor Actorem se efficit l. 10 & 81. Ergo probare tenetur.

§ 19.

Contradictio solo suo & non haeredum nomine contradicentis est, statutio purificatur & contra haeredes sic agitur.

Caput XX
De Evocatione ad dandam Contradictionem

§ 1.

Evocatio ad dandam contradictionis rationem est actus Judicis, quo dicitur ad Tabulam Regiam, ad dandam sua facta contradictionis ratione legitimam ab imperio Regum vel Palatinatem hominem, nunc penes Evocatorium Alatadanum, vel Evocatorium Siciliae gerentem.

§ 2.

Olim solebant breves Evocationes ad dandam contradictionis rationem fieri Alat. VI. 8. sed sublata sunt subsequenti art. 2 Alat. VI.

§ 3.

Contradictio ad dandam rationem contradictionum suarum efficacem evocantur ad Tabulam Regiam 1056. 77. ubi si Jus impetratum subsistierit, cassata subsistit contradictione & prioritate Donatarius recognoscendus decernitur, secus rescinditur & cassatur Donatio, Donatique contradictoribus salva relinquitur contradictores evocari debent tempore statutionis, ad 15. dies.

Caput XXI
De Nova Donatione

§ 1.

Nova Donatio consideratur duplicitur. 1° respectu Jurisdictionis sacrae Coronae Regni, seu Principis ad quem donatae principaliter spectat. 2° respectu Fratrum progeneratorum & coeterorum sexus hominum, i.e. Agnatorum cognatorum l. 2 & 81.

§ 2.

Donatio nova respectu Jurisdictionis sacrae Coronae & Juris Collationis Donatorum, area dum pacifice possessorum Collatio recens facta, & ideo dicitur nova respectu Principis, quod de recens sit collata titulo novae Donationis, & solo titulo differt ab alia do-

nata

rationibus Lacrio l.a Titulo 37.

§. 3.

Nova vero Donatio respectu fratrum congenerationalium, & sororum eor privilegio Donationis, vel alterius acquisitionis roborata l.a q

§. 4.

Nova Donatio respectu Jurisdictionis sacro sancto non negata Regi supponit primam Donationem, aegre alia Instrumenta R legitime possidendi tribuentia, quam si prior Donatio haberetur eam esse necessarium Jus illud demum impetrare, sed potius esse contu mato privilegio l.a tit 37. & contra occupatem posteriorem supponit pr cem Donationem, seu alia Instrumenta ac jus possidendi, praceden sabilem ex longa possessione pacifica ortum.

§. 5.

Nova Donatio sub Titulo impetrari solent Jura, per eum, qui mo cede, & contra Jus Dominii sacro sancto Coronae, putat se in Dominio gorum existere, id est qui quidem & ipse & majores sui in pacifico Dominio perstiterunt, de bonitate tamen Juris sui, per errorem au defectum allegare labe sacrata salvum quibitat. Ac ideo Insp merum, si quod forte ex factione, vel alio modo per imperatam rem Nova Donatio sub Titulo in suo privilegiale Scriptum Dona titulo reformat, ac restaurat.

§. 6.

Nova Donatio non immutat jus inter sexum, si enim jus alia mavam acquisitionem Jus tale per imperatum, ut eumque con cernebat sexum, eiam si Nova Donatio pro Restauratione Jus sub sino concessa haberetur, utrique tamen sexui deservient, & sic vice versa. l.a tit 37

§. 7.

Imperatae Novae Donationis, qui Bona utriusque sexus tantum pro masculino imperat, aut vice versa masculino tantum sexui deservientia pro utroque l.a tit 36. poena proditionis frater. in sanguinis castigatur l.a tit 38. 39. Poena autem dicta Proditionis praeter poenam Infamiae, est amissio perpetua universorum Bonorum, & Hereditatum in fratrem proditum, aut sororem proditam devolvendarum, ex gibus nempe ex Hereditate intebatur non item aliarum ex Hereditate ad vivum, sicuti ea proditor ipse servus proditi efficitur, ad obitum usque sui dem. l.a tit 39

§. 8.

Proditio sanguinis respectu fratrum, sororum foeminarum ge generationalium, venit exire subsequentibus Casibus. l.a Dic. terius fratris, aut sororis, quas Bona concernunt Novae Donatio de domo exuviae l.a tit 36. 2.o Quae in praejudicium Regia rum & praesidium Regiae, Regiaeque ejusdem Generationis foeminae excludere machinantur l.a tit 39. 3.o qui falsum jurat Bona non concernere fratrem, aut sororem l.a tit 37 38. 4.o Qui per Originalibus Literis jurat. l.a tit 39. 5.o Qui aegre ea Regalia sua exuere, sum existat, temere intra quartum gra dum

dum Dic. §. 9. qu. 25. negat. Ibidem.

§. 9.

Nova Donatio cum Clausula praesenti tempore inserta solita: Jus cujus, vel quarum pacifico Dominio Regem vivere, seu majores suos perstitisse Regem perstitere ad serie etiam de praesenti tit. l.a tit 37. facta, infra allud esse, quam prioris Donationis legitime facta, aut alterius acquisitionis iterata roboratio, Ibidem.

§. 10.

Donatio Nova non probat jus inter sexum, verum formare Literas originales, in his gerendum pro quibus eadem Jura pri no acquisita fuerunt. In defectu talium Literarum incumbit R casu sexus masculini in specie, qui conservato exercitio Literar cum conservatio sexui masculino, & regulariter fratri natu majori competat l.a tit 42. Juramentum deponere super eo, quod mihi Jus cadat sexui foeminino deservientes.

§. 11.

Dona Titulo Novae Donationis impetrantur a Regia Majestate l.a tit 36. de eriam a Palatino. §. 12.

Valet autem Nova Donatio, sive cum Regio Jure simul, sive simpliciter sit impetrata. Nec possunt episcopi, Domus, abbatiae propriam, sive nomine Juris Regii, sive per defectum seminis ad primo impetrari, nisi post mortem ejus, qui Novam Donationem impetravit, per defectum sicuti ejusdem.

Capvt XXII.

De Jure Possessionario

§. 1.

Jura possessionarii nominantur: Castra, Castella, Civitates, Oppida, Fortalitia, Villa, Loca rura possessionaria, Terrae, Sylvae, & Praedia l.a tit 41 cum omnibus utilitatibus ipsa tinentia, ut sunt: Terrae arabiles, cultae & incultae, Agri, Prata, foenilia, Pascua, Campi, Pascua, Sylvae, nemora, montes, Valles Pinea, Promontoria, Flumina, Piscinae, Piscaturae, Aquarum ductus, Molendina, & eorum loca &c.

§. 2.

Jura Possessionaria non a Regimo, sed a radice debent aestimari.

§. 3.

Jus habere in re medium est, quam ad rem, quam beat possidere.

§. 4.

Causa facium Juris possessionarii concernere tractatur coram Judicibus Regii ordinariis in curia Regia, etiam si Promissio vel Testamentum occasione cujus Juris intervenerit. l.a 2.a tit 52.

§. 5.

Jus possessionarium rei mo dupliciter impignoratio videtur & Jure perpetuo tenere & possidere simul potest. l.a tit 52.

§. 6.

Causa Juris possessionarii in quatuor Terminis Octavalibus

alia

olim finiri debebant Alias. V. 4 & 19 Illud. l. anf. 31

Jura Possessionaria Extraneis ante Filios, vel Fratres condivisionales non erunt. l.a fol. 60.

§. 5.

Jus possessionarium est Bonum aliquod Mobile vel Immobile corporeum, & vero Possessio gradi pedum, pedilorio in Bonum alterius dominium ipsius usurpati, quam quis realiter tenet, & gubernat.

§. 6.

Jus Possessionarium omnia Bona mobilia complectitur. l.a fol. 24

Caput XXIII
De Appertinentiis

§. 1.

Appertinentia sunt accessoria gradum ad caput Bonorum spectantia. Species earum describuntur, superiori Titulo de Jure Possessionario

§. 2.

Appertinentiarum alia sunt, quæ privatæ possidentur, ut Patria vel sexus Monachatus, alia, quæ in communi, ut Lignatio focalio, & pro defectu, piscatio, pascuatio propriorum pecorum, glandinatio, venatio &c. respective vero Oliveta, Arendatio glandium, Macella & reliqua.

Caput XXIV
De Bonis Sexum Masculum

§. 1.

Bona sexus Masculini sunt Jura possessionaria sexum Masculinum tantum excluso sexu fœmineo concernentia.

§. 2.

Sunt vero Bona sexum Masculinum tantum concernentia:

1.o Fratrum cum gre acquisita. V. gr. fratrum pecuniis comparata. L. l.a n. 17.

2.o Bona professo sine Clausula testandi: utriusque sexus L. l.a fol. 21.

3.o Bona per Regem Donata, eiusmodi contradictoribus salvâ pecunia. l.a fol. 25.

4.o Bona Marito & Uxori collata, absque Clausula utriusque sexus l.a fol. 28.

5.o Bona pro servitio, vel & pecuniis simul collata. De pecunia tamen filio participant, & si Bona ritu tanti valoris fuerint, æstimatione Bonorum mediante L. l.a fol. 21.

6.o Bona Concambiata, si ante Jus fœmineum non convebant. L. l.a fol. 73.

7.o Bona per unum Fratrem alteri vendita, si prius non concernebant sexum fœmineum l.a fol. 21.

§. 3.

Hæc

Hæc sunt, quæ sexum solummodo Masculinum excluso fœmineo concernunt, Illa vero, quæ subsequenti Titulo Bona sexus fœminei concernunt, præter antecedentia Juris erant Masculini = sexus, non enim habet sexus fœmineus proprietatis Bona, ut sexus Masculinus, verum illa, quæ habet, cum Juribus erant sexus Masculini sunt conjuncta, & hanc ob causam dicti erant postliminio Bona utriusque sexus.

Caput XXV
De Bonis sexus fœminei

§. 1.

Bona sexus fœminei sunt Jura possessionaria sexum fœmineum cum Masculino concernentia.

§. 2.

Sunt vero Bona sexus fœminei subsequentia: 1.o Si avi libet Bona, ante tempora Decreti Tripartiti Titulo Donationis obtenta, v. g. ante sexum D. Elizabethæ Anni 1514. Datæ ejusdem Confirmationis Regiæ in calce dicti Operis habitæ, illud tunc existens emanasse in Jus datio erga, quod temporibus istis Clausula utriusque sexus non solebat Donationibus inseri, sed expediebantur cum hac: Jure dibus & posteri.. tatibus universis L. l.a fol. 17

2.o Talia Bona, quæ post dictum tempus emanationis Decreti Tripartiti, Donatione inita complectente Clausulam utriusque sexus, & non sine hac obtenta habentur eodem l.o

3.o Bona Donatorum alicujus interempti Rebelliis obligata & inscripta L. l.a fol. 17.

4.o Bona in sortem refutationis gravata Rebellio, perpetuo inscripta Ibidem.

5.o Bona & Jura possessionaria, pecuniis Patrimonio vel Ataviis empta l.a fol. 19.

6.o Bona in gibus absque Prole, vel fœmina, cum restrictione Clausulæ utriusque sexus legitimè professa L. l.a fol. 17.

Idem invertigendum est de Adoptione tali, quia utraque Donatoris habet L. l.a fol. 8.

7.o Bona Concambio acquisita, si cambiata utrumque concernebant sexum, quia Cambiatum retinet naturam Cambiati L. l.a fol. 70.

8. Bona, quæ primus acquisitor, vel nullo modo, vel utroque sexu degravit.

9.o Bona universa materna l.o Dotali & casu, quod nulla alia utriusque sexui deservirent, nec materna illa posthumo pervenirent.

10. Bona Rotam in currentia, post tractatum per lineam directam, si antea utriusque sexui deservissent L. l.a fol. 20. quæ post veniens Bona ad fœmineum devolvuntur L. l.a fol. 48. 11.o

11° Dona Impignoratitia etiamsi uterque sexus non fuerit ipsa tus L. 1ª ff. 102.

Caput XXVI

De Bono Avitico

§. 1.

Bona Avitica sunt, quorum Possessor Avus erat, eorumque Pa sessio in Filios, Nepotesque devolvitur.

§. 2.

Bona Avitica alienari nequeunt, L. 1ª ff. 55 & 61. Procedente prione tamen Capitis abalienatur. L. 1ª ff. 59.

§. 3.

Bona Avitica æqualiter dividuntur inter Fiscum & reales L. 1ª ff. 90.

§. 4.

Avitiorum Bonorum distractores non distracta redintegrare negquunt circa acquirentes 49. 1723.

§. 5.

Avitica Dona non accipiunt Uxores, sed Filij L. 1ª ff. 101.

§. 6.

In casu Mortis in mobilibus avitiis Fiscus succedit. L. 1ª ff. 49.

Caput XXVII.

De Bonis Acquisitis

§. 1.

Bona Acquisita sunt Jura possessionaria per Personam alicujus, quocunque demum modo acquisita.

§. 2.

Ea tantum Bona subjacent Libere dispositioni, quæ citra omnem Bonorum Avitiorum distractionem, sive Donatione Legia, vel Palatinali, sive ex fructibus Bonorum Avitior sive alterius, qua Licet cunq; sunt Comparata.

§. 3.

Acquisitor primus nullius Contradictione obstante, super universis Bonis mobilibus & immobilibus, per Se per ipsos acquisitis, vita sua Comite, Libera pront voluerit disponendi, & ea etiam alienandi, plenariam habet potestatem. L. 1ª ff. 5. & 57.

§. 4.

Pro casu autem mortis, Licet arbitraria sit Parentum, vel Atavum de acquisitis dispositio, Liberi plenarie, & tota liter non excludentur. L. 1ª ff. 30.

§. 5.

Acquisitor etiam sine Conscientia Regio Libere cum suis Acquisitis disponere potest, & præcipuo Tit. 5. & 57. L. 1ª & 28. 1715.

§. 6.

Acquisita per unum aut alterum Fratrem ante Divisionem si non sint alienata, per acquirentem, tempore Divisionis Parentum Bonorum intrant & illam Divisionem cum Fratribus abis

.alijs Patris L. 1ª Tit. 43. 1715. 26. 1723. 77. 49.

§. 7.

Per distractionem Avitiorum comparata non sunt acquisita 1723. 49. 50. meliuntur enim acquisita a radice & origine L. 1ª ff. 28. 70. 102.

§. 8.

Acquisita post divisionem non Fratribus sed Fisco cedunt L. 1ª ff. 47. 50. & 1715. 26.

§. 9.

Religiosæ Personæ ex acquisitis non alias, quam ex dispositione Parentum participant 1715. art. 11.

§. 10.

Non emancipati superioribus suis acquirunt Reg. 16.

§. 11.

Acquisitor ut Literas formatilia Bonorum Dominio potiatur L. 1ª ff. 21. ubi Uxori nomen inseritur; meritatem accipit 1ª ff. 46. 102.

§. 12.

Acquisitore sine Prolibero intestato decedente, acquisita & res mobiles in Uxorem devolvuntur L. 1ª ff. 55 & 59 1667 ff. 1715. 18. & e contra mortua Uxore vero Fiscus succedit L. 1ª ff. 10. & 13.

Caput XXVIII

De Coacquisitis

§. 1.

Coacquisita sunt vel ex militari stipendio recepta, vel stricta Litteratura, Item Adoptionis virtute, servitijs vero acquisita non sequuntur, Item foeminem L. 1ª ff. 15. etiamsi Contradictionibus pecuniatur Jus foeminem L. 1ª ff. 15. etiamsi Contradictionibus pecuniatur Jus foeminem L. 1ª ff. 15. Quartalitium ex ijs datur. L. 1ª ff. 6. solvatur L. 1ª ff. 25. Quartalitium ex ijs datur. L. 1ª ff. 6.

§. 2.

Coacquisita sunt Bona, quæ per plures Personas simul acquiruntur.

§. 3.

Coacquisitio per Virum sufficienter probari debet 1622. & L. 1ª ff. 102.

Coacquisitio inter Fratres pariter mutuam Successionem L. 1ª ff. 97.

Caput XXIX

Vid Juris Foeminis in Bonis Maritorum, & e contra

§. Hoc Jure habent Foeminæ in Bonis Maritalibus, si matrimonio nomen uxoris in Literis seu Privilegijs Donationalibus, seu Bonis Juribusque possessionarijs sibi citatis Servitijs acquisitis inseri fecerit, marito deficiente, Bonis Mariti in Uxorem, & e contra devolvuntur. Et si in Donatio, nalibus utrique sexui id exemte fuit, utrumque sexum succedere, si non, ipso deficiente ad Fiscum Bona devolvuntur ob id que propter Carnis Copulam, & unionem. Idem servandum de emptijs, si nomen Uxoris in Emptionalibus Inscriptionalibus ser

sexum est. Part. l.e ff. 96. Alias Mulier Portionem non habebit. Dirigitur per Iura Patronatus, uxori capite compatacere, studeat Nomen e. jus in Emptionis & Fassionis serie ponere. Secus est in Impignoratitio in gibus seu ante, seu post Conjugium partis, & acquisitis, & sive Nom. uxoris & utrique sexui sit inferre, sive non. agnatibus tamen uxor cum filiis, filiabus, fratribus maris succedit, & inter eos dividuntur. l.e ff. 102. Secundum vero Steph. L. 2. C. 26. si maritus frigidus ab uxore curata Dona mariti uxori donum. Conf. Tysoc. ad Part. l.e ff. 96 & 102.

Caput XXX

Quid Filiabus si Bona non sunt sexus utriusque?

§. 1.

Filiabus ex Bonis Paterno Avitricis Quarta Pars competit L. l. ff. 90. ejus exolvenda.

§. 2.

Quamvis pro pecunia & servitiis simul collata Bona, non sunt sexus utriusque, Filia tamen ex pecunia participans, figit Bonam tanti valoris fraterne, estimatione Bonorum mediante

§. 3.

Filia Impossessionato nupta, pro Quartalitio Bona sure percipere tuo habet. L. l. ff. 29. figit. Nov. Vt. 20.

§. 4.

Filia in dubiis Bonis, negat ad rectificationem manent. L. l. ff. 29. figit. m. art. 18. In dominio negat Paterno negat dum adsit ejus. Ibidem.

§. 5.

Filiabus ad nuptias emaritatione ea, quo acceperunt ex Bonis Paternis L. l. ff. 101.

§. 6.

Filia in rebus Mobilibus Paternis, tunc tantum aequaliter cum filiis succedunt, si Pater intestatus decesserit L. l. ff. 101.

§. 7.

Filiarum proprium est Paraphernum, quod ipsis tempore collocationis exhibetur.

Caput XXXI

De Quartalitio

§. 1.

Jus quartalitium seu quarta Pars pneliaris, est Jus successorium Fratribus & Muliebribus Suribus possessionariis paternis hereditariis titulo donationis pro sexu tantum Masculino acquisitis in stirpem parentelarem propagationis non perennali, sed redemptibili modo deputatum, & semel tantum dari solitum. l.e ff. 88. Excipiunt hoc Jus illi, ubi Filia Impossessionata adhuc degens in pia Casa pro Quartalitio, Bona sure perpetuo habet L. l. ff. 29. si primum tale Matrimonium, cum Consensu Paterno, vel Fratrum, gratuitu modo Quartalitia solvere tenetur, fiat. Ubi casio impossessionato pro Rustico sumitur. Uladi VII. art. 62.

§. 2.

Dicitur

Dicitur in definitione l.e Quartalitium seu quarta Pars, quia sexus fratres filii, sive filia fraterne, semper tamen in casu quarta Bonorum parte succedunt Filiae l.e ff. 89. & Quellarii & Jus successorium Fratribus & Muliebribus &c. ad significandum hoc genus Successionis filiabus defuncti Patris competere, sive superstite, sive in Capillitio l.e ff. 89. & Dicitur ex Juribus possessionariis, quia nec datur Quarta, Bonis Mobilibus, sed tantum Immobilibus per suos proceritum designatis. Jord. & Paternis, ad excludenda Bona extera, terra, in gibus filiabus existant succedentibus in integrum. l. ff. 17. & Dicitur Hereditariis ad excludenda sure redemptibili acquisita. l.e ff. 88. & Titulo Donationis, nam ex Bonis tantum Dotalitiis aliter acquisitis solvuntur Quartalitia l.e ff. 88. 29. in aliis enim acquisitionum Titulis in acquirentis arbitrio stat, prout voluerit, successionem regulare l.e Pro sexu tantum Masculino acquisito, figuram Filiae in Bonis utrique sexui collatis, non Quartalitium, sed aequalem cum fratribus successionem habent Bonorum l.e ff. 17. & In signum Parentelae Propagationis, licet enim Bona Hereditabilia tantum Masculinis conferantur, quod tamen Commodum in pecunia numerata Filiae Patris acquisitorum in signum, quod & ipsa ab eodem genita sint percipiant, atque sentiant. & Non perennali sed redemptibili modo deputatum, nempe in pecunia numerata, proprietate per totum pro sexu Masculino, ut linea paterna descendente, relicta. l.e ff. 89. 10. Dicitur ultimo: & semel tantum datum solutum, semel enim tantum debent exolvi l.e ff. 89.

§. 3.

Exolvitur hoc modo: Universa Jura possessionaria paterna, sexui tantum Masculino collata in partes quatuor aequales secantur, Singulae cum censu utilitatibus & pertinentiis, quae quarta Pars exclusis Jumentis, videl: Pecoribus, & pecudibus cujusvis generis l.e ff. 89. Communi aestimatione aestimatur, & in Summa taliter exuta, videl Pars Bonorum datur sure redemptibili, vel pecunia numerata, persolvitur filiabus, eodem Patre acquisitore genetico. Proprietate pro solo filio permanente l.e ff. 89.

§. 4.

In exolutionem Juris Quartalitii, res venales acceptare non tenentur, sed pecuniariam satisfactionem, rebus defectis pecuniae Bonam Immobile sure redemptibili, usque tempus redemptionis possidendum debet assignari. l.e ff. 89.

§. 5.

In hoc Jure quartalitio succedunt filiae Patris Jura pro sexu Masculino Bona Donatione acquirentis.

§. 6.

Regulariter Jus quartalitium simul & semel debet exolvi, nam cum decessu Patris ponitur locum, & respectu totius semel emasculum succedit. Nihilominus non denegatur, quin si plures fuerint

serum est. Part. l. 2 ff. 98 Alias Mulier Patrimonium non habebit. Di
gnum per Jura Parentaria, uxori capite complacere, studeat Homen e
jus in Emptionis & Fictionis serie ponere. Secus est in Impignoratitio
in quibus tenuante, seu post Conjugium partis, & acquisitis, sive Mo
bilibus & utrique sexui mixtis, sive non, agnatibus tamen illis cum
filiis, filiabus, fratribus mariti succedit, & inter eos dividuntur. L.
ff. 102 secundum vero Steph. l. 2. C. 28. si maritus frigidae ab uxo
cuncta Dona mariti uxori debunt. Conf. Tyroc. lib. Part. l. 2 ff. 98 &

Caput XXX

Quid Filiabus si Dona non sunt sexus utriusque?

§. 1

Filiabus ex Bonis Paterno Avitieis Quarta Pars competit l. 1 ff.
90. ex excludenda.

§. 2

Quamvis pro pecunia & exercitio simul collata Dona, non sunt se
xus utriusque, Filiae tamen ex pecunia participant, sique Domini
tam valoris fuerint, aestimatione Bonorum mediante

§. 3

Filia Impossessionato nupta, pro Quartalitio Dona sure perpe
tuo habet l. 1 ff. 89. sequimur ff. 22.

§. 4

Filiae in dubiis de Bonis, negue ad rectificationem magent l. 1
ff. 89 sequim. l. 2 ff. 18. ex Bonis neque Paterno neque dum Arpde
rent. Ibidem.

§. 5

Filiabus cedunt pro emaritatione ea, quae acceperunt ex Bonis Pa
terno l. 1 ff. 101

§. 6.

Filiae in rebus Mobilibus Paternis, tunc tantum aequaliter cum fi
liis succedunt, si Pater intestatus decesserit l. 1 ff. 101

§. 7

Filiarum proprium est Paraphernum, quod ipsis tempore collatio
nis exhibetur.

Caput XXXI

De Quartalitio

§. 1

Jus quartalitium, seu quarta Pars praelatio, est jus succe
dendi Liberis & Muliebribus Juribus proximioribus Paternis he
reditariis Bonis donatis pro sexu tantum Masculino acquisi
tis in signum parentelae propagationis non pervenuti, & reb
bus mobilibus modo deputatum, & semel tantum dari solitum. l. 1 ff. 88.
Accipitur hic pro illo, ubi Filia Impossessionata alicui nupserit
in quo Casu pro Quartalitio, Dona sure perpetuo habet l. 1 ff. 89. h
mirum tale Matrimonium, cum consensu Paterno, vel Fratris, qui
talis modo Quartalitia solvere tenetur, fiat. Ubi talis Impossessio
natus pro Rustico sumitur. Vlad. Vt. art. 62.

§. 2

Dicitur

Dicatur in Defunctione l. Quartalitium seu quarta Pars, quia sexus
xus filiis, sive filiae fuerint, semper tamen in ea quarta Bonorum par
te succedunt Filiae l. 1 ff. 89. & Puellaris & suo successorium Lib
bis & Muliebribus &c. ad significandum hoc genus successionis filiab
defuncti Patris competere, sive nupserint, sive in Capitibus l. 1 ff. 89
& dicitur ex Juribus Portionariis, quia pro quarta datur Quarta
litium ex Bonis Mobilibus, & tantum in mobilibus per se pro
portionarium designatis. Ord. & Paternis, ad excludenda Dona Pa
terna, in quibus filiae ex existant succedere in integrum. l. 1 ff. 17.
& dicitur Hereditarius ad excludenda jure redemptibili acqui
sita. l. 1 ff. 88. & Titulo Donationis, nam ex Bonis tantum dotalis
ratione acquisitis solvuntur Quartalitia l. 1 ff. 89. 29 in alio
rum acquisitionum Titulis in acquirentis arbitrio stat, prout
voluerit, successionem regulare. & Pro sexu tantum Mascu
lino acquisito, siquidem Filia in Bonis utrique sexui collatis,
non Quartalitium, sed aequalem cum Fratribus successionem habet
l. 1 ff. 17. & In signum Parentelae Propagationis, licet enim Bo
na Hereditaria tantum Masculinis conservantur, quod clausulae
commodum in pecunia numerata Filiae Patris acquirentis in
signum quod & Ipsa ab eodem genitrice sint percipiant, atque sentiant.
& Non pervenuti sed redemptibili modo deputatum, nempe
in pecunia numerata, proprietate per totum pro sexu Masculi
no in linea paterna descendente, relicta. l. 1 ff. 89. 10. Dicit
ultimo: & semel tantum dari solitum, semel enim tantum
debent exsolvi l. 1 ff. 89

§. 3

Solvitur hoc modo: Universa Jura Possessionaria paterna,
sexui tantum Masculino collata in partes quatuor aequales se
gregantur, simulcum cunctis utilitatibus & pertinentiis, quae
quarta Pars exclusis jumentis, videl. Pecoribus & pecudibus
cujusvis generis l. 1 ff. 89. Communi aestimatione aestimatur,
& in Summa taliter exacta, vel Pars Bonorum datur sure redem
ptibili, vel pecunia numerata, persolvitur filiabus, eidem Patruo
grissitore genitus. & Proprietate pro solo filio permanente l. 1 ff. 89.

§. 4

In exsolutionem Juris Quartalitii, rectoratus acceptare non
tenentur sed pecuniariam satisfactionem, vel in defectu pecuniae
Bonum immobile sure redemptibili, quo tempus redemptionis
possidendum debet assignari. l. 1 ff. 89.

§. 5

In hoc Jure quartalitio succedunt filiae Patris sura pro sexu Mascu
lino Donatione acquirentis.

§. 6.

Regulariter hoc quartalitium simul & semel debet exsolvi,
nam cum decessu Patris ponitur locum, & respectu loci semel
tantum datur successio. Nihilominus non repugnat, quin si pubes cre

exime filia diversis exolvaneur viribus l.a 90. Fratres tamen expedi-
bus vim filiarum seu Sororum suarum exolventes cautos esse jubet
l.a 89. ne um, id est: primo occurenti tantum solvant, quod filiabus
solvi deberent. Ch ven hoc accidit non sequitur statim exinde, quod etiam
reliqui tantundem solvi debeat, quid enim errore fit, in aequum tra-
hi non debet, & repugnare legibus citatis, quod non plus, quam tan-
quam partis Bonorum summam communio admanentis inter-
dant: verum repeti posse si errore datum est, quia non videatur ei
errasse consentire. Leg. 116. §. 7.

Jus Quartalitium videtur originem sumpsisse ex Novel. Leg. 11.
cap. 4. quod Constantiam Licet quod formam jam discrepet
ab, ubi habetur, ubi habetur, quod Legis Scriptor, id est Nobilis mo-
filio decesserit, quartam partem postremus filia obtineat.

§. 8.

Actio ad vindicandum Jus Quartalitium, competit filiabus
Patris, Jura, quibus inest, acquirentis secundum ordinem. §. vid.
§. 2. Superius

§. 9.

Vindicatio Juris Quartalitii spectat ad Judicem comitatus, Appel-
lata ad Tabulam Regiam intra Dominium admissa.

§. 10.

Amittitur Jus Quartalitium, quemadmodum & Dos per Sententi-
am Capitalem, & Emendam capitis instar adimum Bonorum &
Leg. 116. §.

§. 11.

Quaeritur an vivente Patre acquiri possit ab eodem Jus Quartalit-
um? Zoes Dub. 18. ponit affirmativam rationem dicens, ut
si pietas coerceatur, possit filias impune tradere a Patre suo Quar-
talitium consequi sicut filii Divisionem. Contrarium tamen magis
arridet, ex ratione, quod emolumentum successio Viventis, sed mortui de-
qui Jus quartalitium est successio, ergo vivente Patre Bona acqui-
rere acquiri non potest. §. 12.

Quartalitium & Dos in Bonis iisdem respectu diversarum personarum
simul gravi non potest. l.a 91. & 92.

§. 13.

Cum Cancellarium quarta extradatur, altera adhuc potest conse-
dere de haereditate, utrum Jura sequantur sexum foemineum.
l.a 90. ad quod declarandum Latere expedivere super solutione
Quartalitiorum, & Dotis Donatione non afficiatur, sed Di-
gnitates de Acquisitione, aut Emptione emanare, debent Modo
l.a 91.

§. 14.

In casu Defectus ad Regem, vel cui Rex Confert, devolvuntur
Bona pro Quartalitio obligata. l. 1. & 2.

§. 15.

Filiae disponunt anno erario 10. de suis gravat. l.a 111. & 2.

Capu

Caput XXXII.

De Praefectione

§. 1.

Praefectio est cum Mulier vel Puella non existentibus filiis in Bonis
Paternis, aut etiam Fraternis si Frater ipse etiam haeredibus careat,
Praefectrinique consequitur Masculinum tantum sexum concernen-
tibus in veram haeredem Jurium Paternorum, vel etiam Frater-
norum, per Legiam Aliam proficitur l.a 16 & 17.

§. 2.

Virtute talis modi Praefectrinis in sexum Virilem filii taliter pro-
fecti etiam a Rustico Patre propagari veri Nobiles fiunt, quia Pae-
fectio naturam vim que Donationis at Jurium posteriorum habet
Collationis sapit, & ideo prout de Adoptione dicitur Statutione
firmari debet l.a 32.

§. 3.

Dicitur in Definitione 1.o Mulier aut Puella, quam Filius per
se vel Patrem Bonorum. 2.do Non existentibus filiis, quorum em-
nes vel Patris eadem, in cujus Bonis fit Praefectio, filius de subiti,
pere etiam Fratres per Successionis habeneer educati l.a 27 &
17. 3.tio Dicitur: In Bonis Masculinum tantum, quam Mulie-
ge Sexum concernunt, filia absque Praefectione etiam haeredes
si vero quae filia existerint non Praefectae sed Adoptio locum ha-
bet. 4.to Paternorum vel etiam Fraternorum si tempore Frater
ipse conveneris l.a 17. 5.to Dicitur: Cum Mulier aut Puel-
lae. Vivoki Filia supra, sive in Capillis existens.

§. 4.

Praefectio fit vel divisim vel simultanee. Si divisim, tunc
neutrius praefectae, alterius praefectae succedit l. 1. & 50. 52. Si
vero simultanee, tunc sibi invicem tam praefectae quam Bo-
rum mutuo succedunt, ibid. §. 5.

Praefectione pro sexu dumtaxat Masculino facta, si Mulier sem
vel Puellam praefectam sine haerede decedere contigerit, tunc fi-
lia ejus si fuerint, succedunt, si minus in Lineam Praefectae,
libro utrique sexui inserendo, brevit, si non tunc eum usu
fructum Regium devolvuntur, & Filia duntaxat Mulieres ea,
rum Quartalitio debebunt contentari. l.a 17

§. 6.

Praefectae dividie vice inter haeredes Bona. l. 1.a & 17. 52

§. 7.

In casu Defectus si duos Fratres filiae suae sororis in Bonis
proficiscuntur, altera eorum deficiente Bona huic cedunt. &
l.a 90.

§. 8.

Proditis sanguinis inferendo, si Mulier in Masculum pro-
fecta, in eadem excludere, sub generationis Nomine. l.a 89.
Praefectio in praejudicium successorum non valet l.a 28 & 17.

Capone

Caput XXXIII
De Adoptione

§ 1.

Adoptio est actus cujus vi Persona per emancipium Parentibus legitimis carentem in Bonorum suorum subcessione permissiva subsequutis Consensu Regio accedente l. 1. & 66.

§ 2.

Adoptio dividitur in Filiatem & Fraternitatem. Filiatis dicitur, cum quis in Filium, Fraternitatis autem in Fratrem adoptatur l. 1. & 66.

§ 3.

Ad faciendam Adoptionem requiritur l. 1. ut non adsint Heredes Legitimi, ad quos est adoptare lis in semine deficiens, scandat primus Familiæ. l. 1. ut accedat Consensus Regius. 3. ut adoptatus vel ejus successores, nova animadversionem, seu revolutionem, atempore deferendo seu decessus ipsius Adoptantis, & non ut in adoptione defectus seu decessus ipsius Adoptantis, & non ut in adoptione a tempore emanationis suæ cum Consensus rationem computando, curet se in Bona adoptantis statim l. 1. & 66. . . . . .

§ 4.

Adoptio dicitur permissiva, quia manumissionem Permissivam, & Consensum in Principio Contractus Adoptionalis inter adoptantem, & adoptatum, ex defectu potestatis adoptantis ingerentem habet l. 66.

§ 5.

Adoptio celebrata Adoptio habet vim Donationis, & ideo non statim, ut adoptatus, sed post quam legitima Statutis post decessum Adoptantis facienda subsequuta, Ignobilem Adoptatum, & ejus Heredes Nobiles efficit l. 1. & 66. § 6.

Adoptare vero potest quis Magnas, & Nobilis defectum approximans, non ergo Ruberius Varro, quia Haereditatem non habet, succedit ei Fiscus l. 115. 62. § 7.

Adoptio valet in Bonis omnibus, de quibus testari non potest, & Haereditatis Successio secundum Legum exigit.

§ 8.

Adoptatus vero agre consanguineis suis successionis non habentes, ad alteri a sanguine Nobiles, seu Ignobiles sexus Masculini pervenit. Dicitur sexus Masculini, quia Adoptio, cum sit Heredis substitutio, adoptatus Nomen Adoptantis gerere debet.

§ 9.

Sed & Masculi debent esse Legitimæ Etatis, Patris esse, quia non consentire non potest, Adoptio autem est Contractus Patris, que, Adoptantis, Liberes & Adoptati Consensum requirens l. 1. & 66.

§ 10.

Concessum etiam adoptare, quia Lex permittit: Cujus vi Patrimonium Fisco non prejudicat, imo facit, quia post mortem talis Adoptati Successio Liberi succedere sit. Fœmella vero non tantum propterea, quod per eas Familia Adoptantis non durat, sed quia etiam Haeredi

Liberi succedant Patris l. 1. & 66. § 11.

Adoptatus Patria Adoptantis potestati non subest, quia Adoptio non debet esse necessario filiatis, sed potest etiam esse Fraternitatis, non ergo postea Adoptione ponitur Patria Potestas secundum veterem sententiam, si Contractus Adoptionalis ad talendam Patriam potestatem, specialiter fuerit extensus.

§ 12.

Fratres & Filij adoptivi ad gerendam filiarum Adoptantis Successionem tantum Agnatorum pro cognatis admittuntur, quia Successionem dum devolutionem Bonorum differunt

§ 13.

Adoptio nequit ad interitum Patris Adoptantis durante vita Adoptati operam Rotam Infrascriptis incurrendi, aut Crimen Lesæ Majestatis & gratiam Capitis Bonorumque suorum consequatur, adoptivi non succedunt l. 1. & 99. vid. & D. 22. Patris est, quod Adoptio filius non succedunt l. 1. & 99. vid. & D. 22. Patris est, quod Adoptio filius alio vinculo Naturalis simul, & Legitimi filii in Bonorum Successione sibi, Fraternitatis vero vinculo fratres condivisionales sibi succedant.

§ 14.

Adoptatus Bona Impignorata obligataque Adoptantis antequam Vicinos redimit. l. 1. & 66.

§ 15.

Adoptivus vivente Adoptante sibi Bonorum Dominium l. 1. & 57. 66.

§ 16.

Adoptio autem solum de Bonis Avitis & gratis a Lege collatis, ac in Adoptantem Successione mediante devolutis.

§ 17.

Quocunque quis alterum in Fratrem vel Filium adoptare sive consentiat Regio, cum Jure Successionis, solum in Bonis, de quibus liberam disponendi facendi, & cessandi habet potestatem.

§ 18.

Datur Adoptio expectativa, cum conditione futuri defectus l. 1. & 66.

§ 19.

In Jure civili nemini licet adoptare, nisi integris & annis præcedat adoptandum.

Caput XXXIV
De Mobilibus & Rerum ea, utrumque sexum concernant

§ 1.

Res mobiles sunt quæ moveri possunt, ut Pecunia, Species.

§ 2.

Res mobiles sunt, juramento apprefer sorte debent esse, Lari & præsenti l. 1. 135. 1649. 59

§ 3.

De rebus mobilibus tam paternis, quam maternis, & filia & filia æquales portiones sortiuntur l. 1. & 99. 99. 102.

§ 4.

Res mobiles in uno principatu existentes, coram Judicibus Comitatensibus in pluribus vero habite coram Tabulis Districtualibus acquirantur.

§. 5.

Res mobiles sub revolutione distractæ, quæ eorum acquirit, valebant nunc quoque rudicrariter acquirentur. C. 12. 1128.

§. 6.

Res Mobiles solum in aliquibus casibus cedunt Fisco Regio. ff. qui & a quibus manumissi non liberi. Inst. de bonis quæ liberis in potestate parentis fiunt. §. 1. Inst. de hæred. quæ ab intest. defer.

§. 7.

Res universa mobiles maritimæ Testamento & sine Testamento defuncti marito cedunt devolvuntur. L. 1. C. de bon. quæ lib. in pot. §. 1. Inst. de hæred. quæ ab intest. defer.

Caput XXXV

De Emptitijs utrum ea etiam utrumque Sexum concernant.

§. 1.

Emptitia sunt Jura possessionaria, & ea pecunia comparata

§. 2.

Emptitia utriusque sexum concernunt, filiæ enim de Jure Divino Emptitio non Jus realiter, sed Portionem congruentem accipiunt L. 1. C. de bon. quæ lib. Excipiuntur L. Fratri condivisionali venditæ, ubi dendi vere ipso defuncto eadem portio sua fratribus non acquiretur, non obstante eo, quod devolvenda erat. L. 1. C. de bon. quæ lib. Non participant Sorores in debitis pecuniis fratrum emptitiis. L. 1. C. de bon. quæ lib. sed solum paternis aut maternis debitis. Sed in gratiam earum servari ad originales Literas recurrendum. L. 1. C. de bon. quæ lib.

§. 3.

Uxor succedit marito deficiente, & contra in bonis utriusque Sexus maritali vel emptitiis, si Literæ superinde confectæ habeant Formam utriusque. L. 1. C. de bon. quæ lib.

Caput XXXVI

De Successione.

§. 1.

Successio est Jus apprehendendi Patrimonia Morientium.

§. 2.

Successio fit aliquando ex dispositione Testamentaria, aliquando ex dispositione Juris. Hinc Successio quoque duplex est: Legitima & Testamentaria.

§. 3.

Successio Legitima est, quando Hæreditas non ex Testatoris arbitrio, sed Legis dispositione certo quodam ordine proximioribus consanguineis defertur. Dicitur alias Successio ab intestato; estque triplex: Ordinis descendentium, Ascendentium, & Collateralium, seu Agnatorum, & Cognatorum.

§. 4.

Primus ordo succedendi est Descendentium, tam Jure Divino Inst. de exh. lib. §. 4. & 7. quam naturali L. 1. C. de bon. quæ lib. pront & Civili L. 1. C. de bon. quæ lib. Descendentes autem sunt Filii & Filiæ &c. ex legitimo toro nati, semper succedunt Patri & Matri L. 1. C. de bon. quæ lib. Deficientibus Parentibus Domini Patrumque Bonorum dicuntur quodammodo, & ideo recte tam succedere, quam dominium continuare videntur.

§. 5.

Spurii Patri unguam, Matri vero perinde, ac si ex legitimo Toro nati essent, & non solum matri, sed & aliis ascendentibus per lineam maternam, imo etiam cum filiis ex legitimo Toro natis æqualiter succedunt in bonis maternis. §. 6.

Qui incestuoso Toro nati neutri Parentum succedunt. L. 1. C. de bon. quæ lib.

§. 7.

De successione in bonis sexus utriusque liberorum actum est supra Tit. XXII. de bonis sexus foeminini.

§. 8.

Secundus ordo Successionis est: Ascendentium; Deficientibus enim Descendentibus Ascendentes ad successionem vocantur, habent enim erga se reciprocam invicem successionem L. 1. C. de bon. quæ lib. nempe Parentum quod Liberorum. Quod autem Avus Liberorum Parentibus de Jure succedere negetur, eidem nec Parentes succedunt. Relationum namque eadem est natura.

§. 9.

Tertius ordo Successionis est Collateralium seu Agnatorum & Cognatorum, Deficientibus enim descendentibus & Ascendentibus, Collaterales ad successionem vocantur. Universa igitur bona inter Fratres divisa, altero deficiente in alterum devolvuntur, etiam post 100 & 200. Annos L. 1. C. de bon. quæ lib. Sola enim sanguinis propinquitas, & Fraternalis mutua Dilectio efficiunt inter se mutuam & reciprocam Bonorum in alterum altero deficiente Condescensionem, Allegatione cujusvis Præscriptionis non obstante. Ibidem

§. 10.

Frater superstes Bona Fratris defuncti simpliciter & absque omni Actionis Invidicæ & Processus Juris sibi vindicat, Fratres autem ante 60. Annos, aut plures inter se Divisi Processus per defectum Seminis usurpato, progressu temporis L. 1. C. de bon. quæ lib. primior gradu remotiorem excludat, quod intelligitur in re, cta eadem Linea consanguinitatis.

§. 11.

Bona post divisionem inventa Fratre Legitimore deficiente, non in Fratres condivisionales, sed ad Fiscum Regium deferuntur L. 1. C. de bon. quæ lib.

§. 12.

Succedit etiam Uxor in universis rebus mobilibus maritimis Testamento & Hæredibus defuncti L. 1. C. de bon. quæ lib. Plura de Jure, ejusmodi Successione vide Tit. XXIX. de Jure Solemnitatum in Bonis Maritorum.

§. 13.

Succedunt etiam Adoptivi, de quibus vide Tit. 30. De Adoptione

§. 14.

Succedit etiam Fiscus Regius; universa enim Bona Dominii Magnatum, & Nobilium ad Sacrum Regium Fiscum Regni spectant, & ad eadem devolvuntur, legitimo eorum Possessore Hæredibus decedente. L. 1. C. de bon. quæ lib. aut notato L. 1. C. de bon. quæ lib. per Fiscum Regium occupanda, sed non vi, aut Exteria autoritate. L. 27. 1691. 37. 1681. 46. 1649. Excipe tamen primum Res & Mo-

fecerat. & Perdnecessimo aperta, quibus Casibus possunt Dona
trans fugientium Bonaria sine Iudicis ordine. Ca vero Bona extra
casum Novae Infidelitatis confiscari possunt: quae l.a Acade
Legni Corona Regi maluer dependent, & c. Donatione Regia ac
Catarinali acquisita Par. l.a tit. 10. C.a Ca, quae per Successionem com
parata Clausulam: Nullum Jus habent interean.

§. 15.

Ex his ad ductis Successionis speciebus, alia est Universa
lis extensive ad Acquisita aque ac avitica, & est Jus appre
hendendi, persequendi, possidendique res & Hereditates de
functi universas, quas idem tempore mortis habuit. Alia Uni
versalis restrictive vel ad avitica Bona, vel ad Acquisita
& est Jus apprehendendi, persequendi, possidendique res & He
reditates defuncti avitica, vel acquisitas, quas idem tum ha
buerat habuit.

§. 16.

Universalis extensivè l.o Descendenter quoad Avitica l.o &
quoad Acquisita l.o tit. 23. Ascendenter, qua inter quos sangui
nis propago & Dominio mutua est, inter eos mutua extranei succes
sio l.o tit. 47. respectu Acquisitorum probatur C. l.o tit. 50 quo
Parentes avito, & Avi Parentibus acquirere tenentur. S.m Ri
scum Regium 1715. 16. 7.o Viduus regnantes l.o tit. 98.

§. 17.

Universalis verò restrictivè respicit l.o Collateraleq ratione
Bonorum Avitic orum l.o tit. 97 & 107. non item ratione Bonorum Ac
quisitorum fratris defuncti l.o tit. 97. Do Conjuge mutuo in Bonis Mobi
libus & Ignoratitio 1687 tit.

§. 18.

Successio ab intestato adhuc dividitur, quod Viduus succedat in Pos
sessionem, & Usumfructum sine Dominio l.o tit. 98. Religiosi vero pro
fecessim in Dominium plenum.

§. 19.

Si Avi Nepotes diversi & foemella e Bonis emaritatae sunt, in Bonis
divisis Mobilibus Patris aque ac Matris altero Conjugum superst
stente non succedunt, sed eorum Religiosi indivisi cum superstite Vidua
viente aequaliter l.o tit. 99. non item Viduus tit. 1687.

§. 20.

Religiosos capaces & incapaces Successionum, vide Abento III.
Cap. 2. Tit. de Religiosis superius. Cui adjicitur, quod Decimalis
Portionis in pecunia numerata per Parentes, aut Avos discedentibus
per Testamentum legitimos excludi soleat. Actio vero ad exercitium
jus competens Religiosis quae Liberi tales ingressi sunt, & immo
diate Parentum Testatorum, quos exercitio Successio respicit &
Dominium, alternative tamen, ne omnino praeveniantur Actionis
cium l.o tit. 77 Discursus Juris competentis Foro & Judicatui ei, Cui Cura
Successionis & Hereditatis Sui minorum Bona in diversis Comitatibus
sita fuerint, dirigitur coram Tabulis Districtualibus; Secus si in

uno existiterint, in foro Comitatensi, ibidemque si valor Bonorum
non excedat Summam 200. fl. coram Judicium, supra duo vero
ad nonaginta summam trium Millium promiscuè & arbitrarie sive co
ram Comite, seu Judicium. si demum Summa trium Millium exce
dat, coram Vicecomite 1729. 33. Hoc in casu Bona aestimanda sunt,
habito eorum proventuum ad sex per Centum reflexione tit. 1715.
proventuum nempe naturalium, & Civilium, non item monetia
lium.

§. 21.

Ecclesiastici retinent Jura sua & succedunt instar Secula
rium tit. 1715.

§. 22.

Successio in Materno est utriusque Liberorum; in paterno
vero soli Masculi succedunt.

§. 23.

Interest ad Successionem, quo ordine orati sint Liberi Masculi;
Conservatio enim Communium Literalium Instrumentorum re
gulariter fratri natu majori competit; si tamen l.o non ratio
nis destitutus non est. C.o si exteriores fratres nudi, & Bo
na utriusque graviores sint, Scrores ex Bonis ad mutuam
Successionem spectantibus exta aestimare velle manifestum
non fecerit, secus secundo natu frater conservabit. l.o tit. 92.
Extra hunc casum non refertur in quo gradu Liberi sint, aequa
liter enim succedunt.

§. 24.

Masculus vero patrino loco natus, etiam in casu, quo foemel
la cum Masculo aequaliter succedunt, & foemella oriunda
fores sunt jus praerogativa in Successione gaudet, quod domum
residentionalem paternam modalitate in Titulo de Divisio
ne declaranda pro sese retinendi. l.o tit. 40

§. 25.

Successio Liberorum secundum primeva Liberar considera
da est in casu, quo Liberi Acquisitionales immutantur.
1659. 36.

§. 26.

Si Liberi omnes in gradu remotiori existentes ex eadem stirpe fue
rint, fit Successio in Capita. e. gr. Pater reliquit nepotes ex
unico filio suo, si vero Nepotes sunt in gradu remotiori, & descendu
ex eadem stirpe, & ideo Successio fit in Capita, & omnes capiunt aequa
les portiones. Si vero ex diversa stirpe descendant Successio fit in Ste
pes. e. gr. Pater ex unico filio quatuor Nepotes reliquit, ex altero
tantum duos, si omnes sunt in gradu remotiori, descendunt tamen
per diversas stirpes, adeoque succedunt stirpes, nempe quatuor
Nepotes ex uno filio, dimidiam Hereditatem accipiunt alteram ve
ro dimidietatem alii duo Nepotes ex altero filio descendentes.

§. 27.

Successio ita agit in stirpes est, quando eandem percipitur perci

primus per plures ex una stirpe descendentes, gradum Patris ipsorum finisset habiturus, si viviscisset. §. 28.

Successio in capita fit, quando quæ sunt capita personarum tot æquales sunt portiones. §. 29.

Si autem aliqui Liberi in primo gradu sint, aliqui vero in remotiori, non in primo gradu constituti, succedunt in capita in gradu vero remotiori existentes, succedunt in stirpe, hoc est, eam hæreditatis speciem capiunt, quam parens eorum habuisset, si supervixisset. §. 30.

Proximior gradu in succedendo excludit eum, qui remotior est gradu, si in stirpe remotior consideratur ac venit ad Personam propriam, non item, si venit jure repræsentationis & contra si primus gradu ille viveret, tunc vocatis illi filiis succederet æqualiter. §. 31.

Successio in Bona per Notam infrectatis amissis, & per gratiam restituta, solum Liberos post gratiam natos respicit, excludit ante gratiam natos l.a & 49. Ratio est l.a Quod per ipsam Notam omnia prioris privilegia mortificata sint l.a & 20. & per gratiam revocata tantum quad gratiatum, hæredesque ejus. 2.do Quod Liberi ante crimen nati, portiones suas acceperint, & sola Patris delinquentis portio fuit amissa 1723. 9. in qua per gratiam restituta si succederent, longe majorem caperent portionem, ac ante gratiam nati. §. 32.

Succedunt autem omnes simul per primam stirpe Hæreditatis amissæ, si plures fuerint, per gratiam vero restituta, qua occasione primi amissa fuerint, per gratiam vero restituta, qua occasione primi amissa fuerint, per gratiam vero restituta, qua occasione primi amissa

titatis restitutione Judicatis Tabulis districtualibus competit 1715. 25
relative ad §. 1723.

§. 43.

Obvenit per Collaterales modo praedicto Jure Successorio, Liberum
ex Fisco Regio coram Foro Tabulari ad Privilegiorum producitionem
Jurium ejus suorum. ejectionem contra illos, rerum dubiis Successo-
res agere, intra annum tamen a morte defuncti. 1723. aug 25. 26.

§. 44.

Procedituer vero ad Successionem istam Collateralium tali modo
ne proprie gradum excludat remotiorem sine representationis gau-
dentem, sed omnes simul ad Successionem admittuntur, cum hac dif-
ferentia, ut si omnes in primo vel aliquo gradu existant tunc in capita
si vero gradum remotiorem cum gradu, gradum, aut primi, forum re-
spectu in capita, illorum in unum in stirpes fiat Successio.

§. 45.

Collaterales Succedunt cum hac Bonorum differentia l.a Brossi dom
strigae sexui deferuntur, Succedant Sorores agreac fratres secun-
dum Fratres l.a ff 67. 2.do Bona paterna Carne Libris seu Consangu-
neis, Materna vero uterinis cedant l.a ff 59. 1659 20. nob: alias
tus cedunt Materna, paterna paternis.

§. 46.

Conjugum Successio mutua sit, dum decedente Viro in relictam Con-
jugem res cunctae mobiles devolvuntur. 1687 11

§. 47.

Successio Conjugum praeferenda Ascendentibus, Patri minorum &
Avo in rebus mobilibus & Domo citato pignoris acquisitis, in Casu
si Maritus sine Liberis & intestate decedat.

§. 48.

Vidua succedit Altario intestato defuncto, cum pleno Dominio cum
prolibus aequaliter scilicet in Capita, in his subsequentibus: 1.o In
rebus mobilibus defuncti Altarii universis l.a ff 99. Exceptis
Armis militaribus & parte vestimenti Maritalis. 2.do In potiori
parte vestium defuncti Mariti l.a ff 99. 3.tio In Equis Carrisque
exceptis prolibus eod ff 99. 4.to In rebus Paraphernalibus exceptis
Prolibus l.a ff 92 & 100. 5.to In Bonis Mobilibus per defunctum
Maritum vitalis pignoris, quam secum acquisitis succedit cum Pro-
libus in Capita l.a ff 102. Dita Dona pignoratitia inter res Mobi-
les reputantur. Sed 6.to In Bonis immobilibus eiam paterna
licet per Maritum acquisitis, si Nomen suum interest fecerit l.a
ff 101. 7.mo Succedit eiam in portione Mariti sine Liberis decedens
dum Liberis Acquisitorum libris Nomen suum interest esse; si
ve Bona immobilia Donatione Privilegiali seu alio Jure Contra
rio, vel Inscriptionis comparata fuerint l.a ff 98. 8.vo Succedit
exclusis prolibus, in dimidietate Agrorum agrariarum seu pe-
gaticum, dum Agraticis numerum quinquagenarium non attingunt
l.a ff 101. 9.o Exclusis Prolibus Succedit in Bonis sua Legati, vel Dota
nali. l.a 93

§. 49.

Vidua succedunt tantum in non stricta sine proprietate, cujus modi
Successio, alias Jus Viduale dicitur; in his l.a In Domo debitoriali
defuncti Mariti sui l.a ff 98. 2.do In non stricta Bonorum Stamita,
Linea Viana a proprietate Bonis sua succedit.

§. 50.

Successio hac Vidualis utraque sexui licet tam respectu Restitutio
gravi Bonorum per solam Bonis exclusionem cessat & excipiatur,
sine gravi Viduae, etiamsi Vota mutaverit excludi non potest l.a ff 98

§. 51.

Fisco vero cedunt Regio universa Bona Avitica Collaterali Regia
aut Latinali acquisita, si defunctus in semine defecerit, & Regi-
mine Haerede carnerit, sive testati, sive intestati decesserit, gra-
de his facultas testandi non est. 1723. 49. l.a ff 90. 1715. 25. excep-
tis exceptis fidelia Servitia mixte & non pure inscriptis 1715.
26. item succedit in acquisitis, si sine inscriptione nomine sui oneris
existant. l.a ff 96. &c.

§. 52.

Regius Fiscus etiam succedit in peregrinatione ab intestato de-
cedenti 02. 1715 25. excepti propter fidelia Servitia mixte & non
pure inscripti. Non succedit vero Colonis, cum Domino Terrestri
obligatis, qua in eorum Domis Dominus eorum Terrestris succedit.

§. 53.

Successio dubia est gravior Legitimi vel testamentaria Successio
pro se Successionem praetendentes adsunt. si vero praemorientes non
existant, est manifestior.

§. 54.

Fiscus Regius ad Vindicationem rei ordinarium Jus in Processum
Regi obligatur 23. 1791.

§. 55.

Causa Successionis Legatis tam Descendentium, Ascendentium,
Collateralium, quam Conjugum Natalium, & Fisci Regij competit
Foro & Judicatui illi, cui competit Successio Allateralium.

§. 56.

Actio in Successione est realis, ac ideo ad Haeredes active & passive
transitoria l.a ff 18. 1697 105. §. 57.

Si Successio adeo antiqua est & obscura, nunc appellatur a Judi-
cibus in partibus procedentibus, tam ad Sedem Comitatus, quam ad
inde ad Tabulam Regiam, intra Dominium, secus ab ipso primae Instan-
tiae Judice per omnia extra Dominium 1729. 28. 29 Hac tamen
Successionis Obscuritas sola Collateralem tangit, per Antegrossos
etiam diversitas Appellationis. Altrix autem Successio, cum tam
antiqua esse negetur, semper extra Dominium appellabilis erit.

§. 58.

In omni Successionis Casu licet omnibus praeparatis Successori,
fine Dominium Bonorum in se devolutorum propria authoritate ad-
ire. l.a ff 67.

§. 59.

Ex occupata via Successionis, nascitur duplex Actio, altera Suc-
cessionis intercalaria, de gravi jam, altera violentiae brevis Processus,

si nempe Successores habeo[illegible]erint, qui antec mortem defuncti in Bonis remanentis Dominium Directuale habuerunt 1836. 36. & occupator a sanguine alienus, nullum ad occupandum Jurisditionis sue. cessionis habere existimatur. §. 36.

Anno 28. 1651. sancitum est, ut praedicta publicae Rebellionis Bona per Fiscum Regium illegitime occupata, una cum appreciatis Literalibus Instrumentis per Cameram Regiam Legitimis Dominis restituantur. Ratione vero Rerum Mobilium earum occupatarum, & distractarum, contra Cameratum Officiales ita occupantes, & in proprios usus distrahentes, damnificatis, & eorum Haeredibus via Juridica Processus est praescriptus 1651 29.

§. 37.

Inter Filias Bonorum Fratrum non est successio L. 1. c. 30.

§. 38.

Quod primo omnium de successione Descendentium agatur, ratio hujus est, quod pro his Natura sinus & parentum commune vocem militet, ergo Jure suo.

§. 39.

Postumi etiam succedunt, qui pro natis habentur, modo postea vivi nascantur, justo tempore, & non monstrosi.

§. 40.

Successores teneantur Bonorum Divisionem ratificatam docere debeat L. 1. c. 47. Ritus Cap. 2. qu. 2

§. 41.

Successio Sexus Foeminei Augusti Domus Austriacae ad Regnum Hungariae Coronam offertur, acceptatur stabilitur, & in vobora Februarii 1723 l. 2. 1741 l. 2.

§. 42.

Succedens in re succedit in onere. Leg. 10. Vide de successione Leg. 94 99. 120. 124. 143. 152. 156. 160. 175. 177.

Caput XXXVII.

De Successione mutua, quae Bonorum Causa & Origo.

Successio est mutua ad apprehendendi Patrimonia progenitorum.

§. 2.

Successionis Origo est sola sanguinis propago, & fraternalis mutua Dilectio, hac enim efficit ut sese mutuam & reciprocam Bonorum in aeternum Conditionem, atque devolutionem, absque legatione cujusvis Praescriptionis non obstante L. 2. c. 99. Ritus vide in praecedenti Tit. de Successione.

Caput XXXVIII

De Divisione

§. 1.

Divisio est singularum rerum in certas personas facta Distributio

§. 2

§. 2.

Divisio instituenda est juxta Successionem, ut inter in capita vel stirpes aequaliter succedentes res & haereditates defuncti remanentes, aequaliter dividantur. L. 1. c. 90 93.

§. 3.

Aequalis autem Parentum Divisio consistit in eo, ut data cujusvis portio gravitate & gravitate, res in specie, vel aequivalentes sit aequalis, ita, ut Sorte unius gravitate minor, gravitate sit Sorte, & gravitate deterior, gravitate sit major. L. 1. c. 90

§. 4.

Literalia Instrumenta, gravem haeredibus sine communia; non tamen dividenda sunt, quia non sunt corporea divisibilia & melius per unum, quam multos conservantur. L. 1. c. 92.

§. 5.

Domus paterna filio semper, & gradem natu minimo cedit ex Divisione, nunquam vero filiae, nisi filius non existentibus, vel in Bonis utrumque sexum concernentibus. Pro caeteris autem Fratribus & cum Dona utrumque sexum concernunt, etiam pro sororibus, exuendae sunt eadem paternis similes, sumptu communi, in loco communi, quem sibi quisque elegerit, aut sorti submiserint, sors divisionalis cuderit. L. 1. c. 90 & 91. vide Tit. de Successione. §. 6.

Supellectilia autem aequaliter accommodantur hoc modo, quo gravescentes, cui fuerint pro loco habitationis destinatae, illarum primo appertinentiae universae in datam illius partem computantur, quae ad appertinentias sacrae Paternae, natu minimo cedentis non adgrant, ex alio Communibus appertinentiis sit Supplementum. Si porro appertinentiarum fundatarium Communium id non admittat, tunc appertinentiae ad Domum Paternam spectantes, dividuntur aequaliter, in cujusvis rei praemissum est, data cujusvis terra pro loco residentiali designata, appertinentiis L. 1. c. 40.

§. 7.

Si vero Domus paterna adeo spretiosa est, ut similes ex communi proventu, pro caeteris Condividentibus aedificari non possint, illa per Opifices conscientiose, & condigne aestimari debet, & minimus Fratrum reliquos si potuerit exsolvere debet, sin minus in eor. quos sortiri Partes dividuntur, & pretio cui liber sua adveniet L. 1. c. 91.

§. 8.

Divisio Bonorum non solum Processu Litis instituta valida est, sed etiam amicabilis

§. 9.

Divisio per corpora commodior est, quam si in Partes dividatur

§. 10.

Causa Divisionis respectu Bonorum in diversis Comitatibus & Districtibus existentium Tabulae Distractuales competit 1783. 24. 1715. 28. primum

in Bonorum verò unicuum tantum Comitatu adjacentium, Judices officio Comitatenses. Ibid. Ut causa mutuis.

§. 11.

Divisio non fit Processu Litis inter indivisos, sed per Literas de tabar Regias Præceptorias ad Equites, & Comites, & Subditos Comitatus illius, in quo Bona & Jura prædicta sita sunt sonantes, si verò in pluribus Comitatibus jaceant, ad Tabulas Districtuales directas fieri solet. D. l. tit. 42. Ita antiquitus, nunc autem penes Literas Regias Comitibus, Judicibus, aut Districtualibus Tabulis præsentandas &c.

§. 12.

Divisio Bonorum Paternorum & Maternorum inter Fratres Carnales ægratis fit. D. l. tit. 40.

§. 13.

Bona per Affinem Fratrem acquisita ante Divisionem, æqualiter inter Fratres dividuntur. D. l. tit. 42.

§. 14.

Materna progre Bona æqualiter dividuntur. D. l. tit. 42.

§. 15.

Res Mobiles defunctorum maritorum inter filios, filias, & Uxores æqualiter dividuntur l. tit. 99. Vide Superius fol. 36. de successione Uxorea. Similiter Bona pignoratitia l. tit. 102.

§. 16.

Divisiones sive inter se factæ, & ita roboratæ, sive Authoritate Judicis peractæ, valide pronuntiantur. 1653. Et Regiæ Literæ gratiosæ Tabulæ Regiæ via Nova Divisionis reiterari possunt. Ibid. Conf. 1729. 30.

§. 17.

Cogit Pater Filium, & e converso ad Divisionem D. l. tit. 52. & 53.

§. 18.

Creditores ante Divisionem ex communi concertantur, & Fratres Seniores de productione Literarum, rerumque Mobilium jurare tenentur.

§. 19.

Contradictio non admittitur in Divisione, neque Inhibitio inter Fratres Carnales in Dominio Bonorum Maternorum, & non obstante Repulsione ad decisionem usque lites, simul in Dominio Bonorum maneant. Conf. 1618.

§. 20.

Repulsio solum inter Fratres & etiam Sorores Carnales & uterinas in facto Bonorum Maternorum præcludunt; ita ut Divisio inter eos Inhibitione, Contradictione & Repulsione non obstante peragatur. In Divisione verò inter Fratres & Sorores eligunt Remotiores Remedium Repulsionis in Causarum, volent suffragatur. 1630. 11.

§. 21.

Fratres

Fratres & Sorores Carnales & uterini indivisi intra tempus Divisionis lucrum & damnum æqualiter participant l. tit. 43.

§. 22.

Ante Divisionem quilibet Frater ex Bonis per se Acquisitis, gravaris cum Clausula & per eum, libere disponit, quantum ad Alienationem, non autem per se Reservationem. D. l. tit. 40.

§. 23.

Ubi Fratres per Alienationem Directionem inter se Divisionem fecerint, ibi non admittitur alia Divisio D. l. tit. 40.

§. 24.

Cum Divisionem, in quibus Repulsio subsecuta fuerit, intra omnibus Terminis sunt Extraordinales Stat. Cap. 1. gr. Ord.

§. 25.

In Divisionibus frequens est Sortis judicium, cum Fratres Patrem non admittunt, & res animi Judicio excipiuntur non possunt, alias sorti non committuntur.

§. 26.

Ex materna Acquisitione Pater filio perfecto statim datur portionem. 1659. 36.

§. 27.

Divisionales ad excludendum Sexum Fœmineum non sufficiunt l. tit. 67.

§. 28.

Ubi Divisio ibi Successio Patris l. tit. 67.

§. 29.

Indivisi dicuntur, qui positive manent in actuali Bonorum Majorum Paternorum communione persistunt.

§. 30.

Absentes adhuc non participant in Divisione D. l. tit. 105.

Caput. XXXIX

De Nova Divisione

§. 1.

Nova Divisio est, cum alter inter Dividendum, advertens initam Divisionem sibi in substantialibus præjudiciosam esse, eandem ex præjudicio invalidari, & Novam eodem Processu instituti curat. 1729. 30.

§. 2.

Dicitur Nova respectu prioris, quam semper præsupponit.

§. 3.

Nova Divisio & prioris Rectificatio Jure Civili innixa est. Contigit vero occasione Divisionis, aut dolo unius, alterum in substantialibus damnificari, & exinde initam Divisionem nunc esse præjudiciosam, aut præter mentem, atque suppositum dividentium actum unius esse minorem & deteriorem, ac reliquorum est.

§. 4.

Ad invalidationem Divisionis & Novæ Institutionem procedi potest ex

ex præjudicio in substantialibus commisso, ut in exemplo, si cum Dom
pignoratitia a tertio hæreditaria, vel sum possessio parva & deinde valen
ampla, & forcibis obtigisset.

§. 5.

Ad Novam prout de Divisionem agere potest omnis & solus ille, qui tam
Divisus est, & in substantialibus non præter mentem ac suppositum div.
dentium, injuriatus est.

§. 6.

Nova Divisio omnibus potest intra spatium 30. Annorum a præsenti
prout non exemptorum, quoad alios quidem, a tempore initæ Divisionis
quoad Pupillos vero id est 25. annos, quando Divisionem minuerunt, sed
cum ætatis annos nondum attingentes, non a tempore Divisionis, sed
a 10. ætatis Anno eorum inclusive computandorum.

§. 7.

Agitur in hac Nova Divisione contra condividentes vel in casu
decessus eorum Successores, cum sit Actio realis ad hæredes transi
ens

§. 8.

Nova Divisionis causa decurrit in Foro tabulari, in Regno Ven
Dalmatiæ, Croatiæ & Schlavoniæ in Parab. 36. 1729. ratio Legi
qua agitur ad invalidationem Contractus Divisionalis.

§. 9.

Ad Novam Divisionem tantum semel agi potest, qua si quis plures
agere, causam subiret terminatam Calumniose excitasset,
quod prohibitum est L. 2. ad L. 70.

§. 10.

Si Divisio vinculatis mirabilata fuit, Actor triumphare non potest
Vinculi non incurrit, qui Vinculatem Contractus nomine
atqui Contractus Invalidatus est nullus, ergo nulla ex eo pœna
prætendi potest. Incurrit autem Actor succumbens, qui pro se
rum absolutio secum fert, priorem Divisionem justam & legalem sus
per consequens Actorem illicitè contravenisse.

§. 11.

Ante Motionem causæ ad Novam Divisionem consultum est, ut
ga Condividentes super movenda præsertim præjudicium Nova Di
visione admonitio præmittatur, ut scire, quod ad hoc petatur, sponte
applaudent, vel si non pro casu promerenda Litis mitis fructus
& Expensarum in Actione petendarum Actor cubi sortiri eva
dat.

§. 12.

Nova Divisio post Alteram Erectionem non admittitur L. 1. ad L.

§. 13.

Nova Divisione procedetur ad Divisionem in ipsis substantialibus
mo alterandam, vel immutationem portionum Divisione mediante
observatarum.

§. 14.

Si temporibus Avorum vel Abavorum in aliquibus Bonis Divisio
facta fuit, ea ergo Divisionales dictæ sint distributiones tum, quam

Festa Divisio consecuta, Nova Divisio in iisdem Bonis etiam inter Omnes
Præscriptionis pro Hæredibus non admittitur.

§. 15.

Novam Divisionem etiam filii, & Hæredes instituere possunt, si il
lo æqualitatem, vel Comportionalitatem Juris in Contrahentis probare
potuerint.

Caput XL.

De Divisionis Rectificatione

§. 1.

Rectificatio Divisionis est Correctio prioris & supplementum pro
pter ratione errorum intervenientium, aut post Divisionem citra cul
pam rectificari curantibus aut eorum non immutatis portionibus, sed
in æquales redactis. 1729. 26. §. 2.

Ad rectificationem Divisionis procedetur sola prioris Divisionis
quoad substantiam, & non immutandas portiones, ad errorum cum
tantat emendationem præter mentem ac suppositum dividentium, pro
ad aliquas particulas intervenientium, puta: Prædiorum Agrorum,
Vineatum etc.

§. 3.

Ad rectificationem agere potest omnis & solus ille, qui jam divisus
est, & modo prædeclarato portionem habet eligit inæqualem, de
gre per accordam Divisionalem alio modo de supplemento provi
sum est.

§. 4.

Agi autem potest contra reliquos condividentes suos, vel in casu de
cessus, eorundem Successores, cum sit Actio realis ad hæredes tran
sitoria.

§. 5.

In Rectificatione Divisionis agi potest, Foro & Judicatu eo, quo ipsa
Divisio peracta est, aut de jure & legitimè peragi debuisset, si via
Juris Ordinaria instituta existisset. 1729. 26. Salvo tamen acces
sorium sequitur Forum sui Principalis L. 2. ad L. 52.

§. 6.

Interim vero debet Rectificatio Divisionis eo modo, quo Nova
Divisio, minimum intra spatium 30. Annorum Præscriptionis la
pacium, quoad Pupillos a decimo sexto ætatis ipsorum Annum in
clusive, quoad alios vero a tempore initæ Divisionis computan
dorum 1729. 26.

§. 7.

Rectificatio Divisionis tantum semel admittitur. 36. 1729. &
sic eodem uno Processu, & ad semel omnes Errores mutuo & reci
procavi possunt, si non plene, per primam Instantiam Judicem ergo
per viam Appellationis.

§. 8.

Actio Rectificationis ab Actione Novæ Divisionis in eo tantum
differt, quod in Actione Rectificationis exponatur, quid? qualiter
actum

avulsum sit? aut in quo gravis error contigerit? & petendo Divisio. non in tantum rectificari.

§. 9.

Sub Titulo & colore Rectificationis ad Divisionem in ipsis substantia, libro alterandam, vel mutationem portionum Divisione mediante obtentarum procedi non potest. §. 10.

Rectificatio sive per expressum tempore Divisionis reservetur, sive non, Parti eandem prosequi volenti infra 20. Annos debet admitti, sed nonnisi semel.

Caput XXI

Quid Dos, quæ scripta, quæ & quanta Legatis?

§. 1.

Dos Legatis est Alterius Sponsarum legitimè conjugatarum, ob debitum Matrimonii de Bonis & Juribus possessoris ad eos maritorum, juxta Statuta illorum exigentiam data, vel promissa. f.a 93.

§. 2.

Dos adando sic dicta, seu Dotalitium, alia esse Legatis, alia Contractuata.

§. 3.

Dos seu Dotalitium competit: 1.o Solis Plebeiis. 2.do tantum legitimè conjugatis non item Concubinis, neque f.a 100. 101. Sic Solis Nobilium Uxoribus f.a 93. De receptâ tamen Consuetudine, solet etiam dari Uxoribus Civium, Nobilium, Oppidanorum & Villanorum partim. 3.tio Non competit vero Dos Conjugibus Semel Castratis, Liberi non Cognoscentibus, & divertiatis, prout & Sponsa Sponsi decedente, quia est mercedis ob debitum Matrimonii f.a 93.

§. 4.

Dos datur de Bonis & Juribus possessionariis Maritorum a proximè f.a 93.

§. 5.

Dos vero secundum primam 93. est diversa pro ratione Status & Honorum, nempe Relicta Baronis Regni titulo Dotis competens 100. Uncias Auri ponderis: Relicta vero Magnatis, qui Comes, vel Marchio Comitis Titulo fruit, & officio Regni Davorantio caruit, item Nobilis 50. Sectionum Jobbagionalis populosæ vel supra grantum viris habentis 50 Uncias pariter Auri ponderis obtinunt, quantibet Uncia cum, per grana 30 florenos Hung. Computando.

§. 6.

Relicta autem Nobilis 50. Sectionum Jobbagionalis populosæ non habentis, sed minus possidentis determinatam Dotis quantitatem non habet verum tantundem Titulo Dotis consequitur, quantum Omnium Bonorum Æstimatio importat, Bonorum demptis Corporalium, quam appertinentia & beneficia æstimationem ingredi regulariter non debent f.a 93. 134. §. 7.

Dicta procedunt exclusivè ad primum Maritum a quo & ex cujus Dote causa dotalitia delibata Virginitatis integra Dos competit f.a 96. Quando

a secundo Mario Mulier ipsa medium Unciæ ac Dotem obtinet, a tertio Mario quartam partem, a quarto octavam, & sic per consequens per tantum dimidium. f.a 96

§. 8.

Dos Legatis viventibus Maritis Mulieribus non debetur, sed post mortem Maritorum, casu esse, quod viventibus Maritis necessitas rei Dotis non habeant, cum necessarius vita tamdiu per eosdem provideantur.

§. 9.

Dos Fœminis competit etiam ex Bonis Titulo Prigionis abductis per Maritum vita comite & f.a 103. quia in casu co perpetuitas manet pro Marito.

§. 10.

Bonis peremptoriè vendicis Dotem delicta alienantis Maritis non inest

§. 11.

In exolutionem Dotis in dimidietate, paraca pecunia debet dari, in sortem alterius vero medietatis res venales, quæ in foro vendi possunt v. gr. Boves, Vinum, Frumentum cæt. condigno valore Relicta accrescentes, quæ f.a Tab. 95. 101. 134. exolvitis tamen Jumentis & Curribus vectibus sacris, & armis eodem 95.

§. 12.

Adulter Dotem suam perdit f.a Rosenberio de præsenti, & ideo supplicio extremo affecta, non tantum naturaliter, quod Dotem possidere negat, sed etiam civiliter, quia cum eo non est alteri fœminæ Legem f.a 105. 2.do Lenocinio Adultera etiam extremo supplicio non affecta, per subsecutum Divortium. Quod tamen exemptitatis, si illa Divinus Crimen ei condonet. 3.tio Adulter scienter in eadem contractens Matrimonium f.a 100. 4.to Adulter Polygamia, graviam adultero. 5. si judex aliter ad monita Literalia Instrumenta facta Bonorum per ipsam, ut simplicem Dotalitiam possessorum tantum gentia, legitimis Hæredibus non vertiderit, nisi justa causa. 1615. 61. vel alterius a sanguine per Collusionem assignaverit 1647 105. 6.to si ad levandam Dotem ad monita sine justa causa Hæredibus non remiserit 2. 2. 29. 7.o Bona Maritalia ad eg vivalentiam dotis alienando 1615. 61. 8.vo Culpa Dotalium Maritalium devolutione 1615. 61.

§. 13.

In casu, si Dotalitia Instrumenta ejusmodi Liberalia per Collusionem alterius a sanguine assignaverint, duplex exsurgit Jus dibus electis altera prævia admonitione, & non secuta restitutione contra alienum Literarum apprehensionem ad potestatem quingentorum florenorum 1639. 93. altera contra Dotalitiam ea cum præjudicio Hæredum alterius a sanguine assignantem ad amissionem dotis 1647. 109.

§. 14.

Dotes Mulieri Dotalitium suum Mariti sui vel adæquate etiam per v

tum non modo rationabilibus de causis, sed his quoque occasionibus l. 6 ff 109. Ratio est, quod Dos sit res libera dispositioni subjacens l. 7 ff

§. 15.

29. Dos Contractualis est Dotatio per Maritum altera Nuptiarum de in proemium delibata Virginitatis, vel ante ad conciliandum Matrimonium, Uxori facta, & de Bonis Suis Contractualiter obligatis.

§. 16.

Dos hæc Contractualis, scripta dicitur & major legali esse solet.

§. 17.

De hac Dote scripta Jura misit Statutum, Constituendo tamen eandem utut obtinuit, subsistit vero semper ex acquisitis libera dispositioni subjectis l. 2 ff 57. §. 18.

Jure Imperiali præfertur Dos Creditoribus Doce Libr. 23. Tit. 3. Jura nostra scripta de hoc mihi Statutum, videtur tamen admittendum, Creditoribus post Contractum Matrimonium effectis, omnino præferri: non item antea Contrahentibus. Ratio affirmativæ est, quod Dos habeat privilegium, tacitæ hypothecæ. l. 2 ff 98. Negativa vero posteriori Alterius radicatur in prioritate Juris Creditorum.

§. 19.

Causa Dotis a Vice Comite pariter & Judice Nobilium ad Comitatum vitra Dominium Appellatur 1729. 29. abinde vero prout & a Tabellionali ad Tabulam Regiam extra Dominium Libr. 28.

§. 20.

Actio competit Viduæ & cujus Descendentibus, quia est Actio realis. Hæres autem ab intestato sine Liberis utriusque Sexus, cum Jura Matrona utrumque semper respiciant Sexum, excepto Casu, Dote matronaliter facta Coacquisitionis. l. 2 ff 98.

§. 21.

De Bonis titulo pignoris alienatis, quantum titulo Dotis acceperit ab eorundem Possessore solverine, id tempore Redemptionis Bonorum per Proprietarium, ultra Principalem impignorationis Summam illatam refundi debet. l. 2 ff 103.

§. 22.

Dos reluitur instar Hypothecæ, cum vindicet Jure Titulo pignoris redimibili certa Bona possidentes l. 2 ff 29.

§. 23.

Dos & Paraphernalia simul gravari possunt. Carl l. 2 ff 97.

§. 24.

In præjudicium Successorum Bona alienare non potest l. 6 ff 103. Vocatus.

§. 25.

Vocatus ad alia Vota se transferentes rescissa Dote, de Bonis ejicientur. l. 2 ff 98. Imo & reliqua parte, qua Dotem excedunt, non tamen ex solita Repudiatis. Libr.

§. 26.

Quælibet Pro Amorum de Dotibus Factiones facere, & disponere possunt. l. 2 ff 111.

§. 27.

Mulier Maritis Bonis de Bonis Paternis regredit, si Expeditorria super eo non fuerit data. l. 2 ff 96.

§. 28.

Dos tripliciter accipi potest 1. Formaliter pro Conventione, qua Dos constituitur. 2. Effective pro Jure quod Maritus vel Uxori competit in Bona. 3. Objective pro re in Bonis Constituta.

§. 29.

Dos morte una Uxore datur ejusdem Consanguineis l. 2 ff 93. & 96.

§. 30.

Dos datur Uxori etiam de Bonis Capitalibus contra Maritum Stat. M. 21. Stadt l. art 64. l. 2 ff 102.

§. 31.

In Solutione Dotis Præscriptio inungram Curiæ l. 2 ff 78. Ex eo quod contrahi Privilegium tacitæ Hypothecæ.

§. 32.

Dotalista igitur est Vidua, qua Bona & Jura Possessionaria Mariti sui Jure Viduitatis possidet, donec Nomen Titulumque ejusdem gessit.

§. 33.

Dotalista Coacquisitionem sufficienter doceat. tit 22. Ord. Cons. 1655.

25.

Caput XLII
De Paraphernis

§. 1.

Paraphernum sive Res Paraphernales dicuntur omnia illa Bona, mobilia, quæ sponsa seu Nupta per Maritum, aut Patrem vel Fratrem, sive alios quoscunque tempore desponsationis, vel antea pro, per spem futuri Matrimonii, seu tempore solemnitatis Nuptiarum, sive post consummatum Matrimonium donantur. l. 92.

§. 2.

Paraphernum non perditur per Adulterium, sed ipsa Res ipsius spectatur ad Successores devolvitur l. 2 ff 105. nec per Matrimonium in communionem scienter contractum. l. 2 ff 106. Negue ob delictum Mariti l. 2 ff 60. Amittitur vero in Casu, quo Mulier ad levandum ad monita non levaret, & non levationis sufficientem rationem hypothecæ evocare non redderet, l. 2 ff 29 Stadt M. art 16. Quod intelligendum de Casu quo Maritus vel alter certam summam pecuniariam donat, & negotio depositionem illius Bonorum alicujus mobilis in ea Bona possidendorum impignorat. §. 3.

Acquirentur Res Paraphernales, & vindicantur Bonorum Successionis

§. 4.

Paraphernum etiam ut Dos & Paraphernalia relinquitur instar Hypothecæ dum vindicet Jure Titulo Jure redemptibili certa Bona possideatur. 2. ff 29. §. 5.

Paraphernum præfertur aliis Creditoribus, eo quod sit tacita Hypothecæ

tdeca in Domo Matris, donec ei Summa Paraphernalis obligata perfa-
vatur

§. 6.

Paraphernum & Dotem Mulier Divisioni subjicere non tenetur, cum
liberis, etiamsi se ad alia Vota transtulerit. L. 1. ff. 100.

§. 7.

Si sponsa sine Liberis & Testamento decesserit Paraphernum per-
venit ad Fratrem vel alios datum, per eosdem Parentes, aut alios
proximiores Successores recuperari potest. L. 1ma ff. 100.

§. 8.

Res Paraphernales si dantur per sponsum, sponsa decedente, spon-
sus non recuperat, post Septem tamen, si Uxor sine Liberis decedat in-
stata, ad Maritum devolvuntur: si testeatur Uxor, secundum Testa-
mentum devolvuntur L. 1ma ff. 100.

§. 9.

Ad colligendas res Paraphernales admonitio fieri personaliter, si-
ve per Nuncium habere potest: Si negligens de Domo habitationis,
sobria residentia. Evocatio tamen fit post Admonitionem non privo-
native, sed de Juribus admoniti Haereditariis, vel Pignoratitiis Domi-
bus Pignoribus careus evocatur de Domo sobria sua residentia, & Cau-
sua Mobilitari. Secus procedente Actore in Contumacia convincitur. L. 22

§. 10.

Mulier res Paraphernales semper exhabere potest, etiamsi Matri-
mio capite plectatur. L. 2da ff. 100.

§. 11.

Mulier res suas Paraphernales amittit, si evocata comparuerit
gradem, verum ad Terminum alium per subterfugia Causam suam
prorogari facere procuraverit, ne interea fructum Bonorum per-
cipere possit, & ipso tandem Termino responsionem suam non pro-
baverit L. 2da ff. Paraphernalia agi ei possunt a Successoribus
Processu Coram Comitatu, & respective coram Tabula Districtus,
li 30. 1723. instituendo.

Caput XLIII.

De Actatura Uxorea

§. 1.

Actatura Uxorea, sunt Bona Mobilia, & Immobilia, quæ de pater-
nis aut proviis Mariti Laribus palam, & ad notitiam omnium data
ad Matrimonium acceptit. Sunt vero paraca pecuniæ, jocalia, gemmæ &
monilia, res aureæ, & argenteæ &c. L. 1ma ff. 110.

§. 2.

Actatura Actaturas ad Bonorum Emptionem vel Redemptionem ac-
ficiorum, Reparationem & Exercitionem &c. convertere potest. L. 1ma
ff. 110.

Caput XLIV.

De Tutela & Curatela

§. 1.

Tutela est vis ac potestas in Capite Libero ad tuendum eum, qui propter
Ætatem

ætatem se suagre ipse defendere negotia, Jure Civili data, & permissa. Di-
citur vero a tuendo.

§. 2.

Dicitur in Definitione 1ma Vis ac potestas: nihil denotat, quod im-
puberes etiam invitis tenearur Tutela subesse L. 1ma ff. 123 pr. C. de
In Capite Libero, relative ad Juvenem & Tutelatum simul. Juvenis
debet esse liber, non alienæ Juri subjectus L. 1ma ff. 121. Scleo Servi &c.
dixi, Pilius item Familiæ Juvenis esse non potest 3tio. Dicitur ad tuen-
dum eum, qui suis primarius, & interim vero Tutela est, tueri Pu-
pillum. Per hoc differt, tum a Patria potestate, tum a Curatela, ab
illa, quod nonnisa sit perissimum propter utilitatem Patris, e contra
potestas Juvenis, precise ob utilitatem Pupilli. Ab hac vero, quod ex
pro fine principali non utilitatem Personæ, sed administrationem
Bonorum habeat, cum Tutor primarius detur Personæ, Curator vero
rei L. 1ma ff. 124. 4ta. Dicitur, qui propter ætatem, quia Tutor impube-
ribus datur L. 1ma ff. 124. quibus propter ætatem defectus, & ideo ex-
cessu Juvenis se, suagre defendere, & cum rebus suis disponere non
possunt L. 1ma ff. 111 quibus etiam differt a Curatela, quæ puberibus
datur. L. 1ma ff. 24. 5ta. Jure Civili data & permissa: tum ad signi-
ficandum, quod Tutela sit Jure Civili introducta, tum propter diver-
sionem Tutelæ, quod alia sit, data, seu legitima, alia permissa. Legi-
tima.

§. 3.

Tutela est triplex, nempe: 1mo Testamentaria, quæ Testamento con-
stituitur. 2do Legitima, quæ a Lege, & 3tio Datiua, quæ a Principe
datur L. 1ma ff. 113. 115. aut de percepta consuetudine a Magistratu,
unde hæc etiam Principis & Patronorum Tutela nuncupatur. Hæc
etiam a Palatino. 1715. 66.

§. 4.

Tutela ad modum Hæreditatis procedunt. L. 1ma ff. 120

§. 5.

Munus Tutelæ legitimæ secundum devolutionem Bonorum defer-
tur. L. 1ma ff. 116. 117. 120.

§. 6.

Tutela legitima, alia est simpliciter talis, alia legitima simul
& matrimonio. 1715. 66.

§. 7.

In Tutela Agnati Cognatis regulariter præferuntur L. 1ma ff. 119.

§. 8.

Testamento Tutela defertur regulariter Matri L. 1ma ff. 112. Mor-
tua autem Matre regulariter Agnatis, sive vero non deliberen-
tibus, aut interessatis, aut debitam ætatem non habentibus L. 1ma ff.
117. Si Bona utrumque sexum concernant, tunc Cognatis, si non
existant, aut Bona Masculino tantum sexui deserviant, pote-
rit Pater Filios, Filiasque suas impuberes Testamento dare tu-
tandos, cui maluerit, ne Bona Masculini sexus ad utrumque
tradicantur.

§. 9.

Dicit

Dicitur regnlariter, qria l.e 2 de Jure Atavi, Agnatis, & Cognatis ita
peit pra atos. 2do Qria Suspecte, & Civiliter inhabili non defertur.
Qui Horam Imprecatis, & Crimen Lesæ Majestatis incurrerit. L.
n. 119. 4to Qui Dona Pupilli Juris sui efficere vellet. Ibi. 119. 5to Qui
Sententiam Capitalem incurrit l.e n. 121. 6to Qui Juri alieno subjec
est Ibi. 121.

§. 10.

Tutela legitima locum obtinet Tutore Testamentario non existen
te. l.e n. 113.

§. 11.

Tutela legitima dicitur, quod nec Testamento, nec a Principe vel
gistratu sit data, sed ex dispositione Legis habeatur.

§. 12.

Tutela legitima iisdem, & eodem ordine ac modis defertur, quo
prædicta Testamentaria, tantum hic hoc observandum, quod &
eleno pro legitimo Tutore accipiatur.

§. 13.

Fratres & Filii Adoptivi, ad gerendam Filiarum Adoptantis Tu
lam instar Agnatorum pra Cognatis admittuntur, qria, ut sapius
dictum, Tutela secundum Devolutionem Bonorum defertur. Non
tamen Proficti

§. 14.

Tutela Dativa est ea, quam Princeps, vel alter; cujus interest, Tu
re Testamentario & Legitimo deficiente dat, & confirmat. L. l.e n.
secus data in Præjudicium illorum non tenet.

§. 15.

Finitur Tutela l.e In Masculis pubertate l.e n. 113 & 124 quo in
plet Annum 14. ætatis transact. l.e n. 112. 2do Naturaliter per m
tem Pupilli, seu Tutoris, mortem omnia solvit. L. 2da n. 52. 3
Quem Conditionis, puta, si Testator neque ad certum tempus,
sub certa Conditione Tutorem dederat. 4to Per Sententiam Capitalem
per Horam Imprecatis, per Infamiam Juris, & alios casus, prop
quos ad Tutelam gerendam non admittitur l.e n. 121. 5to Cessat
Tutela in Casibus, & ex rationibus illis, ex quibus Furores fi
ci finiri, & a Tutela amoveatur l.e n. 124. 6to Cessat ex excusa
ne perpetua L. l.e n. 122

§. 16.

Furiosi, Amentes, Lunatici etiam Majores semper Tute
subsunt. L. l.e n. 124. donec enim tales sunt, nunquam ad Annos
Discretionis perveniunt. Etiam Prodigi perpetua Curatela
sunt 1723. 48.

Furiosi dicuntur, qui non rationis deficientis recta obli
miscendo, agnne cum rabie.

Amentes, qui sine rabie placide delirant.

Prodigi, qui neque tempus, neque finem expensarum habe
licet tamen interdictum, cui Bonorum administratio a Magis
tu interdicta est.

§. 17.

Tutela durat, usque ad Legitimam Pupilli ætatem 68. 1715.

§. 18

§ 18.

Tutela a Patre Ignobili, qui secundam uxorem duxit, & est Dilapidator,
transit ad alium. L.e n. 113. §. 19

Tutelam gerere potest Mater, etiam ad secunda vota transiens in Domo
ipsa habita a Atavi Bonis separata L.e n. 113 super gerta Tutela testes
dare cationes. 68. 1715

§. 20

Tutelam etiam Reipotum filio amotæ, gerit Pater Nobilis. L.e n. 113.

§. 21

Tutela Testamentaria destruit Legitimam, quando illi qui Legitimi esse
deberent ad Bona Testatoris adspirant, vel Divisionis, vel alio Titulo, vel
jam Lites cationem eorum suscitant. Contra, Legitima destruit Testa
tariam committam Infamiæ, vel Bona Imprecatis subjecit, vel si Pater
Filius / Filius non existentibus / in Præjudicium Agnatorum, Cognatio
committeret tuendas l.e n. 119. §. 22.

Tutela etiam postumis datur, qria habetur pro nato.

§. 23

Tutela administratio est, qua Tutor ad personam &
res Pupilli fideliter gubernandas obligatur.

§. 24.

Proventus Bonorum Pupillarium, per sedriam Tutoris negre ad suam
indemnitatem adjudicantur. l. 59. 2. hic tamen proventus Infamiæ, &
pli. 1603. 21. Electoris omnibus Juridicis remedio

§. 25

Curatela est potestas in capite Liberi ad tuenda curandaque Bona ejus,
qui ea propter ætatem bonum sat consulto tueri potest.

§. 26.

Curatela dicitur ad tuenda Bona, qria Curator primario datur Bo
nis, non Personæ. L. l.e n. 113.

§. 27.

In arbitrio Magistratus positum est, Curatelam rescindere, dum voluerit
ad placitum

§. 28.

Curatela etiam Subsunt: Furiosi, Prodigi, mente Capti, Amici, Surdi, ac
qui perpetuo Morbo laborant.

Caput XLV

De Tutore & Curatore

§. 1.

Tutor est, qui Pupilli Personam, Bonaque ejus tuetur.

§. 2

Tutores curare Pupillorum Negotia pleno Licere ac Revisionalestra
tandi habent potestatem l.e n. 126. §. 3.

Tutorem Testamento dare possunt Parentes Atavi, i. e. Pater, &
vus Paternus l.e n. 112. Non autem Mater, Avus Maternus &c, qria Tu
telæ Patris est effectus Patria potestatis.

§. 4

Tutor Testamento datur Liberis impuberibus. l.e n. 113. Filio scilicet,

Bona

& etiam Agnatibus, exceptis his non emancipato progenitis illegitimis ac
tis. Filia vero, si eorum vitæ sua tempore in Capitis minoat, non ad tri
tiæ gratiamque Tutela subest, sed tamdiu tantum, donec sunt nubiles
ordinario nubendi tempore, quod censentur esse ab anno ætatis 12. ad 14
29to legaliter.

§. 5.

Datur vero Tutor non modo Patri, verum etiam nascituris post mor
tem Patris sin Posthumis l. 2. tit. 119. quia etiam Posthumis prospicitur
habentur

§. 6.

Tutor Testamento in præjudicium Legitimorum tanto fortius sim
& Dativum Tutorem dari non potest l. 2. tit. 119.

§. 7.

Tutor alter est Legitimus, alter Legitimus simul & naturalis, alter
Dativus.

§. 8.

Tutorem agens non potest minor 29. annis regulariter esse l. 2. tit. 1
quia necessitate exigente, peremptis quoque Donorum Orphanalium
venditionem aut transactionem inire cogitantur, & quod illi Tutelam ve
Curam gerescere non possint, quia in administrandis rebus sibi alienis eg
auctitio. Si vero minor 29. Annis vitæ in Testamento datus fuerit, tum
interim adire a Magistratum dandus est, quia quotiens Testamentaria &
legitima Tutela deficit, Dativa locum habet l. 2. tit. 115. deficit autem
tamento datus, ob defectum ætatis, donec eam attingat, desinet tan
datus a Magistratu vel Principe, postquam minor Testamento des
perfectam consequetur ætatem. Idem est statuendum de furiosis &
mentis in Tutorem datis, si exposita sanæ mentis facti fuerint.

§. 9.

Tutor Testamento dari potest etiam sub Conditione, & ad certum
Tempus, aut ex certo tempore. §. 10.

Tutor Naturalis simul & Legitimus dicitur mater naturalis a
Jure Naturæ datus, Legitimus a jure Civili. Agnati vero & Cognati
gitimi nuncupantur tantum. §. 11.

Tutor datus a Principe l. 2. tit. 125. a Regio Palatino l. 2. tit. 124 per
Magistratum Comitatensem, si Bona Orphanalia in tantum Com
tatui adjaceant, & demque per Magistratum Civitatensem.

§. 12.

Talis autem dandus est Tutor, qui ad Bona Pupillorum non aspi
rat, & in eo Comitatu personam sem Residentiam habet, in quo Orpha
ri reperit. l. 2. tit. 115

§. 13.

Tutorum officium est, ut post Mortem Parentis absque omni dilatione
Comitis illius Comitatus, in quo Bona Pupillaria habentur notificet, M
tit. 2. tit. excepto Patre multos Tutor, de cujus vita Mater sine previa
veniatur administrationem eorum Pupillarium subripiat. Sibi ta
ne cessante Tutela vel omnes reperire possint. 3. tit. sollicitus
pillorum Curam gerat, cor paternum affectum prægustet, ab omni

ria defendat, in disciplina moderata, & in timore Dei educet, pro conditi
one status necessaria vita administret, faciatque a Parentibus relicta
vitio conservet, & augeat potius, quam consumat, Bona eorum fideliter
administret, & contra grassis impetitores tueatur diligentissime, dili
gre id omne faciat, quod officium boni Viri exigit. 4. Provideat pecu
arum in gratiam alendæ necessaria Pupillorum Provisione, & œconomica
administratione superabundet ad locum securum erga legale Interes
se elocare, vel in augmentationem Bonorum convertere l. 2. tit. 115. & seq.
nonibus dandis obnoxius. Tutor obligatur singulo Anno ad minus
triennio coram Judice per Comitatum ad id specialiter admisso Pu
pillorumque Agnatis vel Cognatis proximioribus præsentibus, ra
per gestæ Tutelæ & administrationis Bonorum sufficienter exis
nere reddere, nolenter vero per Magistratum Civitatensem compellantur
l. 2. tit. 115. & finita Tutela si Pupillus
ne seriori ejus Curatela subesse debet, minorenni Bona Pupillaria
Pupillo designet, de administrata Tutela sufficienter ratione det,
& pro male administratis condemnetur, & negligentiæ, satisfaciat l. 2.
l. 2. tit. 123. 27 decreta per se, si fideles Administratores compertus fu
erint, severa proventuum per ipsosmet Tutores procuratorum parte de
1715. pro cura & laboribus exantlatis in sortem emeritæ mercedis,
denario Centum Capitalium, qui manet integre Pupillo debitus

§. 14.

Inventarium super Bonis Mobilibus & immobilibus conficere te
gulariter incumbit V. Comiti illius Comitatus, cui Bona Orphanalia
subjacent, si vero Bona in pluribus Comitatibus sita fuerint, quibus
V. Comes in sua Parochia habita inventare, & conscribere teneatur cum
adjuncto Judicum & Juratorum adegre exemptione Comitatus proxi
bus in facie Bonorum Pupillarium Agnatis & Cognatis in linea
Successionis proximioribus, exceptis Liberis & Liberalibus Insan
gentis per mortem decedentis Patris remanentibus eorumque tutrici
ne prorsus exceptis; quod Inventarium in proximè affuturo Congre
gatione scripto verum referre obligatur Vice Comes impedito, aut
si vero Bonagre Pupillaria angustiarum sunt, penes solam Vice Comitis
Commissionem Judicum cum Juratorum Inventarium conficiendum
incumbit. Relatum deinde per eos & exhibitum Inventarium ibi
cui Tutela competit, adhibendis extradatur; Originale vero Inventa
Pupillorum pro Cautela in Archivum suum deponere Comitatui in
cumbit. l. 2. tit. 115. §. 15.

Tutor Res immobiles rerum alienare non potest, nisi prægnans subsi
tanda, & inevitabilis cogat necessitas l. 2. tit. 112. quod non mo
biles æstimet, illa sunt vel servando servabiles, ut: annuum, argen
tum, Bibliotheca, & cæteri servando non servabiles, ut Vestes fœmi
rum, Linea &c. Res privilegiatæ generis Tutor sine necessitate inevita
bili, & sine utilitate Pupilli, imitar rerum immobilium alienare non

potest

ponere; postremus vero ordinis liberè alienare, imò debet pro incremento Pupilli, competenti tempore, & justo pretio &c. 1715.

§. 16.

Omnis Tutor sive sit legitimus sive Testamentarius sive Dativus ratiner reddere tenetur, excepto Patre & Matre, quod non ad Vota ranserit, & nomen mariti defuncti gnippe Parentis Pupilli gesserit, secus etiam obligatur. &c. 1715.

§. 17.

Tutor infidelis, malus, & suspectus absque omni remuneratione abscedit officio Tutoratus removetur, multa appromissione melioramento admissa, & de damnificatis satisfacere tenetur l.a & l.25. 1715. &c. cui amore Tutori alter invitatè Tutor succedit, ne Pupillus impunis sus maneat. Ibidem.

§. 18.

Tutor, Curator suspectus dicitur, qui non exacte tutelam aut Curatelam gerit.

§. 19.

Tutores, Curatores suspecti accusare possunt omnes indifferenter non modo Consanguinei & Affines, sed etiam Extranei, Propinqui ac Amici, exceptis quibusdam, qui singulari favore Legis erga Pupillos l.a & 122. etiam extra Terminos indictorum, non tamen ipsi Pupilli ob defectum dictii Tutores sui, aut bene Curatores ex Consilio Proximorum, orum &. l.a & 124.

§. 20.

Accusari debent Tutores & Curatores suspecti Magistratui Civitatensi, cui demum incumbit inquirere, & Judicium facere ex dicta causa tione, quod certorum administrationis rationem sibi delatam habuerit.

§. 21.

Suspecti suspicionis & exinde accusationis est, quod talis Tutor & Curator a Tutela & Curatela amoveatur. l.a & 123. & male administrata, dispensata, & neglecta compensare teneatur. Ibidem &c. 1715.

§. 22.

Poena vero Tutorum & Curatorum talium est, qui minorum in administratione se infideliter gesserunt, & malum adjungunt imò ipsam mortem Pupillo struxerint, praeter depositionem Causarum damnorum in duplo, poena Infamiae sempiterna. l.a & 123. Ibid. C. g. qu. 26.

§. 23.

Removetur vero secundum l.a & 123 a Tutorata. 1.o Dilapidator bonorum suorum. 2.o Pupillo accessaria non suppeditans. 3.o Matre Pupillos tractans. 4.o Domo mercibus eos non habens. 5.o Alias Pupillos tractans. 6.o Domo mercibus existens &c. Impar Tutoratus. 7.o Inimicus Parentum Pupillorum. 8.o Criminis pauper. 9.o Aspirans ad bona Pupillorum, qui confirmatur. 1715. &c.

§. 24.

Authoritas Tutorum esse nis ad pocendas illas, quas Tutor in Bona Pupilli, absque quo ejus administrandis habent ita, ut Pupillus sine Tutoris sui authoritate nihil agere possit, & quod etiam ageret, ipso Jure ac ipsum l.a & 124 quia sine Tutoris authoritate, nec vel

Le nec nolle habent. Reg. 1669.

§. 25.

Tutor debet Procuratorem constituere non obstante eo, quod l.a & 125. habeatur, Literas Revisionales Literarum Procuratoriarum vim habere.

§. 26.

Tutoribus & Curatoribus communia sunt in specie l.o Non admissio ad Tutelam ex insufficientia, de qua jam Actum est. 2.o Excusatio. 3.o Exspiratione anorum a Tutela. 4.o Satis dato 1655. 24

§. 27.

Tutorum & Curatorum Excusatio est allegatio justa causae, qua quis Tutelam aut Curatelam agere impeditur, seque ab hoc Onere liberari capit.

§. 28.

Tutores ex Curatores ab onere Tutelae, si voluerint, secundum l.a & 122. si l.a Propter librorum Multitudinem, & Loci distantiam non ponerint. 2.o si in Scriptis actorum fuerint. 3.o si degrenter in firmantes. 4.o Imperiti Literarum, seu Idiotae si fuerint. 5.o si Domora in diversis Comitatibus habuerint. 6.o Continuo infirmitate exiens Actus. 7.o In publica Expeditione constituti. 8.o Administratores Proventuum Regiorum. 9.o Dispensatores rerum & pecuniarum. 10.o Professionarij vel Provisores 11.o Oratores vel Cancellarius. 12.o Senium, etas avitorum decrepita annos 60. transcendens. 13.o Propter capitalem inimicitiam erga Patrem Pupillorum, ac ipsos Pupillos 14.o Dum imperfecta etatis, seu minores 24 Annis fuerint. l.a & 17.o Lice intercedente cum Pupillo l.a & 122. 16.o Nimium & M. 15.o Pauper, ne egestate premente ad Bona Pupilli inflet. l.a & 122.

§. 29.

Tutor proponendam habet excusationem quamprimum Tutelam gravantem sibi deferri intellexerit coram Comitatu excepto eo, Literas regre sibi delatas, per Principem, aut Palatinum continuerentur, in quo Casu sibi via per excusationis propositae Literas Testimoniales a Comitatu exhibitae, transmittatur ei, a quo decretatus est, & abinde excludi onem procuratur. l.a & 126. §. 30.

Si Tutor finit, non cogitur fieri Curator etiamsi cum Patere demorantis Testamentis Tutorem constituisset, & Curatorem, quia una gratia sibi praestita contentus esse debeat.

§. 31.

Tutores habent Imperium mixtum, & cum Jurisdictione simplici ei connexum habet enim Jus coercendi Pupillum in persona modo gratio poenis afficiendi. l.a & 123. Curatores vero simplicem Jurisdictionem habent in rem scilicet personae sine imperio in personam. Dicendum tamen est Tutelam & Curatelam non esse Jurisdictionis regiae Imperii, sed specialis donata ac Cessionis

§. 32.

De Tutelis, Tutoribus, Curatoribus, Obligatione, Authoritate, Insa

Delimo

bilitate, Excusatione, Amotione, & satisfactione eorum dicta, ad Civ
citam Liberarum Regiarum Civitatum, eorundemque Magistratus re
gendi intelligenda sunt. 1715. 66.

§. 33.

Furire non datur Tutor, si habeat tantam aetatem Pupillus, ut ipse
deceat Curatores, aut ipsi eligant, vel convincuntur, se non nisi post
legitimam aetatem L. 1ma ff. 124. 1715. 66.

§. 34.

Contra Tutores procedetur in Comitatu, si Bona sint in uno Comitatu,
secus Causae Tutorum & Curatorum judicat Tabula Districtualis
1723. 30. Conf. 1715. 26. Tutor capit actionem Provocatum medio tem
pore percepturum, nisi ad Summam definitivam admissa contra Do
minum parti succumbenti Appellatione, convenire possint. 1659. 62.
L. 1ma ff. 129.

§. 35.

Ne Tutores in educatione Pupillorum sint negligentiores Comes
providere debet, vel ipse per Consilium Locumtenentiale admo
nendos 1723. 105.

§. 36.

Jure Civili, si plures in Testamento Tutores dati, omnes admi
nistrabant, si velint, alias illi administratio eligenda, qui satis
dationem offert, aut cui a Testatore, vel Majore parte, aut etiam Judi
ce eadem commissa est.

§. 37.

Tutoris dolus Pupillo non nocet. Reg. 195.

De Curatore

§. 38.

Curator est, qui Bona non Personam Orphani tuetur finita Tutela.

§. 39.

Curator datur pubertibus L. ff. 129. minoribus tamen 24 annis ae
tatem perfectam innocentibus 1715. 66. & sobrio Atascutis, foemelle
sigurdem cessante Tutela per Connubium, aut perfectam virilem ae
tatem immediate sui Juris efficiantur. Sed & Atascutis sobriis pu
tibus L. ma ff. 124.

§. 40.

Curatores dantur eodem modo, ordine, & ab iisdem, Legestaticer, vel
Magistratibus, pro & a quibus Tutores dari dicuntur, non tamen te
stamento Paterno nisi L. ma ff. 124.

§. 41.

Obligatio Curatoris eadem est, quae Tutoris etiam authoritas, ex
cepto L. Quod in persona sibimet agere & passive ipse Curatus Judicio
stare debeat. L. ma ff. 132. Vel. Non tamen cum Tutoris Restitutionibus,
sed erga procuratoriam, vel plenipotentiariam ipsius sub Curato
la existentis Contestationem agere potest.

§. 42.

Curator a Tutore differt tribus modis. Quod Tutor detur impuberi, Curator
vero Puberi, Tutor datur ratione Personae, Curator vero rei L. 129.

Hic

Hic datur invito, Ille autem volenti. Tutor datur adeat in Testamento, Alter
vero vivente. Tutor alienare possit Bona necessitate cogente. Curator autem
non possit. Reliqua vide Superiori Titulo de Tutore.

Caput XLVI
De Pupillo

§. 1.

Pupilli sunt Liberi per decessum Patris in statu Orphanali relicti.

§. 2.

Pupilli usque legitimam aetatem potestati Tutorum subesse cogun
tur, interea quo tempore de multis rebus disponere valent 1715. 66.
L. ma ff. 128. & 129.

§. 3.

Pupillum evocare & Jure convenire in 50 Ataxiis Homagialibus
convincitur L. ma ff. 132. quam poenam Pars Incauta acquirit L. 2da ff. 2.

§. 4.

Pupillus sine Tutoris auctoritate nec velle, nec nolle habet in his,
quibus conditionem suam redderet deteriorem Reg. 189. Pupillorum
vero facta valent, quibus Conditio eorum fit melior.

§. 5.

Pupilli Anno 12. aetatis Procuratores constituunt L. 1ma ff. 111 &
139.

§. 6.

Pupilli facinus Fassiones, remissi cum scitu Tutorum. L. 1ma ff. 126

§. 7.

Pupilli possunt vigore Restitutionum evocare Factiones infra ae
tem perfectam a se inconsulte factas L. 1ma ff. 128.

§. 8.

Pupilli infra aetatem legitimam nulli contra se agenti respondere
tenentur, praeterquam in Causis, tempore Patrum motis L. 1ma ff. 129.
130. Teneantur tamen respondere, si ob Contradictionem nomine eorum facta,
herine evocati. L. 1ma ff. 131.

§. 9.

Juramentum eis adjudicatum ad primum annum legitimae eorum aeta
tis differtur. L. 1ma ff. 130.

§. 10.

Pupilli etiam legitimae aetatis in Causis Juris possessionarii & pro
rationis Literarum annuam Prorogationem habent. L. 2da ff. 130.

§. 11.

Possessionati Pupilli & Bona pro Personis sui Objecti servantur,
tempore Insurrectionis 1791. 62.

§. 12.

Pupillorum aetas in loco authentico revideri meliori, & discuti solet.
L. 1ma ff. 127. Plura vide in Tit. de Tutore & Curatore, item Curatela &
tela.

Caput XLVII.
Quae aetas legitima? Quae perfecta?

§. 1.

§. 1.

Aetas perfecta est, dum masculi majores 21. Annis sunt Foemellæ vero 16. Annis. Hi pupillares imperfectam agunt ætatem l. 2 C. 111.

Aetas imperfecta dividitur in Legitimam & illegitimam

§. 2.

Legitima ætas seu pubertas est, dum tam masculi, quam foemellæ Annum 12 Aetatis superant, aut saltem adæquant. Infra hanc ætatem vero existentes illegitimæ ætatis esse dicuntur sive impuberes l. 2 C. 111.

§. 3.

Filius Amorum ex parte Matris cujus sunt negotiorum gestor, quod minorem Anno ætatis suæ 12. Procuratorem constituere possunt, Anno 16. super debitis & pignoris tenb. Anno 18. De Auro & Argento cæterisque rebus mobilibus Fassiones facere possint. Anno tandem 21. in omnibus libere disponant.

§. 5.

Filius vero Amorum ex parte Patris sunt negotiorum gestor quod minorem Anno 12. Aetatis Procuratorem constituant, Anno 16. Debita & Jura Impignoratitia de auro & argento & aliis rebus mobilibus disponant. Anno denique 18. super quæcunque, Domibus & cunctis Avis suis Fassiones facere possunt.

Caput XLVIII

De Testamento & Legato ac Hæredi tate §. 1.

Testamentum est voluntatis nostræ justa sententia de eo, quod quis per mortem suam fieri velit.

§. 2.

Testamentum dicitur a testor & mentem.

§. 3.

Dicitur in Definitione 1. Voluntatis nostræ, quia Testamentum ex libero testantis arbitrio procedit. 1. 2 §. 1. 2. Justa ut Juris conformis, solennis, & omnibus numeris absoluta. 1715. 27. Dicitur 3. Sententia hoc est seria & bene deliberata voluntas. 4. De eo quod quis post mortem suam fieri velit; omne enim Testamentum fit pro Casu Mortis, & morte perficitur, propterea quæ dicitur ultima voluntas.

§. 4.

Testamentum facere potest omnis & solus ille, qui est Dominus rei, & libere disponendi facultatem habet. 2. 1715. 29. 1713. Prohibetur autem, quibus Judicium deest, ne impuberes l. 2 §. 1. 2. C. Furiosi similiter Capti, quia deest his Judicium l. 2 §. 55. Prodigi, quia carent libera dispositione ex interdicto Judicis. Prohibentur etiam Filius familias rebus paternis sine Consensu testari l. 2 §. 1. Mutus vero, Surdus & Cæcus testari non prohibentur, quia si possint inter vivos Contractus inire, Judicium

cium, Voluntatem & Consensum significare, tanto magis ergo possunt testari, favore ultimæ voluntatis accedente.

§. 5.

Testamentum Origine Juris Civilis introductum quoad formam vero & solennitatem Juris Civilis adscribendum est. Prius enim fuit Testamentum quam Jus Civile moneta signata.

§. 6.

Testamentum Juramento firmatum immutari potest.

§. 7.

Testamentum dividitur 1. In Solenne seu perfectum, quale dicitur illud, quod habet ordinarias solennitates Juris requisitas, & in Jus solenne seu privilegiatum, quod nullas, vel non omnes has solennitates Juris, nihilominus tamen ex speciali Juris Privilegio solennetur 1715. 27. 2. Dividitur in scriptum & nuncupativum illud, quod adminiculo Scripturæ, hoc quod viva voce adminiculo perficitur. 3. In publicum quod fit coram Locis authenticis, & in privatum, quod fit privatim, vel coram privatis. 4. In in Regno hoc, & in extra illud, in aliis Provinciis celebratum 1729. 24.

§. 8.

Solennitas Testamenti alia est intrinseca: quæ consistit in ipsa actificiali, seu facultate testandi l. 2 §. 1. alia extrinseca, quæ est ipsa Testamenti forma, a Jure Civili præscripta 1715. 27. Intrinseca Testamenti solennitas subdividi potest in Personalem & Realem, Personalis, quæ a Persona Testatoris dependet, & hæc desiderat Testamentum ejus, qui naturaliter vel ut Civibus, vel Jure Civili prohibetur a Testamenti factione, ut Filius familias de rebus Castrensibus, aliasve legatis non prohibitis. 2. l. 6. 7. Realis, quæ respectu Bonorum, de quibus fit Testamentum, disponi considerator, & hæc caret Testamentum, vel potius testator de Bonis Alienis disponere, cum de his non testaturus. Brunnem. 1662. 9.

§. 9.

Solennitas extrinseca secundum N. 1715. circa solennes scripturam, Privatum, & in Regno consuetum Testamentum requisita hæc sunt Agentia: 1. ut ultima Voluntas, vel ab ipso Testatore, vel ejus Jussu ab alio adminiculo scripturæ charactere manden 2. Hæredis quidem institutio ad substantiam Testamenti non requiritur, sed ad Arbitrium Testatoris relictum est, qui sibi, ipsemet Testator subscribat & sigillo roboret; præterea quinque Testium subscriptionibus, & sigillis muniatur. Olim 7 requisitis sione apud Civitatem 1655. art. 46. Si vero ipse Testator scriptam ignoret, aut ob infirmitatem vel debilitatem manum subscri

ore

bero Regreat, sexmo gregc Testis subscriptione & sigillo suo roborare debet, addendo nomen suum, non vero Testatoris. Rarius vor numero Testes adhibeantur, est ad cavendas fraudes, ne non plures, quia prima est favor ultimæ voluntatis, ne majori testium numero graventur & ne properando, dum disponere velint impediantur. C. Dira Legislator præsumit, perficere tot testium dolum sufficienter precaveri. Cur verò non sufficiant duo, tres, ea, bo est, quod his etiam non juratis credi debeat, & quod occasione fa, crotitis Testamenti malor occasio sit dolo malo utendi, ac ma, lus Regnius. Nec obstat, quod in Ore duorum vel trium consistat veritas, non ergo requiri quinque vel sex, hoc enim nihil valet, ubi plures Testes a Lege non desiderantur. 2do Ut testes adhibeant Nobilitati aut equipotenti Prærogativa gaudentes extra Ca, sum necessitatis. Nam in casu necessitatis possunt cum e, tiam Ignobiles Forensis Conditionis. 3tio Requisitum est: Ut Testes præsentes sint in simul, nec valeret Testamentum quod in Hospitio suo, vel alibi Testes seorsim subscriberent, quia periculum committendi dolo non evitaretur. 4to Ut Testes sine a Testatore gratis excanq; requisiti rogati, & vocati, ne velint esse Testes sui Testamenti. 5to Ut sine præcaves coram Testatore, & coram eo subscribant Testamentum, & eum non solum audiant, sed & videant. 6to Ut Testamentum lectum, vel prælegatum, & is coram Testibus vivo voce asserat, eam esse voluntatem suam, quod valet, dum per ipsum Testatorem Testa, mentum non est scriptum. 7mo Requisitum est, ut Testes subscribant, non nomine pro alio, sed quisque propria manu se ipsum, & sigilla sua imprimant, licet tamen possit, ut eam, dem habeat quis pluribus, v. gr. si omnes ex eadem familia exis, tentes unam in suis domibus sculpturam habeant, quod perinde est ac si uno tantum sigillo uterentur. 8vo Testamentum fiat uno Contextu i.e. uno eodemque tempore sine Intermissione, nullo alieno actu interveniente, nisi forte talis sit, quem casu, vis morbi Testatoris, vel necessitas naturæ efflagitat.

§. 10.

In Confectione Libelli Testamentarij ad precavendas fraudes observandum, quod plures Clausulæ sine quibus cavendæ & con, suendæ, fines Contextus sint decipiendi, & deximendi sub sigillo Testium, ne ejecta una figura intratur altera.

§. 11.

Alterius etiam testem Testamenti agere posset, quia jure non repellitur. Ff. 1715. 1729. 26. 1. & 21.

§. 12

Testamentum nuncupativum, eo quando Testator voluntatem su, am ultimam Testatur viva voce tm exprimit, & in scriptum re, digi non curat.

§. 12

Regnicola Super Testamenti nuncupativi sine rita: 1mo Ut Testa, tor voluntatem suam viva voce tm exprimat, non articulare, ut mutu, gesta, & signos nam Surdi Logi non possent mori pro simi, mortuo assimilatur, & ideo Testamentum nuta facientis morientis esset, quia nemo dicitur exprimi non posse Testamentum quoque esset, qui nemo dicitur exprimi non posse Testamentum 2do Ut Testator nuncupationem suam omnino absolvat. Unde si Testator non finita dispositione obmutescat, Testamentum nullum erit, quia nulla Lex patitur, ut quis in parte Testatus & in parte intestatus decedat. 3tio Ut in voluntate tot Testes ad, sint & eodem modo adhibeantur, quo quales, & quomodo ad Testamentum solenne scriptum requiri dictum est 1715. 27.

§. 13.

Testamenti solennitate deficiente, deficit Testamentum tacite & actione hæredum legitimorum coram sacro Tribunali proscribatur 1694. 15. velut bona prima Instantiæ, quo neglecto in altioribus Tribunalibus sacris licet movere nefas est. 1638. 31. & ibidem.

§. 14.

Testamentum publicum in Regno celebratum est, quod in Capitulo vel Conventibus, aut coram Judicibus Regni ordinarijs, Magistratibus eorum Protonotariis, vel quorumque loco Sigillorum custo, diam habente, celebratur; ne sunt Comitatus, sive dein fiat Te, stamentum coram ipsa universitate, sive coram abinde electis ex Q. Comite, Judicum & Juratorum, semper conjunctim existentibus & Civitatis libera Regiæ 1715. 27. Idem est, si coram Personis ex Capitulo vel Conventu electis fiat, & per eos referatur. 1635. 42. & alijs personis &c. & 1720. 30.

§. 15.

Nobiles in Civitatibus residentes, qui nihil Possessionis in Ci, vitatibus habent, sive sint inhabitatæ, sive suspectæ Nobilitatis extra Casum necessitatis, de Bonis Civilibus coram Senatu, aut Judice Civitatis, vel coram duobus Civibus, & Notario illius, in cu, jus Territorio Bona habent prout cujus Civitatis mos & Con, suetudo est, Testamenta facere tenentur, quia Fori ratione eorum gubernantur de Bonis Civilibus, alibi facta non valet. 3tio 1613. & 1633. 46.

§. 17.

De Bonis vero Nobilitatibus in medio, aut Territorio Civita, tis habentis, sive alibi Locorum Testamenta sua facere possit ci, vium edictum, quod citatio 3tio ad 13. tantum pactorum Bonorum Civilium, & eorum Mobilium restringatur ad faciendas in Civi, tate

base fabriones, idem esse ex dicta causa, si de Bonis suis ex-
tra Territorium suidem in Comitatibus existentibus decedat vo-
luerint.

§. 18.

Lex Testamentum extra Regnum istud celebratum intelligitur,
ni, quod quis de Bonis ac Juribus suis existentibus in Regno fabricet, si
alibi Provincijs celebrat. Tale vim habet in medio Regni modus &
solemnitas unumquodque Testamentum facit, notata sit provisum. 2do Testamento fa-
cto extra Regnum hoc post publicationem Decreti 1729. celebra-
to, non item si antea condito, in hoc Regno uti velens, super ibidem
taliter gratiter Testamentum suum confectum habeatur, consuetas so-
lemnitates, authenticas Loci illius, in quo Testamentum factum fuit,
Testimonia Lex prodat 29. 1729. Sive dein plures, seu pauciores
solemnitates illic requirantur, robur obtinet in hoc Regno

§. 19.

Certum est Juridicos 2do ad 32. testes, posse, non tamen adhi-
gantur ad dictas solemnitates, quia 1mo Communionem Juris Scripti
per omnia non habent. 2do Quia consuetudo apud eos obtinuit, cum
duobus Loci sui Juratis personis Juridicis celebrandi omnia publica pri-
vata, quam scripta, adhibito nonnunquam Parocho Loci.

§. 20.

Juridici testari possunt non modo dum legitimo haerede carent, ne
videantur 1mo 2do 30. sed etiam haerede tali existente, quia consuetudo
obtinuit, & quidem de omnibus rebus suis Mobilibus, tam per se ac-
quisitis, quam avitis. eodem 30. quo solum haereditates avitas &
Immunes. De haereditatibus vero per se vel ipsos acquisitis, vel ex
aere Immobilibus in quantum bis Summam Captivum,
aut condignum laborem impensum labori perpensum emen-
dum Territorii est, invenerint habent in ea haereditate libe-
re disponendi: alias vero modicam, si haeredes naturales careat, do-
mino suo Territorii, secus nihil haeredi suo cedit, ne hinc exhae-
redando ad Aerarium Domini & fiscum publica onera inhabilem
reddat. Jura de hac Materia vide in Tit. de Juridicis Cap. III.
Membr. III

§. 21.

Testamentum Privilegiatum seu minus solenne est, quod mi-
nus solemnes, omnes, Jabet solemnitates Juris tamen ex Speciali Ju-
ris Privilegio valet, ut jam supra dictum est. Ostregel. Lata-
gema inter Liberos. & Militares 3tio tempore Testis condicum. 1o
factum de Legatis pijs

§. 22.

Testamentum inter Liberos est, Testamentum Patris, Matris vel
aliorum ascendentium factum inter Liberos, id est Filios, Filias,
Nepotes, Neptes, & alios descendentes est 1o 17

§. 23.

Ffsra

Testamentum Militare dicitur, quod per Milites, aut eos, qui Militia Ca-
stra sequuntur, ut Medici, Chyrurgi, Aleatores etc. in castris ex-
stitutis factum est. Duras vero tale tamdiu, donec in Castris sunt, si-
ve stativa vel hiberna sint, statim cessat causa Privilegii, & ces-
sante causa effectus cessare oportet.

§. 24.

Testamentum tempore Pestis conditum est, quod grassante pesti-
fera luce in loco taliter infecto celebratur.

§. 25.

Testamentum pium seu ad causas pias dicitur illud, quo quis lega-
tur Ecclesiae, Monasterio, Hospitali, vel pauperibus, Liceat simu-
gineis & pro motu.

§. 26.

Hoc Testamentum Privilegiatum, quidem solemnitates non
requirit, verum si fuerit scriptum, sufficit si propria Testatoris
manu scriptum & subscriptum fuerit. 1mo 2do Signilicijs
impressis esse necessaria, si vero nuncupativum est, duos vel tres
idoneos, praesentes esse sufficit, ibidem. Debent tamen illi ita fi-
mul esse praesentes.

§. 27.

Testamenta plura simul non subsistunt, sed e multis ultima.

§. 28.

Testamentum rumpitur 2bus modis 1o Inofficiositate. 2o
Posteriori Testamento 3tio Admissione rerum Legatarum. In
officiositate rumpitur dum Testator Proles suas naturales, vi-
rum & legitimas totaliter exheredat, easque ingratitudinis nihil ob-
stringendo. Alias dicitur Testamentum inofficiosum, quod con-
tra officium Paternum est factum, quasi a non sano mentis
Testatore contra officium parentalis pietatis factum reputetur.
Inofficiosum autem ad evitandam inofficiositatem, quantumcunque, pa-
tem proles relinquere. Testamento posteriori rumpuntur pri-
ora & infirmantur; quia eremo cum duobus Testamentis decedit
ex posset, & quod ultima voluntas firmanda sit, imprimis, quae-
re Testatoris auscultatur. Admissione Rerum Legatarum
infirmatur Testamentum, dum haereditas seu res Legata, per
fraudem primitus infideliatis, proditionem Patriae sanguinis
vel alio gravi crimine a Testatore irrevocabiliter alienatur. Jur,
damentum enim Testamenti sunt res Legatae, ablatis autem fun-
damento cuncta debent eriam naturaliter superedificata.

§. 29.

Rumpi vero proprie dicitur Testamentum, quod ab initio
gridem valuit, sed ex facto postea subsecuto infirmatur, sicut &
inofficiosum ratione Bonorum. §. 30.

Testamentum injustum dicitur, quod ab initio non valet, quia

non Jure

non Jure factum esse, vel propter defectum potestatis Liberè disponendi, seu acquirendi testandi, vel propter defectum solemnitatis a Jure acquisitæ, vel propter fraudem & dolum tertij antecedentem sive incidentem substantialem in facione Testamenti interventum 1715. 27.

§. 31.

Ex defectu Activitatis testandi Actori competit Hæredi Legitimo, ad impugnationem Testamenti tanquam ipso facto, & Jure nullius ob defectum potestatis, coram Foro & Judice eo, cui Principaliter Causa ratione Rei subjectæ competit 1715. 28.

§. 32.

Testamentum dolo confectum sit rescindibile coram Foro Secular. 27. 1715. etiam Dolus in partem tantum Testamenti incidens. Poterit tamen Hæc Actionem ad rescissionem Testamenti non competere Actori ad Acquisitionem Bonorum pretextu rescissi Testamenti Reo capturum, cum Acquisitio Juris possessionarij Foro Secular non competat. 1715. 28. sed ad Forum Seculare 28. 1715. 32. 1729.

§. 33.

Testamentum ex defectu Activitatis testandi in parte infirmatum.

§. 34.

Omne Testamentum non ruptum, Testatore mortuo, insinuari publicarique debet. 1715. 27. in Civitate absque necessario facta coram Magistratu Civitatensi, alia vero graviori in Congregatione Comitatensi; quia publicatio est accessorium, & ideo sequitur Forum sui Principalis 1715. 28. Facta vero publicatione particulari necessariò in Ordinario Pariter communicari debet. 1715.

§. 35.

27. Publicatio & Communicatio Testamenti incumbit executori Testamenti, si vero Testamenti constitutus habetur. Omissio tamen publicationis & Communicationis Testamenti non nisi ex, quia neutra spectat ad formam Testamenti.

§. 36.

Captivi etiam impediuntur facere Testamentum, quia iidem & mortuis reputantur, ideoque Reg. Sui Juris sunt, negue adeorum in potestate habent. L. 1. 28. 30. Apud Patres autem Dextri, illud valet Testamentum, quod ante Captivitatem fecerunt.

§. 37.

Ubi autem per adeptam Hæreditatem grande Debitum emergit, quantum Hæreditas ipsa non valet, Hæres in tantum tenebitur in quantum Bona ad se devoluta valere dignoscuntur, & non ultra, quod ut facilius succurrat, prætor Inventario debebit Bona ad se recipere ut tandem ultra vires Patrimonii ipsius Defuncti non obligetur.

§. 38. Test

§. 38.

Testamentum Injustum etiam rumpitur. 1. Agnatione Postumi; quando post Condictum Testamentum rumpitur ex nascente Filio &c. Nascente Filio per Adoptionem, cum post Condictum Testamentum aliquis cum Consensu Regio adoptetur. 2. Per posterius perfectum. 4. Per factum Testatoris Contrarium.

§. 39.

Occasione confectionis Testamenti observandum 1. esse tempus facti Testamenti. 2. Tempus mortis Testatoris. 3. Tempus intermedium, quod inter duo ista interjectum esse.

§. 40.

Inofficiosum Testamentum impugnare competit Fratribus, Sororibus, & aliis quibuscunque Successoribus Legitimis Adoptivus non potest convenire de inofficioso Testamento, si Filius non habeat Gratiam Consensu Regij, quia defuncto ergà eum non manet vinculo adstringebatur, sed eo mera Liberalitate.

§. 41.

Ultimus in semine deficiente penes Consensum Regium non solum de Bonis possessionariis Titulo peremati sed etiam inscripti puré & non mixtè propter fidelia servitia per Collatorem Regiam acquisitis, non secus quam beneficio Liberè disponendi a Regia Altæ obtento testari potuit, de alio vero &c. vis virtute Jur. 77. & 85. L. 1. mobilibus negotiis ac intro filios etiam progenitos extra Collationem Regiam gratiosè cumparatis & acquisitis Liberè disponere & Testamentum condere. 1715. 26.

§. 42.

Testamentum nuda Revocatione infirmari non potest, quia nuda voluntate non ordinatur.

Legatum

§. 43.

Legatum est Donatio a defuncto relicta. Dicitur Donatio quia ex Liberalitate munificentia qua Testatoris proficiscit. Dicitur a defuncto relicta per quod a Donationibus inter vivos distinguitur, qua non a defuncto relinquitur

§. 44.

Legatum a Hæreditate distinguitur taliter 1. Quod Hæreditas sit universa, & una, & ideo tribuat Dominium hæredi pertinens universum: Legatum vero sint res singulæ, quæ sunt plures aut acquirantur Legata ut res singulæ 2. Quod Legatum onus aut incommodum sed lucrum duntaxat, cetera pura debitum onus aut incommodum hæreditarium in se contineat. Hæreditas vero & lucrum, & onus habet. Possessio enim Bonorum cum onere defuncti transit ad hæredem. 1. 2 of 52. non item ad Legatarios

§. 45.

Posse 40

Potest Testator Legare res Haeredis proprias & etiam alienas indicere, id est jubendum, ut Haeres vel rem suam Legatar. tenebit Legatario dare; vel pro illa, gremadmodum & pro re aliena, & Hereditate sibi Legata condignum pretium solvere.

Si res Legata fuit in specie & perierit sine facto Haeredis Legatarii perit, quia Dominium Rei Legatae per mortem Testatoris statim accessit Legatario. Si vero desiit in genere Legata Haredi perit, quia genus perire non potest. Idem intelligendum de certa quantitate.

§. 47.

Legari potest cuique etiam Impuberi, nullo excepto, quia nemo prohibetur. Etiam in certa persona c. gr. Si quis stipulatus illi Legat, qui ejus filiam in matrimonium ducet.

§. 48.

Ad consequenda Legata, competit Actio Legatario, & ejus Haeredibus contra Haeredem, si fuerit recusatum exequi Testamenti in foro competenti, usque summam 2000 ℔. seu valorem tantundem 1729. 35. Supra vero tabulis Districtus Libris 1697. 126. relative ad 34 1723. Cujus modi Actio, si Legatum corporale in specie vocatur Rei vindicatoria, si autem res in genere, vel granditare a corpore non separata, vel alterative Legata fuerit tunc Actio est personalis ex Testamento

§. 49.

Executor Testamenti Legatum intra Annum exsolvere tenetur. Nov. C. 4. pr. 24 n. 9. ad calcem.

§. 50.

Si Legatarius propria authoritate Legatum capiat, privatur Legato, de Jure Canonico & Civili, aut Hungarico juxta Tit. 88 Pars. tangram extraneus & a sanguine alienus Violentus occupator in Jus adigatur.

§. 51.

Quandiu potest valere Testamentum, tandiu Legatarius non admittitur.

§. 52.

Legatum non habet robur prius, nisi post mortem Legantis.

Haereditas

§. 53.

Haereditas est Jus succedendi in universum quod quid defuncto singulas alteri Legatas remanet, & hic tempore mortis

§. 54.

Instrumenta ne vim Haereditariae Venditionis Inscriptionis de Contineant, sub authentico Loci, aut Judicio Ordinarij Sigillo debent emanare, secus sub privatis Sigillis emanata, quarentiri tenor Haereditariam translationem re-

dotea

datet vim tantum & naturam Instrumenti Pignoratitii obtinere. L. V. tit 12 1723. 47.

§. 55.

Nomine Haeredum soli Atastati veniunt, quamvis ratione Successionis Bona utrumque Sexum concernunt, etiam Filiae Haeredes instituendi praedicantur. L. 1. tit 17

§. 56.

Haeredis Institutio sub jurejurando dictum in Tit. de Testamento sub Rubrica. jam Testamenti non requiruntur. Or tamen Licita.

§. 57.

Haeredem instituere Testamento potest is, qui liberè disponendi facultatem habet, quemcunq; capacem Possessionis, quia sua nemini in religio prohibent esse Haeredem, non vero Extraneos & ingrossiles, quia incapaces possidendi 1715. 23.

§. 58.

Testamentum Haereditatem continet, si cum Institutione Haeredis facta sit.

§. 59.

Quomodo differat Haereditas a Legato vide Legatum.

§. 60.

Haereditas duplex: Avita & Acquisita. L. 2. 30.

§. 61.

In Haereditate frater contra fratrem non praescribit L. 1. tit 46

§. 62.

Haereditas Quartalitiorum Bonorum, est Filiorum & Filiarum L. 1. tit 59

§. 63.

Super Haereditate aliena adhuc Filiarum contendere potest, & una gravata Nobilaris data fuerit. L. 1. tit 90.

§. 64.

Haereditas in casibus Noxae Introducatis amittitur L. 1. tit 17

§. 65.

Haeredes tenentur rationes reddere Tutelae, per Parentes contra administrata L. 1. tit 125.

§. 66.

Haeredis Institutio non vitiat omissa Testamentum. 1715. 27.

de Successionem Regiam in Tit. De Successione.

§. 67.

Haereditatem sub specie violentiae gravere indebitam in fest. 23. 1613. Stat. V. 19.

§. 68.

Haeredis Institutio est Successoris universalis in Testamento facta designatio. Argvo duplex alia in specie dicta, alia Substitutio

§. 69.

Exhaeredatio est exclusio a legitima in Testamento verbis expressis facta.

§. 70.

Haereditatis Communio est gradus Contractus quo duo plures ad eandem Haereditatem vocati, de eadem sibi invicem obligantur.

Capitulo

Caput XXIX
De Obligatione

§. 1.

Obligatio est vinculum quod dam Juris, quo adstringimur, ad praestandum id, quo debemus.

§. 2.

Obligatio dicitur a Praepositione Ob & verbo Ligo, quod Omnem Liget ad aliquid.

§. 3.

In definitione dicitur ad praestandum, ut & Dationem & factum & restitutionem complectatur.

§. 4.

Obligatio dividitur trifariam, 1o In Naturalem tantum, 2do Civilem tantum, & 3tio In Civilem & naturalem conjunctim.

§. 5.

Obligatio Civilis est quod dam gratiae, naturali cangruum subjecto inhaerens sine quo subsistere non potest, unde sequitur solam naturalem Obligationem dari, vehic subjectum non gratificatum per Civilem non vero solam & mudam Civilem sine naturali, quam gratiae sine subjecto non subsistunt.

§. 6.

Obligatio naturalis est Vinculum Juris, rei equitatis, quo Limitas volens adstringitur, trahiturque ad aliquid dandum vel faciendum, actio competentem eo nomine de Jure Civili actionem denegatur naturalis a Natura, in quo fundatur, humana, Alia est pleraque ex gra Jure naturali huc citur Actio, & non Jure Civili, Licet & Jure Civili cohaerentes effectus prodncat. Alia Minus plena, quae in mudo Jonestatis Terminis consistit, talis est accepti beneficii Causa, & modo Obligatio Praetendimus.

§. 7.

Obligatio naturalis simul & Civilis definitur, quod sit Juris Vinculum, quo adstringimur ad aliquid dandum vel faciendum secundum Jura Civilia, i.e. secundum ordinatas a Jure Civili Actiones.

§. 8.

Utrum vero ex aliquo Negotio, naturalis tantum obligatio, vel naturalis simul & Civilis consurgat, colligi potest, ex generibus talium Negotiorum. Prima hoc est; Quando ex Civilis Conventionis Conventionum expresse revocat, & irritando Actionem vel Contractum, tunc negotio naturalis, negotio Civilis cum Ratione obligatio oritur v. gr. qui contrahit dolo aut metu minorennis &c. 2da Regl Quando ex Civilis aliquis Conventionis vel actionis occasionale, nec destruo, tunc sola & muda naturalis tantum obligatio manetur, propter Conventionem vel naturalem aequitatem. Talis nascitur 1o Ex Contractu inter Patrem & filium familias nato. 2o Ex mudo pacto. 3tio Ex Testamento inofficioso

propter Conventionem defuncti 3tia Regl Quando ex Civilis aliquis Conventionis expresse adsistit, & praeter aequitatem etiam naturalis simul & Civilis obligatio oritur, illa propter Conventionem vel Legis tatem: haec propter approbationem Juris Civilis, tales sunt omnes Contractus a Jure Civili approbati v. gr. Emptio &c.

§. 9.

Ulterior Divisio Obligationis est 1o a Causis efficientibus re motis desumpta, quod alia sit Civilis, quae Jure Civili aut introducta aut comprobata est, ut sunt Contractus Venditionis, alia privatae consentium arbitrio constituta a compromissum in Judicem ex. gr. 1729. Ballex Causa efficiente proxima ex qua nascitur, quod alia sit ex Contractu, alia ex gravi Contractu, alia pacto bonis. Alia ex delicto: alia gravi ex delicto oritur.

§. 10.

Obligationes ex Contractu orae dividuntur in tres species, nempe re, verbis, seu Literis & Consensu initae. Re initae sunt, quae traditae & acceptae contrahuntur, ut Mutuum, Commodatum, Depositum & Pignus. Verbis sive Literis initae sunt, quando Principalis Causa efficiens est Scriptura, vel sine Scriptura Verborum Interventus, ut: Chartabianca, Diffidationales &c. Consensu initae, quando Causa efficiens Principalis est Consensus, quamvis eminentibus omnibus pactis Conventus intervenire debeat, sunt tamen certae conventiones, quae solo Consensu ita perficiuntur, ut licet res nondum intervenerit, actionem tamen producant. 1715. 28. sic in Emptione, Venditione, Locatione, Conductione &c.

§. 11.

Obligatio ad hoc est triplex: Pura in diem, & Conditionalis. Pura est, quando promissum statim exigi potest, Regl 1o In diem est, quando adjecto die seu termino aliquid promittitur, quod quidem statim debetur, sed ante diem appositum exigi non potest. Regl 186. Conditionalis est quando sub conditione aliquid promittitur, tale ante Conditionis eventum nec debetur, nec exigi potest, juxta Regulam: Pendente conditione non oritur obligatio, Cum in nihil ponere in esse, ante quam impleatur.

§. 12.

Obligatio pacti & contractus, oritur ex triplici virtute nempe: Veritatis, Fidelitatis & Justitiae. Veritas ad hoc obligat, ut sincere & non ficte, non tantum verbo, sed etiam animo promittatur ne quid ad his. Fidelitatis, ne opere praestet, quod promissum est, ne perfidus sit. Justitiae, ad hoc, ut alteri, cum quo pactus est, eo ordinatus suum, quod illi debetur, ratione Pacti, ne injustus sis.

§. 13.

Est quidnam Obligatio certa vel incerta. Certa est, quae res certa debetur. Incerta vero, quae res incerta debetur. Est autem Certa

tum, quod apparet, qvid. grale. grancum. Incertum vero, in gro
istatoria non apparent. §. 14

Obligationis nomine veniunt 1. Contractus, 2. Mutuum. 3. Com
modatum, 4. Depositum. 5. Pignus. 6. Stipulatio. 7. Fidejus
8. Empto. 9. Venditio 10. Cambium 11. Societas Mercand. Sig
impetrando, vel mutando. §. 15.

Obligationis Causa in primis Octavii venditabatur Ulad. l. 38.
Verum impossibilium nulla Obligatio.

Quod se quis obligat, vastare tenetur Ulad. l. VI. ff. Ulad. l. 38.
l. 2. c. 90. §. 16.

Obligationis intra 30. Annos Prescriptionem incurrunt. 1729.
Obligationum Causa in Curia videntur. 1659. 31. brevi Proces
2da. c. 15. Jurium tenori Judices & Actores semet accomodare
debent. 1722. 31. §. 20.

Obligationi ad dandum vel faciendum in rem, ne quid detra
ceret, & qui facere posterius esse, facere obligetur.

Caput 2.
De Contractu

§. 1.

Contractus in genere est duorum vel plurium in idem placi
tum Conventio & Conventio producere esse, & per se obliga
tionem, & actionem Civilem, qua alterum sibi adstringit ad a
liquid dandum, vel faciendum, per quod, per quod differt a Pacto
nudo, & a Conventione, qua velut genus generalissimum, ma
Pactum in specie, quae Contractum in genere comprehendit.

§. 2.

Origo Contractus in genere est ex Jure Gentium, quo diversarum
rerum Dominia, ubique diversis, plerumque quod alteri superq;
alteri deest. §. 3.

In omni Pacto & Contractu aliqua sunt substantialia; alia
naturalia, alia Solennia; substantialia sunt, sine quibus non
habent essentia Contractus, talia sunt 1mo. Persona habiles,
quae possunt alio obligari, vel obligare alios. 2do. Consensus
verus seu non fictus, liber a dolo, metu, errore, &c. & expres
sus, id est signo externo verbis scilicet, Scriptura, vel gestu
manifestatus. 3tio. Materia honesta, ac possibilis id est bo
nis moribus, Juri divino & naturali ac possibili Libris non
repugnans. 4to. Intellectus 1687. 13. Naturalia sunt Consen
sus principia: Intellectus, voluntas, & quae ex his consequentia
di. Naturalia sunt, quae tanquam proprietates insunt, quae qua

si comites Contractibus ius adjunxit, ita tamen, ne per speciale
Pactum a contrahentibus tolli & amoveri possint, salvo Contra
ctus valore. Solennia sunt, qua praeter substantialia & Nat
ralia, requiruntur a Lege, vel Statuto, vel consuetudine ad for
mam, vel ritum Contractus, qua si requirantur tanquam prima
substantialia & ad valorem vocantur in tribus vero, ut Sigillo &
Sigillum authenticum adesse per emanatario 1703. 42. sipe
esse ad Licentiam dicuntur extrinseca, & tacc pro libitu contra
hentium abesse possunt, ut Stipulatio 3tia de 31. Aprilis &
Signum datio, Signa externa Contractus obligationis, in Pignore
& Signum pacis §. 4.

Pacta & Contractus alia dividuntur in nominatos, qui propri
um & specificum a Jure sibi tribuunt nomen habent. v. gr. De
positi. & in Innominatos, qui nomen non habent habentque
quidam in esse dationem vel factum, ut sunt: Do ut des, do, ut
facias, facio ut facias. Item in Innominatos qui ab utroque, & mu
tuo obligant, ut Venditionalis emptor ad pretium dandum &
Venditorem ad rem tradendam, & in Innominatos, qui unus tan
tum partem obligant v. gr. Debiti mutui. Alii demum sunt
Liberè alii Coactè initi. Libere, quod enim semel placuit, am
plius displicere negavit, qua Contractus Legem dat. Reg. 23.
Excipe tamen 1mo si Contrahentes sponte recedant, Privilegio
tam Curiae esse, quod eodem genere dissolvi non possit, qua
Colligatum est Reg. 35. 2da Pacta nuda. 3tio Talea, in qui
bus dolus, error metus 1715. 33. intercessit, aut intellectus de
fuit. 1687. 13. §. 5.

Contractus intra 4 Annum revocari debent, nam secus restitutio
restitutio restatio vim cessionis habet 1mo & 72.

§. 6.

Pacta & Contractus inire possunt omnes, qui ponere liberè
Consensum, eumque certis manifestare & sic se obligare possunt
nec a Jure positivo prohibentur. Non itaque quibus sensus, ne
Infantes furiosi, amentes 1mo & 99. & potestas vel ad prodigis
judicialiter decisi 1703. 96. ac Pupilli tali ratione & Ratio
nem pacisci possint, dictum suo Loco De Pupillis.

§. 7.

Pacta & Contractus inire possunt de rebus & actionibus o
mnibus, dummodo Statuta non sint, aut impossibilitatem non
contineant, aut speciale Jus non obstet, Statuta vero sunt im
probata, qua peccare in verba, vel potius in mentem Legis
2. 1mo & 58. 99. & 71. qua prohibita tantum non etiam vetita
sunt declarata: Bonis moribus, qua laedunt peccatum, esti
Onerosa

mariorem, & verecundiam nostram, quo vero nullam ponere Obligationem, quod habeantur impossibilia, ad quæ nulla est Obligatio v. g. Pactum cum moribundo amico, ne post obitum de Statu suo inquiret. Hinc non valent Pacta, quibus ad delinquendum quis invitatur ut de furto, aut alio maleficio faciendo, vel dolus præstetur, vel quis ad libertinos peccandum invitetur. Sic Pactum de debito non committendo pro pretio valet, quia tunc pro pretio & non gratis a peccato abstinere. Specialiter autem hinc obstat Contractui 1.a Quando quis pacisceatur, & contrahit de Domo Asinorio, sine rationabili Causa l.a 59. 2.a Quando conveniunt de rebus, a Commercio humano extra positis, & communibus, ut sunt Forum publicum, Platea &c. 3.a Quando de rebus abstinetur in ordine ad transferendum Dominium 1723. 77. 4.a Quando Dolo, errore, vi & metu contrahitur l.a 116. 93. Primum & secundo bile Ibidem l.a 116 59. Duo 3.a vero & 4.a Juris & multa sunt Loca citanda

§. 8.

Ex Contractu contra bonos mores nullus potest obtineri, ut quod vi Contractus debetur.

§. 9.

Pactum & Contractus oriuntur ex triplici virtute, vide Tit. de Obligatione &c. 12.

§. 10.

Ecclesiasticorum Contractus, ratione Bonorum Ecclesiasticorum cum secularibus mixti, etiamsi Consensu Regio firmarentur ex defectu possessionis pro subrepti sunt Ulod. III. 62.

§. 11

Considerantur in Judicio Contractus jam ut bonæ fidei, jam ut stricti juris. Ubi vero bonam fidem in Jure Civili accipit Bracchium significat, quidquid a Dolo fraude, & calliditate alienum est. Et Bracchium significat id quod æquum & bonum est a rigore Juris abeunt. Stricti Juris autem esse illos, in quibus Judex non habet libertatem ex æquo & bono judicandi potestatem, sed verbis contractuum ita adstrictus est, ut nec in plus, nec in minus, quam verbis expressum est, rem condemnare possit, seu stare in puncto & mere termino ad finibus solius Contractus,

§. 12.

Pactorum & Contractuum Causa efficiens est remota Lex, auctoritas aut Civitis propinqua est Consensus ex vi cujus Materia sunt res & facta licita, quæ vel turpia & flagitiosa nulla est obligatio. Forma est diversa, nam alia Pacta, Liber, alia verbaliter, alia tacita, alia tacito Consensu mentium. Finis internus est, ut aliquid præstetur, externus ut sit efficax, ad testimonium producendum.

§. 13

Omnis Dolus substantialis, antecedens facit Contractum ipso Jure nullum, universaliter omnem. 53. 1715. etiam Testamentum. Ibidem 71. non vero dolus accidentalis & incidens, quique tacitus, reddit illum rescindibilem l.a 116 71. ita etiam vis non absoluta, sive vacuata, quæ Condictionalis seu Civilis reddit Contractum ipso Jure nullum. 1715. 53. Sic a regulariter Contractus spontaneus, & omnimodè liber, adeò, ut coactus voluntas & dolus habeatur in Contractibus. Dari modo metus ab Extrinseco injustè incussus.

§. 14.

Contractus Linguæ sibi ignotæ concinnatus, temporeque celebrationis ejusdem, usuæ vernaculæ linguæ non explanatus ipso Jure nullus est. 1687. 13

§. 15.

Contractus rescindibili gravatorum Actio ad invalidationem in Foro Tabulæ Regiæ ex præjudicio incipiunt l.a 1715. 28. l.a 116 59. & 62. ad implementum erant Districtuales Ibidem

§. 16.

Contractus Commodati nominatis Contractibus adscribendus est. l.a 116 5. 6. qu. 22. Appellabilitatem recipit extra Dominium Argumento Causæ Debiti 1729. 26.

§. 17.

Contractus in quo res pro re dantur per mutuum nominatum, ubi vero pecunia pro re, venditio. §. 18.

Contractus voluntas contrahentium dirigit. 1720. 31.

§. 19.

Contractus nullus est retractabilis, ad ejus quidem Emptivæ venditio perennatio quæ l.o Consensu Regio, & subsecuta legitima statutione est firmata, & statutum intra dies fatales, vel intra annum contradictum non fuit; 2.o Quæ sunt necessaria tempore extrema necessitate urgente celebrata, ut liberationem ejus a servili captivitate, & redemptionem Capitis l.a 116 59. 3.o Quando bona, & quicunque Successor Venditoris dolo, per quem Venditionem acquisivit, scienter, & sine justa contradictione ne usus fuerit. l.a 116 62. quia per usum tacitam Venditionis Emptionem consensisse intelligitur. 4.o Quæ Emptio Venditionis forma Transactionis facta est, l.a 116 5.o Nulla Emptio Venditio, adeò rationabilis, ut Hæredes prejudicium sibi illatum esse demonstrare negent. l.a 116 59. 6.o Per Regiam præmissa l.a 116 5 & 57. §. 20.

Contractus Pupillorum vide Pupillum.

§. 21.

Contractus juxta Civiles est proprius vel improprius. Proprius est cum ultro obligatur, ut in Emptione Emptor ad pretium solvendum, & venditor ad rem tradendam. Improprius est, cum

unus tantum Contrahentium obligatur, ut in Mutuo, Commodato, Deposito, &c.

§ 22.

In Contractibus expressa nocent, non expressa aliquando nocent. Reg. 195.

§ 23.

In Causis contractualibus exceptiones ad Condescendionem causa, aut prorogationem Terminj vergentes, ubi praeludiantur admitti non debent. Alias & jam fundamentales Scriptura, quae contra eum minus praeludiantur, rejici negotiat.

§ 24.

Contractus vim praescriptis Condivisionalitatis tenent in Successione Bonorum l. 1. & 29.

§ 25.

Scienti & consentienti in Contractum non fit Injuria, neg. dolus Reg. 175.

§ 26.

Quod nullius est potest obligari neqnit.

§ 27.

Species Contractus sunt 1. Venditio. 2. Alienatio. 3. Impignoratio. 4 Concambium 5 Mutuum. 6. Commodatum. &c.

§ 28.

Causae Contractuum sive Obligationum in primis Actoris decidendae. Ulad. l. 38. Brev. Processus 2. of 11.

§ 29.

Devolutiones Bonorum per Contractum, Statutione Legitima impugnat L. 1. & 66. habentque vim & naturam Donationis 2. & 3.

§ 30.

Contractus vigore Pars superviveus Bona sibi simpliciter vendita sibi vendicare potest. L. 1. & 66.

§ 31.

Contractus ex Obligationibus Legem accipiunt. Reg. 23.

§ 32.

Contractus fraude, dolo, vi, metu celebrati per procedentem Judicem deponuntur, & retractantur 1715. 22.

§ 33.

Contractus inter Religiosos & Seculares inviolabiliter servantur 1715. 9.

§ 34.

Contractus coram Jure emanati, & non roborati irrevocabiliter l. 1. & 67. 82. mo & Conditiones 82. 1633.

§ 35.

Unus contrahentes de mero non alter juvat Rub. 6. n. 22.

Caput I.
De Pacto

§ 1.

Pactum est duorum vel plurium in idem, alteri ab altero paciscentium dandi, vel faciendi. 2 Pactum, & Consensus, seu Pactum est Consensus, quo intra Consensum seu Pacti finem tollit, i. e. quo nego Traditione, nego Solutione Tempore effectum.

§ 2.

Pactum in genere Sumptum est duorum pluriumve in idem placitum Consensus. & sic idem est Consensus.

§ 3.

Pactum specifice Sumptum, prout animum contra distinguitur a Contractu in genere Sumpto, est duorum vel plurium de dando vel faciendo in idem Consensus actionem & obligationem sibi idem esse non producens, & per hoc differt a Contractu.

§ 4.

Pacta vestita parium Actionem & obligationem sibi non tamen per se, & esse, sicut Contractus, sed eis adjecto & per accidens, vel ex speciali Juris aut Consuetudinis assistentia

§ 5.

Pactum dividitur 1. in expressum, quod fit Consensu, verbis, literis, relatis signis, & in Tacitum, quod elicitur ex praesumpta paciscentium voluntate, quod nempe praesumatur a lege, vel fingatur ex justa causa Consensus 2. dividitur in Nudum & Vestitum. Pactum nudum dicitur, quod in sola Conventione & Consensu paciscentium consistit, & fines & terminos placiti non egressum dicitur, neque nomen Certi Contractus, neque assistentiam Juris paciscendi Actionem tribuentis. Tale pactum nudum est signatum, cui equum alter vero ei dorem ad opus aliquod faciendum convenit, dat. Pactum vero est, quod praeter Consensum habet aliud additum, Cultum vel Juris, vel Nomen certi Contractus, vel Causam, vel Juris assistentiam. & sic Pacta vestiuntur variis modis 1. Si transeunt in Contractum specificum. 2. Si in Continenti adjudicantur specifico Contractui 3. Si ex altera parte Traditio secuta est. 4. Si fiant in Jure dico. 5. Si super iis Conficiatur Instrumentum publicum. 6. Si accesserit Juramentum publicum, vel item in Casu, quo Jura ex promissione jurata Actionem tribuunt 7. Si Jus Civile specialiter assistat, tribuendo Actionem Civilem, ut assistit Pactis fidejussionalibus 2. & 82. 8. Pactum dividitur in publicum, quod fit circa Causam publicam, publica Authoritate. aliud privatum, quod fit inter privatos super bonum debitum. 4. Aliud item est in rem quod rem commutatur & omnes tangit, quorum interest; Aliud in personam quando quis paciscitur de ave petatur. § 6.

Pactorum ulteriorem divisionem vide in Titulo sup. de Contractibus. 3. & 4.

§ 7.

Pubere obligantur paciscendo non tantum dum curatore careant, verum etiam habeant ab oppositio. 1. 126. Dummodo debita aetate adsit. 1. & 111 secus autoricate Curatoris 1. & 126.

§ 8.

De Pacto nudo non datur Actio Civilis.

§. 9.

Pacti Obligatio oritur ex tribus rebus, de qua jam dictum in Tit. de Obligatione Num. 12.

§. 10.

Pactorum causam efficientem, materiam, formam, & finem vide in Tit. de Contractu Num. 12.

§. 11.

Pactum ad extremum est aliud Obligatorium, quod Obligationem confirmat, auget, minuit, aliud Liberatorium, quod Obligationem infirmat, aut minuit, aliud Decisorium quod Transactionis Causa fit, de re dubia & controversa.

§. 12.

Pacta contra Leges facta nullius sunt vigoris.

§. 13.

Pacta inter alios facta, iis de bene prodesse & nocere, cum quibus sunt facta, & non aliis.

§. 13. Reg. 21.

Impossibile non cadit in pactum.

Caput LII
De Sponsione

§. 1.

Sponsio est cum duo inter se contendentes, deponunt singuli singulas, ut victo rem perdat, victor utrumque auferat.

§. 2.

Sponsio magis non, quam Lege venit.

§. 3.

Mand. D. C. art. 26 Cabetur, quod Sponsiones ut exortæ nullius vigoris, ne vitio subinfertur a contrario easdem sponte factas esse vigorosas.

Caput LIII
De Transactione

§. 1.

Transactio est nomen generale, & species Conventionis. Latius sumpta est modus quo cuncti, quo negotium Controversum in vel extra Judicium inter partes componitur. Hic stricte sumitur pro specie Contractus & est, res dubia in judicium deducta coram judice intervenia Partium non gratuita Conventio seu Concordia.

§. 2.

Transactio differt a Pacto, quod hoc sine re est gratuitum, & super re certa. Et a Contractu, quod is extra Judicium fiat.

§. 3.

Transactio est nominatio Contractibus adscribenda, quia certum & specificum in Jure nomen habet. l. 1. & l. 62.

§. 4.

Transactio non potest rescindi, neque revocatur etiam Jure peremptorium Donorum Fiscicorum & Alienationem concernentium l. 62. Mand. 4. art. 1.

§. 5.

Excepto eo, si dolus, metus gravis injuste incussus, & error substantialis intervenerit.

§. 6.

Transigere possunt omnes & soli illi, qui pacisci ac contrahere, & rerum suarum Liberam administrationem alienandique potestatem habent, quia Concordia id est Transactio partibus Litigantibus est licita. Alias VI. C. Unde etiam Tutor & Curator transigere possunt, quando rem Orphani facit meliorem, non vero quando deteriorem l. 22. per tot. 1715. confirm. & l. 1. & 112. Ita etiam Advocatus de re Principalis sui, dubia & litigiosa peremptorie etiam Rure, sive deteriori, sive pejori melior redditur, Principalis sui Conditio ad Summam 200. ℔ transigere potest, quod exinde patet, quia allegata ejus revocare licet. Revocatio vero supponit detrimentum &c. 81. Pater vero super Donis emancipati filii non transigit, ut vota vertit l. 81. quia sunt alienia; misi alterutter amentiæ vel senectus alterutri defuerit, tum sic alter alterius Bonorum legitimus erit administrator, quia aliter ei consuli negotii. Negotium amicificatus cum malefactore transigit ratione Criminis, Licet possit ratione damni sui, nam in his privatorum Conventio Principi Fisco derogare negotii. Reg. 45. Excepto Marito ratione primi dotis l. 105. Negotium super matrimonio, & aliis similibus, eo quod tertii l. 105. Negotium super matrimonio, & aliis similibus, eo quod Canonicis non privatorum arbitrio decidatur.

§. 7.

Materia Transactionis est, res Litis motæ dubia, & non novendæ, quia Transactio fit coram Jure.

§. 8.

Effectus Transactionis est, quod obtineat vim rei judicatæ, togio proprio Bonum publicum, de Lites semi sopita penitus tollantur.

§. 9.

Concordia autem fit ante terminatam Litis decisionem præfixum, aut in Termino collaborante Judice, aut post terminum vel Contrario, rem, ante tamen Executionem, aut denique post Executionem.

§. 10.

Pupillis transigere licet, cum suis Adversariis.

§. 11.

Cum fœmina licet transigere, sub pœna 50. florenorum. Ut Lai l. III.

Caput LIV
De Societate

§. 1.

Societas est Contractus de re, vel negotiatione honesta, ejus lucro vel damno communicando initus.

§. 2.

Notandum: Conventio facta de Lucro intelligitur reperta de damno & e contra. Contractuum enim eadem est ratio. Quod scitur modis accipitur, l. quod Cognitionem, Cognitio enim, non con-

trario, cognoscitur, & alterum. 2° Quoad Dispositionem Iuris 3° Quoad effecta, contrariis enim contraria opponuntur effecta

§. 3.

Socius contra Socium Criminis admittitur in Testem 1° In Criminibus natura sua occultis & gravioribus, ut est Crimen Laesae Maiestatis, Infidelitatis, Ritt. 6 qu. 5ª & 9ª qu. 14. 2° In Criminibus ingenibus jam aliunde, tanta adsunt indicia, ut factum omnino credatur. 4° Quando agitur de Crimine futuro, vel continuando, in aliorum damnum.

§. 4.

Societas est duplex: Generalis, quae est omnium Bonorum, & Specialis quae certae alicujus rei, vel negociationis.

§. 5.

Deduci possunt in Societatem res, quae sunt in Commercio, & Opera honesta, non ergo turpiter quaesita,

§. 6.

Lucrum & Damnum inter socios communicatur aequaliter, si nisi inter eos, hac de re conventum.

§. 7.

Si unus tantum pecuniam contulerit, conveniri nihilominus potest, ut Lucrum sit Commune, quia saepe opera alicujus valet pro pecunia

§. 8.

Solvitur vero Societas potissimum 4ᵒʳ modis: 1° Renunciatione 2° Morte Socii. 3° Fine Negotii, super quo contracta. 4° Remissione Bonorum, quorum Causa est inita.

§. 9.

Uno decedente Socio, solvitur Societas inter plures inita, nisi aliter in coeunda Societate conventum. Ita etiam unius renunciatione, invito altero tollitur Societas, nisi vel dolose facta renunciatio, vel intempestive.

§. 10.

Societas non transit ad haeredes ob personae industriam electam. Actio tamen & emolumenta Societatis in haeredes transeunt, & ipsi si idonei sint inchoata a defuncto perficere tenentur.

Caput LV
De Fidejussione

§. 1.

Fidejubere est fide interposita Creditorem jubere securum esse de satisfactione

§. 2.

Fidejussor etiam intercessor dicitur, qui pro alieno debito interponit, quod Debitore Principali ob inopiam, vel aliam Causam non solvente, ipse velit solvere. Unde

§. 3.

Fidejussio est Contractus non re, sed verbis aut Literis inter praesentes

sentes vel absentes initus, quo quis alienam obligationem in suam fidem recipit, seu in se assumit, Debitore principali nihilominus obligato manente.

§. 4.

Fidejussor differt a Vade, quod hic in se assumat, quod alter velit Iudicio stare; a Mandatore pariter, quia hic nomine suo se obligat, & ante obligationem principalem alterius. Mandator vero dicitur, qui sponte propria alteri pecuniam, Credi mandat.

§. 5.

Fidejussores ideo constituuntur, ut major fiat securitas Creditori, & in Casu, quo Principalis Debitor facultatibus labitur, ac efficitur, non solvendo Creditor habeat, quem convenire possit.

§. 6.

Fidejubere possunt omnes, qui contrahere, & contrahendo se ac sua obligare, quia nemo talis specialiter prohibetur. Et quidem non unus tantum, sed plures pro eodem Debitore principali, ita ut singuli in solidum tenentur, Creditorque totum Debitum a quocunque eorum exigere possit.

§. 7.

Fidejussio non valet in Delicto, ex quo venit imponenda poena corporalis. 1715. 7 nam taliter Fidejussor semet obligare deberet, ad poenam Corporalem, hoc autem facere non potest, cum nemo sit suorum membrorum Dominus

§. 8.

Fidejussor in plus obligari nequit, quam Debitor principalis est obligatus.

§. 9.

Fidejussio transit ad haeredes, quia accessorium, sequitur Naturam sui Principalis 2ª tol. 52. Obligatio vero Debiti est transitoria ad haeredes 1ª tol. 52 1646. 105. ergo etiam Fidejussio, quae est obligatio accessoria.

§. 10.

Fidejussio & praecedere, & subsequi potest, Obligationem alterius Principalis,

§. 11.

Fidejussor non prius aggredi potest, quam excusso, & insufficiente Principali Debitore.

§. 12.

Effectus Fidejussionis proximus est, obligatio solvendi Debitum alienum, quod existebat, tempore Fidejussionis postea quam Debitor principalis solvere non valuit. Remotus vero effectus est, Actio adversus Fidejussores, & ejus haeredes

§. 13.

Ratione Interesse, ex mora principalis Debitoris errati non poterit

poterit conveniri Fidejussor, quia non tenetur ad aliud, quam quod in principali obligatione fuit.

§. 14.

Fidejussioni non licet renunciare, Fidejussor enim alienum debitum in se assumsit, taliterq. deciperet Creditorem, quia alteri non credidisset, & foret manifeste contra finem fidejussionis

§. 15.

Fides Bona est sincera opinio, qua quis judicat se nihil agere contra jus alterius, nempe possidendo rem, exercendo actum, vel omittendo.

§. 16.

Fidei commissum est id, quod absolute alienari nequit 1687. 9.

§. 17.

Non potest intervenire Fidejussor in Contractu, cui Lex resistit, quia Fidejussor pro alio principaliter obligato, accessorie obligatur, sed ubi principalis neque naturaliter, neque legaliter obligatur, ibi sequitur, nec Fidejussorem obligari, cum deficiente Principali corruat accessorium.

§. 18.

Fidejussor opponere potest exceptionem ordinis, ut prius fiat contentatio ex Bonis Debitoris principalis in ejus possessa defectu se paratum esse solvere, sed hoc solvit Contractus

§. 19.

Fidejussio in Causis Notoriis, propter metum perfugii, aliasq. intervenientes rationes non admittitur 1716. 7.

§. 20.

Art. 79. 1647. Statutum est: Judices Accusantibus Nobilibus Fidejussionem non debere extorquere.

§. 21.

Fidei Cautio admittitur in Solutione Damnorum & Debitorum tam ex parte Rusticorum, quam Nobilium praestanda P. III. tit. 28.

§. 22.

Fides & ejus poena personalis est, quae extincta persona extinguitur semper in judicium P. 2. tit. 52.

§. 23.

Fides si in aliqua re seculari interveniat, tractatur in Foro seculari P. 2. tit. 52.

§. 24.

Fides Bona tantum possidenti praestat, quantum veritas, quoties lex impedimento non est.

§. 25.

Fides magis datur visui, quam auditui P. 2. tit. 17.

§. 26.

Fidejussores justam ignorantiam allegare possunt, ut Haeredes. Regl. 42.

§. 27.

Fidejus

Fidejussio fit per stipulationem, hodie nudo Pacto.

§. 28.

Fidejussores tenentur ad omne id, quod tempore Fidejussionis in obligatione principali fuit.

Caput LVI

De mutuo & Liquido Debito

§. 1.

Debitum generaliter sumptum denotat quamlibet Obligationem, qua alteri, aliquid praestare tenemur.

§. 2.

Debitum strictius sumptum, alterum alteri certa quantitate alicujus rei teneri

§. 3.

Debitum respectu illius, cui alter est Debitor dicitur activum 1729. 37. quia penes illum stat Jus activum exigendi: respectu autem Debitoris passivum nuncupatur, quod alteri praestare teneatur.

§. 4.

Debitum est duplex aliud Liquidum 1659. 31. & est tale, quod in Contractum deductum, & ad certam quantitatem determinatum agnitumque est, per Debitorem contrahentem, ut pactato die solvatur. aliud non Liquidum ab opposito, quo quidem de Jure tenetur aliquis, non tamen per eum adhuc recognitum & determinatum ac in obligationem deductum, vel licet deductum, sed non pactato die solvendum.

§. 5.

Debitum mutuum ex meo & Tuo sic dictum definitur, quod sit Contractus nominatus, quo certa quantitas alicujus rei, ea lege datur alteri, ut tantundem in genere, non in specie reddatur ejusdem Bonitatis & qualitatis.

§. 6.

Differentia inter Debitum & Mutuum est 1. Quod Debitum etiam strictius sumptum, sit genus respectu mutui. Mutuum vero est species Debiti. 2. Quia mutuum re contrahitur, Debitum vero specifice sumptum verbis aut Litteris sine interventu rei.

§. 7.

Non modo in mutuo sed quolibet Debito Liquido, legale sex per centum Interesse obligare, & Obligatum exigere licet 1647. 144. 1723. 120. Isto vero legali Interesse non contenti, sive Nomine Interesse, seu Titulo Discretionis in pecunia vel victualibus, aut aliis quibusvis rebus, aliquid ultra sibi obligari & ex solvi procurant, Actore Fisco Regio interesse simul & Capitale amittunt in duabus Fisco eidem in terra vero Partibus denunciantibus cedens 1715. 51. 1723. 120. Ubi vero nullo

obtinuit

denunciante ipse Fiscus Regius resciverit, totum ei Debet.

§. 8.

In Causa Ligivi Debiti et mutui Expensa Litis triumphanti Actori adjudicantur Ol. 1659 Expensa minimum necessaria, & per Judicem limitata.

§. 9.

Debiti Actio competit illi, penes quem Jus est Activum, & ejus Heredi, contra Debitorem contrahentem & ejus Haeredem.

§. 10.

Debitor praescribit Creditori post 32. Annos, si a tali Debito sub nullo tempore nec Interesse solutum, annua Pars Debiti, nec per Sententiam admonitionem, nec amicabilem insinuationem per Creditorem aut ejus Haeredes a Debitore, vel ejus Successoribus quidquam sibi praetensum fuit. E contra desinit Jus Creditoris per Instantiam 1729. 37.

§. 11.

Admonitione vero ratione debiti cum Communicatione Copiae Obligatoriarum, aut Cartabrancalium, vel alterius Documentorum praetensum Debitum evincentium Interrumpitur. 37. 1729.

§. 12.

Debita probari possunt tam Literali, quam Humano Testimonio 1625. 53. ubi non existentibus Juramenti Depositione. 27. 1729 probatur etiam indefinitè solutione partis, qui partem solvit, totum confiteri videtur, pariter solutione Interesse 37. 1729.

§. 13.

Conditiones non modo de Summa expressa, sed etiam adjectae, & Legitimae observandae sunt 1635. 90.

§. 14.

Cum Debitor pluribus debet, & pro singulis fundus non extat; prioritas Juris est observanda L. 1. 1728. Decisio in favorem Creditorum sanciendum est, ne eadem Debita sua in Comitatibus, vel Civitatibus alteri, in quibus Bona Debitorum oneri sufficienda vix sunt improvisos occupari curent, Ibidem.

§. 15.

Causae Debitorum ad Summam 2000. ff. per se in Capitali computatam Foro Comitatensi Competunt, sed Judicatui provocatae Summae bivoni, scilicet usq; Summam ff. 200. Judicia supra vero usq; Summam 2000. ff. tam illius, quam Vicecomitis Judicati, ad arbitrium Actoris, supra sane usq; 2000. solius Vicecomitis 1729. 35. ultra tamen usque Summam indefinitam Tabulis Districtualibus competunt 35. 1729. 1725. 26. Extra vero Dominium appellantur. 1729. 26. 25. 26.

§. 16.

Et si Summa a Legibus Cruciferis excesserit Summam pro Competentia Fori Lege definitam, non tamen eo reddit Judicatus

Causa

catum incompetentem. Citatus enim Actor 35. 1729. Summam ponit pro discrimine Fori, & Judicatus, dummodo in genere Fori, eorum non excedat, excessus in genere Cruciferorum non obest.

§. 17.

Bona executa, ubi per incuriam distractorio subjectantur, ergo Cautionem de non distrahendo usq; approbationem, vel reprobationem in Foro Superexecutorio Personae sufficientem Actori triumphanti debeat resignari, Superioritus Juris est Actio illius. 26. 1725.

§. 18.

Debita ab Exterio Jure sunt acquirenda, & ab Executatione devenire est prohibitum. 1692. 86. Cogit in Foro Regii interesse, non in exterio possint acquiri per Extraneos. 1682. 41. quo etiam praemptio & coemptio Debitorum per Extraneos, & Jurum per Regnicolas sub poena amittendi Emptionis & alienationis Debiti prohibetur.

§. 19.

Debitum Annexale est species Debiti, quod Liquidum non est, antequam summa excognita, & definita non sit, sed primo a Computu dependeat

§. 20.

Differt ab alio Debito per id, quod specialem habet Processum quia specialitas in eo consistit, quod Debitum non sit ex uno actu, & una materia promanans, sed ex diversis, ideo diversa diversis verbis rendendo, emendo, sub spe persolutionis pretium Quod non ex Obligatione Contractus formaliter deducatur, cum Emptor non obligaverit positive & formaliter ad illam totalem Summam in specie persolvendam.

§. 21.

Requiritur in mercatore, ut Computum, sive Specificationem Rerum Notario Anconitano dictam, per Notarium Loci, aut aliam personam fide dignam Subscribi, aut saltem Subsignari curet, Compurumque talem Emptor praesentando urgeat Debitum persolvi; aut per eundem Debitorem subscribi, taliterque in Obligationem emptoris deducere satagat. 1723. 50. Secus fieri debet intra Annum a die Venditionis computando, nam secus non eandem retinet fidem. Quodsi autem Emptor Creditus non solverit, neque subscripserit, creditum per Extractum Libri mercantilis cum testimonio Notarii, vel alterius fidedigni semper probatur, praestito autem super veritate Libri mercantilis per praestitum Juramento Supplendo pro Ligido plene probato habetur. Ibidem.

§. 22.

Actor triumphans Expensas Litis etiam ex Testimonio dicti Notarii

tarii, rel. laberinus fidedigni expositas obtinet; e contra succum. bere ex defectu libri expensas absolutus Jncãto Solvere tenetur. 1722. 53.

§. 23.

Praeterea etiam Jncertus accipit Debiti Anticugalis, si in obligationem Debitum venerit debitum remitere eo modo Considerationem, quo in aliis Debitorum Casibus fieri solet

§. 24.

Judicandi Potentia in Debitis Anticugali competit infrascriptum 1000. ℔ P. Comiti & Julium ex Art. 35. 1729. Supra vero Sabatis Diffinitivis 44. 1729. & Jocoseriis usq; ad Summa pure Capitalis respectum singulis in causam Attractis, non autem plurium Summarum 1000. ℔ excedentis 44. 1729.

§. 25.

Ad mutuum Debitum requiruntur: 1mo ut non eadem species restituatur, sed alia res ejusdem generis. 2do ut res in gibus mutuum contrahitur, numero, pondere, & mensura constitutae, propter quam modum Similitudinem. & utilitatem. 3tio ut res mutuo data accipientis fiat, Dominiumque & usus rei in eum transferatur.

§. 26.

Eximuntur vero in mutuo: 1mo Greci, Jumentum Bos etc. qui ratione Agricolarum non ingrediuntur Contractum mutui, qui numero licet conveniant, differunt tamen pondere, gravitate & valore. 2do Species Frumentum, Vinum, Fructum, Oleum &c. quia in his Domitas tangram interna forma consideratur rerum. 3tio In mutuo transfertur in accipientem Dominium speciei, sed non generis. = Hinc etiam Casum praestare tenetur.

§. 27.

Summatim tres sunt causae adjudicationis expensarum: 1mo Temerariorum Litigantium ex Stat. Reg. 1715. & aliarum ibidem citatarum. 2do Contumacia Rei, qui, quod alterius est, vero recusat, ex eoque juste in Expensis condemnatur: quia occasionem damni dati, ipse damnum debisse videtur. 3tio Cum quis ex Pacto ad expensas se obligat Debitum. 2.

§. 28.

Haeres ultra valorem Bonorum ad se devolutorum solvere Debitum non tenetur.

§. 29.

In solutionibus Pignorum Debitorum pecuniaria satisfactio requiritur. L. 2do ff. 95. In defectu autem parata pecuniae, & juxta possessionariorum, ex rebus mobilibus facienorum, & facile in pecuniam convertibilibus fit Executio Stat. 1659. juxta Condignorum valorem. 1mo ff. 134. Per pecuniam autem hic intelligitur omnis moneta pro tempore currens ejusdem bonitatis L. 2do ff. 15. Solvere

vero non valentes, tam Nobiles, quam Ignobiles, i. Judicum omnes, detinentur & ad Satisfactionem compelluntur L. 2do ff. 25.

§. 30.

At Ecclesiastica persona pecuniarum satisfactio requiritur, & si moluerit, aut non poterit, ex Bonis Ecclesiae, donec de Bonorum suorum Debita recuperari possunt, satisfactio est impendenda L. 2do ff. 45.

§. 31.

Si cui Parti in Causa Debiti Juramentum adjudicatum fuit, illudque depositit, ad Appellationem talis Pars non admittitur. Quod in aliis etiam fit. Stat. l. art. 72.

§. 32.

In Causis Debitorum, Novum etiam Judicium admittitur, prout in omnibus Ordinariis L. 2do ff. 77.

§. 33.

In acquirendis Debitis Nobilis Juramento suo recuperabat Bona: 4. Ignobilis vero fl. l. L. 2do ff. 32.

§. 34.

In Causa Debiti Actor tribus probandis, Jncãto Civis solus juravat. L. 2do ff. 17.

§. 35.

Secundum Art. 42. 1723. Debitor non tenetur exsolvere, si si facta exsolutio superinscribatur Obligatorio in Capienda positis.

§. 36.

Art. 52. 1715. Statutum est, Debitores Processus, sub motivo ex tra Possessionem Bonorum Cessionis, pro Annis Mortuam Interesse non solvat.

Caput LVII
De Commodato

§. 1.

Commodatum est Contractus re mitus, quo res gratis ad certum Usum, & tempus ea Lege conceditur, ut finito Usu, & tempore in specie restituatur Stat. l. 6. pr. 22.

§. 2.

Commodator est qui dat. Commodatarius, qui accipit.

§. 3.

Datur in Definitione 1mo Re mitus, quia Contractus commodati non oritur, nisi res interveniat, & realiter tradatur. 2do Ut per quod distinguitur a Locatione, Conductione, Venditione & Hypotheca. 3tio Ad certum usum & tempus, per quod differt a precario, quod neque ad certum usum, neque ad certum tempus necessario concedunt, sed ad beneplacitum & revocationem, pro arbitrio Concedentis durat. Item a Pignore & Depositu, quia in his usus rei accipienti non est licitus. 4to Conceditur, quia in Commodato

modato Dominium non transferre, sed tantum vero relinquitur alteri. §. 5. No finito usu & tempore; usum enim & tempus determinatum, si transgrediatur Commodatarius, precario vindicari, cuivis, rebus violentus detentor. 6. In specie reddatur, quibus rebus differt a Mutuo in quo non redditur eadem species, sed idem genus.

§. 4.

Effectus Commodati est: quod tribuat Actionem commodanti, & ejus Hæredibus contra Commodatarium, ejusque Hæredes, ut res commodata usu & tempore finito, in specie, & in eodem statu restituatur; si vero deterior facta est simul quid interverit, præstet, si nempe culpa lata, vel levis quid causatum fuerit.

§. 5.

Commodati Actio contraria est, quæ fit contra commodantem. Hæc Jure Imperiali etiam datur Commodatario, qua repetit nomine rei commodatæ, quod sua interest, Jure vero Civili non datur, eo, quod sua culpa videatur damnum absque Commodatarius sentire, cum meum habeat scire rem, gratiæ commodaverit.

§. 6.

Commodans rem commodatam ante tempus non poterit revocare; 1. Quia Donatio ob Supervenientes inofficiosum revocata non potest, ergo nec commodatum. 2. Cum utrique indigeat, in pari mora Lis est Conditio possidentis. 3. Quia nemo potest mutare Consilium in detrimentum alterius. 4. Quia Contractus Legem dedit. 5. Quia secus non sæpe differtur precarium.

§. 7.

Procedendum est Commodanti Processu repetitorio, seu ad rei Commodatæ Restitutionem, & restitutionem, quod interesse tum & Judicatum, pro ratione quanti rei Commodatæ, juxta Arrum 35. 1729. nancisci tur.

§. 8.

Quæstio hic oritur; Ad quem spectet periculum rei? Si culpa, aut Incuria Commodatarij perierit, damnum quod, ad eundem redundabit, si autem casu fortuito ad Commodantem. Sine autem tres casus, in quibus etiam si casu pereat Commodatum damnum redundabit ad Commodatarium, & quidem 1. Si expresse convenerit inter Partes de præstando Casu, quia Contractus ex Conventione Legem accipit Vlad. 38. 2. Si Commodatarius hora finito, interpellatus non restituit Commodatum, propter Moram tenetur. 3. Si Culpa Commodatarii intercesserit. 4. Casus quando venit Commodatum per Personam minus idoneam.

§. 9.

Hoc Casu & reliqui enumerantur 4. Casus fortuiti: Incendium, Ruina, Naufragium, & Latronum & Hostium incursus.

§. 10

§. 10.

Datur Actio Commodanti, vel ejus Hæredibus, contra Commodatarium, ejusq; Hæredes: 1. Ad exactionem Commodati, non finiti. 2. Ad restitutionem rei, quando dolo aut Culpa Commodatarij perierit. 3. Quando deteriorata. Cod. tit. 17.

Caput LVIII.

De Locatione & Conductione

§. 1.

Locatio, Conductio est species Contractuum, Consensualium.

§. 2.

Locare dicitur qui pro concessa certa Mercede, usum rei concedit.

§. 3.

Conducere verò dicitur sive Conductor, qui accipit usum rei pro certa Mercede. Et sunt relativa, cum hæc Locatio sine Conductione, hæc illa constituitur: Sicut nec Emptio sine Venditione, & vicissim.

§. 4.

Locatio Conductio est Contractus Consensualis, quo usus rei, vel opera Personæ concedituir pro certa Mercede.

§. 5.

Locatio Conductio tria essentialiter involvit: 1. Consensum mutuum, quo solo absq; traditione alterius partis perficitur. 2. Rem locandam, vel alterius operam ab altero præstandam. 3. Certam Mercedem. Quo hic differt a Venditione, Emptione in qua Dominium transfertur. Locatione autem tantum usus, & Mutuo eadem ratione a Commodato, quia Commodatum gratis conceditur: a Pignore, in quo nec usus, nec Dominium transfertur: a Depositi, ubi nec usus, nec Merces, & a Fidejussione, quia nulla res transfertur, nec usus, nec merces intercedit.

§. 6.

Locatio Conductio communi vocabulo Arrendatio nuncupatur, & in Jure etiam nomine Arrendationis venit. Ibid. 19. 1715. 52.

§. 7.

Locare & conducere possunt ii, qui contrahere.

§. 8.

Locari & conduci possunt quælibet res Mobiles, & Immobiles modo res sint extra quæ non communicantur, aut extra Commercium humanum positæ non sine pariter quælibet opera honesta.

§. 9.

Locatio seu exarendatio speciali Lege regulata non est, sed arbitrio contrahentium permissa.

§. 10.

Locator tenetur Conductori: 1. Unum rei Locatæ modo & tempore per Conventionem determinato concedere, negare ante Conventum tempus revocare, quia Conventio Legem dedit. 2. Quia ad usu

ad usum sunt necessaria in re locata reparare. 3.to Damnum, si quod ex vitio Rei ignoto Conductori illatum est resarcire. 4.to Damna dolo, culpa lata & levi Conductori causata, pariter &c. persas in rem locatam necessario factas Conductori resarcire.

§. 11.

E contra Conductor obligatur 1.mo Rem conductam non deteriorare ante tempus Conductionis, nam & sciens ad locam pensionem tenebitur. 2.do Transacto tempore conductionis rem in specie restituere, damno dolo & culpa causata Locatori resarcire. 3.tio Tempore conducto pro integram mercedem solvere: secus ex mora culpabili, etiam ad Interesse tenetur.

§. 12.

Obligatio unius & alterius indivisibilis tamen ex Conventione est pretenda, & exagitate.

§. 13.

Si Locatum pereat Casu, damnum spectat ad Locatorem, observario tamen Conductionibus occasione commodati superius denotatis. Levem tamen Culpam praestat Conductor depositi Locati.

§. 14.

Locatio tranvit ad Haeredes, tam Locatoris, quam Conductoris.

Caput LIX
De Deposito

§. 1.

Depositum est species Contractus ex iniq. Utriq. Contrahentium, quo res quasi custodienda alicui traditur eo fine, ut eadem in specie quando cunq. Deponenti, vel Haeredi ejus libuerit restituatur. 1622. th. 1638. Dicitur 1.o Res inter alios, quia non aliter quam interveniente Rei voluntate Locatio inter Extraneos iam si numerata pecunia intervenerit, vel nec Merces, erit Locatio. 2.do Custodienda. Hoc enim est forma Depositi, & per hanc differt ab aliis Contractibus ex iniq. Signidem in aliis res ad Custodiam non datur. 3.to Traditur, cum quia res deposita propriae alteri non datur, quia Dominium Rei, non transfertur. Immo nec indicetur, Res immobiles deponi non posse, quia proprie tradi non possunt. 4.to ut in eadem specie. Est enim Obligatio Depositarij, ut eadem, in specie reddat; per quod differt etiam a mutuo. 1647. 106. 5.to Quando cunq. deponenti, vel ejus Haeredi libuerit. Sic enim vel mactivo Contractus tempora Depositi, non ad Nutum Deponentis, restituendo. 1647. 106. & 28. 1638.

§. 2.

De Deposito oritur Actio directa Deponenti, vel ejus Haeredibus adversus Depositarium, aut ejus Haeredes, ut res deposita

sita non deteriorata, rerum in statu quo restituatur. 1622. th. si vero deteriorata fuisset, quod interesse resarciatur. Item vero Actio Contraria competat Depositario contra Deponentem id arbitrio Judicis esse relinquendum.

§. 3.

Tenetur autem Depositarius ad restituendam in specie, & integro, ac in statu quo Rem Depositam, uti jam dictum. Si vero contigerit, rem in statu restitui non posse, ad praestandum Dolum, culpam item Latam, ac levem obligatur, nempe si dolo, aut culpa tali, depositum periit, aut deterioratum est, th. 1087. 5 & etiam expensas Litis refundere, 1715. 28. non item ad praestandum Casum fortuitum 1622. th. vid. & 10.

§. 4.

Depositarius re deposita uti non potest invito Domino, Custodia enim tantum habet, & non usum rei. Si usum vero Rei deposita acceperit invito Domino Deponente erasitur Actio Violenta th.

§. 5.

Depositarius rem Depositam, cum periculo rerum suarum conservare non obligatur.

§. 6.

Depositarius cum Poena, res depositas non restituendo in mora erat infamia & restituendi Dupli 1622. th. dum animadvertendo, hos non observasset. Exposit praemissâ admonitione adversum eos, tanquam vio Lentos decentores, Processus violentiae agendi fuit 1638. 28. Sodiè ad restitutionem simplicem, cum deductione Expensarum 1715. 28.

§. 7.

Actio Depositi Formam & Judicatum accepit instar Actionis Debiti pro ratione, tempore quantitatis diversum 28. 1729. 29 1715. 31.

§. 8.

Causa Depositorum tempus 32. annorum, si quorum a Ligeae capaces, alioqui incapaces sunt: non excedentium, & ratione quorum Casus fortuitos non intervenisse Clarè constat, extra Dominium appellantur. 1729. 28. Alia intra Dominium contrarium ejusdem sensus.

§. 9.

Depositum defuncto Deponente Haeredibus & Successoribus ejus restituendum. 1622. th. 1638. 28.

§. 10.

Depositarij duplicitèr excusantur a restitutione 1.mo si, compertum fuerit, res ab ijsdem vio Lenter ablatas esse th. 1622 2.do si Depositum non Culpa, non incuria sed Casu perierit, quia Depositum, ut jam dictum regulariter solum Debita

recipit

recipit. Reg. 29. per cujam tamen intelligebatur Leven & Leiriam vid. Reg. 2.

§. 11.

Depositarius de Deposito furtim subrepto, Juramento proprio se evadere potest, & tenetur

§. 12.

Causa Depositi pertinet ad Tabulam Districtualem Of. 1728. olim ad Prothocol. Of 1715.

§. 13.

Depositi generaliter considerati, species esse segregatum, quod est Bonorum litigiosorum ad manus communes negre ad Decisionem Causæ assignatio l. 20 ff. 29. Mad. l. 62 Sigl. 17. 18. 19. 20. Mad. l. 11. 26. 27. 1723. 46. Deo di Lapidationibus est constitutum. Segregabuntur vero Bona l. decedentium, in quibus Inbium erit, an ad Fiscum Regium, vel Fatres Donatarios, aut Bona decedentium fœminei sexus pertineant. Ibid. 2. De duo vel tres Donatarii prosequuntur. 3. Super quibus Donatarius & Fiscus optimis conveniunt.

§. 14.

Depositum vero possunt res mobiles, ut supra dictum Num. 1. Res alienæ, quia hic non agitur de Jure rem alienandi transferendo, sed persona tantum obliganda.

Caput LX
De Emptione & Venditione

§. 1.

Emptio Venditio Licet unus sit Contractus, nihilominus Actus, nempe Locati & conducti inseparabiliter connexos involvit, Emptionem scilicet & unius, & Venditionem & alterius partis.

§. 2.

Emptor est qui pretium offert pro re. Venditor vero qui offert rem pro pretio.

§. 3.

Emptio Venditio, est Contractus solo Consensu initus de re, pro certo pretio tradenda, seu quo do re pro certo pretio tradenda: convenitur, & vicissim de pretio pro re dando.

§. 4.

Ad substantiam Emptionis, Venditionis tria requiruntur nempe: 1. Res certa, quæ venditur & merx appellatur, si quæ Emptio Venditio fieri non potest. 2. Pretium certum, & quidem pecuniarium, quod estimatio est Emptionis & Venditionis, & sine qua nulla Emptio. Pecuniarium propterea, quia res & res datur, fit permutatio, & non Emptio Venditio. 3 Consensus vero tam Emptionis pretium dandum, quam Venditionis rem tradendam. Quia omnem Contractum Consensus facit.

§. 5

§. 5.

Contractus Emptionis Venditionis solo Consensu perficitur l. si quis pro Venditio pure celebrata est sine conditione, nec in diem, tunc statim ac Conventum est, perficitur, licet nec pretium datum, nec res tradita sit, & ne arrha quidem data fuerit. Si vero sub Conditione celebrata fuit, non prius dicitur perfecta, quam Conditione adimpleta, per quod enim conditionata ab effectu Conditionis, & sine Emptio alia est pura alia Conditionata. 2. Si Conventum fuit, ut Contractus scriptus ineatur, Emptio, Venditio, non aliter perfecta est, quam si Instrumentum desuper confectum fuerit, quia non censentur finem habere quo adhuc dubitatur ad agendum. 3. Demum. Si Emptio, Venditio sit rerum, quæ ponderi, numero, aut Mensuræ consuetæ subjacent, rum rerum, non perficitur prius quam numerata, mensurata, vel ponderata fuerint res, quia tacite censentur venditæ sub Conditione mensurationis, numerationis, vel ponderationis.

§. 6.

Emptionis Venditionis gravitatem incumbit probare allegan ti, quia asserenti incumbit probatio potissimum, quando quis in tentionem fundat in assertione. Ubi si non probaverit, tenebitur Conventionem Verbalem sufficere.

§. 7.

Valet Emptio Venditio. Si determinatio etiam pretii in arbitrium tertii conferatur, æstimando minimum rem per tertium; vel in arbitrium plurium indeterminate, quia nulla regula subest, quin potius affirmat arbitrio Of. 1729. quo compromissum pariter rerum & pretum habetur, præterea quia hoc in Casu ad esse pretium sufficiens certum.

§. 8.

Emptio, Venditio est alia perennalis dum res pro perpetuo & irredimibiliter venditur l. 1. 2. 59. alia hypothecaria dum res ad certum tempus tantum, ita venditur, ut tempore illo evoluto cum depositione integralis Summæ & observatis Conditionibus redimi possit l. 1. 2. 62. Perennalis alia est cum Clausula: Nullum Jus, nullamve Superioritatis Dominii &c. reservando, alia sine hac l. 1. 2. 69. Irrevocabilis dicitur simplex quando nulla evidenti necessitate, & nulla rationabili de Causa celebratur, alia rationabilis quæ manifesta, & de rationabili causa fit; alia necessaria, quando nempe extrema necessitate urgente, l. 1. 2. 59. & hæc semper valet l. 1. 2. 50. 1723. 96. Ex his alia sunt revocabiles & reemtibiles, alia, quæ retractari & invalidari non possunt l. 1. 2. 59. 62. Demum alia indigent Consensu Regio & Salutario, alia non l. 1. 2. 63 65. 66.

§. 9.

Emere & Vendere possunt omnes, qui contrahendo se obligare

possunt.

possunt omnes. qui contrahendo se obligare possunt, nec specialiter prohibentur. Removeo regnariter s. extra casum quo id ratione boni publici exigit, cogi potest ad emendum & vendendum, pro publica possunt nec necessitas. §. 10.

Emi & vendi possunt aliqua sine omnes nec pretio aestima bilia, & non exempta a commercio humano per suas Naturalia, Sententiam aut positivum, ac specialiter non prohibita alienabilia. Unde licet emi & vendi Vita, membra corporis, res spirituales, quia Juri naturali repugnat. Item via, & area res publica, quia a sine Senatus extra commercium humanum. Item res specialiter prohibita, sicut Debita Exteri cum 1682. 21. Donatio majoratus 1687 g. & avitica haereditaria s. excepto certo Casu bus Jure peremptali l.a ad 39. quia suspitivum desistit.

§. 11.

Omnes & sola res acquisita possunt alienari, etiam Venditione simplici, per ipsum Acquisitorem, quia quilibet acquisitor de rebus per se ipsum acquisitis libere disponere potest. l.a ad 5. & 57. Non autem de aliis sine rationabili Causa l. 123. 48.

§. 12.

Omnes & singuli, qui contrahendo semel obligare possunt, nec specialiter prohibentur, possunt quotlibet Bona sua, quorum Dominium habent rationabili de Causa Jure hypothecario vendere, & contrahere l.a ad 82. & 60. 1635. 96. 1655. 52. Excepto Bonis Majoratus, seu Fidei commissis, cui gravamen multo citius ab alienabilibus 1687 g. Confirm per 48. 1723.

§. 13.

Quatibet Bona erant Avitica haereditaria, sive Dotatione Regia collata, seu aliter acquisita possunt eum & vendi Jure peremptali ex Causis l.a 2.a 3.a fr. de libro servitis l.a ad 69. 2.a Pro redemptione Capitis, dum quis ad extentam Capitalem condemnatus extitit l.a ad 39. 3.a Pro redemptione sui ex hostili Captivitate. Ibid. minora etiam portione Filiorum, & Filiarum majorarum, si propria non sufficerent Ibid. 4.o Alias etiam rationabilibus & manifestis de Causis pura, ut pretio bonum alia hypothecata redimantur, vel Dos, Regia paraphernales, aut sua avantalitia exsolvi possint, vel Aedificia necessaria reparari, vel extrui possint. Ibidem refer ad Num. 10. Sup. §. 14.

Omnis, qui potest Bona peremptaliter vendere, emere, potest cum Clausula: Nullum Jus, nullamve Juris & Dominii Proprietatem pro se reservando &c. emere & vendere l.a ad 69. §. 15.

Non migrat vero cum Crimen Regio, consequenter nec Statutum l.

Empto, Venditio, si sit peremptalis, seu hypothecaria a primo Acquisitore facta, Liberam enim de acquisitis sua disponendi facultatem habet l.a 2.a & 57. 2.a Empto, Venditio, cuius hypothecario per quos cunque Jure tale emere, vendere non prohibito facta 1697. 126. quia tales Bona Liberi, sub privato Chirographis, & Sigillis mixto perfectum 1655. 52. Excepta ultima Deficientis Venditione, quae si peremptalis fuerit, Coronae Regio semper migrat, si vero hypothecaria, aut hypothecaria, nunc habentem dum Bona ultra communem aestimationem sunt vendita l.a ad 62 idque pro pretio, quia tabe modi defectus approbanti Personae immediatae Successori Fisco Regio adjudicatur, Jus gravitum jam habere in Bonis illius Ibidem. 2.a Peremptalis Venditio, qua Fratres Congenerationales pretio Jurium possessionariorum, pro casu defectus alienatorii, aut Sedens in alienatorum, aut eius haeredes devolvendorum l.a ad 63. & 64. quod etiam de Socoribus intelligendum. 2.a In redemptio, rem Capitis a sententia Capitali facta l.a ad 39. 3.a Propter libertatem Venditio, ex hostili Captivitate mota. Ibidem. Aliae rationes omnes & graves cunque Venditiones & Emptiones peremptales, quae cunque pretio mixta Regio Coronae per Consequens statutorum firmari debent. l.a ad 63. 65.

§. 16.

Hic proferendus Num. 19. in fine de Contractu extorto.

§. 17.

Retractari, & invalidari potest e contra omnis Empto, Venditio peremptalis 1.o simplex i. e. nulla rationabili de Causa facta l.a 239. 2.o Rationabilis. Dum Causa Venditionis erat quidem rationabilis, minus tamen, quam ad peremptalem Venditionem requisitum, & ideo haeredes Venditoris praejudicium evincere possunt. Ibid. & l.a ad 61. 3.o Qua Coronae Regio migrant, ea sine formata non sunt invalidari possunt ex parte Fisci Regii, non item ex parte haeredum. §. 18.

Potest emi & vendi non tantum res propria, sed etiam aliena cujus possessionem Venditor habet, & alienam esse Emptor ignorabat, idque propter Criterium l.a ad 74.

§. 19.

Empto & Venditio rerum publico Delicto comparatarum nulla est, quia impia est promissio, qua scelere contaminatur, & participeps scienter praedae fit participeps poenae 1596. 49.

§. 20.

Si unus vel plures Fratrum sine relictis Bona indivisa vendunt, Venditio & Empto rata non est. 1723. 27.

§. 21.

Actio ad Invadiacionem competit non venditori, qui is vale
& consentiens praejudicium allegare non potest, ideo contracta
cum proprium, agere non permittatur. Sed Haredi ejus Descend
si ex praejudicio, Collaterali vero ex neglecta Praemonitione, L
tit. 59. & 61. coram Foro Tabulari 1715. 28.

§. 22.

Emi & vend. possunt Bona grocung; praeter Convent.

§. 23.

Venditione perfecta Res cum periculum grogue, & commodum
vendita, redundat ad Emptorem.

§. 24.

Emptor eindem est Jure, cujus hic venditor Lege 156. cum
ca agendum, quam defendendum.

§. 25.

Res cum onere transit l.a tit 62. Hoc autem tam Late accipien
dum, quod non solum in puro Successionis statu, sed & in Cas
Venditionis, & Impignorationis Jus inde consistens. Sectem
reo generales quem libet Possessorem, cum onere committa
eranti res ad multas manus interim devenerit Bonorum Ex
sessor Haredis loco habetur Lege 117.

§. 26.

Emptor debet esse cautus, ut Venditor rem venditam ab om
obligatione & Oneribus Emptori liberam praestet, & in Serv
Evictionis addendum. Sunt namque multa Bona Oneribus
Luctionis Quarta Liticrum, Dotium Para Bonorum, aut ex
alijs obligationibus contractualibus obnoxia. Lege 137. Ut
auctore Judice comparuit Bonae fidei possessor est Lege
192.

§. 27.

In Vendicione ambiguum Pactum, contra Venditorem interpre
tandum.

§. 28.

Admonitio, quae necessaria est, in Venditione Bonorum, est be
nigna significatio Venditionis Bonorum l.a tit 68. Deque
Emptio, Successores, vel Jus Successionis habentes moneantur
neantur ante Venditionem Bonorum ipsa Venditio non valet
Ibidem: quia illi solum sunt admonendi, ad quos Successio Bo
norum spectat, Jure Filii, & Successores in eo solum casu ad
monentur, cum Bona venditioni exposita utcunque respectu
aequaliter concernunt. Ibid. Cui enim potest minus a Bona
te, multis rerum ignorantibus vel absentibus Lege 16. Quam
aliter pro celerando negotiantium & non secus quam Vicinis &
Commercanti agere permittuntur, sive excepto quod ante omn
Vicinos & Commercantes Jus praemptionis habent.

§. 29.

Bona neglecta Admonitione Judicia vendita, Successor admo
nitus in Curia Regia, communi aestimatione recuperat, & non

in Comi

in Comitatu cum totali summa, ex eo, quod Comitatus non habet auctorita
tem Licitas & Summam minuendi. Ritus. II. qu. 5. Legitime vero admo
nitus & non emens deposita pretia cum summa in Licito Facti rationis
specificata, aut perenctat aestimatione Bonorum Venditor recuperabit.

§. 30.

In Casu extremae necessitatis, quo in gratia Capitalis Sententia convic
tus Caput redimere, aut ex Captivitate Hostili eligere valeret
nulla admonitio requiritur, sed Venditor in tali Casu, quibus &
in grauia summa potest Liberè abalienare. Ritus II. qu. 5.

§. 31.

Prohibentur a Lege vendere l.a Jus defectum aetatis & Conviti pas
sunctus, ut Impubes l.a tit 126. & Furiosi l.a tit 63. & Leg. 6. Rubr.
la in Capitulis l.a tit 90. & Prodigus Instit. L. 2. Cap. 12. & Profu
bentur quo propter defectum Decoctatio, ut Furiosi, qui Bona Pupil
lorum vendere negotiare ausi tit 99. 1633. Item Decalvitus Bona per al
dem Jure Tutelario possessa 25. 1633. Item Ruvercus in Fortuito Do
mini nihil praeter mercedem Laborum l.a tit 80 Ecclesiastici de
Bonis Ecclesiae 10. 1557. Pater & Frater in praejudicium Filiorum, &
Fratrum Bona Avitica, excepto casu supra deducto l.a tit 59.

Aestimatio Bonorum est duplex: Communis & Peremptoria l.a
tit 100.

§. 32.

Venditor tenetur praestare rem venditam tradere.

§. 33.

Lites emi non posse, ita est intelligendum: quod Emptor eas non
sua, sed Venditoris nomine prosequitur, & solum vocatur Venditor
l.a tit 71.

§. 34.

Emptor debet esse cautus, nam prout Literae formabit, ita Bona
cum Successionem habebit. l.a tit 71.

§. 35.

Emptor si capit Uxori placere per Bona hereditaria, potest Ma
men illius in Literis Emptionalibus l.a tit 102.

§. 36.

Emptor Bonorum per Impetitorem in Litem attractus, Venditorem
in defensionem Causae ante decisionem Litis evocare tenetur; a Litis
ab onere expeditorie Cautionis liberabitur.

Caput LXI.

De Fassione perennali, & ubi celebratur.

§. 1.

Fassio peremptoria est, coram Personis auctoritate voce facta dis
positio super Bonis alicui Jure perennali gravitercunque colla
tis.

§. 2.

Celebratur coram Ordinario Regni Judicibus, aliisque Locorum auctori
tatis, vel Capitulo, & Conventibus sub Sigillo Eorum authentico l.a tit 13.

prout

prout videbitur coram Palatino Regni, Judice Curiæ Regiæ & Personato præsentia Regia Locumtenente, vel coram vicegerente libris scilicet Protonotariis Tit. 10. gr. 15. tam intra quam extra Regnum Constitutis 1729. 24 prout & coram Cancellaria Regia Loca Hungarica, si gremio reperiri contigerit.

§ 3.

Factiones subsigillis privatis celebratæ, quocunque tandem tempore confectæ hypothecam sapiunt II^a ad B. 1423. 47

§ 4.

Factione cautione peremptoria exuente non subsistit petitum a diversorum post Inhibitionem extractorum

§ 5.

Factio Juris peremptorii & Introducendi coram duobus Consiliariis aut coram Judice & Jurato celebratur cautione quorumcunque Bonorum Mobilium & Immobilium Civilium in Tribunalibus eorum existentium, nec valet talis Factio, si coram Judicibus Regni Ordinariis celebretur B^a ad B.

§ 6.

Factio in persona Clientis per Procuratorem facta, cum onere Sacramenti gravis ponderis revocare potest. 2^a ad St. in Locis absentium, coram Judicibus Regni Ordinariis aut Capitulo vel Conventibus B^a ad B. exceptis Civitatibus. B^a ad B. & Comitatibus 1723. 39. Et talis Factio facta Revocatione ipso Jure nulla est.

§ 7.

Factio Testium obscura, dubia & incerta non valet.

§ 8.

Factiones, quæ egerant Consensu Regio, quæ non, & per Congregationem Statutione inde Tit. de Emptione Venditione Num. 15 & Regio Item Tit. de Statutione Item de Consensu Regio. Item De Factione Testamentaria, gratiter possit extra Regnum celebrari, de Bonis in Hungaria sabitis vid Tit. De Testamento.

§ 9.

Factiones sunt aut revocabiles aut irrevocabiles. Revocabiles sunt, quæ revocari et revocari possunt, ut de Pupillari, Scio Juramento, vel Juramento &c. I^a ad 126. & 56. C^a si per Procuratorem celebratur sive Peremptorio sive Impignoratitio Titulo II^a ad 37. B^a si per Errorem Legis 116. 7^a si impossibiliter Legi 135. 5^a si in ante Matrimonium & Libertatem 6^a si revocata fuit. 7^a si coram incompetente Judice L. B ad 13. 8^a Absente adversario 2^a ad 17. 9^a si fuit infra ætatem perfectam L. I^a ad 128. 10. si per adoptivum fuit Hæredem existentem 11. si in præjudicium Hæredum Trat. II^a ad B. 12. Si Juramentum invitæ, vel coacta Stat. III 26. 1542. 70. 1552. 17. 1687. 13. 14to si cum Clausula de cujus, vel quorum mortis, expediantur D. Tit. 16. per Bullam facta. I^a ad 91. Non revocatæ sunt Factiones. 15. I^a Scienter, absque Juramento vel alia

re Donis per illam acquisitis vel commutatis, retatur. I^a ad 62. 2^a si ex Donis Litigiosis per Concordiam particula alicui datur. B^a In Judicio facta coram Tribunali Ulad. V. 15. 4^a Ob evidentem recessitatem facta, nisi per Consensum Regio egerit. I^a ad 39.

§ 10.

Factiones inter Fratres Condivisionales aut Congeneracionales, Statutione non egent. Inter Extraneos tamen celebratæ, Statutione gravari debent. L. I^a ad 62. §. 11.

Factiones per unicam & singularem defectuique appropinquantem personam, semper Consensu Regio, & Supremi Scabinalis Statutione indigent L. I^a ad 63. Limitatus per Artic. 26. 1715.

§ 12.

Factiones ab Anno 1604. ad Annum 1608. valent coram Sedentario Judicibus facta Ann. 1608. 15.

§ 13.

Factiones auctenticæ disputantur coram Tabula Regia: Subscriptis vero Sigillo celebratæ eriam coram Comitatu 1723. 97.

§ 14.

Factio non roborata valida habetur I^a ad 62.

§ 15.

Factiones peremptoriales non auctenticatæ invalidantur L. 2. ad 13.

§ 16.

Factiones revocantur intra Revolutionem Anni, post eam vero usque roborantur, & sic Consensum in Rem. I^a ad 62. 10. excepto Thesis, quæ post aupni traditionem, intra Annum possunt contradicere I^a ad III & Orphanis, qui vigore Revisionalium infra & usque Et. extra Annum Factiones peremptoriales retractare possunt.

§ 17.

Ad evitandas Facentium Idiotarum Circumventiones, Factiones Sigillo ipsis ignoto confirmatæ, tempore Celebrationis iisdem Verbula longa prælegantur, Circumstantialiter explanentur, & per partes proprio Ore Ministerio exponi ratificentur, secus ad instar invitarum Factionum in Judicio ipso Item, & Jure pro nullis habentur. B 1687.

Caput LXII

De Factione Pignoratitia, & ubi celebratur. Item De ipso Pignore

§ 1.

Factio Pignoratitia est Dispositio super Domo alicui Juris redemptibili, & ad certum tantum tempus collatio

§ 2.

Factio Pignoratitia olim quidem erant ibi celebrabatur ubi Peremptoria, verum modo sub privato erant Sigillo confecta coram Judicio valent. 1655. 52. § 3.

Pigno

Pignus derivatur a pugno, quod res, quæ pignori datur Pugno s
eam tradatur

§. 4.

Pignus & Hypotheca diversa sunt, cum ejus pignus intervenit rei a
traditur, & negotio inde contracto, neque verbis aut scripto aliq rei
bitione constituitur, Hypotheca vero sola Conventione perficitur, h
quod materia Pignoris sint tantum res mobiles, Hypotheca vero
mobiles, atque immobiles, dein, quia in Hypotheca res non tra
ſe ut §. 1. Pignus vero in securitatem Debiti traditur

§. 5.

Pignus est Contractus re initus, quo res traditur Creditori in
curitatem Debiti. Dicitur 1° Re initus, quia ut jam dictum, s
ne traditione rei non oritur. 2° Res nempe propria Debitoris
Jus in se transferatur, quod modi Dominus rei facere potest. Qui
Traditur, cum sine traditione rei constitui non possit, differque ta
Liter a Hypotheca 4° In securitatem Debiti, quibus verbis ab alio
Contractibus re initis differt. §. 6.

Effectus Pignoris est, quod actio non tribuat Debitori ejusque h
redibus, contra Creditorem, Debito integrè persoluto, ut res pigno
rata restituatur. Integrè dicitur, quia Debito non ex integro s
luto, pignus non liberatur, quia totum fuit in securitatem totius

§. 7.

Si Creditor ex re pignorata fructus perceperit, in sortem Debiti
debent computari, si nempe fructus illi sine consumpti, quia eos per
usum deteriorari, & quia data tantum in securitatem & Debi
tor mansit rei Dominus, & quia usuram efficeret, si cum pretio
solveretur, cum usum pignoris acciperet. l. 15. §. 1. Si vero fructus
percepti existant deducitur pignoratitia una cum pignore sine ac
pecendi §. 8.

De dolo, culpa & casu, si pignus perierit a Creditore, idem ob
tinendum, quod de Commodato ad Depositum dictum præcedit.

§. 9.

Actio pignoris sequitur eiam quoad Forum, Judicatum, & Appel
lationem naturam & formam Actionis Debiti, cum solutus Jure
concedatur, & resolutio Jure acquirentis, pignus efficiat debitum re
stituendi, vel si actum sit ut liberi non possit, equivalens recompen

§. 10.

Pignus pro Hypotheca acceptum, est ex pacto Impignorantis Domi
proprii, necessitate cogente pro certo pretio temporario ad usum
dum alteri concessio, ex pacto rei recipientis seu Creditoris, ut
Jure habeat, cum fructuum perceptione, & Capitalis summæ stipu
pitione temporalis deterioris §. 11.

Dicitur Pignus sive Hypotheca Bonum illud, quod in & pro certa

summa pecuniaria vel numerata, vel ob aliquam causam inscripta, al
teri sub redempcibili pure, in diem, vel sub conditione ea lege obligatum,
venditum, & traditum est, ut usque depositionem interea summæ Domi
nium utile alteri habeat, deposita vero tempore debito summa impigno
ti, rei hæredibus remitatur teneatur.

§. 12.

Plus Cautionis in re quam in persona Legis 25. & nulla Cautio sed
dit Creditorem securiorem quam Pignoris actio. Data fides mortua fal
lere potest.

§. 13.

Pignus Conventionale est, quod pactis Contrahentes ex mutuo con
sensu constituunt. Ubi notandum, quod qui pignus accipit, alteri o
bligari non prohibetur.

§. 14.

Pignus Judiciale est, quod in Executionem Sententiæ auctoritate
Judicis constituitur, mittendo Creditorem in possessionem Bonorum
Debitoris, donec eidem satisfactum fuerit. Cautius tamen est Actori
Bona in Executionem demonstrata cum Petitione petere sibi adjudicari,
& assignari.

§. 15.

Tacitum seu Legitimum pignus est, quod neque Judicis auctorita
te, neque Pactum Conventione; sed Legis dispositione constituitur.
Dicitur tacita Hypotheca. Ita Uxor tacitam Hypothecam habet in Bo
nis Mariti, usque ad restitutionem Dotis

§. 16.

Quæ res vendi possunt, eæ etiam impignorari permittuntur.

§. 17.

Admonitio perinde, et sub iisdem rationibus debet præcedere Im
pignorationem, sicuti Venditionem perennalem L. 1ma ff. de Pignor. ac
quin vigore Pigno Titul. ad Conditiones Impignorationis observan
das non obligatur. Usus contrarium probet

§. 18.

Præscriptio nunquam currit in Bonis Impignoratitiis L. 1ma ff.
sicut neque Litis superinde motio aut Processus Judiciarij ad
mittunt Præscriptionem, cum proprie Reo possessionaria una
turalia Principia negantur Lib. 5 Cap. 4 qui 21.

§. 19.

Impignoratio non infringet Statutum 1677. p. 28. Dona Dona impi
gnorata inter res Mobiles computantur Libr. 2 L. 1ma ff. 102.
possint tamen in hæreditates converti l. 1ma ff. 82 & 102.

§. 20.

Tanto magis antiqua Lucra Impignoratitia tempus Præscriptio
nis transcendentes, & extra usum Bonorum inveniri, nec Libros ter
minatos, nisi de violenta Bonorum revocatione, probabile Do
cumentum producatur, contragere eadem nemo tenetur decedens
præsertim deficiente Impignoratore Privilegium ex libero, nisi
modo præsto probetur sub Impignorationis, de manibus pro
Non

sorio violenter occupatum fuisse L. 1ª ff. 82.

§ 21.

Impignoratio Litis intermedio facta non valet L. 2ª ff. 86

§ 22.

Impignoratio non excludit Bonorum proprietatem L. 2ª ff. 22.
Hinc Haeredes & Successores Impignorantis, si Bona & Jura Impignoratitia ad manus alienas Tertii Dominii devenisse potuerunt
comprobare, tunc Possessorem talium Bonorum, nulla obstare Prae-
scriptione, etiamsi interea temporis nomine Juris Regii impetra-
set, remittere tenetur, ad Jus impetratum extra Dominium Juris pa-
scitur. L. 1ª ff. 82.

§ 23.

In Processibus Liquidorum Debitorum impignoratorum Locus
magis datur Literalibus Documentis, quam humano Testimonio
L. 1624 Humani tamen Testimonii usus & non ultra 20. Aureos
L. 1ª ff. 82.

§ 24.

Admonitiones ad levandam pecuniam, & remittenda Bona Impi-
gnoratitia, personaliter aut de Domo habitationis, aut e Solita
Residentia fieri possunt. Evocatio autem post Admonitionem non
personaliter, sed de Jurisdictione Possessionatis Populosis, aut impig-
noratio fieri debet, nam alioquin si possessor personaliter, aute Do-
mo habitationis, seu Solita Residentia evocatus fuerit, Actor in Bona
pignoratitia contra Evocatum convincitur. Si tamen Sobagione Carnerii, etiam
de Curia sua Nobilitari, seu Solita Residentia foc est, per Familia-
res Domesticos admoneri pariter & evocari potest. L. 2ª ff. 21.

§ 25.

Ad praviam autem admonitionem, i. e. legitimè requisitam Stat.
VI. 25. non remittens Bona Impignoratitia facta Evocatione, hinc
pecunia remittere cogitur, & insuper in tanta pecuniarum summa
convincitur, in quanta Bona erant obligata Fisco & Stat. l. 65. pro-
missa tamen poena ad Extraneam solum Filiorum & Fratrum ad
quos Successio Bonorum spectare dignoratur, sicut Subrogii L. 2ª
ff. 29. Imo etiam Comitatibus, si sufficientem rationem aut
Juri Conventionem L. 2ª ff. 71. non Relationis Summae, & Bono-
rum remissionis dare negligerint, amittunt pecuniam soli A.
Accentem 29. 1636.

§ 26.

Causas Bonorum Impignoratitiorum Comitatus adjudicatus
quo & non ultra summam ff. 100. Stat. 2 art. 7. 1615. & Tandem
anno 93. 1625. usque ad Summam 600. ff. sicut & Liquida Debita anno
vero 91. 1629. usq; ad ff. 1200 anno demum 32. 1651. usq; ad summam
6000. ff. per annum 28. 1715. ad ff. 12000. Jam ad indefinitam 1729.
35.

§ 27.

Homines eiam foeminei sexus & hinc redimere possunt Bo-
na Impignorata, respectiva summa depositione L. 1ª ff. 60

§ 25.

Bona

Bona Impignoratitia, utrique sexui deserviunt, etiamsi Femineus
xus seu utroque sexu Haeredum, in Stirpes obligatorio, & impigno-
ratitius non contineatur, & aequaliter inter Conjugem Filios, Filiasque
ac Fratres indivisos instar aliarum rerum Mobilium dividantur.
L. 1ª ff. 102.

§ 29.

Bona Impignoratitia ultra Communem aestimationem impigno-
rati, vili ultra negotiant. L. 1ª ff. 63.

§ 30.

Impignorationes sub Conditionibus justis & necessariis firmi
sunt. 48. 1723.

Caput LXIII
De Cambio

§ 1.

Cambium Concambium, seu permutatio rerum late acceptatis,
significat, quam libet commutationem, & Contractum, quo res aliqua
datur, pro re aliqua alterna Stricte sumptum denotat permuta-
tionem Bonorum, seu rerum tantum immobilium, pro re pariter
immobili. L. 2ª ff. 70.

§ 2.

Cambiatio permutatio late sumpta adscribitur Juri Rentium, Sti-
cto vero accepta, quoad substantiam esse pariter Juris Rentium,
quoad formam tamen Juris Civilis, quia hoc Jure restricta esse ad res
immobiles

§ 3.

Late adhuc sumptum Cambium est Contractus realis, quo res ali-
qua Lege datur, ut vicissim alia detur, Stricte vero accepta
est pariter Contractus realis, quo res aliqua immobilis Lege da-
tur, ut vicissim, de aliqua re equivalenti immobili detur. Dicitur
sic 1º Realis, quia absq; intervento, & traditione rei talium ex ha-
ra parte non oritur Cambium, sed esse nudum Pactum. 2º Da-
tur, ad designandum, quod per Cambium non modo usus, sed e-
tiam Dominium transferatur. 3º ut vicissim detur res a-
lia, per quod differt a Commodato, Depositio, Prejectione. 4º
Immobilis, qua Materia Cambii Stricte sumpti, hinc sola restri-
mobilis, per quod differt a Mutuo, Indebito, Solutione, Logno-
to, & Emptione Venditione. 5º Aequivalens tractura enim Cam-
bii exigit, & etiam L. 2ª ff. 73. ut aequivalens reddatur; vel in Cor-
pore tali, vel superaddita alia re, aut pecunia

§ 4.

Late igitur sumendo Cambiari possunt, qualibet res, Stricte
vero sola immobiles, utroque sensu tales, quo in Commercio Huma-
no sunt, etiam Avitica Bona Hereditaria, quo alias excepto
paucis Casibus in Tract de Venditione declaratis, Jure Haeredi-
tario venditi prohibentur L. 1ª ff. 59. non obstante quocumvis Pa-
re-

rerum & Successorum Contradictione tam Iure Hypothecario, quã
perennali. l.a ff. 70. 73.

§. 5.

Cambiare autem possunt omnes possessionati, ac tales, quorum
trahere posse Supradictum in Tab. De Contractu, dum & quando sibi
utile & profiguum judicaverint. l.a ff. 70.

§. 6.

Cambiatio Permutatio alia dicitur vera, alia fraudulenta. Vera
est: dum Bona Iuxagro Possessionaria duo vel plures pares
sibi invicem vicissim commutant, & in alterutrum mutuo transfe-
runt. l.a ff. 70. Fraudulenta seu Simulata est, dum quis alienat
sua Bona alteri vendit, ac alienat, & Literis Contractus libro
titulum ac colorem Cambiatio permutationis assingit, ut tali
taliter Successoren Rum. exhaerdare possit ac defraudare l.a ff. 71.

Recvalet ista §. 7

Effectus Cambii fraudulenti est, quod postquam innotuerit Actione
Fratrum & cæram Sororum, cum Bona tali Liter alienata utcunque Satis
fecerint Fraus enim & dolus semper præsumitur. coram Jo-
ro Tabulari ad invalidationem motiuta rescindatur breviter, Bo-
na sic modo alienata iisdem communi cum tasta aestimatione
adhuc ante reddantur l.a ff. 71. Sta tamen, si quam primum innote-
rit, contradixerint intra Annum. l.a ff. 72. Quam si scierint ex adsig-
nata Juridica Exclamatione non fecerint, idem est, si alterum uti permise-
rint, nunc quo modo realis Conversio Loco habebitur Ibidem.

Concambiatio Permutatio Bonorum alia adhuc est Pura, dum
Bonum alicujus immobile datur pro Bono immobili simpliciter: alia
Mixta, dum scilicet pro Bono stigro datur aliud aquivalens mino-
ris & in Supplementum magnificatis certa pecunia Summa superadi-
tur. l.a ff. 73. §. 9.

Effectus Cambiatio permutationis tam puræ, quam mixtæ ve-
rè inita est. Prodit ex una parte jam alteri oradita fuerit,
tribunal Alterum impleri contra alterum Actione ad implemen-
tum Contractus coram Tabula Districtuali instituta. 1715. 28.
2.do Quod non obstante Contradictione Filiorum, Fratrum, & dum
Bona ulteriore Sexui deserviunt, eiam Filiarum ac Sororum, mate-
ri firma, & irrescindibilis l.a ff. 70. 3.tio Quod Cambiatum re-
tineat naturam Cambiati. 4.to Quod non præscripta Erictione, sam-
biatum in specie sic recipiendum, sit coram, sicuti grauatate, fru-
ctus tare, & valore aquivalens. l.a ff. 74.

§. 10

Cambium pecunia superadicta semper recipiat naturam ve-
rum l.a ff. 73. respice Num. 13. §. 11.

Causa ad

causa ad implementum Cambii instituta, ad Tabulam Regiam intra Do-
minium sunt appellabiles ex Tabula Districtuali 1729. 28.

§. 12.

In Bonis Concambiatio evocatur eiectus l.a ff. 72. Si autem Ejec-
tus vincere negrit, aut concambiata revertuit, aut alia aquivalentia Bo-
na Alterum non teneatur aliud dare Dator Simile ff. 76.

§. 13.

Quamvis pecunia datur, non concernit Jus Feminæum si Bonis
cambiata, antea utrique Sexui non deserviebat. l.a ff. 73 aut si in
Literis non expresserint, tunc Successio ad Fiscum Regium devol-
vitur & indiget Conversione Regia l.a ff. 62 64.

§. 14.

Inventum est Concambium 1.o Propter quietiorem Regnicolarum sta-
tum. 2.do Propter majorem & uberiorem Fructum. 3.tio Propter pro-
pinquitatem Bonorum. 4.to Propter parentiorum vicinitatis evita-
tem 5.to ob perpetuam Litium evitationem, quæ quandoque & quidem
sæpe ex diversorum Dominorum inter se non convenientium Ca-
sibatronibus evenire solet l.a ff. 70.

§. 15.

Cambium Fratribus præjudiciosum non valet l.a ff. 70. 71.

§. 16.

Cambium non roboratum revocari non potest l.a ff. 72. & 74.

Caput LXIV
De Evictione

§. 1.

Evictio est expeditoria Cautio, qua legitimi Bonorum Acquisi-
tores in Dominio eorundem contra Legitimos Impetitores, per Fa-
tores in Domino eorundem contra Legitimos Impetitores, per Fa-
tentes aut eorum Successores tuentur

§. 2.

Screndum est Obligationem evincendi triplicitèr cavisci, & exa-
vici l.a & Contractu idque dupliciter 1.o Dum expresse adhibetur
Evictio. 2.o Cum nulla Evictionis fit mentio. Priori modo erata de-
finitur l.a ff. 74. quod sit promissio contra Legitimos Impetitores
alterum in Possessione Bonorum defendendi, & conservandi,
& vocatur Expeditoria Cautio. Dicitur: Contra Legitimos Impetit
tores id est, contra illos qui Processu suis agunt, non item qui
via facti, potentia mediante, qua solum contra illos tenentur &
l.a ff. 75. Posteriori modo est Obligatio contra Legitimos Im-
petitores alterum, quem scilicet sub tranlatum concernit in Bo-
norum defendendi & conservandi. In priori igitur
dicitur promissio, qua Contractu aliter apponi solet, in
posteriori nuncupatur Obligatio, qua non est promissio, sed ex
dispositione Legis dependet, Licet a Contractu non exprimatur
surgat Obligatio evincendi. 3.o Datur ex Natura rei. ff. Desi-
positione Legis. Ulteriore Jure Convenit posteriori definitio,
quod sit Obligatio evincendi.

§. 3.tio

§. 3.

Reus Iure convenerus Sabero Victorem, etiamsi forsvicinus suis debere, consuetus esse, ne illum ad se vincendum citare curet, quia nemo non citatus convinci potest l.a ff. g. Et dubius est Lius erat l.a 21

§. 4.

Citatio autem Victoris quando motivi debeat, considerari debet, quia terminum Reus sit citatus. Si ita ut Terminus sibi per Iudicem prafixus, Victoris quoque & Reus Sabere speret, citati curet. Terminus sibi prafixus ad id sufficiens esse, nec impediatur Legitime, quia id facere possit, cuius omissio perspecta sui Citationis status, citatio, quia Processus non prolongare, sed accelerare l.a 23. 30. alias partim Leges prascribunt. Si vero Citatio nulla imposita conditione Victoris obligatione facta stetit, Terminus tamen ad citandum sufficiens competens, possit motivi nec omitti. Termino autem brevi existente nec volente possit motivere, nisi per Iudicem in alium competentem extendi curaret.

§. 5.

Reus cum suo Victore negotia Actoris pro una Persona facili habentur.

§. 6

Finis Victoriae est, ut servetur emptor indemnis. Quod fieri non possit, opponit l.a 11 Ut res alienata sit vendita. 2.a Ut Emptor re ob non evictionem careat. l.a 6. ff. 11. 2.a 56

§. 7.

Effectus Victoriae est, ut Emptor non evictus consequatur id a debitu Victo pretium, & propterea quanti interesse venditoris non esse possit l.a 74 si alias in venditione conventum non fuit, quod evicto re posito non praestanda a Venditorem praestare oporteat, quanti Victoriam standum Ulp. l.a 38. §. 8.

Victor tenetur ad pretium, quod fuit tempore venditionis

§. 9.

Victus non valens solvere tenetur, quidquid exinde adeo interesse est.

§. 10.

Victus cessat 1.o Si rectum jure impetratur Emptor, cum rectum jure impetratur Emptor cum rectum habeat, quod conquiratur, quia em pacifice possidet, nisi venditor victus alienam vendiderit bona fide, tum enim potest neutiquam agere ex empto Emptor & si Emptor convenit, ne Venditor praestet Victoriam, quia bona fide, quod gravatur, nisi contra se 2.o si Emptor alienum scierit emerit, & ab Victione nisi convenerit, sibi enim imputet, quod gravari debeat esse alienam, evinci posse non advertenter, aut non curaverit. Restituere tamen tenetur Venditor pretium 2.o si res erat prohibita alienari, Emptor non ignarus: ne bonum abdicationem spectare. 3.o Si Emptor impetitus non curavit citare Venditorem ad se evincendum, hic tempore in causa l.a 25. & Cessat Victus pretio, & si quod aliud interesse procedit per Reum

Oblatus

solare, si illud Emptor sine Legitima causa levare recusavit. 2.o Cessat: Dum Iure praemonitus, quis Emptorem impetit, cum non deo advocatus ab Emptore, quod adhuc esse, sed quod contumacior, ne res in statu mitra maneat, & victor, ne annua dilatione procuretur Iustum, principale praefer alienatus Emptori, & etiam praedemissorem cognatum ac motivi, quia & successio tacito provenit esse l.a 66. 2.o cum ex generaliter cum appurtenentiis ad eam de Iure spectantibus venditur, & impetitio tantum sit in particula.

§. 11.

Donatarius etiam tenetur de re donata ad evincendum cum Donatio sit Liberalitas

§. 12.

Victione practica, non tenetur Victor expensas evicti refundere l.a 10. 11. quia Injuria contigit per eum, Emptori, qui licenter movit, quia Victori minime imputanda est. Et quia Contracta Emptione omne Commodum & incommodum, ad Emptorem spectat, ut quid casu, vel facto alieno dispendii datum sit a venditore non evicto ei refundendum.

§. 13.

Victor regi debet, & tenetur forum rei evincendi l. 2.a ff. 52.

§. 14

Si res vendita ante Litem contestatam perierit, Victionis Locus non est, quia res regulariter suo Domino perit, secus est, si Lis pendente, seu Lite contestata perit, quia re taliter perempta, non est dominio Lis peremta l.a 10. ff. & quia Litis praetio rendi non potest

§. 15.

Victionis non est Locus ratione Hypothecae dum ad armis frenem sum, sed procedit, nec facto Victionis succumbenti, quia omnis Victio intelligenda est, quoad suus quisque Locum; Jus autem quasi Locum in proposito non est pecuniarium, quod oblatum fuit, & recessit ab evincendi praesupponit impetitionem in via Iuris l.a 74. 75. sed respectu Iuris pecuniarii impetitio nulla est directa, quia ille ad levandum offerebatur, verum impetitio est facti, nempe non Iudicio illius proprii.

§. 16

Negotia Vocatione ad evincendum Victor ab omne Victionis absolvitur l.a 75.

§. 17.

Victor evincendum contra Dominum evincere non tenetur l.a 75.

§. 18.

Causa Victionis in primo Termino, ubi Principalis causa Lis, ita fuerit, & determinari debet secundum Tit. 15. l.a 11. gratiosa, quae fuerit Vocatio, sive Innominata vocatio, sive simplex Victionis.

§. 19

Victionis Clausula semper ad Evictionem, & non ad Venditionem fertur. l.a 77.

§. 20.

Victores etiam Iure alio modo v. gr. si Reus in facto Litteratum instrumento contigere Litteratum, jurare non potest, quia Victor

Victus

Orieve in Dorio illis Super grocum Liceras non jurat L. 2. ad 34. Si conjuratori penes Nobilem officiatur per Accebrem, illum exsigno bi libr & contrarium conjuratore non probet in facto Liceras, fit Reus in illis Dorio Orieve. Probans vero probabili Documento in homag. Conjuratorio eo facto Convincitur & aggravatur L. 2. ad 36.

Orieves via Novi vocari possunt. 1659 35. evocari oreglecti.

Orieves Conjuratos regulat. L. 22. 1. ad 74. 76.

Religiosi vide in Titulo de Orieve. Membri II. Cap. XIX.

Caput LXV
De Decimis

Decimæ primum Ecclesiasticæ, modernis Regis dictæ, Objective sumpsere definiuntur, quod sint Decimæ soluto ex certo Dotis ad certos Personas regulariter Prælato Dioecesario pro eorum & erarii exigiorum Ministrorum Ecclesiarum sibi subjectarum sustentatione quotannis solvenda. Formaliter vero sumpsere sunt jus decimandi, seu percipendi Decimam partem certorum fructuum a certis personis propter Ministerium spirituale. Regiæ appellatur, quod per certum tempus Principes ex certis rationibus sub decimandi habuerint, & sic etiam prædicatum Regiæ Decimis loco accessorio inhæret.

§. 2.

Decimæ debentur regulariter Prælatis Dioecesanis Sabell. II. Cap. 82. 1572. 33. & medio eorum sedecima pars Decimarum ubique & eorum octava, ubi in non est Parochiis Ecclesiarum Dioecesanis videlicet Catholicis 1722 II. Vlad. III. ad 50.

§. 3.

Decimæ quoad substantiam & originem sunt Juris Divini, quod Deo operariis solvi debet Luc. 10. 1. Corinth. 9. & Prolog. 9. Quoad formam vero seu prout sunt certa quota ex certis rebus & a certis personis debita sunt Juris Patrii Civilis. Vlad. 2. ad 57. Sunt quoad substantiam etiam Juris Naturalis obligantis ad sepeliendum in alterum utilitatem impensi Laboris.

§. 4.

Decimæ quamvis olim ex omnibus rebus debebantur, ut colligitur ex S. Stephani Libr. 2. Cap. 82 Andr. II. ad 20 Matth. II. ad 98. Verum moderno Jure debentur nonnisi L. ex singulis in specie Tritico, Siligine, Hordeo, Avena, & Spelta &c. Vlad. III. 51. 2. ex Vinis Siliquen. 3. ex Agnellis & Apibus Gyrodem Decr. ad 54. Sed bis, Tritico, Capris 1697 96.

Agnelli, Sed, Apum & Lucarum & Salinarum Decimarum non accaguarunt, pecunia in Decimis ex gratia secundum Vlad. III. 54.

vino nunmo exdimuntur §. 5.

Tenentur dare Decimas omnes, qui Christiani sunt, & provenant a Dominis Jure Civili dantis Decimis subjectos habent, nisi a Jure Civili speciali Lucis exempti habentur. Dare prima fundatur in exactione Decimarum, quod propter Ministerium spirituale sint introducta ab omni jure, ac gri omnes & soli Christiani participant ex Ministerio spirituali. 2. Jure Civili Patrio. Vlad. 2. 62. quo omnis non exemptus Christianus, donec proventus Decimis subjectos habuerit Decimas, seu pecuniam Christianitatis solvere tenetur, qua ex loco Decimarum. Dare secundo da Clara est ex Vlad. 2. 51. 52. & ex ratione naturali, qua nemo dare potest, quod non habet. In specie vero Decimas dare, & solvere tenentur. 1. Sacerdotes & Scholares ex fructibus Armis scilicet præmaxarii, Agribus, & Vineis in agris & Vineis talibus provenientibus, quæ parochiæ pertinentia ex fundatione non sunt, & Colonicales sunt, ideoque non Jure Nobilitari possidentur, cultivantur. 1697. ad 98. 2. Nobiles in genere, id est, Barones Magnates, Nobiles & Militares Regiæ ex Agris & Vineis Jure Colonicali possessis seu cultivatis 1683. 84. 1697. 95. 3. Officiales Militiæ, Stipendiarii, & Servitores Nobilium pariter Liberini, Opifices & Mechanici tenentur dare Decimas Regias 1683. & 1697. 95. 4. Burgenses ex Agris et Vineis emptitiis, vel alio quovis modo non patrimonialibus, ex quibus primum illi appendissent, Decimas solvebantur. Vlad. 4. 29. Quod intelligendum etiam de Rascianis, Valachis, & aliis Schismaticis. 5. Denique aliter Rustici & Ignobiles Cives Coloni, Tavernarii, & Inquilini, si enim nulla gaudent exemptione. L. 3tia ad 30. Decimas dare obligantur Arendatores & quota sua Arendatoralis, ea scilicet, ac tali, quo ex singulis Decimis obnoxiis percipiendis venit. 6. Illi ac tales, qui hic ex Ritus, neque ex singulis Agris Decimas præstant, ab eo, quod his decimantur. Vlad. ex. 7. Loco Decimarum, secundum Christianitatis solvere tenentur. Omnes Rustici seu Ignobiles illis fructibus Decimis subjecti, descripti, nullas præstant Decimas Vlad. III. 52.

§. 7.

A solutione tamen Decimæ Juris Civili exempta sunt: 1. Ecclesiastica Sacerdotes & Scholares omnes 1698. ita declarati sive tamen quoad Parochiarum appertinentias fundatorias leg. 1697. 96. Per Scholares intelligendi sunt omnes Religiosi non obedientes non professi, id est Clerici & Fratres, cujusmodi & Alcatibus servitant & Professionem & Votum & non Secularem Studiosi Scholas frequentantes, qui aliunde administrationem norum regulariter carent. 2. Nobiles in genere omnes 1753. 10. Sed non per omnia sunt exempti, verum 1. quoad proprias

Terre. Ulad. l. 30. C. Quod Vicas in propria sua Terra habitas. 1583 69. ex quibus videlicet nulli Dño Terrestri Nonam præstas. Nam ubi desit Nona ibi & Decima. 3to Quod Agros extirpatiuos. 1577. 12. Hic notandum venit, quod ex multis Terris propriis sive acceptis, sive alio Fiscabili Titulo a Clero in Dominio existentibus per Nobiles detur Decima, modo verum sit per Nobiles sure Nobilitari possideri. 3to Exempti sunt Nobiles profugi exuis Domis, sedibusque Patriis per hostes publicos pulsi, & ad loca tutiora sese recipientes 1597. 36. 1638. 69. tamdiu scilicet donec hostis recedente, relicta Bona sua apprehendere possint, aut distrahere, ex multis enim Terræ fructibus Nihil habere tenentur, & cessante Causa, cessat effectus. 4to Rascianski, Heni, & Valachi alig Schismatici Confiniarii in quibus cunque Terris confiniariorum Christianorum residentes, atque hic omnes uno verbo Schismatici. Ulad. 2. 95. & Mag. Dec. 5. art. 3. quia Decima in Patrimonium Christi dedicata a fidelibus Christianis præstanda 5to Judices seu Villici Locorum propter hospitalitatem Decimatoribus præstandam, ab omni pariter Decima sunt immunes. Ulad. 2. art. 92. quam præstare tenentur præstatio Mag. D. 5. art. 1.

§ 8.

Decimæ debent dari ex fructibus Agrorum & Vinearum Jure Colonicali possessarum 1613. 7. 1647. 95. 1671. 34.

§ 9.

Pecunia Christianitatis secundum Jus scriptum, tarenum unum ex denarijs 6. verum ex Consuetudine diuturna ex denarijs decem constitit.

§ 10.

Pecuniam Christianitatis solvere tenentur singulis diebus Natalitijs Villicum & Mensa Communi utentibus vero solum Patresfamilias

§ 11.

Quod Decimæ non ex omnibus rebus dantur ratio est, quod hoc in Veteri Testamento tarenum præceptum fuit, in Novo autem tale præceptum non sit, & quod fundationes sint factæ, & quod denique in locum caterogin Decimarum sola sit introducta Richter L. 3. § 60.

§ 12.

Liberum est Prælatis vel exarendare seu locare Decimas in & pro certa Summa pecuniæ immensa, vel in Natura colligi, & exigi curando percipere. 1597. 33.

§ 13.

Exarendando vero sunt Decimæ non cuicunque primo occurrenti, sed Jus præarendationis habentibus. Habent autem præ alijs Jus emendi & conducendi 1o Domini Locorum Terræ prior 1597. 95. 2o Fiscus Regius, nempe hic 1o in Domis suis, ut Dominus Terrestris

restris 69. 1633. 2o etiam in Domis aliorum ad Confinia Regia Militaria proximo & primo propinquis 1579. 22. ideo immediate vicinare juxta ibi Per Confinia vero Regia Adjacentes intelliguntur Arces & præsidia hoscribus vicina & in finibus Regni habita

§ 14.

Artic 35. 1577. per 95. 1647. Confirm. Statutum est tempus exarendandi a Jure, ut Prælati Decimas cujuscunque Generis & Speciei exarendare volentes, usque Festum S. Georgii Martiris & Martyrio exarendent, ut tam Dni Terrestres habito certo Termino circa exarendationem semet dirigere valeant, quam Prælati circa exarendationem aliis, ubi Jus præarendationis habentes pro Termino Statuto exarendare noluerint 1546. 55.

§ 15.

Modus exarendandi est, ut Domini Prælati, Capitula & Conventus Decimas habentes, eas in arendam locare valentes, usque prædictum Terminum singulis Annis omittant Comites vero Adjacentes & Comitatum Loca, & inde per eos significetur Domino Terrestribus, ex quorum Domo Decimæ provenerunt, ut qui de suis Domis Decimam conducere voluerint, solitum & justum pretium eo mittant, vel adferant Dominibus tabiter extimatis numerandum. 35. 1597.

§ 16.

Exarendationes Decimarum juxta, consveto, & limitato pretio fieri debent, secus si non sint limitatæ Comitatus limitat. 69. 1633.

§ 17.

Hanc Summam consvetam exarendare volentes tenentur in prædicto Termino exarendationis simul & semel in pecunia numerata deponere 1633. 69.

§ 18.

Quæritur? De Jure, si neglecto Jure præarendandi habentibus alter exarendaverit. In hoc Casu Dominus Terrestris cum Fisco Regio, qui scilicet pretium obtulit, & jus præarendationis habet, Decimas suo tempore libere pro se exigere posse, præjudicio vero præjudiciosè exarendatoris. Decimas præcipuerit tenebitur ad pretium Dupli. 1598. 61.

§ 19.

Circa Decimas consvetudo est attendenda, & pro ratione Consvetudinis Locorum, jam in specie, jam in pecunia exigendæ sunt Decimæ

§ 20.

Respectu temporis pro Decimatione Frugum Artic 11. 1715. art. 1um 70. 1622. respectu Termini ad Artic. 20. 1569. reducatur, Statutus est Terminus ex Festo S. Stephani Regis.

§ 21.

Si Do

si Decimator pro Termino a jure prafixo ac prædicto non compa-
xerit, fruges in acervos converti 1682. 70. & ex Acervis Decima-
ri debent. conf. 30. art. Alias S. 6. 71.

§. 22.

Decimator pro Termino comparens fruges in Campis Decima-
re debet tollere, ut a Judice Loci, item uno alterove ex Incolis Ju-
ramentum exigat super eo, ut fideliter revelent Nomina &
Numerum Incolarum absentium in Territorio Loci fruges ha-
bentium. 2do Frugeo in Capecio aut Cumulo conceptas de agro
in Agrum. 3tio Agri, qui, cujus sint. 4to Juris gradi Jure ac Titulo
modernarerit, ut apparebat Jus, aut illud, an ut Bonum Colonia-
cale sit cultivatum. Efficacia enim testimonii consistit in Jura-
mento 2do & 21. Tardans autem Comparens Decimator, si fruges
jam in Acervos convectas decimare velit, tunc pariter ino-
datitate declarata Religua investigandi a Jabet, præter Nu-
merum Capecrarum, quem gratiter Jospes sub Juramento suo pro-
prio revelare tenetur. Alias S. 6. 71. Signum D. 9. 5. Jos vero Ju-
ramento Jospitis, si Decimator non contenteatur, acervum fru-
gum dispicere, & quantitatem examinare, poterit, ita tamen gra-
vi si plus invenerit, quam Jospes sub Juramento revelavit, pro-
pter priorem Decimam etiam super Quitatem Domino Decimas
Colentem auferet; si vero quæ ea revelationem vel etiam minus re-
pererit, pro subversione Acervi ex Religua unum Acervum solvi,
ex tenetur Jospiti. Et hoc fine antequam subvertere, Equus Su-
um Domo Jospitis pro Hypotheca, usque dum Aurum, si debere
deposuerit, ligare tenetur; quibus Jospes Libere uti poterit Alias
VI. 71.

§. 23.

Decimas frugum ex Campis prædictas unus quisque Jospes
tenetur a se provenientes in Locum, quem Decimator in Facie
jusdem Loci statuerit, elegerit convehere & importare, & prout ali
Convectionis Labore Decimam Partem convecti obtingeret, illi
eidem pro se accipere, & retinere Licet Alias VI. 71. Uti sanxe-
tudo diu obtinuerit. Extricare autem, aut aliorsum vehe-
re nec in particulari, nec in Communi Obligantur. 1633. 89. =
1577. 24. Sed Decimator debet vehere pro mercede consueta,
ac 1613. 20. Conf. per 75. 1618.

§. 24.

Hospitium Decimator apud Debitorem habere debet, & nona,
quo Vehiculo Alias VI. 71. Ubi vero Debitor non habetur,
apud Judicem Loci, ob rationem Necessitatis, Charitatis, Con-
venientiæ, & Consuetudinis Alias C. art. 42.

§. 25.

Termini

Terminus vero Decimas ex Vinis provenientes exigendi est Festum
Epiphaniarum Dñi, ita fatalis, ut usque hunc Terminum debeat
exigi, sub pœna amissionis Decimarum vescentiarum illius anni
1697. 95.

§. 26.

Decimanda sunt Vina illa mensura, & non majori, quam qua Vasa
Vinaria mensurata fuere 1697. 95. idest illa justa quam Comite-
rio Vasorum Vinariorum per Comitatum alio a Dño Magistra-
tum ordinata esse, & qua communiter in illo Loco communiter Usu
tur. Vt. 1655. Resol. & 97. 1715. confirm. sub pœna Rebellionis.

§. 27.

Nona ex Vino prius est exigenda, Decima dein: Nonatore ha-
rem pro Termino Juris non comparente, Decimator Libere exigi
1697. 95.

§. 28.

Agnelli & Hædi usque Festum Nativitatis seu Ioannis Baptistæ
decimari debent. 1697. 96. §. 29.

Decimatio Licet etiam ulterius prorogatur, non tamen amittit
sed imposterum etiam exigi potest.

§. 30.

Agnellos & Hædos ex Decimis provenientes illi, a quibus prove-
nerunt, tanto minus alii, ultra prænominatum Festum S. Ioannis
quid se tenere, & Curam eorum gerere non tenentur, neque damnum
exposit illinc emergens refundere 1697. 96 damnum tempore exsti-
curia emergens refundere, quia custodire non obligabatur; non
autem damnum dolo datum, dolus enim nemini præsumitur &
tit. 82. sigve in Decimis acceptæ periverint, damnum est ipsius
Domini Decimarum. Alias C. 39.

§. 31.

Agnum vero Decimatio peragenda est, usque Festum S. Ulrich.
in Alias C. 39.

§. 32.

Duplex ordinata est Actio ratione Decimarum, altera ex usu ad
Loeram duplii 1558. Vt. 1609. M. altera ex fundamento Juris Patro-
ne proprietatis. Hinc ex illa discutere competit Foro primæ
rensi 1613. 19. per 23. 1633. Confirm. Judicatui Nominis aut pro-
tono gratificatis valoris denegatarum Decimarum instar Pigno-
ris convenzando, Judicis Mobilium 1729. 33. Item in Foro Spiri-
ali 22. 1596. Ratione vero proprietatis ex Fundamento Juris
Privilegiorum, mutuar causa Beneficii, judicat Curia Regia Alias
26. & separatæ Art. 20. 1633. qua sola poterit de proprieta-
te judicare, & Privilegia discutere. Item sola Aulæa Regia-
determinare Alias VI. 95. 1577. 26.

§. 33.

Utraque competit Prælatis Diœcesanis, ad quos ex mu, aut de-
re denegata, relaxatis Decimæ pertinent, quia omnis Actio con-

peris

petat Injurrato, ac Jus ad rem habenti.

§. 34.

Causa ejus est usu ad Poenam Duplj suscitata a V. Comiceau Jurisd. ad Reben Potiùs Judex mentra; inde vero ad Curiam Regiam extrado minimum appellari potest. 1729. 29. Proscriptis omnibus Servitij remedijs 1613. 19.

§. 35.

Decimatores ad hoc munus per Praelator, aut alios Decimarum Dominos, & Exarendatores electi, semper Indigenas & in grauium fieri potest, in Regno bene conservandi, ne ex eoj sexu ex facultatibus eorum satisfactio injuriatis impendi possit, & a Jure conveniri queant. 17. 1685. Decimatores non Indigenas vero licet a Decimando repellere, id est non admittere, ut Decimas accipiat. Ibid.

§. 36.

Decimatorum Excessus sunt, quo quo illis exigere, & facere ea non indulgent 15. 36. 38. & 39. Prohibentur ne Decimas, & Arrendatores Decimarum, ne a miseris Plebe, vel quovis alio Dirittagia pecuniaria Laborum & servitia circa Agriculturam & falcaturam, Arcores, Fallinas, Dutgrum, Mel, Canabem, & alia honoraria Loco Leguminum exigere; Copiosa cum familia & Equorum, Canungue Venaticorum non exigno numero in miseram Plebem condescendere; Vectores Equi & Saccis privare, pecuniam a Saccis, & alia gravia ab Incolis extorquere presumant. 1655. 89. 2do Ne ad tollerandum & vellendum fructum tum ullus compellatur, nisi ita conventum esse. Ibid. 3tio Nullus, in specie Officiales Camerarici, & Confinialis Decimas finitis proximiores, tanto minus remotiores in praejudicium Dominorum Terrestrium contra dictamen Arti 22. 1547. sub pretextu, quod ea ad rationem Regiae Aulae arendarent, privilegio Curiae Causa, arendare presumant 1655. 89. 4to Ne ultra justum Decimas exigant, ne in gravis sed in Capetis, seu in hac parte, nec pro Concessa Incolis fuga convehendi facultate peculiam ab iis accipiant, & ne pecuniam Curiae arbitrariam aut ultra modum consuetum exigant. 1625. 45. 5to Decimas pecunia et ex toc, aut alsero Loco solitas in specie exigant 1647. 95. per 97. 1715 confirm. 6to Ne Decimatores ad seve saute & gravi tractandum cogant Judices Locorum, ne tranquillum pennas desertionis Decimatrici certos tranquillos, aut justas vim exigant nec pro Debitis, aut alijs Negotijs Judicium faciant 1583. 88.

§. 37.

Recedentes Decimatores in his poenam Reg Contra incurrunt brevi Processu 1583. 88. 1625. 45. 1647. 95. 1655. 89 1715. 97. ita tamen ne Robentia ex parte a Rusticorum aut minorum &c. &c.

1655.

1655. & Expensas item Litis & damnum ac detrimentum solvere obligantur. Quod damnum refundendum probatur 38. & 39. 1538. Damni refusio 1638. 27. fructuum. 2do & 31. Detrimenti corporis 1659. 31. Expensas 2do & 67. & generaliter omnis Decimator in quo cunque excedens 38. 1536.

§. 38.

Liberum autem est Cuivis Laico, illos super Excessibus suis in Jus vocare, & praeter poenam praedictam illegitimè ablata repetere 1536 39.

§. 39.

In Exactione Decimarum injuste conqueroris Regia Majestatis convincitur in emenda Linguae Alae. §. 12. in poena Talionis 1574. 23.

§. 40.

Decimas male exigens punitur 1574. 23.

Caput LXII.

De Nona

§. 1.

Nona si objective sumatur, est nona pars fructuum certorum, quotannis certis personis exibuenda. Formaliter vero considerata est Jus, seu potestas, certorum fructuum nonam partem percipiendi & exigendi. Lud. t. Reg. 6. art. 1. Uad. t. 47. & 49.

§. 2.

Nona debentur Domino Terrae Jure ordinario, ad genus speciale dominium utile Uad. VI. 6. 41. 1647. 95. Dicitur Jure ordinario, quia ex Conventione fregerit esse, ut Domino utili alterius Praedium translatio Jus Nonae remaneat proprietario, quia Conventio Legem dat. Reg. 28.

§. 3.

Nonas praestare tenentur non modo proprii Dominorum Terrestrium Nobiles, Centralistae, Tartalistae & Angelini, sed & alii omnes Nobiles & Ignobiles, qui alienas Terras & suas quidem, sed Jure Colonicali nanciscuntur, nisi conventio obstet. Lud. l. 6. Uad. t. 41.

§. 4.

Nona datur ex eo, quod Terra proferat & alit, pro convectione & non Urbaniali, ut est: ex Vino, Frugibus, agnellis, Hedio, Lacte, Apibus, foeno, canabe, &c. 1723. 61.

§. 5.

Nona ex Vinis, Jus Montanum appellatur 1715. 97. & Longius vero Terraginum Regium. III. 12. §. 6.

Praeter Nonas, certa quaedam solita munera danda sunt Dominis Terrestribus Uad. t. 49. pro Conservatione tamen Loci.

§. 7.

Nonarum exigendarum tempus ex Vinis est ab inchoata Vindemia, ex quo Fetum Ephebiae Domini, sicuti Decimarum 1647. 95.

sic &

sic etiam exeligio fructibus Decimis Prælatorum subjectis.

§. 8.

Nona in Bonis secularibus, prius quam Decima exigunturr, U
9. 29. cardinis vero in Bonis Ecclesiarum Lib. 1. art. 6

§. 9.

Secundum artum 29. Ulad. Si quis Nonas ex vino solvere
gligat, Vineas illas, ex cujus fructu Nonas solvere debuisset,
perus amittit Domino Terrestri cedentes. Hodie fructum illo
ne procreatum. Ex frugibus vero aut aliis fructibus Nonas e
nos eis solvere negligentes, ut violenti detentores, praevia admon
tione Judicis, into cogi minuntur, & poenas Lauds 1723. 10. ut
tenores Nobilium. Poena tamen ista Juris, & non facit ex
genda vel Innocentem Juribus suis privati contingat. Ex
positione Art. 1. 16. 1655.

§. 10.

Actio denegatæ Nonæ competit Domino Terrestri, ex cujus Ter
ris illa solvi debuisset, & ejus haeredibus Patronis rei, non so
nis Personalis Uladisl. 29. Pars 2da tit. 32. Contra non solventem
& ejus haeredes.

§. 11.

Causa denegatæ Nonæ ex usu ad amissionem Vineæ invocata
petit sed Dominali, illius Domini, in cujus Terra Vinea habet
& cui Nona ex ea solvi debuisset Jure Art. 18. 1625. 58. Patrone
vero violentia in detentione Nonæ ex frugibus & aliis pactis
ex una, si detentor fuerit Nobilis, Causa competit V. Comiti 1729
65. Si vero Ignobilis Domino ejus Terrestri aut temporali. Si
si quis vero usu non habito Nonas non solverit, allegando se
super non solutione libertatem habere, tunc inter eadem & Dom
num Terrestrem judicare pertinet ad Tabulam Regiam Uladisl.
109. 26. 1723. Olim in primis Octavis vero datur Uladisl. 109
Aldo 1715.

§. 12.

De pecunia per discordiam in loco authentico deposita acci
piebatur quis Nona & Decima. Regium 2. 9. Uladisl. 1. 99. posse
gesima 1638. 31.

Anno LXVII
De Tricesimis

§. 1.

Tricesima seu Vectigal Regium est certa pensio seu Tri
butum a certis personis, pro certis rebus de loco in locum trans
vectis, juxta qualitatem, & quantitatem rerum totius, quotie
diuturnaliter res aliae reluuntur, solvi debitum. Dicitur in Ja
Definitione 1. quod sit certa pensio, ne intelligatur quan
tatem

tatem non esse ad arbitrium exigentis, sed limitatam esse ad certa.
V. A certis personis, quod denotat non omnes hac pensione
nexi. Bis pro certis rebus, quia non omnibus debetur. 4to jux
ta gravitatem & quantitatem rerum, ut sensus sit gravitas
tem pensionis aequalitate, & quantitate rerum dependere &
Toties quoties &c. ut intelligantur ab iisdem rebus moriun
alibis, vectigal hoc Regium semel tantum solvi debere.

§. 2.

Tricesima vi vocis bis gesimam partem denotat.

§. 3.

Tricesimæ istæ debentur Regiæ Statui, unde & Vectigal Re
gium, & proventus Regii Statûs dicuntur. 1655. 100 Reti
ceps enim Terræ est, & singula possidet imperio, licet omnia
non Dominio

§. 4.

Administratio hujus & directio a Camera Hungarica depen
det, quæ Personis exercit. 1655. 30 1715. 18. & 91.

§. 5.

Tricesima Titulo grauum ab hac, vel illa re debeas pendi ad
mentem Arbi 100. 1655. cum deputatis Generalitiis Comitiis
sionis Tabulæ Regiæ ex ordinata, 91. 1715. demum per 2. 1729.
Consilium Regium.

§. 6.

Idea deniqué per totum Regnum publicari solet, ne quis ei
rigendo, secus ex ordine possit. 1715. 15.

§. 7.

Solvendum est hoc Tributum Tricesimale in locis ad id defi
natis. Regulariter vero Tricesima loca in Confiniis exi
stentia ad Cassandum Vectigal hoc habentur instituta; in de
ductio autem legi habita, non video, ne jam alibi solemne, si
bis notarii rerum, seu duplicem Tricesimam, vel processi
fitione schedarum, qua temeunque Tabam solvere teneatur
verum praeire ad impediendas fraudes ordinatum est. 1715.
91. 1723. 13. ne si quis proximam Tricesimam fraudulenter
evitasset in alia aut tertiam deprehendatur, ac per id ad so
vendum adigatur, & contrabandam patiatur. Qui bis eaque di
cit fuit, ex eo citato 91. 1715 confirm. 13. 1723 robur sor
titur, quod 1mo ab eodem rebus, & ab eodem semel tantum, seu
simplo tricesima debeat solvi. 2do quod ad arbitrium sit in qu
cunque tricesimo loco, vectigal persolvere, caeterum in aliis de
mum Tricesimis, prout ab solute ne quidem a schedis quidquam

§. 8.

Schedæ Auctoritas Tricesimator, super persolutis vectigali
dare solet in securitatem successoris, ne si aliam exigere tri
cesi

cesimam de soluo Vecigali dubitanti remonstrare posset. O
Vras Tricesimatores dare conssuerunt in recognitionem, quod
res talis advecta non sit obnoxia Vecigali. 3to usus utrarum
que, potissimum primarum est, quod personae Vecigali, aut re
Vecigali non obnoxia remonstrata, Tricesimator superiorem
bere debeat, quod schedula sit vera, unde & vita vulgo appel
tur, sigillo indorsatio, & schedula talis vocatur Libere va
dat. 1649. 76.

§. 9.

Tricesima stabilita specifice recenseneur ar. 91. 1715.

§. 10.

Secundum ar. 91. 1715. ultra praerecensitas Tricesimas pe
res exigerendas sicce; de hoc tamen in alium Locum pro ratione
status temporis, & necessitatis transferre liberum est.

§. 11.

Omnes & solos ille solvere tenetur ab omni, ac solute tali qu
qui, & quae res specialiter exempti ac exempta non sunt. E
xempti vero sunt a solutione hujus Vecigalis Regii.

a) Omnis Regnicola ratione omnium rerum in vicinat
Regis Provinciae educis ac educendis: prout & abinde pro a
cessitate propria, domesticorumque suorum inducis, indu
1723. 77.

b) Omnis Nobilis, & omnis nobilitati praerogativa gau
dens 1563. 91. 1559. 99. confirm. per 1574. 6. ab omnibus ecc
siis, intra Regnum de Loco in Locum, etiamsi ad publicas, vel de
domos ales aurum vas pelvis aut vectis 1723. 13. Lud. 2. 46.

c) Omnis presbyter & Monachus ad instar Nobilium
Uladisl. 33.

d) Omnis homo Nobilium, Presbyterorum & Monacho
a rebus ad necessitatem Dnorum emptis aut vectis Uladisl. 32.

e) Omnes civitates Regias & Montanas 1555. 11. & earum
Cives 1591 16.

f) Omnes colonia Arcis Riscopatensis Szigetiensis 1591.
16. & Nobiles praediales 1563. 99.

g) Omnis generaliter ab omnibus rebus minutis pueris pul
lis, anseribus, & id genus aliis infra valorem Unius floreni Uladi
slai 27 & 1590. 76. si vero pretium Unius floreni collective non
adaequaverint.

h) Omnes salinarii, seu Quaestores salium ab ocreis de
bus, aut equis injunctis, & in via venditionis, non autem supra hunc
numerum. 1622. 88.

i) Generaliter Omnis qui super immunitate speciale
Regis Privilegium habet. 1562 16.

§. 12.

Exempta

Exemptorum seminum Servitores, quatenus immunitate gaudeant
Literas patentes debent habere a Dominis suis, ut his Tricesim
tori fidem faciant, res non esse propriae Vectrum. 1550. 18.
1599. 24. patet & Decr 1563 99.

§. 13.

Omnis Tricesimatus ratione Excessuum suorum, poenam le
tenus incurrit brevi processui e Foro Comitatensi acquirendo
1681. 99. subjacens enim Camerae in rebus divertabat officij, in a
lius autem ordinarius Foris 1723. 13. 1741. 23. 1618. 18. Tunc a
Locumtenens judicabat Tricesimatores 1553. 19. postea Pala
tinus 1609. 17.

§. 14.

Tricesimatorem fideliter officio suo fungi oportet, juxta da
tas sibi Instructiones Legibus Regni Coherentes officia sibi
tu & Conventui Camerarum aut Generali administratori non
desevere provenibus incassandos, diligenter incassat, incassatos
statis temporibus, juxta ut eas praescripsit ratio Regio
administrare.

§. 15.

Tricesimarum defraudator, si deprehendatur, rerum penes se
habitarum confiscatione punitur fisco Regio cedente 1609. 17.
1613. 19. 1609. 6. 1649. 76. 1569. 17. Uladisl. 29. 1715. 13. 1723. 16.

§. 16.

91. 1681. 2.

Attamen talis confiscatio juste sit peracta, si rebus suis
privatus semel defraudatorem Tricesimarum non fuisse al
legaverit, ad Judicatum Camerae pertinet cognoscere 13. 1723.
Confiscatio enim est res officij.

§. 17.

Ratione Tricesimatoris habitationis tenetur Dominus Terrestris
Loci hujus competentem dare, erga restitutionem Conventi pe
tu 16. 1723.

§. 18.

Tricesimator si cum rebus suis non deprehenses confisca
tionem evadat, pure conventus in aestimatione ejusmodi re
rum convincitur. Uladisl. 29. 19.

Secundum Artum 17. 1609. 1620. 20. deprehensi defraudato
ris res omnes secum habitae, remota omni differentia confisca
tur; Confiscationem vero evadens omnium indifferenter res
cum actuno habitarum rerum condignam aestimationem lu
it. Ad mentem tamen Artic. 29. Uladisl. res tantum & tales
cadunt sub confiscationem, aut sub aestimationem, a quibus
Tricesimam solvere debuisset, & solvere fraudulenter recu
sit. Conf. 1715. 13. 1723. 13.

§. 20.

Tricesimatores defraudant omnes & soli illi, qui res suas
Tricesimis obnoxias sine solutione debiti Vecigalis, animo
vecigal non solvendi, abigunt, aut abducunt, quia propter

Obs.

Obligacionem solvendi, & non secutam Solucionem committitur fu
Inspecie vero Tricesimas defraudant. 1o Qui res Tricesimis
nostras inducunt sine Solucione, vel educunt, res sciticet non
emptas. 2o Qui alias a rebus ad necessitatem Domus indu
exemptus pretextu necessitatis Domus propriæ gressus &
Causa qui priam in Regnum inducit, non soluta Tricesima
1599. 27 3o Qui diversas Merces a Colonis suis, quas in us
familiæ quotidianum inducit in alienæ Regna Regiæ Al
festatis, non propria exportant, & veniunt: Vicissim sub
sore domesticæ necessitatis, alias ex Regno inferunt, & in
ex suos Colonos vel alios pretio distribuunt. 1599. 27 Qui
Animantia nondum adulta, vel tracilenta in exteros Regio
locemune, præterea necessitatis Domus suæ, illaque donec
pissam magnitudinem perveniant domi interclusent, & postea
loco focedum dom genitorum, in fraudem tricesimæ vehem
27 1599. confirm per Rs. 1609. 3o Dum qui a Solutione Tri
cesimæ Liber, rem non exemptam absque Solucione Tribu
penes se suas adducit 1622. 28. Conf. 30. 1626.

§. 21.

Tricesimator ejusmodi annocationi & sigillationi absolute
credere non debet, nam licet ballas & obligare, & inscribere
re, qualitatem & quantitatem rerum, sed ita, quod si Currus
gnus, & plenè onustus fuerit tunc ff 60. s. minor 30. s. ap
ponere debet, & sic demum ballas conspicere. In quibus, si q
prohibita non reperirentur, pecunia apposita Mercatori,
rerum videlicet illarum Domino cedit ipso facto, si autem
pero fuerint, tunc & pecunia tabis, & res in fiscum exciden
ter indifferenter omnes per Tricesimatorem & ejus Domine
occupari possunt. Sigism. 2. 15.

§. 22.

Tricesimator debet esse Hungarus 1593. 18. 19. 1622. 24.
1625. 33. 1638. 30. 1653. 17. & 30. 1723 13. & in quantum fron
posset in Regno possessionatus 1681. 44.

§. 23.

Ad Latus Tricesimatorum plerique in Locis solet esse Com
scriba, communiter contra appellatus ideo, quod ipsius offic
unus sit de fidelibus tricesimatoris administratione morigeratus
& quos defectus observaret, suis Instantijs deferre.

§. 24.

Tricesimatores ad Dracam Regni abiegari non possunt 16
24. Hic annus Sublatus est per annum 30. 1715. in quo com
tra eum statuitur.

§. 25.

Tricesimatores officia sua exercere debent absque damno lo
loci ejusdem, in quo fuerint, ejusque subditorum. 1590. 16.

§. 26

§. 26

Tricesimatores rationes dare tenentur. 1602. 18.

§. 27.

Judæi a Tricesimarum Solutione amoventur anno 16. 1630 &
1715.

§. 28.

Defraudatores Tricesimæ sunt, qui supra necessarium usum dom
sticum vel quæstus gratia, vel alicujus Lucri causa quidpiam in Re
gnum inducunt non soluta Tricesima 1599. 27 & seq. vide 1559.
27 & 1569. 17. Vlad C. 35. 1609. 17. 1625. 30.

§. 29.

Tricesimatores Societatem cum Exercitu & Præconibus ineuntes
tantur Vlad. C. 32. etiam subdit. sensu 1723. 9.

§. 30.

Tricesimatores, pluribus servitijs ad Fiscum non sint 1655. 11.

§. 31.

Anno 1715 Statutum est, numerum Tricesimarum, præsertim
in Medietatibus Regni augeri non debere.

§. 32.

Contrabanda Tricesimales distrahi non possunt, ante Cognitionem
Causæ per Cameram factam 1723. 13.

§. 33.

Tricesimatores aliique Officiales Camerarici, in Personam Libros &
res privato Jure eosdem concernentes libros, non secus etiam in Cau
sis Violentiarum Legibus Parcius & sparsim subesse debent 1723. 51.

§. 34.

Tricesimatores concurrere debent pro necessitatibus Imperii
rio 1791. 63.

Caput LXVIII
De Telonio & Naulo

§. 1.

Telonium refertur ad pontes Naulum ad Naves, & quodlibet vehi
culo aquales, vecigal vero utrumque denotat.

§. 2.

Verumque definitur, quod sit Objective certa pensio propter usum
rium, Dominis pontium & Navium per certas Personas solvi
enda. Formaliter vero est Jus pontes & Naves exigendi, servandi
& a quibusdam hominibus transeuntibus, rebusque transvehi ce
tam pensionem exigendi, ita deducitur ex 12. 1566.

§. 3.

Jus Telonii & Naulj acquiritur 1o Per Privilegium Principis 2o
ff 9. & 10. 2o Præscriptione immemorabili, cum universa Jura
quiruntur, & Civiliter præscriptibilia Præscriptione acqui
ri possint. Privilegiorum autem Collatio spectat ad potestatem Re
cipio ff 9. consequenter requiritur ad præscribendum tempus
immemoriale Probe ff 10. §. 4

Telonia Arcis esse, et non necessaria, etiam in Domo Privilegii Sabi
va

ea abroganda & tollenda sunt, secundum 15. artum 1715. Confer
27. 1625. 27. 1635. 72. 73. 1638. 66. 1647. 91. 1649. 77. 1658. 29. 1659. 5
Abrogare vero nunquam Comitatui illi, in quo primo de Telonium exe
66. 1729.

§. 5.

Instar Siccorum & non necessariorum abroganda sunt, gravim
speciali Privilegio Regis, propria tantum Authoritate excoga
Sabenorx 1585. 59. & vetuste prescripta non fuerint, quae pro
stripio tributi sui.

§. 6.

Alos abrogandi est, quod portea quam Comitatui innotuerit, hoc
vel illud Telonium honeste necessarium, ad invectigandum illi
temperat Judicium cum Juratoribus, aut etiam & Comitem cum illis, a
sit necessarium vel minus; experta ea re aliquo tempus necessario,
gnum Juris Telonatio prope pontem alve passus Terra infossa, Sub
so palo defici curat, Dominumque Pontis ab Exactione inhibet, nos
fricando eidem, Telonium abrogatum esse, nec si fraque omnibus ingr
moribus, nemmem teneri Vectigalia illud solvere.

§. 7.

Telonium non necessarium est. 1mo Omne illud cujus Pontis Loca
si cum est. 2do Cujus Juriales girdem sed Ordinarie transeuntes h
pe Pontes impossibiles, superfluum esse Pontis Telonatio, ra
tio, quod sit non necessarius.

§. 8.

Telonia in praejudicium tertii & Contra Jus commune impera
ta non valent. 2da Q. 10. Si tamen usus roboretur, ad Cast
abrogandorum Teloniorum non spectat, cum sit Bonum publicum
civis cadant sub abrogationem Canonis, tangunt enim collective Omni
tum 32. 1729. ex solo autem praejudicio tertii Publico nocivo & omit
tum collective tangere dici non possunt. 3tia Gravamis contra Jus Com
munem impetratum cum genus hominum collective tangat, non ca
sum per hoc dici potest Canonis Regalia, vel Canonum collective tange
re. Verum ordinario Juris Processu ad Invalidationem Privile
gii hoc in Casu agendum, ne in alio ex praejudicio, vel Articulari
Causandum. Si vero usum fuerit non roboratum, occasione Pri
vilegiorum, interposita Contradictione, per Comitatum publicari,
tem est reprobandum 15. 1715. tam sub jure ratificationis subja
cet, & sic ad Sum esse non pervenient consequenter nec abrogatio
ni subierit, quia abrogatio praesupponit esse.

§. 9.

Debetur Vectigal, quod per Vectorem Telonialem, & Naulum com
prehendit, a Telonio & Naulo Omni, quod per Comitatum negue
reprobatum, neque abrogatum est, & in pacifico usu per depri
de existit.

§. 10.

Debetur autem dictum Vectigal Domino Pontis & Naulidio
rum, aut medio Telonatorio, tum ex Privilegio, tum ex usu

§. 11.

Si Telonator Judaeus fuerit, vel Zigarus, Vectigalibus triplo ple
nus tenetur 15. 1723 propter infidelitatem erga Christianos de
sua praesumptam.

§. 12.

Vectigal hoc solvere tenetur omnis per Pontem, aut Portus Te
lonales transiens, qui specialiter exemptus non est. 1659.
60.

§. 13.

Exceptis sunt autem & immunes alii propter Privilegium
Personae a persona: alii a persona simul, & certo Tempore, a
Lii certo tantum tempore, seu certo in Casu, & in specie.

a.) Omnis a peregrinis intra Regnum de Loco in Locum ad
nundinas publicas 1723. 15.

b.) Omnis & ab omnibus sine non pontis, aut Nauli benefi
cio glacici, aut siccitatis transiens, & res suas transferens.
1723. 15.

c.) Omnis ad Molandinum, & abinde redeuns, a retro ad Mo
lendinum vectis & revectis 1723 15. Uladisl. 66. sive Molandi
Domini Telonii, Nauli seu alterius.

d.) Omnis Regni Nobilis 1723. 15. Uladisl. 66.

e.) Omnis Presbyter, & Monachus Uladisl. 66.

f.) Omnis bona Spiritualium Personarum, & Communitatum
Religiosarum a, retro sciatice restringitur ad necessitatem bono
ducto, aut reducitis. Uladisl. 66.

g.) Omnis pedes itinerans. 15. 1723, verum Convectando pagum
Conscriptum obtinuit.

h.) Omnis Civitas Regia ac Montana Uladisl. 66. 32. 1546.
99. & 1546. 56. ab omnibus retro. Imo & Villa Civitatum Mon
tanarum Privilegia deo per Sabenter. 1593. 29. Convegrenter
omnes Cives, & Oppida privilegiata 1625. 93. 1630. 21. Confirmat per
99. 1633.

i.) Omnes Coloni & Servitores in Negotiis Dominorum suorum
proficiscentes 1633. 11.

k.) Coloni, circa Confinia Teloniorum praeter aedificantes
1609. 97.

l.) Omnis alias solvendo Vectigali subjectus pro accepto
Neo sponsam seu Conjugem ducit. Uladisl. 41. Uladisl. 86.

m.) Omnis, qui comitatur Nobiles, pro sponsa eunteo, & cum
Nova Conjuge reducentes Uladisl. 66.

n.) Omnis, qui Vina, Frugem, & alia quaelibet Victualia, aut
Mineralia, idem est si proventus Urbariales Dominorum suo
rum defert Uladisl. 2. 86.

o.) Omnis, qui Victualia cujuscunque generis, ad Castra vehit, a
retro tali Vectigali & pro eo actis, tam in eundo, quam in redeun
do immunis est. 1545. 26.

§. (or

p.) Colom dediticii ad Turcarum idem est, si alterius hostis, publici laboret proficiscentes, & inde redeunte est. 1623. 35.

q.) Præter sacerdotes immunes sunt etiam scholares, ad instar Nobilium 1758. 10.

r.) Omnes, qui Cyprum Regia Atabis e Regno evesit. 1578. 57. s.) Omnes Nobiles prædiales, & omnes Coloni Archi Episcopatus Strigoniensis 1599. 11.

t.) Immunes sunt etiam universi Mercatores, Negotiatores, & alii omnes, qui Fricesimam persolverint recepticiæ actionis Telonii tantum Regii, & tantum a rebus illis, a quibus tricesimam solverunt. Sigismund. 11. 17.

§. 14.

Nobiles obscuriores, gratiam immunitate gaudere, Literas super Nobilitate a Comite Cottino illius concessas demonstrare debent Uladisl. II. 72. Quer & Oppidani, super concivilitate sua patenter a civibus, & Oppidis suis, ne dolo malo excludatur 59. 1593. Lex obscuriores vero Nobiles, intelliguntur illi, ex quorum habitu, apparatu, & alias adjacentibus circumstantiis, de Nobilitate eorum, rationabiliter dubitare potest, & actor Vectigalis Uladisl. 72.

§. 15.

Communitates a solutione Telonii venet. Privilegialiter exemptas esse allegantes, Privilegia sine tenore tabellis producere tenentur, si notoria non fuerit immunitas, nec gravem exactori Vectigalis, sed recursorios Teloniorum ad id deputatis Uladisl. 71. Ita etiam Coloni & Servitores, venet in Negotiis Dominorum suorum proficisci, aut vicenalia iisdem præstare adstrictos Dominorum suorum producere debent.

§. 16.

Exempti sunt gravaminum & illi, qui per Pontes aut Navem ab altera non transeunt. Uladisl. 6. confirm. per 88. 1659. Hic tamen considerando Loci esse extendenda.

§. 17.

Solvendum vero est a rebus tantum, quantum in Privilegiis ut per Telonia, aut Naulo concessis specificatum est, & per Comitatum approbatum R. 1566. Uladisl. 82. 15. 1715.

§. 18.

Vectigal Regium per totum Regnum ubique, privatorum vero Dominorum in Comitatu illo, cui adjacet, publicadi, tarifica tionique cum Subinde debet, ad veterum seriem & quantitatem definire pervisionis penes quodvis Telonium in Tabula describi, prout asservati 1655. 29. 1715. 15. & hoc non tam sic ad Jus actoris Telonii, aut Nauli, quam ad limitatam quantitatem populis publicandam.

§. 19.

Si pas

Si pas exactum fuerit per Dominum Telonii aut Nauli Dominus tabellis fuis conventus primo centum, secundo ducentorum florenorum pertio amissionis Villæ illius cujus Territorio Telonium vel Naulum adjacet, pœnam incurrit. 1566. 11. 14.

§. 20.

Actor desuper competit Fiscali Comitatus illius, coram sede episcopali Judicia 1566. 11. 35. 1729. ejusmodi enim Excessus Negotium Cottino collective tanquam, & plebem damnificant, cujus contra servatio Comitatum concipit.

§. 21.

Villam amittens eam amissam communi estimatione ordinante ad se redimere potest, nec secus debebatur. 1566. 11. 12. per 15. 1729. confirm.

§. 22.

Prima & secunda pœna prædicta cedit Cottini eam adjudicanti 11. 1566. 62. 1723. in publicas Comitatus necessitates applicanda. Tertia vero, nempe Villa amissa cedit Fisco Regio eodem 11. 1566. confirm per 15. 1723.

§. 23.

Hac triplici pœna puniuntur, & illi Telonearum Dominii, qui Pontes multos aut villosos in loco necessario tenent, aut vias & loca transitu difficilia non reparant. 12. 1566. 15. 1723. 2do. Qui Telonia per Comitatum abrogata & dejecta, denuo exigere præsumunt 11. 1566. 15. 1723. 3tio. Qui Judicum amotionem a Telonio non admittunt 15. 21. 1723.

§. 24.

Falsa Taba, Navesque, & carimas occulte aut publice protrahentibus tenentes pœna amissionis Juris Possessionis istius, juris Territorio obstieri contingit, Uladisl. 58. afficiuntur.

§. 25.

Itinerantes sinistra Taba & occulte pro se procurasse, & per illas evasisse deprehensi, universarum rerum secundum, bicarum Confiscationem patiuntur Uladisl. 58. 15. 1723.

§. 26.

Prohibetur aqua nullus sive Longe, seu propè sine Pontibus & Navibus, solo naturæ beneficio transire valens cogatur sive per Pontes, aut Naulum, propter Lucrum, Vectigalis 15. 1566. 34. 1625. Pœna vero a Longe compellentis est eadem qua contra minia & injusta Telonia exigentes. 1566. 15.

§. 27.

Cavetur ulterius, ne ab immunibus a Vectigali ulla Taxa exigatur, neque ad accipiendum a Telonatore pro pecunia potum in Telonijs detineantur, sub pœna Violentiæ 12. 1723.

§. 28.

Et proficiscentium vero pecorum in communibus pascuis &

a singulis dictim pecora etiam tempore nundinarum, & ad Nundinas publicis locis Domino exigere licet, etiamsi Telonio carcat. l. 5. 1723.

§. 29.

Si quis solvendo Vectigali obnoxius per Pontes, aut Naves Telonales transierit, Vectigal solvere noluerit, aut occulte transierit, deprehensus extiterit, aut pretextu exemptarum rerum non exemptas, vel cum minore exemptis alienas etiam res non exemptas dolose vexerit; talis Confiscationem omnium rerum harum secum habitarum, a quibus Vectigal scilicet solvere debuisset, patitur. Uladisl. 35. l. 1723.

§. 30.

Si quis vero rebus suis taliter confiscatis privatus semet, injuste privatum existimaverit, demonstratâ indemnitate sua rerum suarum recuperationem a Dño Telonij expetendam habet vel a prima Instantia. 1723. l. 8. Si vero ex Justitiam non administraverit, recursum habet ad Comitatum, qui Telonia corrigendi, & abrogandi potestatem habet 1723. l. 5.

§. 31.

Res confiscatas absque uberiorem cognitionem confiscationis distrahere Telonator, poena Violentiæ damni & expensarum rerum est. l. 6. 1723.

§. 32.

Telonii defraudator potest sine convenire, & in æstimatione rerum transvectarum convinci. Uladisl. III. 29.

§. 33.

Telonales quivis excessus poena Violentiæ castigantur, quicunque excessus specialem aliam poenam statutam non habet. l. 5. 1723.

§. 34.

Telonator convictus exolvere non valens, manibus subtrahi debet, per Dñum Telonij 1653. 29.

§. 35.

Novas vias pro communi transitu itinerantibus in detrimentum exibitorum facere non licet. Cujus recognitio Comitatum attinet. Uladisl. 37.

§. 36.

Telonii & Pauli Dominus Pontes & Pontes bene providere servare tenentur, ut Viatores liberum ac securum absque impedimento habeant transitum. Uladisl. 37. Securus Comitatus ad exigendi Jus habet. Ibidem. Si vero propter malam conservationem Pontium, vel Navium Viatori damnum accidit, Dominus Pontis & Navium damnum passum, quod interest, solvere tenetur. Ibidem.

§. 37.

Telonium unum ab alio ad minimum ad unum miliare distare

2 ad 20.

§. 38.

Vicecomes per die Officium ad Inquantiam Fisci Comitatensis, aut eo negligente Fisci Regii, si in suo Comitatu non aboleat Telonia sicca vel fluvialia non necessaria. 1723. l. 5. 1723. 19 debet bannum super hoc a Comitatu petere dimissionem. 1723. l. 5.

§. 39.

Telonatores Regii si non secure ac fricesimatores, in rebus officii sui Camera, in alio Comitatu subsunt, & poenam Violentiæ ex Domo sua pendunt. 1687. 44 & alias ibi confirmatio Conf. 1723. l. 3.

Caput LXIX
De Metis

§. 1.

Meta seu Limites sunt certi ductus, per quos Regna Regio Comitatus a Comitatibus; Civitates, Oppida, Villæ, & Prædia, quoad sua Territoria ab invicem distinguuntur.

§. 2.

Origo Metarum, atque Limitum Donationibus Regum & Dominis simplex collati Terreni, inter Hæredes subsecutos adscribitur; multiplicatio vero Donata in Hæredibus, sub inclusione ejusdem Territorij duas, tres, aut plures Possessiones Insabitabiles inlocando, pro se quilibet erexerunt. l. 1. & 52

§. 3.

Duplici itaque motivo acti habentur Territoria, & eorum Metæ 1. per Donationes Regum. 2. Per Divisiones Terrenorum, cum mutuali discretione factas. l. 1. & 52

§. 4.

Licet vero Metales arcæ sunt exindè, quod Hæredum Donatariorum sæpius in semine deficientium Possessiones, per Donationes iidem Regum, ad diversos cum hominum manus devenerunt, & hi abras etiam Villas ad se pro ineptas reputarent. Hinc ad tollendas de Metis differentias subortas ad mentem Reambulationes & rectificationes, conficiendas atque desuper Literas Metales deventum est. l. 1. & 52

§. 5.

Differentia inter Metalem Reambulationem, & Rectificationem est hæc: 1. Quod Reambulatio significet revisionem & inoculationem Metæ, juxta præhabita signa Metalia, sine antiquorum signorum renovatione, & Novorum erectione; Rectificatio vero, denotet antiquorum signorum Metalium renovationem, & si necessitas exposcit, etiam Novorum signorum erectionem. 2. Quod Reambulatio proprie & specifice sumpta instituatur, ad præveniendas dissensiones, vel ad exstinguendas jam gliscentes, duntaxen Missi ad hoc admissi; Rec-

Recticatione vero etiam particulæ jam occupatæ vindicantur, & novus quærendæ ducatus instituitur. Rectificatio etiam latius patet, cum omnis rectificatio sit reambulatio & non e contra.

§. 6.

Metas Regni inter Regnum controversas reambulat, ac revidet Commissio regulariter delegata 1715. 39. 1635. 52. 55. 56. 57. & 58 1659. 66.

§. 7.

Inter duos vero cognitatus, item inter duos discretos olim Palatinos Regni 1635. 19. & 20 1659. 65. nunc Delegatum Palatinale Judicium revidet, salvo ad Regni Palatinum appellato recursu.

§. 8.

Et hoc ita in utroque præmisso casu sive ex fundamento Privilegiorum, seu ex fundamento usus fiat Metarum disquisitio.

§. 9.

Inter Arces, id est Dominia, Civitates, oppida, Pagos, & prædia, ex fundamento præhabiti usus reambulationem & rectificationem peragi Recessus cum Judicum & Juratorum illius status cui locus controversus adjacet. Ex fundamento vero Privilegiorum alterutrius Documentorum Metas revidet, discutit & determinat Tabula Regia 1635. 20. 26. 1723.

§. 10.

Ex consensu tamen Partium etiam prænotario Judicibus celebrari potest inter ipsas Partes: imo etiam per Concordiam & Transactionem parcium inter eas actarum. l.a ff. 86.

§. 11.

Metalis Reambulationis & Rectificationis forma talis triplex consistit in his l.o Ut fiat in facie Metarum Controversarum 20. 1635. 2.do Ut fiat præsentibus illis, aut eorum Mandatariis, ad quos Terræ controversæ pertinent, vel saltem Vicinis Terrarum spectare dignoscitur l.a ff. 86. 3.tio Præsentibus Vicinis & Commetaneis, ad id convocandis adeoque palam & manifesto signis. Ut qui l.a ff. 86. quia ad Dolum & fraudem omnimode excludendam, nomina eorum & verius relatorios Metalis seriatim conscribi debent. Mat. ff. D. Ut. 9. & ff. Vlad. l. 43. 44. ut Testes de facie ad faciem adsint personaliter, & suas testationes cum oculata demonstratione Metarum & signorum Naturalium, in facie controversæ Metæ perficiant, ductumque Metalem demonstrent. Absentes enim Metas, signa, & Ductum demonstrare non possunt.

§. 12.

Finis omnis Reambulationis & Rectificationis Metalis est, ut Metæ determinentur, & si decesserit eas, antiquas signatas Metalia renoventur, Novæ etiam exigantur l.a ff. 86. 1635. 20.

§. 13.

Causa

Causa pro utraque parte agi probabile existente certa lis inter partes agraliter est pariendo 1635. 20. Volenti tamen licet & fundamento Privilegiorum imposterum experiri sibi.

§. 14.

Terra litigiosa inter partes agraliter pacita, Causa appellatione non continetur enim in Serie Causarum appellatarum. 1629. 30.

§. 15.

Ductus Metalis est delineatio Limitum, per certa signa Metalia unum ab alio discingens, in Limitibus Metalibus declarandus.

§. 16.

Metalis discretio mutuam Bonorum devolutionem non excludit, excludit autem omnem amplius divisionem. l.a ff. 46.

§. 17.

Per Præscriptionem Metæ non immutantur, dummodo constet Metas Legitimas aut boreales fuisse postea l.a ff. 65.

§. 18.

Occupationes Metarum post Annum 1635. interventas, & imposterum inveniendas, non modo Processu Metali vigore 20. 1635. 40. 1715. verum alternative etiam Violentiali vindicali petitur. 1677. 107.

§. 19.

Limites Metales ad probandum valide sunt, si l.a ff. Juridica Commissione, cujus cinctu ordinatio Regni Judicis 2.a ff. Reambulatione peracta, previa eorum relatione, per Comitatum confecta & expedita ff. Reambulatione Juridica Fori Tabulario 1635. 20. ff. Donationales Regum Legitimorum discretionem Metalem destruentes, vices Limitum Metalium subeunt, ita tamen ut postea iidem Terrenum per divisiones cum Metali discretione non interferant, in diversa Territoria non ferit redacta. l.a ff. 86.

§. 20.

Semper & in omni casu recognitiones ad Limites Metales usu receptæ alio vigore earundem subsistunt & probabiles l.a ff. 86.

§. 21.

Metalis discretio mutuam in se Bonorum devolutionem inter fratres non excludit. l.a ff. 70.

§. 22.

Inter fratres per Metarum erectiones divisos aut eorum hæredes Divisio Bonorum de cætero frequentius permittitur l.a ff. 46.

§. 23.

Causæ ex Metali Reambulatione suscitatæ longo Litis Processu

in qua

in gradu octavo prosequebatur D.e ff 18. Dein brevis Termino
1542. §
§. 29
In Metadi deambulatione Orpsam prosecutionem causarum sua
rum attendunt per Tutores; Num illegitima etate fit & Pupilla
li Contradictio in Reo per eos non possessio; An Reo reso per
eos possessio, infra tempus legitime etatis respondere non teneg
f.o ff. 131.

Caput LXX

De Transmigratione & Repetitione Co. Honorum

Vide Membri III. Caput 3. De Colonis etc.
Notandum adhuc est, quod Causa Repetitionis, sive ad Decumpsio
nem pertinet, per Communicatem aliquam instituta tam ad Com
tactum, quam abinde ad Tabulam Legitimam intra Dominium ap
pellati potest. 1729. 26. per privatos vero Dominos nota, ad C
municatum quidem pariter nota Dominium sed ulterius quid
modo appellabilis est Episc. 29 nec Horum Judicium admittit
1728. 60.

Caput LXXI

De Obligationibus ex Delicto

§. 1.
Obligatio ex Delicto oritur naturalis tantum, & naturalis
simul & Civilis. De Civili dubium non est, quoniam Homines &
mas delictorum a Jure Civili inventas esse, in confesso est. Natu
ralis quoque oritur Obligatio 1.o Ex Consensu, quod malefacto
rem certum sit Consentire in factum patrare, illud voluntarie
consentiendo autem in delictum, in pœnam quoque Delicto præ
destinatam consentire intelligitur. 2.o Ex naturali æquitate
quo vult, ut delicta debitis pœnis puniantur, ne solitas ira
betur humana, & æquitas exposcit naturalis Magistratibus
obtemperandum esse. §. 2.
Obligationes ex Delicto suscipiuntur involuntarie 1.o Civi
lis, cui damnum illatum est, in eo non Consentit, sed invitus
contrahit. §. 3.
Obligatio ex Delicto est, cum vis necessitate Juris tenetur De
linquentium suorum pœnam subire vel solvere.
Delicti sunt gradus tres: §. 4. Dolus Culpa, Casus
§. 5.
Dolus est gradus Delicti, qui ex deliberati animi proposito præ
sertim, seu est machinatio studiosa, dicitur animus delibera

tus

tus, & semper ejus patratori reus agitur D.e ff 48. & Cl. 1563.
§. 6.
Culpa secundus gradus Delicti est Actio per Injuriam facta, quam
aliter providere & diligens vitare potuerit, seu est discessus ab
eo quod Hominis diligentia præstare potuit, & debet; estque triplex:
Lata, Levis, Levissima. §. 7.
Culpa Lata seu Crassa, est omissio illius diligentiæ, quam
Homines ejusdem conditionis, actus, etatis communiter ad
hibere solent, seu, quæ Committitur ex crassa ignorantia, in re qu
quam omnes scire, & scire debent.
§. 8.
Levis est omissio illius diligentiæ, quam prudens quisque adhi
bere solet.
§. 9.
Culpa Levissima est, omissio exactæ diligentiæ, quam eruditi
experientissimi ejusdem etatis, artis & Hominis adhibere con
sueverunt.
§. 10.
Pœna Culpæ in genere est: Resarcitio damni: pro præmissa ta
men distinctione, distinguitur a pœna secundum proportionem
Culpæ, nam ex Culpa Lata Culpa damnum inferatur, totum resar
dere tenetur. Ex Levi vero eatenus tantum, qualenus naturæ &
Contractus vel Conventio Contrahentium postulat, aut etiam Ju
dices, ex dictamine Juris per æquitatem decernunt; Levis
sima autem casui fortuito comparatur. In pœna vero ratione
Homicidii Calvarii, pœna Culpæ non est Capitalis, sed bona
rio Homicidæ compensantur, ubi autem Casus convalescit, com
putantur merces Medici & Opera in Curationem facta, & ope
rarii Operum per hoc neglectorum &c. Ut 19. Cicatricum ta
men & difformitatum nulla ratio habetur. Singulatim autem
hoc ex animo deliberato non æquiparantur; sed in Contractibus
& pœnis pecuniarum æquiparantur. In ordine pariter ad re
sarcitionem damni etiam in delictis Culpa lata æquiparatur
Dolo
§. 11.
Notandum: Gravitas duo Levibus Culpæ æstimatur secun
dum gravitatem periculi ex genere, aut æquitate, facti in præ
senti vel
§. 12.
Casus est tertius gradus Delicti, qui duplex est: Purus &
Improvisus.
§. 13.
Purus Casus est inopinatus rei eventus, qui præcaveri non
potest, proveniens ex Causis ab alio inceptis, qui justam habet Ex

Causam

cusationem & Impunitatis exactionem. Numer 33. 62.

§. 14.

Casus Improvisus est qui sine inopinatus rei eventus, proveniens ex causis ob aliud inceptis, sed per Curam & Diligentiam potuisset evitari, dicitur propriè culpa Imprudentia: Sonovis Lecter. leg. nech, & Vigrásatlan Sagrad Vétte

§. 15.

In Delicto animus nocendi, malum propositum, & scientia requiruntur; quibus cessantibus, non propriè dicitur Delictum, sed culpa Leg. 79. §. 16.

Delictum est offensio sive factum, quo quis contra jus, dolo, culpave alterius laditur. 2da 32.

§. 17.

Delictum aliud est publicum, quod Legibus publicis vindicatur, & propriè dicitur Crimen. Aliud privatum, quo privati hominis Laditur utilitas, seu quo privata alterius commoditas affligitur: certus tamen, quod Civili & privata actione abeat, ad quem eo pervenit, vindicatur, seu ex quo privata forensisque Actio prodit, & non publicis vindicatur Legibus.

§. 18.

Ex Delicto privato vel tantum Civili competit Actio, quam Lex induxit, vel etiam Criminalis publica, & etiam privata civilis, quale est furtum cum actione rei contracta Lib. 9 gr. 20 Lib. 47.

§. 19. Ex uno delicto plures competunt Actiones.

§. 20.

Species privatorum delictorum hic præcipuè ponuntur, nempe: Violentia, seu Actus potentia sit; damnum datum ad quod etiam furtum ratione damni irrogati reducitur: & de Honestatis, quarum singula iterum habet suas species.

§. 21.

Delictum publicum est Crimen, quod speciali Lege publicum effectum est, & publico vindicabit Jure per competentes Magistratus.

§. 22.

Delictum privatum est, quod speciali Lege publicum effectum non est.

§. 23.

Delictum vicissim dividitur: In Capitale & non Capitale

Delictum capitale est, quod vel mortem naturalem, vel civilem infert. Alterum naturale conservat: civile verò est perpetua Capitis domestica, & omnis Capitalis Judicis IV. gr. 22. Delictum non Capitale est, quod poena minor, puniens C. gr. pecuniaria, aestimativa corporis, aut relegatione.

§. 24.

Delictum adhuc dividitur in Notorium, quod ita manifestum esse, vel ex confessione delinquentis propria, vel ex probatione ju-

diciali,

diciali, aut in conspectu Populi commissum, ut nec excusatione celari, neque sine impudentia negari possit. Et in Occultum quod Accusatio opponitur.

§. 25.

Delictum dividitur item in Ordinarium & Nominatum, quod certum Nomen, & poenam a Jure statutam habet: ac in Extraordinarium & innominatum quod certum Nomen & poenam statutam non habet.

§. 26.

Delictum denique appellatur Delictum Verum, quod ex dolo vel culpa vera procedit: aliud quasi Delictum, quod dolo caret, sed incurrenti culpa solum probumpta a Jure

§. 27.

Censentur autem Delicta publica Nominata & Ordinaria esse sequentia: Crimen Laesae Majestatis, Rota Infra citatis, Perduellionis dolosum, generaliter omne Latrocinium, Praedocinium, Adulterium, Virginitate, Violatio, & Stupratio Monialium, aut quae Privilegiatarum, Stuprum Incestus, Sodomia, Sacrilegium, Plagia generaliter sumpta, Violatio Ecclesiarum, Incendium, Minitatio Incendii, Parentum Verberatio, Vulneratio, Confectio falsorum Instrumentorum, Confectio falsorum Sigillorum, usus falsi Instrumenti, Blasphemia, Traditio Castri propriis Domini, Expugnatio, & intercepsio Castrorum Regnicolarum, Furtum, fautor & receptorem esse Maleficorum, Participatio Praedae, Dimissio malefactorum, Digamia, Excessus Vitalis. Innominata seu extraordinaria sunt generaliter quaeque Criminosa dici reputatque possunt. 1723. 12. ut sunt: Lenocinium, plagiarius, expositio infantum.

§. 28.

Reum delicti & poenae se facit, qui illud physicè patrat, per se ipsum 1723. 9. 11. & 12. 1859. 16. 1808. 2. post Coron.

2do Mandans & committens, ne delictum per alios patretur. 1859. 66. & 3tio & 26. quia. qui facit per alium, idem esse ac si per semet ipsum fecisset.

3tio Per consensum, dum quis consentit, ne a liter delictum hoc, aut illud patret. Ulad. VII. 9. Hoc autem Consensus gradus, plex: a) est Consensus negligentiae, quando quis delictum impedire potest, & non impedit. 3tio & 24. Hoc in Casu omnis peccat negligens, quam faciens Lydia. 5. IX. qu. VI. b) Consensus Consilii, dum quis delictum Consilio suo promovet. Hoc casu interest, utrum Consulens, Consilio non accedente, delictum fuisset patratum, nec ne? Si primum minus delinquit Consulens, quam Pa-

Lin.

subor, seu paratos. Si secundum, nunc agrosè est verum gvè delicta Consensus cooperationis, dum mutuo consensu cooperantur in malum, & mutuo sibi auxilio sunt, ut in casu homicidii per insidias parati. In hoc casu necessgvè pari poena plectuntur, cum par sit trium gvè delictum Ulad C. III. 9. d. Consensus autoritatis, dum gvis autoritate, & instigatione sua, delicto causam præstat. Tunc gravius peccat Consulens, gvam faciens Fisc. lib. gv. 27.

7m. Participando, ut si rei fuerint participes fiat gvis.

8m. Recipiendo, & procegendo delinguentes, cujus poena est Capitis 17. 1659. In casu vero minoris delicti non Capitalis poena ipsi a Jure Statuta subeatur Sigism. III. 9

9m. Non inquirendo in Malefactores, & eorum delicta, illi nempe, gibus ii officij id facere incumbit, ut sunt: Supremi Comites, & Comites 1655. 38. Item Nobiles Jus Gladij habentes in Domino Juris. Poena horum est amissio officij, si gvo tenent, & multa florenorum 100. 1625. 13. relat. ad 1646. 43.

7m. Jurisdictionem habitam non puniendo

8m. Punitionem impedrendo 15. 1659

9m. Condemnando eum non habita Jurisdictione, faciens enim in alterius Malefactorem inquirere non licet C. de 75 verum infra triduum competenti Magistratui eum consignare eos obligat. D. de 32.

10m. Dimittendo, gvo in casu noceret 1m. An dimittor Gaggia dii habentis, nec ne. 2do. Sponte, an per incuriam, aut casum vi contraria liberatus sit delinguens? Si sponte dimittit Jus Gladii habens, Magistratui Comitatus illius, in cujus gremio dimissio accidit, homagium dimissi Malefactoris, Jus autem damnis irrogatum, incumbet Fisco Jus gladii & officium, si gvod habuit, amittit, Statut. D. C. 38. Confirm. per 48. 1715.

11m. Malefactores Capitis, Jurisdictione sanguinis non habito ultra duos dies detinendo; intra hos enim Magistratui Comitatus illius, in gvo Incapturatio facta est, debent consignari, alias per singulos dies, ulteriorio detentionis, poenam horum maximum gravis ponderis, pro gualibet persona detenta, secum incurrit detentor, Actione Fisci Comitatensis Magistratui cedenda. D. de 32.

12m. Non admittendo in Bona personas Magistratuales ad inquirendum de Reis, & eorum delictis; cui enim horum gvodvis poenam florenorum 100. incurrit, præscisis omnibus Juridicis remedijs exigenda 1638. 60.

13m. Non insurgendo ad persequendos & capiendos Malefactores, teneantur omnes ad id gvemuis Dominorum & Civitatum Servientes ac subditi 1639. 16.

14m. Rejn

15m. Adjurando, Delinguentes & assistendo eis, ne capi possint; a dogvo incaptivate volentibus personis Magistratuales libro registrando. Statut. C. 45. D. 31. de 29.

15m. Fidejubendo pro reis, & eandem fidejussionem non satisfaciendo 1715. 7. Et gvæ reliqua sunt; ut: Translatio subditorum de uno Comitatu in alium 1723 62.

§. 29

Differentia inter privata & publica delicta est, 1mo. Gvod illa Civiliter judicentur, hæc vero Criminaliter. 2do. Gvod illa Actione privati, hæc vero Fisci Regij, Comitatensis, aut Sedis Dominalis. 3tio. Illa varijs modis, nempe actis facto, ut Violentia, actis Verbis, ut Dehonestato, Comminutione; hæc vero unius tantum generis, id est omnes & ex, sine ex facto ipso nascantur.

§. 30.

Civiliter agi dicitur, gvando illius, gvod petitur & acquiritur est pars applicanda, Licet sit poena & agatur ex delicto. Gvando autem ad poenam Fisco applicandam, aut corporalem, sed actionem Fisci Criminaliter agi dicitur.

§. 31.

Actiones poenales ex delicto defuncti deo cedentes non manent in hæredes, calore gvè successores C. de 54 & 52. Lud. l. 19. Statut. C. 36. delicta enim non nisi morte delinguentis possunt extingvi; & poena constituitur in emendationem delinguentis, gui si moriatur, merito poena sua vivere desinit.

§. 32.

Cum plura delicta concurrunt, unum non consumitur per aliud, sed una, salva alia suum sortiatur effectum

§. 33.

Sunt gvædam delicta Fori præventionis, gvæ pro rationabili, si præelecti, jam ne publica Actionem Criminalem, jam ne privata Actionem Civilem recipiunt, tale est incendium &c. Notabilis est gvæ directè ad poenam Capitalem Criminalis subjacit Actio C. de 15.

§. 34

Delicta & Delinguentes tribus præcipuè modis deferuntur in judicium, nempe per accusationem, Capturam, & Incarcerationem, item per Inquisitionem 1715. 7.

§. 35.

Reus Criminis alicujus condemnari non debet, nisi confessus aut convictus fuerit, gvia omnis tamdiu innocens reputari debet, donec probetur nocens Carpzov. p. 3. gv. 117

§. 36

Jus Delictorum tria regulariter considerantur: Animus, factum, & delictum. Animus, ne gvis meditato delinguere, gvia del-

delictum absque volumtate non committitur. Factum, ut sagitta effectus animi pravi. Delictum, ut per Legem sit punibile.

§. 37.

Delicta extraordinaria Comitatuum Negotia sive Politica seu Oeconomica collective tangentia publica sunt, qua publico bono debent vindicari 1729. 25.

§. 38.

Delictorum innominatorum seu extraordinariorum poena est arbitraria 12. 1729 poena tamen eriam capitalis esse potest, pro ratione facti & circumstantiarum.

§. 39.

Delictum delinquentis Conditionem deteriorem facere non potest. Regl 134.

§. 40.

Delictorum delicti prateriti aestimatione Coercit Regl 135.

Caput LXXII
De Damno

§. 1.

Damnum ferre debet Emptor, si res vendita post Contractum & ante traditionem pereat, si res nimirum in specie perfecte, rite & absolute sit vendita, qua Emptio Venditio sola consensu effecta, & perfecta. Contrarium est, si res non determinata, ac non in specie, sed in genere fuit vendita.

§. 2.

Damnum casu inevitatum, fratribus & sororibus nomine communi esse l. 1. & 77.

§. 3.

Ad Damnum in communibus aedificiis resarciendum proportionate concurritur 1715. 69.

§. 4.

Damnum duplicitur consideratur 1mo Generaliter, pro qualibet damnificatione, uti etiam furtum rapinam. 2do Specialiter pro corruptione & deterioratione Corporis aut rei. Specialiter Consideratum iterum, aliud est damnum datum aliud infectum.

§. 5.

Damnum injuria datum, & specialiter consideratum est delictum privatum, quod per dolum vel culpam rei alicui laditur ab alecto, absque sui lucro causatum per dolum vel culpam.

§. 6.

Ex eo damno Actio competat, illudque vindicari possit, requiritur, ut damnum sit datum Injuria, scilicet non Juste, seu quod committens evitare potuerit, & voluerit &c. Unde Dicta damnum inferre & facile Negligendo, non dicantur, quamvis inferre dicant;

dicantur improprie. §. 36. Sic furiosus & Infans; quod damnum inter casus fortuitos reputatur, nisi propter Culposam incuriam redundet Culpa in Juvenem ratione furiosi

§. 7.

Ex damno Injuria dato, competit Actio rei persecutoria, quia agitur ad pretium rei, & non vindicatoria, quia res damno dimissa non acquiritur in specie: nec poenalis, quia damnificatus ad poenam non tenetur Ulad. d. l. tb. 2. & 39.

§. 8.

Actio competit ad pretium rei seu ad aestimationem rei, si damnum perfructificationem naturalem non esto futurum; nec respicienda est Lucrum, ut si desecretur frumentum in herbis, ne herba praeveniri, sed granum quod futurum erat, aestimatio fit.

§. 9.

Limitatur pretium non juramento Actoris ut olim, sed juxta Conscientiosam Judicum aestimationem 1636. & Confirm. 1659

§. 10.

Quantitas Damni in Actione in natura specificari debet &c. tb 61. & 3tio & 26. nec sic quantificata cognita videa aestimare possit, & pretium determinare.

§. 11.

Causa damni conorata ad bilem fundamento actus 25. 1729 ratione quantitatis, instar debitorum competit Judicibus, Lium, aut Vice Comiti.

§. 12.

Damnum infectum est, quod nondum quidem factum, fieri tamen veremur, cum vocamus Cautionem Praetoriam vobis minere ex opere Vicini, aut aedibus, sive ex vitio ejus aut operis.

§. 13.

Ex damno infecto si immineat Publico, Actio competit Magistratui, ad sufforendam Causam imminentis mali. Privato vero Actionem nec Jus Scriptum, neque Consuetudinarium tribuit, quia non quae possibilia sunt, sed quae facta fieri debent vindicare competit. Consuetudo tamen consulto obtinuit, ut cui damnum imminet, habeat Jus de tollenda imminente mali Causa, alterum praemonendi, ut vel Causam tollat, vel Cautionem pro casu damni facti praestet.

§. 14.

Damnum per pecora & pecudes Causatum, improprie dicitur damnum, Bruta enim carent non ratione, & ideo non damnum proprie dictum, sed pauperiem fecisse dicuntur, & accipiendum est improprie & Latiore tale, ut differat a damno ab homine

homine usum rationis habente, per injuriam illato.

§. 15.

Inter damnum ab homine datum, & inter a pecoribus & pecudibus illatum differentia est, quod illud per injuriam, hoc sine culpa detur. Quæ pecora possunt invagiari, & retineri certo tempore, de 1729. 42. Homo autem damnificans & captivari, & arestari non potest. l. 2. ff. de 9. negot. gestis; in solo enim successionis, & decoctionis sylvarum casu licet comprehendere. Ordre ff. 30.

§. 16.

Per pecora verò & pecudes generaliter intelligimus omne genus animalia domestica, quæ damna causare possunt.

§. 17.

Damna per pecora duplicater inferuntur. 1mo secundum naturam generis sui, uti si animal alienum depascatur, vorare enim est actus naturalis, & ex motu circa naturam. 2do. præter naturam sui generis, ita, ut si equus calce alterum percusserit, bos cornu petierit, regulariter enim ista facere non solent.

§. 18.

Damnum per pecora præter naturam causatum, casuistarum ad scribitur, cum nulla concedatur actio. Si vero damnum secundum naturam sui generis alterius impulsu & instigato animal dederit, degenerat in potentiam immorem 42 Mag. Competit igitur actio violentiarii impetrati, sive pecora ex loco pacifice possesso impellantur, seu ex controverso. si autem pœnus sive damnum datum sit seu infectum, modo verum sit in loco prohibito, aut controverso extiterit, concessa est potestas Domino rei & loci prohibiti, per se aut alios invagiandi &c, & abigere 1729. 42. Ordre ff. 93 competit igitur tali Domino rei, contra Dnum pecoris, actionem exigere, verum expensarum diversorum diversam; sive animal deprehensorum invagiaverit, seu non, vel quia ibi in loco non deprehendit, vel quia animal profugit.

§. 19.

Invagiare autem licet etiam ratione damni infecti, semper tamen ex loco prohibito, pacificè possesso, aut controverso. 1729. 42.

§. 20.

Pacificè possessa dicuntur, quorum usum saltem unius integri anni pacificum, i. e. vel ex Lege, nec Judicis prohibitione, aut contradictione manifesta turbatum esse constat.

§. 21.

Loca controversa dicuntur, quorum usum Dominium controversum, aut re

ex præscriptione Juris unius integri Anni, nogne interventa turbationem nondum habuit, vel habuit, sed subreptitiam, aut precarium, & permissivum, non autem absolutum, & manifestum, vel absolutum quidem, & manifestum, ac unius vel plurium Annorum, sed ex aliter, i. e. facto aut per Judicis prohibitionem, seu contradictionem manifestam, turbatus.

§. 22.

Invagiationis loca alia sunt simpliciter prohibita, alia cum expresso onere prohibita, alia per se & naturaliter prohibita. Ordre ff. 93.

§. 23.

Invagiatio est impulsio pecorum, sive pecudum, ex legibus, pratis, sylvis glandiferis, horto, aliisque locis prohibitis non controversis ob damna per depascationem facta, vel infecta.

§. 24.

Abactio vero, est impulsio pecorum sive pecudum ex locis controversis, ad sustentandum jus & usum, seu Judicis sui de servandi causa, ob præjudicium alterius eximde dependens.

§. 25.

Effectus Invagiationis & Abactionis est, quod pecora invagiata & abacta ad ovilium inclusa servare liberum sit 1729. 42. si interea damnum, vel onus prohibitionis solutum aut satisfactum exhibuerit, nam comparenti, damnum ipse præstare paratoque pecora Domino, etiam interea statim extradanda sunt. Per quod tollitur gravis impellentes, quod solutio damni evitetur.

§. 26.

Abacta & invagiata pecora verò impulsionis die, assignanda sunt Comiti, aut proximo Judici Nobilium regulariter 1729. 42. Comitatus illius, cui locus ex quo impulsa sunt, adjacet, non autem, quo inclusa servabantur, quia determinatio damni spectat suo ordine ad illius Comitatus Judicem ergo etiam pecorum recognitio passiva, quæ est Cautio de simo.

§. 27.

Dies vero decentionis & recognitionis, non juxta Jura Civilia debet, sed accipiendi sunt dies, ne in se sunt, in statu naturali, ut si Judex non mane semper impulsa sunt pecora indilate recognoscendi debent.

§. 28.

Recognitio verò Pecorum duplicater fieri debet. 1mo realiter & effective, eadem ad aream Judicis pellendo, & ejusdem radendo. 2do. Scripto seu literatorie, semper perstabendo Judici, tabia pecora esse impulsa, quæ Judex se realiter acceptare, vel vero signare cupio et scire, num Judex realiter acceptare, vel vero

pro

pro manibus impellendo relinquendo, eadem pro sibi assignata habere velit? Judex vero teneatur pecora pro manibus ejus relinqui, se autem eadem pro assignatis habere. Pariter si dubitet pecora remittat, data cautione scripta, quod eadem pro assignatis habeat. 1729. 42.

§. 29.

In liberis civitatibus & oppidis privilegiatis impellens civis assignare solet ad manus Judicis loci & aliter agi nequit verbaliter. Litteris enim opus non est, cum ambo sint in eadem civitate, nisi tamen officiat & ibi sit fiat Litteratorie

§. 30.

An autem realiter fiat assignatio, vel Litteratorie, non est pervisum Impellenti, sed in arbitrio Judicis. 1729. 42.

§. 31.

Pecora invagrata & assignata Domino pecorum, ut primum assignanti, & pignus realo, illato damno aquivalente offerenti, praevio tali pignore, & soluta intertentione, Judex pecora reddere tenetur, prout & impellens, dum pecora pro manibus ejus occasione Litteratoriae assignationis Judex relinquit. 1729. 42. Pecora vero abacta & assignata, quocunque ex duobus modis, dominus ea praevia Judici aut Impellenti, Litteratoria duntaxat cautione super eo, quod pro termino Comitiorum causa, eadem recepta pecora in tractu aut aquivalente restituere, & impellentis Pecorum nomen, ad locum, ex quo abacta erant, rationem reddere, Judicioque stare velit; & assignatione causa Invagiationis dictum Intertentionis pretio, re habere poterit, & Judex dum & quando super inde assignatus reddere obligatur, ita & Abigere, dum pro manibus ejus Litteratoria assignata extrahant. 1729. 42.

§. 32.

Titulo autem intertentionis venit 1.o Congrua Merces, & in loco illo consueta, curam & pabulum praebentis Famuli. 2.do Estate pretium gramins dierum & a singulo pecore duorum denariorum 1722. 13.

§. 33.

Invagians regulariter, ne primum facta esse Invagiatio, damnum aestimari curare debet, ut 1.o comparenti, damnum que refundere parato pecorum Domino, ea re dicturus pretium damni sui, in gravitate definita, praetendere possit debitum. 2.do Ne quo casu incorrenienter in eodem loco mora damnificatore, damnum primo ita confundatur, ut illud ab hoc per aestimationem nequeat. Ad summum tamen invagiationum angustiam pecora detinere. Nam & Dominus pecora sua assignata per pignus dare, & intertentionem refundere paratus, prout non dum facta aestimatione, aut Judici non notificata, & habere nequeat, damni ex ulteriori detentione pecorum emergentis

rei ut erit Invagiatus. Mora enim aestimationis est culpa, unde damnum prostituat alteri, mora autem sua cuivis nocet.

§. 34.

Damnum aestimari debet regulariter per Judicem & peritos rales loci illius, in cujus servitio damnum factum est. 1729. 42. Et hoc ideo regulariter, si enim Dominus pecorum aestimationem eorum acquiescere velit, liberum est medio Judicio Nobilium aestimari curare, & tunc ex duabus cui malueris adhaerere

§. 35.

Aestimatio non est referenda ad praesentem rei statum, sed inspicitur lucrum, quod sperabatur futurum. Secus tamen si lucrum ex natura rei futurum non erat.

§. 36.

Datur Actio Domino Pecorum, ad poenam Altercalem, si impellens Domino Pecorum pignus, aut respective Litteratoriam Cautionem dare intertentionemque refundere paratus, ea Judicia assignata, ad nominationem Judicis reddere nollet.

§. 37.

Impellens sine nominatione Judicis pecora reddere non cogitur Pecorum Domino praestanda offerenti, quia per assignationem Litteratoriam Judici factam, pecora sub ejus Judicio, re consistunt, & ideo sine ipso reddi non possunt, cum non liceat facere in messem alterius nominare Dig. tit. 78. & Cod. pa esse immiscere se rei ad se non pertinenti. Lege 26

§. 38.

Si Prohibitio cum speciali & expresso onere facta est, Colonis Loci illius ad poenam prohibitionis tenentur secus ad refusionem damni. Extranei autem Nobiles, aque ac Ignobiles, sive facta fuerit prohibitio cum speciali onere, sive non, nunquam poenam Prohibitionis, sed damni restitutionem obligantur. Dig. tit. 22.

§. 39.

Hoc in casu per Colonos Loci intelliguntur soli Ignobiles, nomine enim Colonorum Nobiles in Jure non veniunt.

§. 40.

Nomine damni venit 1.o Deterioratio aut deterioratio rerum Nostrarum. 2.o Expensa factae causa facta 1729. 42.

§. 41.

Pignus datum nisi a tempore extradato cum pecorum, intra quod erant redimatur, perditur Dominium ejus, & perpetuo fruitur, Invagiantis 1729. 42. & hoc modo consequitur refusionem damni

§. 42.

Si vero pecora impulsa pignore aut Cautione data non redempta manserint, Judex vel Impellens, si ex duobus, qui

natura

vacuam Pecorum possessionem habet, consequenter curam gerit, & incurrent, seu eorum & unum eo tum percipere poterit, de nec redimantur aut pereant 1729. 42. Montanen vendere eas cet, quia Dominium, per quem semper redimibilia sunt.

§. 93.

Si interea citra dolum & culpam possidentis pereant damna debit Domino eorum, & non Invagranti a Judici, semper enim eis. Eorum Dominus manet & sic etiam ipsi pereant Vaticergiè pascentibus Pecoribus damnum sine impellentis non erat. Et quia pecora impulsa, per modum pignoris detinentur, pignore autem casu pereunte, perire non debent, in cujus recusitacem pignus fuit constitutum.

§. 94.

Si vero pecora alterius impulsa & invagrata damnum fecerint Actio Violentiae competit impulsato, sive pecora ex loco pacifice possesso fuerint impulsa, seu ex casu, qui alias quidem controversiae est, minus tamen intra decursum trium mensium, per Abigentem pacifice possessum excubiae. 1729. 42. Si vero binarria Judicia Actione mixta personaliter ergo Dominum Pecorum, qui eos impellit curavit, vel effectualem ejus praemissa exhibuit, illa non curata pecora in eadem Loca impulsa, & exinde invagrata, tum praeter pregnam Violentiae, effusionem item damni & expensarum etiam ad amissionem pecorum Invagiatorum Actio competit.

§. 95.

Eadem Actio Violentiae ad poenam, damni item & expensarum refusionem competit e contra Domino pecorum, si ea ex loco pacifice fuerint abacta, cujus non pacificum ad minus spatio trium Annorum Dominus Pecorum habuit.

§. 96.

Pecora, etiam in casu commissa Violentiae in defensionem Bonorum accepta & impulsa, ad eorum Judicias debent restituendi.

§. 97.

Licet Bona violenter occupata, etiam post Annum via facti recuperare, si occupator intra Annum manifesto contradictus, aut Interdictus fuit 1729. 42.

§. 98.

Recens Diaeraria Cautionis in Casu abactorum pecorum, occasione receptionis eorum dari solita est t.e Quod factum Impulsionis in locum, ex quo abacta sunt, per eam recognoscatur, ut amplius probatio de eo non sit necessaria. Dd. Quod si pecora Cautione data recepta, Judici ordine amittentur, teneberne restitutionem praestare, eadem donec exstant in specie & numero restituere. Cui Dum & grandi Abigens ratione sui praejudicij, & damni Actionem moveret, teneatur Cautionem praestare, coram Judice causa Judicibus exigere, eriamsi alias ratione personae sua, a Jurisdictione illius Judicis exemptus haberetur.

§. 99.

Si eadem pecora interea interierint, loco eorum aequivalens tenetur hoc in casu Judici restituere, pecora enim illa non debentur in specie, sed in genere.

§. 50.

Si pecora non invagrata, seu abacta, aut simpliciter retinuerint, aut tarde, ultra triduum a gravata die Impulsionis inclusive computando, usque decimum quintum diem, & ultra pariter inclusive l.e Dd. singulis decem primis diebus poenam trium Marcarum gravis privilegii in duplum Judici, tertia vero pars cedit Judicio cedenti, quia exercet & exercet respectu pecorum Collective non respectu singuli. Dd. Damnum ex intermissa, vel plena munera non facta pecorum restitutione, vel negligentia eorum Custodis, aut provisione emergentis, & Curae & sumptus refundere obligatur.

§. 51.

1729. 42. Detentor non tenetur ad praestandum damnum casu interventum, ubi casus in ea plaga est communis omnibus, non enim enim emersit ex detentione; quia etiam & si restituta set, pariter periturum fuisset. Secus tenetur, emersit enim ex detentione, & mora erat culpabilis.

§. 52.

Detta Actio, ratione poenae & accessoriorum, competit singulo Domino Terrestri Domus sua divisim possidenti, cujus Pecora, aut cujus subditorum pecora invagiata, & sine restitutione citra triduum detenta sunt. Et quidem contra detentores respectu Communitatis Nobilis ergo ac contra detentores Communitatis Nobilis ergo ac Ignobilis collective, non contra singulum Nobilem, si vero, ab decimenti plures Nobiles, aut Ignobiles Corpus non faciunt, ex quo Nobiles licet in eadem possessione, vel Oppido residentes, distincte tamen Bona tenentes, extra pro communitate tenuerunt, vel subditi talium, tunc contra singulum Nobilem seorsive, & contra subditos singuli Domini collective.

§. 53.

Si pecora in actu Invagiationis ab Invagrante, possessore mediante recipiantur, poena amittitur possessore emanante ejus Invagiator dedit operam rei licitae, & re occupatae pecorum praesumuntur in Dolo. Dd. ut 52.

§. 54.

Cuius cum difficillime invagrati possint, si Dominus eorum talem amice de adhibenda a melioris forsitan praemonitus erat

erat in locis prohibitis deprehensi, ad unum mactamur. Alij
vero Domestica pariter in locis prohibitis deprehensa
fere communiter cadi solent, per Bonorum defensionis modum
Hic tamen accendendi venit Cor. Velud. Lod.

Processus Marcatus est, qui ob non restigrationem foccorum
ad manus Judicis, ad destimptionem debitarum Marcarum,
& predictorum Accessoriorum dirigitur.

§. 56.

Provinciam Judicatus fundamento 35. art. 1129. secundum
generalitatem ejus obtinet, ut Curia Debit. Conf. Cas. 1715.

§. 57.

Judicialiter damnatorum Bona ad Heredes eorum devol-
vuntur. l. 1. ff. 15.

§. 58.

Damnum inter Fratres divisionaler cognatos est l. 1. ff. 93.
similiter Lucrum. Cum vero nonnisi Cognatos habeat Mors, ut eorum
fratres Lucrum & damnum cognatos habeat. Mors. 54. 1723
47.

§. 59.

Damnandus cum expensis refundi debent Locis, exodo-
rio Notam Infra dictatis committentium 1723 9.

§. 60.

Damnum quod quis sua culpa sensit, sibi imputet. Reg. 203

Caput LXXVII.
De Injuria

§. 1.

Injuria est nomen generale complectens privata & publi-
ca delicta. Unde Injuria dicitur omnino, quod non Juris sit.
ff. qu. 21.

§. 2.

Tribus principalibus modis committitur Injuria, re, verbis, & Libello, Rectus Fabius ingredi Cod. qu. 21. Unde In-
juria duplex est: Alia realis, alia Verbalis, quorum ve-
xatio hac Verbalis, cum Libellaria cum illa viva voce, hac admi-
niculo scripturæ proferatur.

§. 3.

Realis Injuria dicitur, quando quis verberatur, pulsa-
tur, arrestatur in possessione Bonorum privato facto tur-
batur, ea privatur, damnificatur, aut alio quodam facto
illicito afficitur.

§. 4.

Verbalis vero Injuria est, quando manus non inferuntur,
sed aut voce & dicto, aut scripto & Libello quis injuriatur,
Ledicur in dignitate, fama, & existimatione sua.

§. 5.

Verbalis Injuria alia est, quæ committitur extra sed an In-

dici-

diciariam, & publicam seminatus, vel alterius Universitatis & Com-
municatis Congregationem, vocaturque communiter de Convocatio
1723. 27. alia, quæ coram sedibus Judicis, & Congregationibus pu-
blicis, & hæc vocatur Violatio sedis. 1723. 67. & 2. ff. 69.

§. 6.

Species realis Injuriæ aliæ sunt, quæ publica delicta consti-
tuunt, & criminosæ sunt; aliæ, quæ privata delicta ponunt, quem-
peacus potentiarij, quos Violentias communiter vocamus.

§. 7.

Injuria dupliciter adhuc considerabatur: Generaliter, & Specia-
liter: Generaliter accepta est omnem, quod Juri facto non
est Text. C. 9. qu. 27. & hoc modo complectebatur omne Debitum con-
tra Jus. Specialiter vero accipiebat tribus modis 1. Pro Contu-
lia. 2. Pro Damno. 3. Pro Majestate.

§. 8.

Verbum injuriosum est, per quod sive in genere, sive in specie
objicitur alicui quod delictum commissum, vel saltem præsentia,
dur alicui vocabulum contumeliosum.

§. 9.

Quæritur hic, quando quis uno impetu dixerit plura verba in-
juriosa, an sit una Injuria dicenda vel plures? Ad hujus distin-
ctionem observandi sunt tres subsequentes Casus 1. Cum Ver-
bum unum injuriosum in eadem temporis Instantia plures
repetitur, dicitur una Injuria. 2. Cum in una Oratione profe-
runtur plura verba idem significantia; una quoque est. 3. Cum
verò sine diversæ sententiæ, significantes diversa, aut una di-
vatio concinet plura Crimina, tendentia ad diversos effectus
tunc judicantur esse plura verba injuriosa

§. 10.

Injuria est alia Levis alia atrox seu major. Atrox dicitur
ex modis 1. Ratione facti, quando quis verberatur, aut gravibus
cedicur. 2. Ratione Personæ activè & passivè. Activè atro-
cis Personæ Injuriantis. Passivè, respectu Personæ injuria-
tæ. Servus enim Injuria facta a plebe atrox dicitur, homini li-
gitate conscientiæ, illata. 3. Ratione Loci, cum fit in Foro
vel Templo, vel ratione Loci in Corpore Personæ 4. Ratione
Temporis. Atrox Injuria semel remissa amplius revocari
negat. Atrox enim extincta non revivisci.

§. 11.

Atrox Injuria solvitur de Jure Civili & Canonico, etiam di-
simulatione, cum injuriatus non apprehendit, sed sine ulla of-
fensione, aut commoti animi motivo Injuriam excipit, pœ-
nitentia ducens, revocare non potest. Unigenitus enim est
repetere, quod semel remissum est. §. 12.

Volens

§. 12.

Volenti, scienti, & consentienti non fit Injuria neque Dolus Leo: D
Dicatur scienti, qvia non videntur, qui errant consentire. Regest 110.

§. 13.

Consentiens etiam debet intelligi, qui libere, vel sponte consensit
factum, qvod enim ex terrore, vel violentia fit, censetur esse in
luneatium

§. 14.

Injuria non semper pendet a voluntate patientis, sed ex Le
gula Justitiæ.

§. 15.

Multa sunt, in quibus voluntates consentiens, non tollit Injuria
actionem, ea scilicet, quorum non habemus plenum Dominium,
sed custodiam potius & Tutelam, ut: Vita & Libertas.

§. 16.

Hoc in casu in causa Duelli Superstiter Carcere posset pun
re Magistratus, qvia vetitum est Duellum.

§. 17.

Injurias, damna, Violentias prohibet inferre art. 14. 1687.

Caput LXXV

De Actu Majoris & Minoris Locentiæ

§. 1.

Locentia alia est Major, alia Minor. Ulast. 55. 56. et 61.
1723. 10.

§. 2.

Locentia Minor appellatur respectu Majoris, qvod illa co
ram Processu in Foro Committatur 1687. 23. art. 8 aut sine Dom
rali Cur. art. 25. 26. poena minori castigetur, haec vero Procer
su Tabellarii & poena admodum gravi amissione bonorum
pitis, vel Bonorum 1729. 64.

§. 3.

Locentia Minor est actus dolo patratus gravis in Persona
aut rebus sui per manuum injectionem Laditur, seu contra Jura
affligitur; excepto certo personis, rebus, & Casibus Majoris
Locentiæ Art. 10. 1723. specificatis.

§. 4.

Actus Minoris Locentiæ sunt, qui communiter Violentiæ de
nominantur, omnes illi, qui extra modos Majoris Locentiæ
Art. 10. 1723. specificatos committuntur, ut sunt: Occupa
tiones, Reoccupationes Bonorum illicitæ, rerum gravium,
libet violentæ ablationes, detentiones, fructuum acceptiones
& alia cujusvis generis. & sub quibus vis praetextibus, per se
vel alios Missos, assumptos & commissionatos in aedes
personas pulsando, verberando & vulnerando, manuum in
jectiones non Jure interventæ Cf. 1609. 1605. 4. L. 2 & 61.
Praeterea ad Locentiam Minorem numerantur: confiscatio
illegitima rerum Nobilium per Camerarios officiales facta,

&

& in proprios usus conversio 1681. 39. Reoccupationes Bono
rum judicialiter executorum. 1681. 61 Occupationes Alie
rum ab Anno 1635 intervenia, & intervenienda 1647. 121. Ju
ris successorij Occupatos 1668. 68 Subditorum abductiones
Vlad. VII. 26. Excessus Decimatorum, Tricesimatorum &
Telonatorum Cf. 1658. 1659. 47. 48. 59. & 77.

§. 5.

Locentia major committebatur Jure antiquo quinque casibus nem
pe: Invasione Bonorum, Interemptione, Verberatione, Vulnerati
one, & sine justa Causa detentione Nobilium, sunt tamen hodie
ventionis nostro tempore, ut omnino mutatæ alteriusque Majoris Lo
catæ brevi Processu Comitatensi vindicare liceat invasionem, Verbe
rationem, Vulnerationem & detentionem Nobilium, Interemptio
nem vero Criminaliter, velut Delictum publicum.

§. 6.

Locentia seu violentia alia est Personalis, alia Realis: il
la quando in Personam, haec dum in res vis infertur. Realium
rum est quadruplex: Ablativa, cum res mobilis auferetur; Com
pulsiva, dum quis cogitur in detrimentum quid facere: Turbativa
qua in Dominio Nostro turbamur. & Expulsiva, cum ex Dominijs
Nostris ejicimur.

§. 7.

Poena Minoris Locentiæ ex parte Nobilitati praerogativa qui
dentium sunt Florenj 100. 2da & 61. ex parte vero Ignobilium
& 90. L. 3tia & 26. accessorialiter vero etiam refusio illatæ da
mni constitutionis per Judices Limitandi 1638. 27. refusio fru
ctuum. Eodem 27 & in Casu Verberationis, Vulnerationis, ubi
in quibus incurrit, refusio detrimenti Corporis 1659. 31. pro
terea Expensarum Litis Cf. & 27. cum restitutione Bonj occu
pati 1542. 4.

§. 8.

Poena declarata Florenorum 100. in Mediocritate Accusati
umpartii, in alia vero dimidietate Judicibus illam adjudi
canebus cedit: poena vero ex parte Ignobilium Flor. 50. sive ti
ut principales rei, seu ut assumpti vel missi veniant L. & 26.
prout & cætera praecedentia accessoria sub actori 2da & 61.
& lex dicit, solam poenam 100. Florenorum esse Judici commu
nem

§. 9.

Actio super Violentia contra Nobilem Associata, vocatur qua
rulosa, Processus eximie pariter gremialis dicitur convenit.
T. 1605 & post Coron.

§. 10.

Violentus Occupator, ædificia in Bonis occupatis erecta perdit,
& cedunt una cum Bonis fundi Domino, sine ulla recompensa

1542.

1542. 4. Et licet occupator violenter restituat Bona occupata
aut publica omitatus auctoritate reddantur injuriato, tamen Bo
na cum accessorijs desum poceso Juris ordine 2. 1543. 1608. 2p. c

§. 11.

Si Violentia per plures patrata fuerit. interest, an omnes N
biles personæ sint, vel omnes ignobiles, vel alteri ex ipsis No
les, alij Ignobiles; si omnes Nobiles singulos in sua persona con
uestinet debet Jure convenisi, etiamsi unus tantum ex illis fuer
principalis patrator, reliqui vero, velut servi tantum assump
aut missi exstiterint, quia nemo Nobilium potest in persona, au
rebus suis turbari, nisi Juris ordine convincatur l. 2. 9 & No
lis omnis evocari, citari & non Juri statui debet. 2. 66. 68. Si
vero omnes Ignobiles, cum res spectat ad Actionem imperio
oralem, non querelosam, scilicet coram suis Dominis Terre
scribus sunt in Jus vocandi, & Dominus tenetur Judicium contra
illos impendere. Si demum alij Nobiles, alij Ignobiles exstiter
incertum interest, an Ignobiles sint Subditi, Servi, aut Operarij
unius alicujus ex Nobilibus, vel multis ex ipsis. Si prius, tunc
Dominis eorum ex parte assumptorum subditorum, aut servor
suorum in Jus vocari debent l. 2. & 62. Si secundum, singulus ex
bis tantum ipsius tenetur Juri stare, & respondere suo Proces
su & Foro competente.

§. 12.

Locentia cum Major, quam Minor per se commissa est: dum ipa
met solus patrat. per alios vero est, dum committit Actum vio
lentum per alios patrari, & si propter Commissionem effectuant.
2. 62.

§. 13.

Locentia per se committitur, aut prorsus se solo, aut cum alijs
seu simul etiam medio alijorum, & si dicuntur assumpti. l. 2. 62
1555. 56

§. 14.

Locentia per alios patratur dupliciter. 1° Agendo ad Actum
patrandum, nunquam tales dicuntur Missi & Destinati. 2do Com
mittendo, quando neminem in specie mittit, & destinat, committit
tamen uni alicui, vel etiam pluribus, ut medio eorum
per hos mittendorum, hunc aut illum Actum perfici curet. In
hoc casu Dominus est committens Profectus mittens & decer
natus, inter vero sunt missi & destinati.

§. 15.

Soli tamen Domini & Profectores sunt in Jus vocandi in pro
prio Casu, Commissionarij autem, missi destinati, & assum
pti ignobiles sunt gravam citantur, sunt enim Minus primi
pales rei, sed per Principalem Reum Juri stare tenentur. 2. 62
3. & 26 & per Juri stationem ingrediuntur Litem, & sub
sternuntur Actioni.

§. 16

Principalis Reus ita debet citari, ut eum ipse compareat, cum e
jusmodi missos, aut assumptos Juri statuat. 3. & 26. Nam secus
citatus, Juri stare non tenetur.

§. 17

Pro assumptis missis commissionarijs Ignobilibus Principalis
Reus scilicet assumens, mittens, & committens in Judicio respondere
tenetur ogni ac pro se ex si victus fuerit, non solum in poena pecu
niaria, verum etiam in totali onere illorum gravatur, ac totalis de
cutio, i.e. ratione quoque eorum de Bonis ipsius peragitur 1555. 56.
Nobiles enim hujusmodi de propria in persona secundum in Jus vocari
tur, & pro se respondere debent.

§. 18.

Assumpti, Missi, aut Commissionarij nominatim debent specifica
ri in Actione. Excepto Casu, quo essent Vagabundi, aut mutatores
sidentiæ stabiles habentes, aut ex parentibus ignotis convocati,
nam sic sufficit numerum ipsorum in Actione declarasse, & in Pro
cessu comprobasse 1555. 56. Item si Nomina eorum facile repe
ri non possunt.

§. 19.

Personaliter vero debent Juri stari in Causis Violentiarum
purè & directe contra Ignobiles mobilitatis, nunc enim pro se respon
dere, & onus Convictionis ferre ipsi tenentur; verum dum moraliter
contra Nobiles, ut & missos, vel Commissionatos suos Juri stare
at, & pro illis respondeat, tunc personalis præsentia Principalis non
sufficit non est, sed sufficit verbalis, declarando illos pro Juri sta
turis

§. 20.

Omnis officialis status Oeconomici ex officiolatu Violentiæ &
damnificationes patrans, qua officialis talis potest ac debet
Juri convinci, quamdiu in officio se exercet & 8. & 26. Sigis. B. B.
Ulad. l. 27. cessante vero omni officio oeconomicali, ejus quasi
officio Injurias alteri inducit, multas ex officio potest citari,
Bonis Actuum ex tali emerito officiolatu patratorum. Sex
ta Lege enim modo citatus ex officiolatu debet citari, & Jure
convinci, cessante vero Officium est nullum & eos decernit,
& non enim nulla possunt esse gravitates.

§. 21.

Quicquid quis ex officiolatu convincitur, toties pro parte Actoris
tis triumphantis & etiam Judicis in quantum sibi communis
est, executio ex Bonis Domini illius officiolatui suo subjectis fie
ri debet l. 2. & 98. Sigis. VI. & Ulad. l. 27. & ex Commissio
re Domini sui injurias patrantis officialis, nulla tenetur Dom
nus Dominis sui injurias patrantis officialis, nulla tenetur Dom
no suo recompensa, obtemperasse suo Domino suo teneatur.

§. 22

Si vero officialium quis sine Commissione Domini sui alteri in
juriam intulerit, & Bona Domini propterea executa sunt, hæc

tur ejusmodi Officialis Domino suo satisfacere. Poterit Dominus suus in defectu Bonorum advocati expiratalentis recompensa talismodi Officialem in persona detinere, & incapewatum coercere, nequeque sibi satisfactum confuerit. Idque Processu Litis sive Officialis Nobilis, seu Ignobilis fuerit, si autem subditus existit, tunc pro pria authoritate poterit.

§. 23.

Omnes Officiales ratione injuriarum & officio latu patratarum inagar Nobilium Regni sunt ex officio latu in sui vocandi &c. & eodem Processu, foro, & Judicatu, ac ad eandem poenam recipiendam quæ & ad gremia Regni Nobiles.

§. 24.

Quoties cunque Officialis, ex commissione Domini sui injurias patratur, toties præter Officialem talem, etiam Dominus suus, vel quivis ratione ejusdem injuriæ Jure convenire poterit. &c. &c.

§. 25

Domini Commissionem negare ex Regio ipsos innocentes, inscios, & immunes fore profitentes debito Juramento se purgare tenentur Regiæ M.ti Ut. Ulter. l. 21. per debitum Juramentum verò intelligitur: proprium Domini Juramentum purgatorium. 1729. 27

§. 26.

Bona violenter occupata a die occupationis intra spatium An. in propria authoritate per se, seu per alios recuperare, & vindicare, licet Injuriato licet, l. & &c. exposito autem Judici Via agendum, ne minimum Laxentur Jura, & mala evenient.

§. 27.

Potentia Actio activa transit ad Hæredes Injuriati, tam Imo Imperiali, quam & Nostro, tum ne delicta maneant impunita, tum res, quæ Jura nostra, ratione tantum delinquentis contingant Actionem ad Hæredes regulariter non transire &c. & &c.

§. 28.

Hoc tamen casus, quo illegitimus usurpator de restituendo provideri debet, nec secus datur Actio, scilicet dum quis simplici Mandato re executorio re executa Bona post hæc 1681. 30. & olim contra Depositarios 1638. 28. ut admoniti contra contemptum Judicis omissionis culpabiliter reddantur &c. &c.

§. 29.

Actio hæc contra patratores peccatorum Nobilem, Ignobilem, Missos & assumptos inscitiæ debet Processu Imperiali &c. & &c. 26. 26.

§. 30.

Actio hæc ad Hæredem delinquentis ratione poenæ non transit &. &c. & &c. sub. enim delicta Laboris portatæ non teneantur, subsidiem ratione rei transitæ dubium non sit cap. & 52. & Jocularia, quæ Laxitur, nam si Contra Delinquentem Actio fuit Judicio finita, transit ad Hæredes etiam ratione poenæ &. & &c.

§. 31.

Causa Minoris Potentia competit foro sumitatem Judicatis &c.

mitis 1729. 33. cum adjungendis sibi Judicium & Juratores 1613. 23. qui exeat ad parcos de Domo propria habitationis sua, sive exemptione Comitatus quamvis exemtus possit. 1608. & p. c.

§. 32.

Actioni potentiæ propriæ sunt: 1.° Ut missio, assumptio aut Commissio aptè exponatur &c. & 52. 2.° Tempus, Locus, Terminus, quo quis alteri Injurias patravit; item Persona, per quam, & contra quem Actio proponitur: nec non Comitatus, in quo Injuria sive Commissa: præterea si præter ut occupationis Bonorum causa dovetur, sorbio quoque occupata, atque grantitas occupare petentis & rei patratæ series debet bene specificari &c. & 26. Judicium enim rectum Judex absque horum expressione administrare non potest. Item exprimi debet quantitas damni illati &c. & 61. 3.° & 26 & determinentur Corporis.

§. 33

Vocularum in & ad omissio non vitiat Actionem. Neque omissio ratio exigit.

§. 34

Causæ violentiarum ratione occupationis Bonorum, non item aliæ ad facient Locupatatæ violentiæ præfigi, ibidemque determinandi bene. & 1608. p. cor. propter occultatam Actionem.

§. 35

Ab Actione & Processu violentiarii excipiuntur Casus Successionum, Divisionum, & reliqui 23. 1613. specificati, & omnes ii, qui actus potentiarij non sunt, & tempus valuerat Legis latoris est, ut hæc Actiones ex eo tantum sola actus potentiarij, præterea Actus a Jure ad hunc Processum specialiter reducti vindicentur. Ibid.

§. 36.

Cui Specie Violentiæ aliam macerram vindicare volens, punitur poena Indebitæ Actionis &. 100 23. 1613. Hanc quæ Poenam contrahit, debitum Actorem petendi, & acquirendi Jus habet omnis & solus Nobilis Incautus ab impetitione indebiti Actoris absolvitur, Actione reconventionis eodem Processu 23. 1613.

§. 37.

Actor ex ratione Potentiæ in sola quæstione Juris succumbens non valendo evincere Actum expositum, & comprobatum esse pro rato, & forma licet potentiarium, non incurrunt poenam Indebitæ Actionis.

§. 38.

Actor indebitus, nec ex parte Juris tacentium incurrit poenam indebitæ Actionis 1613. 23.

§. 39.

Incautus Nobilis cum absenta poena Indebitæ Actionis vel sine ea absolutus, expensas Litis contra Actorem non obtinet; Jura enim solam, dicam poenam statuerunt, contra Indebitum Actorem, in totalem poenam temerariæ Litigationis.

§. 40.

Leges de Violentiis sancitæ ad liberas quoque Civitates extensæ sunt

sunt per 60. 1615. imò eran ad Oppida Privilegiata 1635. 16. cujus extensionis servus est, quo Communitates eorum ejusdem Status & Oppidorum Privilegiatorum, nulli licere privare Dominis Terrestri subjectorum violentias patrantes, mutar Nobilium in suo possint vocari, sive privativa earundem Personæ violentiarum Nobilium sub jurisdictionis ipsarum Communitatum non subjacere intendere. Judex est servatus, juxta impensorum & mercaturæ mutar Nobilium: secus ob non impensionem, Communitatis nomine collectivo, coram Vomite Comitatûs, mora mercatura citra si admissus fuerit, aliàs extra mœnia in Domis Civitatis Judicare teneatur, & executionem de Domis Communitatis recipere 60. 1615. 81. 1697 1629. 18.

§. 41

Modi, quibus Bona violenter occupata reoccupari possint, sunt quatuor: quorum duo a die occupationis intra annum deserviunt: alii vero duo, tam intra quam post revolutionem annualem intra 32. Annos durant & quando. Duo modi, quibus intra Annum recuperari possunt, sunt 1.o Propriâ Authoritate 1.o 16. & 2.o Authoritate publica per Supremum aut Vomitem cum Judice & Juratis, advocato etiam Brachio Militari, a Capitaneo Patriæ Regni, si necessum est. 1572. 4. 5. ad quod idem sub amissione officiorum obligantur. 1729. 42. Post revolutionem vero amissis Processu Violentiæ. 2.do Actione restituitur omnia in integrum sive omni Bona, cum fructibus tamen & Expensis.

§. 42

Causa Violentiarum non est fundamentale Juris, aut Privilegiorum, sed pure & mere possessorio judicantur 1615. 23. & ideo productio Litterarum in illis non requiritur 2.o 16. 50. Agitur enim de facto & non de Jure; facta autem humana probantur testimonio; & quia Pedanei Judices, ex Possessorio judicant, ex fundamento autem Juris sola Curia Regia 20. 1635. 26. 185

§. 43

Vlad. 1 88. habetur: Uxores Maritis, Filiæ & Sorores Nobilium non esse evocandas, excepto Casu, quo Bona ratione quorum causa moveatur, ipsas egregiè concernerent: & casu quo patratores malorum Consilio & auxilio gubernarent. Quod & Vlad. 11. 17. clarius explicat, & dicit Uxores Nobilium viventibus Maritis suis ratione quorumcunque actuum Procuratoriorum evocari, & citari non debere, sed Maritos earum. Excepto casu 1.o quo Bona de quibus Actus Pecuniarij committi sunt, ipsas, & non Maritos concernunt. 2.do quo ex officio officio simgnuntur, & de Domis ex Bonis libris Violentiæ patratorum, quo tamen intelligendum est Casibus Actionum & Commissionum, non autem in casu assumptionis, aut per se ipsum puræ, aut ejusdem parata Violen-

§. 44.

§. 44.

Violentiarum de Domis uxoris patratis dicitur, dum prætendit in Domis uxoris quo agitur

§. 45.

Rustici, Nobiles personarum in uxores ducentes, & in Domis Nobilium ubivis, imò quibuscunque uxorum suarum degentes, eximuntur Violentiarum patrantes, mutar Nobilium in Jus adducuntur 1.o 2. Actione querulosa, & coram Vomite, ac more Nobilium convincuntur 1659. 70. pariter & Liberi talium Rusticorum, ex Nobili progeniti 1667. 18. Et licet Rusticus tabro sive scriba & Consensu alterius Nobilis inferat injurias, Executio tamen ex Domis uxoris peragitur

1659. 70.

§. 46.

Reus in qualitate personæ intervenire non excusat a pœna, aut valorem non diminuit, quia prævalet eo, quod injuriam fecerit voluntariè. Ut si quis percutiat Nobilem, eum pro Ignobili reputando

§. 47.

Idem si quis ferire voluerit hunc, feriat alium, si hoc dolo fiat, ferietur in pœna Violentiæ ordinariæ convincitur.

§. 48.

Actio querulosa duplicitèr solet formari, alibi ad formam Mandati, de Actis & Attt. qu. 18. ostendit: alibi vero aliter, pro Consuetudine loci.

§. 49.

Actio querulosa in integra filera bis describitur in Octavo, ut, luce alii Actionales Libelli convolvitur, utraque patenter sine sigillo, & utraque in facie dextra Procuratoris signari sic: Originalia querulosæ Actionis pro Dno N. quo similia: Actis & Dno N.

§. 50.

Nisi, Commissionati, aut assumpti pro Judice statutis debent declarari in ipsa Comparitione, aut possessionem ante omnia alia. Declaratio enim pro Judice statutis habendi agit vicem Comparitionis ex parte eorum.

§. 51.

Causæ Violentiarum a Vomite intra Dominium appellantur ad Comitatum, ab inde verò ad Tabulam Regiam extra Dominium

1729. 28. & 29.

§. 52.

In Pœna minoris Locentiæ convictus, si non sit solvendo, pro obtinente Nobilitatis privilegiativa, potest in persona per Judicem, vel ejus Commissarium ad hoc specialiter deputandum incapi, vari, & quindecim diebus causa Concordiæ servari: ex post vero Concordia non subsecuta Manibus adversarij tradi, & per tres dies, horas, Judicis & partis Lasæ bruum Sanctis satisfaciat. V. & 68. Hoc quo modo si secus non teneatur bruum Sancti Adversario suo, tanquam unus ex Familia, servire & laborare sibi &c. Non tamen licet cum Domino suo in persona pugnare. Sbrd.

§. 53.

§ 52

Emanatis Violentiarum executio peragitur Sabitis Literis a Comitatu Commissionalibus, prafixo ad id legitimo Termino 8tto. 23. hoc Edicto Processus Comitatui celeri, ibidemque reviso si A. triumphaverit, pereo procedentes Judices, vel eorum in officio Successores, pro exequendo Sententia eximatur, & Dona Executioni adjudicata per L. denotatum, non impugnata extra Dominium Appellata, si fuerit interposita, qui sive determinatorie, seu tantum in facie Loci, aut generaliter non accessum fuerit denominandi facultatem restrinxerit, scripsit. Nomen autem respiciendum est, ut Processum, aut saltem Sententiam ad manus accipiat: commissionales triumphare excipere, & conveniat de Termino cum L. Comite, cumubique succumbentem L. pro Executione certificari.

§. 53.

Citatorius includuntur parva Deliberationis sedis Comitatus & commissionis, ad quas semel provocatum habent, subjecta, subscripta, clausa confecta, & insinuata, ut in aliis Causis exhibentur.

§. 54.

In Curia tandem Regia prima Violentia non tamen accessoria, duplicatur proposita, si Sententia Comitatus per viam Appellationis eo deducta, approbata fuerit, adeoque L. subire succubuerit quod Causam bene judicatam male & temerarie appellaverit. Hinc Sententia Curia Regia inseri solet hac: causa bene judicata, male appellata & poena duplicata Stadt l. 72. 1582. 78. Rito & ll. qu. 3.

§. 56.

Poena Indebita Actionis coram succumbentem A. in premissis circumstantiis duplicata non debet; Jura enim hanc poenam duplicatam Injuriarum succumbentem sanxerunt, ad reprimendam Dominum occupandi, alias quo Injurias puniendi proterviorum Licentiam, quo ratio ad succumbentem A. semel non excedit.

§. 57.

Poccaria Major est Injuria realis certorum Nominum Personis, aut Domis in certis Casibus illata. Dicitur 1. Injuria realis quia manuum injectione non fertur, & non verbis aut Literis: quo differt ab injuria verbali 2. certorum Nominum personis quia non omnibus in persona illata Injuria realis est Poccaria Major 3. aut Domis, ut est invasio Domus Nobilitatis, & secundaria oppositio, inferri possit. 4. In certis Casibus quoniam & inde in specie Actus, non in omni Casu est poccaria major 10. 1723.

§. 58.

Jure antiquo Poccaria major quinque Casibus tantum incurrebatur: nempe propter invasionem Domorum Nobilium, occupationem Locationum earundem Nobilium sine justa, & legali causa, vulneratione, seu verberationem, & mutilationem Nobilium Stadt § VI. 15. Novo Jure 1720. 18. Super addit

additi sunt sequentes Casus: Detentio, Abstractio, Verberatio & vulneratio Judicum Regii Ordinariorum eorundemque Vicegerentium, Magistratuum Protonotariorum, & omnium Sequentium-Vocatio, item Regia Judicia, & District-Notarii Tabularii nec non Commissariorum Judicum; Capitularium, item & Conservatorum Regii, & Supremorum Comitum; pariter, Regia Camerae Consistorium, Supremi & Vice-Directoris in officiorum functione actualiter & Legitime Exercentium. Liberarum Salis Conductus Violatio, secundaria Repulsio. Nec secus qui congressus in Directa, extra eandem, propter ejusmodi querelas, licet ad Directam Regiam, aut procumgressus Judicia vel congregationes, & Sedes Judiciarias Commissionum: prout & Inquisitiones de reperiendis, ac restituendis fugitivis Colonis, & Servicoribus, aut Militiae excessibus peragentes, & ad meritos cum eadem Computo venientes, nigue Computu, & peragendis premissis Inquisitio, nisi no commorantes, aut ab inde redeuntes verberaverint, aut vulneraverint, verberari aut vulnerari Commiserint, ac procuraverint. Praterea Vulneratores Fratrum, & Consanguineorum, Mutilatores item membrorum, & eruitores oculorum. Insuper Actus 24. 1729. qui adversus Judicias Sententias Secundario opponunt, vel Judices in peragenda secunda Citia Executione turbant; aut medio ipsorum per secundari, am Executionem executa Bona occupant.

§. 59.

Tunc quoque est Poccaria Major, si Actor illi novo Jure Nobiliem peradibi patrabi fuerint contra Personam ignobilem. In hoc enim consistit exercitio Colonum, & Victus cibati 10. 1723. & 24. 1729. & provisum est generaliter pro omni tempore & Casu.

§. 60.

Poccaria Major ita committitur sine Casibus, si ibi sine justa & Legali Causa fuerint patrati. Injuria enim dicitur, quod sine Jure fit. 2. tit. 26.

§. 61.

Poena Majoris Poccaria, Sententia Capitalis vocatur 2. tit. 42.

§. 62.

Poenam hanc Majoris Poccaria incurrunt omnes & solidi: Seculares vitiis sexus premissorum Casuum Rei; non Religiosi, & Ecclesiastica Personae, nec non Alumbrerer ab hac Poena exempti habentur 1723. 10. ll. Hi tamen exempto Loco Sententia Capitalis, cum impune non maneant, incurrunt poenam emendae Capitalis 2. tit 42 50.

§. 63.

Poena

Poena Majoris Potentiæ Secularium, vitio sexus hominum est amissio Capitis vel universorum Bonorum mobilium eque ac immobilium, non tamen copulativè Capitis simul & Bonorum, ut olim erat, Vlad. Stat. & verum disjunctivè Capitis vel Bonorum 1729. 2e tom 69.

§. 64.

Poena vero Omentis Capitis gravior hoc in Casu Ecclesiastici, & sexus fœminei in Curia 2e tom 93 & 2e est amissio Bonorum eo per omnia modo, & ordine, quo in Casu Capitalis sententiæ fit, & simul redemptio Capitalis, quæ solutione integri Homagii delinquentis levi debet. Hoc tamen disjunctive: amissio scilicet Bonorum, aut redemptio Capitis. Probatur ex 2e 1729

§. 65.

Differentia inter sententiam Capitalem, & sententiam Omentis Capitis est hæc, quod per illam Caput cum vita amittatur; per hanc vero redimatur, sive ex merito, seu per non veniendam Latæ Sententiæ, sed Homagio duntaxat suo delinquens redimere cogitur; Bona vero in utroque Casu æque amittuntur. 2e tom 93.

§. 66.

Bona in pœnam præfecta in duabus Judici in tertia vero parti bus Accusatori cedunt. Homagium vero in redemptionem Capitis solutum, soli Judici. 2e tom 72.

§. 67.

Si vero Caput, Condemnati hactenus præfectum, nunc per Judicem suum Criminarium vel ejus membrum Tabulæ Regiæ adita examinatum, seu Nomen Judicis, Tabulæ nempe Regiæ ad id deputatum, ubicunque reperiri poterit, captivari potest, & ad infligendam pœnam, ad manus sui Judicis trahi; adversarius enim ipse propria sua autoritate, nec captivandi eum, nec in Domo sua detinendi facultatem habet. 2e tom 93. In Casu nempe tali, ubi prosugerit, aut se Contumacia hactenus convicens, nam si ex merito convincatur, & præsens existat, absque Literis sententiam latius per Judicem in contemnentes capitur. 2e tom 68.

§. 68.

Judex hujusmodi detentum causa pacis & Concordiæ cum adversario suo intuitu, tribus diebus apud se conservare, & hisce diebus Concordia quæ non subsecuta, de capite minuatur, manibus adversarii sui assignare tenetur. 2e tom 93.

§. 69.

Ex his sic, quod hujusmodi Condemnatum non Judex, sed adversarius suus possit, ac soleat exigi curare extremo supplicio.

§. 70.

A sententia Capitali exemti, quemadmodum tantum pœnam Omentis de Capite incurrunt passivè, ita & eandem sane dignitate detenti contra secularem quoque Reum. Statut. Vl. 12 Vlad. Vl. 32. P. 2e tom 77.

§. 71.

Si vero

Si vero Religiosi, & Ecclesiastici majori pœnitentia Ecclesiæ in Foro spirituali vindicaverint, nunc Secularis non pœnam Omentis Capitis, sed excommunicationis, quam sacros canones exigit. & pertentat Ecclesiasticus coram Foro spirituali procedere. Alex. S. t. 3. & 2. art. 17 contra Secularem ratione verberationis, vulnerationis, incarcerationis, & reliquarum realium injuriarum personalium, pœnis sprinaliter illatarum.

§. 72.

Adeo hæc in Casu exequendi Bona est, ne portionem Fratrum ac filiorum indivisorum, & adhuc pœnitentiario non implicitorum segregrentur, & quod pro rata delinquentis remanet, subjaceat Executioni; debent vero mobilibus etiam pro rata ita esse segregranda 2e tom 60. quia ne filius quidem pro excessibus Patris, nec in persona, nec substantia condemnari potest.

§. 73.

Reo majoris Pœnitentiæ facta Civicatione ante Decisionem cedente, causa in hæredem ejus condescendit, cum Omentis realis, & non personalis. Scilicet hæres condemnatur compertis crimine defuncti, in æstimatione universorum bonorum defuncti, & refusione damni, ac restitutione male occupatorum Judicium 2e tom 61.

§. 74.

Hæredes executorum Bonorum immobilium quam mobilia perpetuo amittuntur: pro filiis ac fratribus delinquentis salva maneat, communique æstimatione possint redimi a manibus Judicis, & adversarij, tam ab ante latam sententiam, quam & post eam datis Prolibus 1729 34 2e tom 62. 63. 64. Consequenter executa Bona redimi possunt non modo per delinquentem, sed etiam per Liberos, & Fratres, ac Sorores, quos hæredes actualiter, aut virtuali successione respicit; imo & per Vicinos, & Commetanos, os. 2. 2e tom 63. 64. secundum prioritatem suis præmendi.

§. 75.

Pœnitentia majoris Rei, vicinos unius, ejusdem gregis Sententia, Bona in quibuscunque Regnis ad Coronam Hungaricam spectantibus sita, non amittit 2e tom 65. cujuscunque enim Judicis autoritate & ex consequenti etiam vis sententia ad locum solummodo stricte & ex consequenti etiam vis sententia ad locum solummodo stricte districtum sua subjecta, se extendit, & quod libet Regnum ad Judicem Sacræ Coronæ spectans, alium privative habet Judicem, ac Judicem in hujusmodi casu vis Judicantem. Aliud est in causa Notæ Infidelitatis, in qua per unicam Sententiam ubi Liber sub Jurisdictione Coronæ sita Bona amittuntur. Infidelitas enim committitur contra Coronam, cujus Jurisdictio se ad quævis Regna partes sibi adjacentia extendit.

§. 76.

In Cau

In Causis Majoris Potentiæ Revocatio Procuratoris non admitt. 1550. 56. Ribg. 8. gr. 23. propter odium erga malitiosos patrocinantes, & securitatem proborum.

§. 77.

In Causis Majoris Potentiæ reus personaliter advocare non debet. Rodr. V. 12. Cum enim personaliter comparere non teneatur eadem ratione, tenetur in persona advocare.

§. 78.

Actio datur non modo contra Principalem reum, sed etiam adversus assumptos, Missos, & Commissionatos eorum ratione minoris potentiæ fieri dicorum D.ie & 26. In Causa vero Boc Onera sua ipsi met sibi statuti fecerunt, cum in minori Potentia ex parte Registatorum, in tali Onere principalis patrocinator condemnetur. 56. 1655.

§. 79.

Majoris Potentiæ Poena eadem est contra Ignobiles ac Nobiles D.ie & 26.

§. 80.

Causam Majoris Potentiæ contra Nobilem purè, aut qua Principalem reum instituntem olim discutiebat Forum Ordinarie. 1652. 28. Jodic Tabula Regia jubetur. 1723. 26. Eadem est ratio Potentiæ Majoris, durante Dicta Regni in loco Dictali, i. e. in sede illa, in qua Comitia celebrantur, commissa, ac alibi, aliisque tempore patrata, excepto eo, quod pro Termino eorum duret a Dat. die cum fiat Citatio 1723. 7.

Caput LXXV
De Violentia

Ab Hic Titulus refertur ad priorem, cum & species hujusce Actus Majoris & Minoris Potentiæ Nocandum adhuc est

§. 1.

Commissionem patratæ Violentiæ Actori incumbit docere 56. 1655.

§. 2.

Violentia alias est Actus, quo quis in persona, vel rebus offenditur.

Caput LXXVI
De Occupatione

Occupatio est per vim Bonorum alienorum sibi vindicatio

§. 2.

Occupationis poena in Tabula Regia est Sententia capitalis D. 2. 72. In Comitatu vero restitutio Bonorum, & Poena Violentiæ cum refusione damnorum 28. 1653. & expensarum D. & B.

§. 3.

Violenter Occupator, nec ratum pari Violentia ejici potest l.e 68. 3.ie & 82. etiam mam privata. 1595. 4. & postea Bonus Judex ordine convocato & tunc per Vocem sonoram & studium ejici jussit 1592. 5. Titul. l. 15. §. 7.

Finis

Titulo 76. 1563. jubentur causa Occupationum D.ie 22. 66. tam civiles Regiæ, quam in Comitatibus sine exceptione discuti.

§. 5.

Titulo 38. 1596. jubentur Causæ Violentiarum, & Occupationum præ cæteris levari

§. 6.

Anno D.ie 1606. post Coron. Bona occupata, & reoccupata, sub amissione Officiorum per Comites, vel V. Comites non obtinentes sub arctissimis mulctis revocationibus, statim de facto restituii jubentur, salva pœna suo Loco prosequenda. Rationata. Quod primum ordinarium Occupationis Actus punibat pœna Violentiæ, exigit autem sub sequentes actus non ita, quia nunquam Crescit facta præteriti delicti æstimatio. Regn. 138.

§. 7.

Occupatio probetur per Revocationem, & occupata non restituantur, convincatur in Facto Potentiæ, & refusione Damnorum & Expensarum 23. 1613. & 1. 1705. cum Expertis D.ie 67. Et si interea ædificaverit Occupator, simul cum ædificio restituat. 1592. 4. Judicetur, prosint V. Comites & Judicium. 1592. 4. 23. 1665. Bona denique ulteriori Processu l. 1538. sine Prorogatione. Mand. D.ie 12. sine Exceptione 76. 1563. Contradictione 1592. 4. per 11. 1665. renovat. imo absque omni Repulsione. 21. 1593. sine Dilatione Mand. D. l. & si quid Judex ad illa Bona Occupator prætendat, exerat Dominium suis viis & modis requirat Mand. l. 2. 1622. 6.

§. 8.

Causæ Violentiarum Occupationum in Comitatibus discutiuntur. 1563. 45. 1715. 26. & Bona occupata per V. Comites restituuntur 1587. 29. 1596. 38. 1613. 23.

§. 9.

Contra Violentum Occupatorem procedi potest in Curia, præter ius Debiti Occupationis hujusmodi Bonorum.

Caput LXXVII
De Hypotheca

§. 1.

Hypotheca, quæ cum Pignore in Jure sæpius confunditur, ne videatur Licet ex combinatione D. 52. l. 1.a & 1723. 47. differat a pignore tali ratione: 1.o Quod pignus intervenu rei conradatur, & neque nudo Consensu, neque verbis aut Licentia absque rei traditione constituatur; Hypotheca vero nuda conventione conrobatur, ut in Venditione. & 2.o Quod Materia Pignoris sine tantum res mobiles. Hypotheca vero Mobiles aeque ac Immobiles & 3.o Quod in Hypotheca nondum rei transferatur 1.a D. 87. Pignus veri in securitatem debiti traditur

§. 2.

Hypotheca est ex pacto Impignorantis juris proprii, ne occurrat Regenæ pro certo pretio, temporario ad uendum alteri concessi:

ex

ex parte vero recipientis seu Creditoris esse jussit alterum, cum fructuum perceptione, & Capitalis summæ repetitione, temporalis decennio.

Verbotzius l.a tit. 80 & 81 præmissa definitione sua addit: Pericula damnaque usque ad tempus decennij, & subjungit fructus per pignoraticium possessorem, medio tempore redemptionis receptos in Capitalem summam Bonis illis invecticam, imputari debere: Sed possessori relicto, cum totius Capitalis summæ depositione, hypotheca reclamatur nouam esse asserit, & hoc sensu damnat, prout admittit. Hodierno vero sensu Lecta est.

§. 4.

Hypotheca est triplex. 1.o Conventionalis, quæ ex conventione partium promanat. 2.o Judicialis, quæ per executionem sententiæ Judicis aut Notariatæ Legis, ac Judicis constituitur, mirando scilicet Creditorem in possessionem Bonorum Debitoris, donec eidem satisfactum fuerit. 3.o Legalis seu tacita, quæ neque Conventione, neque Judicis autoritate, sed Legis dispositione constituitur, ut est Dos Dotalium. Nota Judicialem semper esse puram, & nullis subesse Conditionibus.

§. 5.

Hypotheca in hypothecam dari potest in infinitum; ita tamen, ut si Bona prioris Creditoris per solutionem sibi factam extincta fuerint.

§. 6.

Hypotheca finis est securitas Creditoris, plus enim Cautionis est in re, quam in Persona.

§. 7.

Hypothecare possunt omnes & soli, qui liberam habent rerum suarum administrationem, nec specialiter prohibentur. Unde non potest ille, qui majorem tutorem habet, qui specialiter prohibetur l. 1. C. 9.

§. 8.

Contrahitur hypotheca pacto Conventa, & consensu, ego promitto, vel in rem, aut sub conditione, ut pro pura Obligatione pignus acquiratur pure pro Conditionali vero hypotheca conditione stante contrahitur vel generaliter, quod vocatur generale, vel specialiter, quod speciale dicitur. Hoc certa Bona afficit, & ea non egreditur. Illa vero omnia Bona debitoris obligationi subjicit, non tantum presentia, verum etiam futura, postea per Debitorem acquisita.

§. 9.

Quæ res vero res hypothecari possint dictum est Titulo de Emptione, & Venditione.

§. 10.

Resolvitur hypotheca restitutione integralis summæ per pignoraticium Possessorem legitimæ invectitiæ, nec se

cus Bona venire tenetur Possessor. A. 1638. ann. 29.

§. 11.

Summam vero integralem constituit: 1.o Summa Capitalis, eo tempore hypothecationis inventa & prædicta. 2.o Summa accessionalis, si fuerint per modum auctionis præcitio. 3.o Pretium alterius revindicatarum portionum, si ita Conventum fuit. 4.o Obtinuit pretium condignum omnis necessarij ædificij. 5.o etiam ædificij utilis, si de eo ædificando in genere, vel in specie conventum fuit. 6.o Dos judicialiter determinata, & ad mentem l.e tit. 103. executa. 7.o Denique propter non evictionem impignorantis vel Bona eidem esse, per Sententiam Judicis solidem exit. 8.o denique secundum Contractus generaliter loquendo investitum esse. Proba fundatur in Conventione, Lege & auctoritate Judicis.

§. 12.

Effectus hypothecæ sunt, Jura & Obligationes Actionesque, quæ oriuntur Venditori & Emptori, nempe Emptor consequitur 1.o Jus seu Dominium in rem sibi hypothecatam. 2.o Jus recipiendi Bonum hypothecatum, donec integralis summa legitime investita, servatis Conditionibus solutionis exit. 1697. 125 & 1699. 52. 3.o Jus alteri impignorandi, & rem ex jure, quo acquisivit, vel magis restricto, quia hoc modo minuit derogatur proprietario. Contra Venditor & ejus rem consequuntur 1.o Actionem ratione pretii. 2.o Actionem & Jus retinendi, deponendi deponendis, & explendis Conditionibus l.e tit. 82. 1699. 52.

§. 13.

Actio ad relevandam hypothecam in omni casu essentialiter, præsupponit Judicium admonitionem, ex parte volentis, contra actualem Possessorem, vel cum summa minori, quæ in Comitatu est 1000 florenorum 1699. 52. pro foro autem Tabulari, vero florenorum, vel cum integrali 1638. 29. prout infra & l. 71.

§. 14.

Nempe ex admonitione cum summa minori præmissa, resultat actio Liquidatoria admonendi curanti, contra admonitum 1699. 52. Ex admonitione vero cum Integralitate peracta narratur Actio admonitoria 1638. 29.

§. 15.

Effectus Liquidatoriæ Actionis est, quod Possessor pignoraticius, ejus Bona sua pecuniarium, id est: Summam integralem inve-

sitam Ligidare: praehabitâ Ligidatione, eandem per Actorem
ad exluendum Pignus agentem, sibi deponendam Dona Pignora
tibi a exhibere cogatur l. 53. 52. Deponenda est hoc in casu integra
lis Summa defalcatis illis Scribus fl. veris, cum quibus sortes
sor judicialiter admonitus fuit, si eosdem levaverat l. 38.
29.

§. 16.

Effectus Admonitoria Actionis est, quod si Iure Convento
Possessor Pignoratitius sufficientem non levationis Summa
integralis rationem non reddiderit, reddere ergò non patiendi,
eandem Summam pecuniariam Domi inferendam, sibi Actori
cedentem amittat, & Dona, quibus amissa Summa inferri, sicut
pro se sine ulla solutione consequatur. 29. l. 38. Intuitu tam
amissionis Summa dicta procedunt, quoad malitiosos Dono-
rum Impignoratorum detentores Vlad. l. 65. Ataos. VI. 28. Ma-
liciosi autem sunt dicendi illi, qui pecunias suas, sine proba-
bili Causa non levando Dona dolosè detinent, malitia autem est
dolus, & vice versa. D. l. 52. VI. D. l. fin. l. 60. & 80.

§. 17.

Quo modo Malitiosos Donorum Impignoratorum detentores, Se-
qua ideò prosequamur, ut si fin. pecunias suas non levando, &
Dona non remittendo Causam ad Tabulam Regiam dixerint
Vlad l. 65. & Ataos VI. 28. 2do si admoniti, segnaciter & evocabi-
erint, per ipsum Impignorantem, vel ejus legitimos decedentes,
aut Hæredes Collaterales, non item, si ad Instantiam alterius
in tanta præterea Summa condemnentur, quanta fuit amissa
integralis Summa inventa. §. 15.

Expensæ Litis Actori triumphanti adjudicari debent. D.
fin. l. 81.

§. 19.

Dona exluere volens, illa a se, a prædecessoribus suis ad
manus alienas titulo Hypothecæ devenisse comprobare de-
bet fin. l. 82.

§. 20.

Comprobatio Hypothecæ in hoc consistit, ut redimere vo-
lens Comprobet Dona exluitioni subjecta per se, aut præde-
fores suos, alteri titulo Hypothecæ fuisse alienata. 2do Ex-
tra Casum, quo ipse alienavit, ne Genealogiam abalienandem
deducat: vel ejus alienantis Hæres applicet

§. 21.

Hypotheca eximi debet, etiamsi melioris temporis Donatio
rit super non cta. D. l. 27. & 71. Imo vero impetratum si ve-
lit, extra Dominium cogitur persequi.

§. 22. Hy-

§. 22.

Hypotheca probari potest Literali Documento l. 53. 52. Si
ter Pignore emanato, ac non reali roborato; humano ita
testimonio; humanum enim testimonium ad hæc Animos re
strictum generaliter pro omni Casu esto receptum.

§. 23.

Summa integralis per Hypothecarium possessorem non levata,
& ideo pro manibus Judicis admonentis relicta Legitimalitate
dit Judici l. 38. 21.

§. 24.

Occasione exluitionis Hypotheca restitui debet in statu quo
tempore traditionis fuerat; secus deterioratio culpa Posses-
soris non item Casu interventa, ex integrali Summa depo-
nenda defalcatur: in Casu vero amissæ Summæ, ex alio com-
modo possessoris Domi refundatur. l. 38. 29.

§. 25.

Acquisitores Hypothecæ Jure antiquo salvebantur. l. 77. 25.
hodie sufficit traditio simplex, quavis valida.

§. 26.

Judex ratione Juris Hypothecariorum procedere accusato
esse debet, ut conditiones Literis Hypothecariis inserta, non
modo ratione Summæ, sed & alias observet, ne cui bono Liti
rarum accommodet. l. 1728.

§. 27.

Latione Hypothecæ non est Locus Criteriorii, dum ad amissio-
nem Summæ procedetur, nec satisdatio succumbenti præ-
standa.

§. 28.

Actio ut cumque ordinis ad exluendam Hypothecam competit
Impignoranti, vel ejus Hæredibus, & Successoribus Juris im-
pignorantis quovis modo præsentaneis fin. l. 82. Unde ei
am Cessionario Tertio. Contra actionalem possessorem in Dom
nio reperterit.

§. 29.

Si Dona exluenda una tantum Comitatui adjacent, competit
Foro Comitatensi, usque Summam 3000. Judicatui Comitis, Re
spectivè Judicium, in tax Causæ Debiti, Successoris Divisionis &c.
Supra vero 3000. in reliquum soli Comiti 1729. 65. in hoc vero Ju
dice jam a Causa mutui, Successionis &c. Domus vero in Hypothe
cæ diversis Comitatibus existentibus Curia Regia l. 1716. Ob ea
1715. 28.

§. 30.

Hypothecæ diversæ pro Competentia Fori non licet confiare.

§. 31.

Hypothecæ Census in Revelationibus non percepti ex Summa
Domi inserita, Proprietarijs defalcare possunt 1715. 101.

Capitis

Caput LXXVIII.

De Impensione Dominorum Terrestrium

§. 1.

Inter Locentiam minorem per Nobilem patratam, & Ignobilem commissam discrimen est 1.o Respectu Fori & Judicatus; quia contra Nobilem violentum in Foro Comitatensi coram V. Comite, & ejus adjunctis proceditur, contra Rusticum vero coram Domino suo Terrestri, aut temporali 3tio ad 25. 26. Sigismundi 3tii 10. 2.o Respectu Actionis, & Processus; nam contra Nobilem Locensem; adversus Rusticum vero Impensionarius dicitur, Mutuitarque 3.o Pretium pro ea, quo ejus parco Nobilis sunt ℔ 100. ex parte autem Rustici florenos 70. Ibid.

§. 2.

Impensio ergo Judicij, super injuria per Ignobilem Dominem alteri illata ad Registrationem parvæ Lancæ legitimæ administratæ 3tio ad 26. 1613. 23.

§. 3.

Potest ac debet Judicij Impensionem petere omnis & sola persona aut Communitas Nobilitati prærogativa gaudens, Cui, aut Cujus subditus, vel servi coram Ignobilibus est illata injuria.

§. 4.

Impensio Judicij ab eo peti debet, sub cujus Jurisdictione Injurians Ignobilis existit, Dominus enim Terrestribus, & temporalibus est delata potestas, & imposita obligatio cuilibet querelanti, ratione quorumcunque Negotiorum, præterquam Fori Ecclesiastici concernentium, judicium impendendi, coram sibi subjectos Ignobiles. 3tio ad 25. sic ille supra injuriantem Judicem habens, Secularis, aut Ecclesiasticus Ibidem, modo, sit Nobilis, aut communitas privilegiata ad ref. 1633. 16.

§. 5.

Servitores vero Nobilis non procedit Processus Impensionis sed perinde, ac contra alios Nobiles, coram V. Comite Processus instruendus. Non licet enim suis Statui petere sub poena 50 Marcarum gravis ponderis. 2.o ad 28.

§. 6.

Licet amicè requisitus Judicium non impendat, nullis petita poena subjacet in Foro Fori 2.o ad 26. quare valide judicialiter cogendus est. §. 7.

Modus autem judicialiter cogendi est, ut Nobilis, qui aut Ejus subditus, aut alter sumo Jurisdictioni ejus subjectus, ab Ignobili injuriabitur, cum exemissione Pacium Actionis admonitoria Impensoria medio Judicum & Juratorum admonuerit eum, cujus Jurisdictioni delinquens Ignobilis subest super eo, ut intra Terminum Legalem pro impendendo Judicio Terminum

minum competentem præfigat, & eo recurrente delinquentem in transmissa admonitoria Actione declaratus personaliter Juri stare, aut consequenter perire, aut medio Nominis sui ad id delegandi contra delinquentem actionatus ad exigentiam Legum in Actione citata, rum suo, & Judicium impendat, & administret. 3tio ad 26. 20 1613.

§. 8.

Actio admonitoria, ut querulosa duplici formalitate solet præcitari jam in forma Mandati, jam aliter.

§. 9.

Judicium impendi potest non modo per se, sed & per alium. 23. 1613.

§. 10.

Ad impendendum admonitus percepto Pariter cum monitoria se, rie Exhibitionis, vel hac non habita ab Homine suo cui exhibita, exire diligenter examinet diem exhibitionis, consideret una, an modo vel gravi comitatu ab eo in gravi Actoris Causa Judicii, Judicium pre impensurus est, ipsemet recedat, per consequens cessat, ita quod tempus a die exhibitionis semper computando debeat Terminum pro impendendo Judicio per semel ipsum præfigendum Judici Nobilium, & per eum Actori notificare. Præfigat, que Terminum competentem & paritate vero sect. 26. 1723. quantumvis remote recedat, quatuor grossis tamen privilegiis vindicet.

§. 11.

Dominus impendere Terminum præfixum ad Judicium ipsum impendentium Actore mito, negue pluries, quam semel vel in Casu cujusdam Legalis impedimenti, dein in Processu sufficienter comprobandi ad summum bis sub poena non Impensionis Judicii differre 1729. 41.

§. 12.

Intervenientem Termini dilationem temperative & cum præfixione novi competentis Termini frendam 1687. 32. admonenti Judicium, & per ipsum Actori temperative significari oportet, ne sic manes expensas facere cogatur

§. 13.

Contra Judicium impendere nolentem datur Actio ad poenam Violentiæ seu non Impensionis Judicij 1729. 41.

§. 14.

Non Impensionis poena olim post primam Convictionem pro simplicibus subditis, aut famulis Ignobilibus Jure conventis Bemarcæ gravis ponderis 2.o 3tio ad 26. erant. Si vero impendere admisserint, pro secunda non impensione, condemnabatur in homagio singulorum totidem 90 florenos facientibus, quot, statuerunt fuere. Ibidem. Hodie vero non est ita strictè cogendum ad Impensionem, sed si Judices admonitus impendere neglexerit coram

Hoc

Vice comite Processus exercitoso proceditur, tam contra non impendentem, ob non impensionem, quam contra subditos, aut servitores ob illatam Iniuriam, contra illum ad solam Violentiæ poenam, contra hos autem pariter ad poenam Violentiæ, simul & accessoria, cum exfacto ipsorum emergentium, ut sunt: Damnum, Fructus cessantes, deperditi occupatæ, aut detrimentum Corporis Ibidem & 1609. 29 Mai. 23 Aug. Dub. 95.

§. 15.

Pœna non impensionis ℔ 100. ut in alijs Violentiæ per Nobiles patratæ Actionis incertorem, & Judicem æqualiter dividitur. Pœna vero ex parte Rusticorum, prout & accessoriorum refusio soli Actori cedit. L. 3tia ff. 26 §. 16.

Ad hanc pœnam eodem modo agitur, quo ratione Violentiæ 27 1609 29. & sequentes L. 10. §. 17.

Locus & debet Judicium impendi in sua sede Dominali, Dominus enim deserunt sua Judicatum. Locus vero pregnans Territorialis in arbitrio impendentis pro commoditate sua ac Partium, & ideo tam in Loco residentiæ Rusticorum, quam & alibi.

§. 18.

Cum autem Processus Impensorius, quoad meritum directè tendat contra personam Rustici, aut Servitoris Ignobilis, hinc necesse est, ut non solum Reus & Actor, sed etiam ille vocatus Procurator Judicium Impensorium ingrediatur, quod fit per Judicis Statutorij & Speciale Judicia Juris Statutorij cedit, & decernit ei pro Citatione

§. 19.

Juri vero Statuuntur omnes Minorennem seu legitimam ætatem 12. Annorum excedentes. Probatur a contrario, ex Statuto 23 1613.

§. 20.

Appellatio ab hoc Judicio directè in curiam Regiam intra dominium fit Cit. to. 25.

§. 21.

In hoc Judicio Actori Cognoscentionem Causæ suæ absque sufficienti, legaliq; Causa intervenisse existimanti, ab interlocutoria quoque sententia in sedem Judiciam Cottus appellare admissum est ff. 49 1709.

§. 22.

Interventa Appellatione sub pœna non impensi Judicij, tenetur Impendens Processum Judicium, & Juratos Comitatenses pro Testimonio assumpto adjuncto designare, hic vero sententiam coram sede Judiciaria, vel Generali Congregatione proximo celebrando reportare obligatur ff 1709

§. 23.

Reprobata per Comitatum sententia impendentis in eodem loco

ria pro confirmatione remittetur Processus, & Dominus exactio tenetur ad tunc Judicium impendere, sub pœna non impensionis. Unde nullus amplius exceptionis Locus, nisi in meritis, nec Appellationi, nisi a sententia definitiva relinquitur.

§. 24.

Authenticatio vero Testium in hoc Judicio in præsentia tantum Judicis Nobilium Juvati Assessoris, ac Convocatorum absente dicto Domino Territoriali fieri debet eodem ff. 1709. & non solum data, secundum Conscientiosam Judicum limitationem reassumi debent. Art. 21 1638. Sed et expensarum in Litem factarum refusio pro parte triumphante adjudicanda, ac Ratimpositio causæ in sede Judicia Comitatus et Assessoris approbationem, vel reprobationem et Bonis Partis succumbentis exigendo a vero judicata ann ff. 1709.

§. 25.

Convictionis pœna & Damnorum refusio congrua æstimatione moderante, secundum conscientiosam Judicum limitationem executioni datur generaliter in omni Causa Violentiali 1638. 27. eadem est ratio detrimenti Corporis in actibus Vulnerationis, Verberationis, & Incapacitationis 1659 31.

§. 26.

Præsente Judicium, & Juraco deest Judicium impendi, qui non qua Judices discutrentes, sed qua Testimonium, & Testium, si necesse sit, Citatores, & authenticatores, & ad Reconventionis informationis ac appellationis relatores necessario interesse debent 1613. 23. 1729. 44

§. 27.

Si Ignobiles Actum majoris Locentiæ patrent, aque Nobiliores illorum tenetur Judicium impendere, uti in actibus minoris Locentiæ. Probatur ff. 25. L. 3tia 26. Ignobilium

§. 28.

Ignobilium Actum majoris Locentiæ pascantium pœnae, eadem est, quæ Nobilium, nempe amissio Capitum, vel universorum Bonorum, disjunctim tamen 39 1709.

§. 29.

Quod, Caput vel Bona exigendi stat penes triumphantem Actorem. Capite vero electo, tenetur Dominus impendens succumbentes Reos manibus adversarij extremo Supplicio afficiendos tradere, & assignare L. 3tia ff. 26

§. 30.

Si sententiati profugerint, obligatur Dominus impendens Literas adjudicatorias sententionales triumphantis Actoris extradare, & hic vigore earum eosdem ubicunque Libere incapi

vale

vrei, & tandem potuit afrere potuit. 2 & 26. si tempus capita elegerit, nam si Bona, eadem universa obligatur adversario dare.

§. 31.

Si vero tales profugiant antequam Dominus de impendendo admonitus fuisset, efficeus est, quod contra talem nullum detur Dominus impendere Judicium, nec ulli propterea oneri subesse debet 2de & 26. non enim jam tempore admonitionis, & petita impensio nis cessasse in potestate Domini, quam obligatio impendendi prorogavit. Si vero post admonitionem de impendendo Judicio elaborantur, velut contumaces convincendi sunt, & proscribendi.

§. 32.

Si Ignobilis minoris Decennia rem profugiat Impendere debentur Homagium post petitam impensionem profugientis rei, cum aliquis accessorijs, scilicet damni expensarumque refusione Domino ejus persolvere. 2de & 26.

§. 33.

Recipienti ab hoc Processu Ignobiles, Nobiles uxores habentes, de quibus vide Tit. 74 De Actibus minoris Decennio Anno &c. cipiuntur etiam Casus Debitorum, in quibus Rusticis faculatem coram certo aliquo Judice, vel optionem liter procunque procedendi Creditoribus suis per Contractum tribuerunt. Vide C. 7. 71.

§. 34.

Hoc Actione Impensoria sic Leges decernunt. 2 & 25. 26. 1613. 28. 1609. 29. 1618. 60. 1647. 81. Signem. III. 10. ex quibus manifestum Processus Impensionalis ff. 1729.

§. 35.

Citatio ex parte Domini Terrestris in ordine ad Colonos suos peragenda, vel per Curentales officialium Dominii, vel ipsum sine Notarij, tunc per hominem V. gr. Hispanum, vel Satrapam Domicilium solum verbaliter lingua subditis nota.

§. 36.

Contra non impendentem in Casu Decem majoris Decennio coram Vicomite agendum est, adversus Colonos autem coram Tabula Regia. 2de & 67. 81. 1729. §. 37.

Ex non Impensione agere licet, non modo contra Nobilem non impendentem, coram Vicecomite, sed & contra Nobilem vio lentum 29 1609 28. 1613. Colonum tamen etiam in hoc Casu non citandum per Vicomitem, sed per Dnum suum Judicem stabilem debent 2de & 23.

§. 38.

Quamvis tempore authenticationis Testium Terrestris Dominus, excedere debeat, ff. 1729 non tamen ii, qui per Dnum impendere debentem, ad impendendum deputantur, ac convictionem.

§. 39.

Durante cursu Processus cum Documentis pro manibus impendentis esse debet ff. 1729.

§. 40.

Nobilis Rusticum verberans contra Dominum in ℔ 100. contra subditum vero in homagio & refusione damni convincitur.

Caput XXIX
De Impensione civitatum

§. 1.

Huc referenda etiam ea, quæ priori Titulo De Impensione Dominorum Terrestrium dicta sunt, notanda tamen veniunt adhuc infra sequentia.

§. 2.

Si privatæ Personæ pactaverint violentiam, requisitionis impendere Judex & Senatus, si requisitio Judicium impendere debet, Senatus nomine Collectivo coram V. Comite stans respondere, ubi autem V. Comitem mora moenia admittere nollent, extra moenia Judicium imperant, & de bonis eorundem juxta meritum causæ nomine Collectivo Executionem faciat. Da. 16 18.

§. 3.

In facie Criminalibus Civer per Civitatem vel communitatem vel Nobilem in Terram Comitatus personatus pari modo, sicut Nobilem in Terram Comitatus personatus valet citari, ibidemque Criminaliter aggravari valent. Da. ff. 19.

§. 4.

Homagia Civium & Liberarum Civitatum sunt Nobilium regalia 2de & 9.

§. 5.

Communitates Liberarum & Regiarum Montanarumque Civitatum & Oppidorum privilegiatorum, super delictis privatis & Oppidorum privilegiatorum, super delictis privatis Civium ac Inhabitatorum suorum, Nobilium Jurisdictionem impedire tenentur instar Nobilium in individuo 1618. 60. 1635. 16 Nec pro oppidorum multi privato Domino Terrestri subjectorum communitates.

§. 6.

Appellatio ab hoc Judicio in Causis civilibus, sic ad Comitatum Dominium, & inde in Auliam Regiam extra Dominium 1729. 28. & 29.

§. 7.

Quando Civitas Capitali Sententia punitur, soli Judex & Jurati capite plectuntur, & bona amittunt. 2de & 20. Vlad. 3. &c.

Caput LXXX
De Abactione & Invadiatione

§. 1.

§. 1.

Tractatum jam ero de hac materia Titulo 12. De damno Inpro Rtembri. Notandum venit tamen

§. 2.

Abactionem ex Territorijs alienis non fieri sub poena Violentiæ, etsi Violentus Abactor meo Comitatu, ubi damna patrantur, at-tracti negreat, abinde tamen, ubi reperit, attrahitur 172. 1647.

§. 3.

Notandum hic est, Colonum Sylvam furtim vel violenter succidentem, aut decorticantem, ibidemque deprehensum amittere omnia secum habita & insuper in Domagio suo convinci. Hic & 22

Caput XXXXI
De Arresto

§. 1.

Arresta regulariter admitti non debent, quia ab Executione incohare Processum non licet. Excipe: Ubi res est periculum in mora, ubi res in necessitate a Regula Juris recedere licet.

§. 2.

Judex arresti, ad simplicem cujusdam petitionem Arrestum cum arrestandi Contumelia & damno non permittat, sed examinet previa Summaria Causæ Cognitione, an Persona sit de Jure arrestabilis? an sit vagabunda? an extranea? vel de fuga suspecta? ac per hoc periculum sit in mora? Ordinarius Juris Processus Arresti Causa in communi est Debitum. In Criminalibus vero debitum est. In Criminalibus vero Delictum. Persona tamen Honesta & Juris Bonorum habens, quæ in Jus convenire poterit, arrestari non debet.

§. 3.

Nullus arrestare valeat in suis propriis, aut fratrum Sororum, que harum Conjugum natalium, vel Dominorum suorum Servitijs, Officijs, Terris aut Officialibus pro quacunque Causa arrestationem facere poterit, aliquin pro modulo Arresti in pœna trium Marcarum convincatur & cum arresto Damnorum trium Marcarum libertum dimittere per Nomissum compellitur Vlad. t. 59 Sigism. 61. 1378. 38. 1376. 63. imo debitum Arrestum caveatur sub pœna præsentia Sigism. 26. §. 4.

Cum quis in Loco communi arrestationem facere vult, Judex Loci communis arrestum coram se aliter fieri non patiatur, quin prius arrestans se a Dño, vel Villico Possessionis in qua arrestandus existet, Jurisdictionem postulasse, & sibi denegatam, aut debitam satisfactionem non impensam fuisse posse comprobare, & gravi probaverit, Judex Loci communis arrestare poterit & inter Partes more Consueto Judicium & Jurisdictionem debitodo

do administrare etiam cum Personæ detentione Sigism. VI. 13.

§. 5.

Si Judex gravaneg; justa Legitima arrestare voluerit, extunc arrestati, cujus Adversarius Liberum promisserit, pro damno & lucro tenetur. Sigism. VI. 17. Vlad. t. 89. nisi arrestandi potentia resistere valeat, super quo coram Vicino protestatur. Ibid.

§. 6.

Nobiles nec in personis, nec in rebus arrestari possunt, nec subbagriones proprios. Si quis enim quis præsentia nobiles capere præsumpserit, coram duobus subjectis prosequatur, sub præsidio Domagij, & condictione in æstimatione eorum arrestatorum. Vlad. t. 90.

§. 7.

Nullus in sua civitate, aut Oppido vel Villa, medio sui Judicis aut Officiatis, aut Præfati Arrestum facere possit, sub pœna prætoriæ, sed in Loco communi, coram Judice communi Sigism. VI. 15. Vlad. t. 9. propriaque autoritate non licet arrestare sub pœna potentiæ Sigism. III. 2. §. 8.

Judices debiti Arresti sunt Judices Comitatus sub pœna Vocationis Vlad. 2. 11. Si tamen Judex debitè arrestanti judicatum Universitas Civitatis, cum Judice

§. 9.

Et Parti Judicio non contento admittatur appellatio. Vlad. 2. Et in Vrbian Regiam.

§. 10.

Arrestantur tamen Nobiles. 1mo In facie Curiæ Criminaliter Libere in Loco delicti. 1mo 9. & Officiales rationes dare volentes. Vlad. 6. 82. 1602. 83. 2do Capitaliter condemnati. 8vo 88. Vlad. 6. 88. 9no Divagium solvere non valentes. 83. 26. 2do 66. 68. 69. 5to Ex Causis aufugientes 1596. 31. 6to Collectores pecuniarum Comitatus, rationemque non dantes. 1601. 15. 7mo Debitum solvere non valentes. 2. III. 26. 8vo omnes civiles Potentia deponere non valentes. 2. II. 67. 69. 9no Vagabundi Nobiles, certam Residentiam non habentes, & Latrocinantes. 1625. 10. 10mo Nobiles autem Prædones præter domicilium vi & aliquo habenter, premissa Inquisitione & Determinatione Curiæ Capiuntur, ex vinculo tandem citati solent. 1666. 38. Imo profugibus a Curia de similibus eorum evidenti & sufficienti Cognitione per compertos Magistratus, arte magica pravo modo peragendam Inquisitionem capiuntur. 12. 1607. 11mo Ab extra in Regno existentes Vlad. t. 82. 1590. 82. 12mo Servari nolentes 65. 67. conf. 1596. 82. 1601. art. 14. §. 11.

§. 11.

Arresti medicina est Judex loci

§. 12.

Arrestatio est exiplex: Nobilium, Civium, & Rusticorum Ll. l. 90.

§. 13.

Pro Debitis arrestantur Cives Udof. l. 90. nemo tamen pro peregrinis 1677. 66. 99. Cives etiam si Judex Loci non satisfecerit Creditori Sigism. D. 13. In Loco communi Alan. C. 29. Udof. l. 91. non ergo in suis civitatibus Sigism. D. S. & M. 13. 15.

§. 14.

Judex Arresti dimittere Arrestatum, Debitum solvit. Sigism. M. Udof. l. 89.

§. 15.

Insons pro Injusto arrestatur Sigism. C. 7. 1638. art. 55.

§. 16.

Arrestatio est detentio corporalis alicujus de Linguentis in Vinculis

Caput LXXXII.
De Emenda Linguæ

§. 1.

Emenda Linguæ venit a verbo Emendo quod est Corrigo & est Correctio Linguæ.

§. 2.

Emenda Linguæ est poena Injuriæ Verbalis, quæ est Defamatio seu Diffamatio.

§. 3.

Poena Emendæ Linguæ sunt ℔. 100 in duabus Rubricis, in tertia vero partibus, Adversario Cedentes ℔. 27. Qui deponere non potest, solvat in dorso, qui non habet in Dorsa Dalæ S. C. g. gv. 26. Udof. M. 10.

§. 4.

Convincuntur in Emenda Linguæ 1° Qui falsè conqueruntur Regi, aut Judicibus Regni Ordinatis ℔. 2 ß. 27. 2° Qui turpia & infamatoria verba proculcerint, contra hominem bonæ famæ & honestæ conditionis Sibid. 1655. 108. 3° Imperatorem illegitimum cum Mandatorum 1655. 108. 93. 4° Judex & Procurator in una eademque causa ℔. ß. 22. 5° Indebite utens Prorogatione Actor. M. 6. 6° Dotalitium aut Hypothecatio Bonis, Actus vacatione non levationis Decretis, & non remissionis Personarum personaliter evocantes ℔. ß. 24. 7° In Evocatione Decimarum injusto conquerentes Alan. V. 13. 8° In causando Civi Honesto in Advocatum ß. in Judicio Ostium 46. 1563 Rius C. M. g. 3 9° Inhibitionem impetrantes 55. 1550. 10° Deputati Conventus ℔. ß. 34 11° Nobilium Duxerunt, aut Mercatores

Evocatores, aut Nobiles Status cupientes M. ß. 23 12° Propter infectam Exceptionem contra Testes, & Conjuratores, ratione Infamiæ aut Nobilitatis negatæ, allegatam Convicti 2° ß. 36

Causa principalis ob falsam Expositionem perpetuo non amittitur, sed causa condescensa, & poena deposita, Actor. tenetur de suscitare processum

§. 5.

In poena Emendæ Linguæ convictus tamdiu sit Infamis donec ipsam non exsolverit, & neque agere, neque defendere permittitur Rius. C. 9. gv. 21. Prout & Alan. C. 58. correctibiliter co facto poena permittitur Rius. C. 9. gv. 21. Statim per Interlocutorias Sententias Rius. Reipol. 56.

§. 6.

Emenda Linguæ Rusticorum sunt ℔. 20. Rius C. 9. gv. 21. 1590. 27.

§. 8.

Emendam Linguæ indebitè petens Talionem incurrit Rius. 55. 29

§. 9.

Poena Emendæ Linguæ solvitur pecuniis, vel eorum rebus Mobilibus, & Venalibus C. 1° ß. 104. In Convictatibus stante pede, cum omni Onere I. c. ß. 25. deponi potest aliorsum extra Eadem de ℔. 100. Appellatione extra Dominium admissa fit Execution 1655. 89. 1679. 94.

§. 10.

Emenda Linguæ differt a Calumnia Per Calumniam enim causa perpetuo amittitur; non per Emendam Linguæ C. 2. ß. 72.

Caput LXXXIII
De Calumnia

§. 1.

Calumnia genericè sumpta est, malitiosa fraus, ac dolus in damnum & injuriam alterius vergens, hinc Calumniator dicitur, qui falsa Criminationem intendit, & punitur poena Emendæ Linguæ Rius. 10. gv. 28.

§. 2.

Calumnia specificè sumitur, pro fraudulenta Litis motione.

§. 3.

Aliud est calumniosè egisse, aliud Calumniam incurrisse, adhuc poenam Calumniæ incurrisse.

§. 4.

Calumniosè agere, & calumniam incurrisse dicitur: 1° Dum quis juramento eandem rem duplici via judiciter prosequitur i. e. Eadem de eodem negotio titulo coram diversis Judicibus aut coram eodem Judice diverso processu C. 2° ß. 70. 2° Dum juramento eandem rem, sub duplici, seu diverso colore, seu titulo Judiciter agitur. Sibi. Cessus

cum gris alterum super aliquo negotio absolutum reddit, & postea eundem, vel ejus haeredem, ratione illius, jure impetit, valeque unam eandemque rem, vel jam condonatam, vel sibi praetisam denuò agitare intendit. Ibid. 4.to Dum gris Causam Processu fabricatam sine novo Judicio iterum resuscitat in forma primo Instantiae. Ibid. 5 Si gris universa literaria Instrumenta Processu Judicis ab aliquo protendit, eorum aliquod ipsemet habet 2.do of 27. C.do Ob malam probationem: dum gris haec rerum judicia, liter jam citatum, ratione ejusdem rei per eundem Judicem expedendam fundament, denuò citat citatu 2.do of 28. 7.o Dum ter eadem a duobus aut pluribus, diversis, sibi non subditis vicis, & ab invicem non dependentibus, diversis Actionibus gravatur. Ulad. L.X. gr. 17. 8.vo Dum gris Litigantium, duobus Judicibus remedium ubitur. Ibid. L.X. gr. 17 nempe sibimet oppositis. 9.o Dum gris Novum Judicium cum Inhibitione impetrat, litteras tamen relatorias infra Terminum excipere negligit, per idque actoris in expeditione impedit. Ulad. V. tit. 10.o Dum gris Causam quamcunque, exceptis Primae sedis Matris Ilis. 1. ad extremam, sive dicat verum, sive falsum gravetur, extraneum provocavit, ibidem instituendo, sive eo appellando 1622. 25. 1630 28.

§. 5.

Censentur in poenam Calumniae incurrisse, non tamen delinquisse, qui ratione Cautionis ad insurgendum, ac ad necessaria rerum contra cogentes Litem suscitant. Ulad. V. 21.

Fundamentum Calumniae esse dolum & fraudem vare demonstratione opus est, cum qui accusatur dolo & fraude egisse, qui ratione Cautionis ad insurgendum, ac ad necessaria rerum contra cogentes Litem suscitant. Ulad. V. 21.

§. 7.

Locum Calumniam incurrere non videtur Actor, qui actionem suam dolo & fraude defendens. 2.do of 70. Posterior, dum allegat, bonum quidpiam duplicis Titulo proprietatis & perennalitatis ad se pertinere contra sensum tit. 62. 2.do pariter eriamsi duobus concurrentibus remedijs utatur.

§. 8.

Poena Calumniae sunt ff. 200 & perpetua Causae amissio. 2.do of 70 in Cau tamen, & aliis Foris inferioribus solum ff. 100. inferenda poena Onerosa, & gravis, cum perpetua similiter Causae amissione si tamen ejusmodi Calumnia sit grossa, per viam appellationis Regiam deducatur, ibique Judicium Fori inferioris approbatur, tunc ff. 200 solvendi denominantur. Ibid. Cap. 9 gr. 19

§. 9.

Poena

Poena hac Calumniae in quantum esse diversa ratio in duabus judicia adjudicanti, in tertia reo parebit, & parti adversae cedit, instar diversorum diversorum. Ubi tamen Causa talis in futuram litigiam deducitur, sibi ne dictum poena 100. ff. duplicatur, dicta duae partes non jam Judici primae Instantiae, sed superveniendo competunt eo, quod ipse eam respective adjudicaverit. Ibid. C. 9. gr. 19.

§. 10.

Ulad. L.m 77. habetur, in poena Calumniae per quem cunque Judicem convictum, misi in instanti pervolat, per Judicem Causa privati, tribus diebus Causa pacis per eum detineri, exposci verò manibus adversarij tradi debere, hodie tamen hoc in futura regia valet.

§. 11.

Calumniam allegans incumbit eam in instanti comprobare. 2.do of 70 Ibid. 9. gr. 19. IV gr. 26. sicus de plano, & simpliciter Causa ejus adjudicatur. Ibid. 9. gr. 26 non tamen poena pecuniaria punitur.

§. 12.

Non semper eos calumniosum rem eandem duplici colore seu titulo gravare.

§. 13.

Malae fidei Possessor Calumniam allegare non potest, qui brachio juvantur Exempla 1.o Ob contradictionem Statutorum Bonorum per Regiam Altam alicui collatorum, & ob admonitionem ad levandam pecuniam, pro qua talis Contradictor talia Bona jure Juventionis a persona defuncti feminae proximae 2.do 3.o ab 80 velentiam Regia Altae 2.do 11. antea possidebat. 11.o Ob Contradictionem Statutorum Bonorum vigore alicujus Contradictoris & Regij Conservatoris in aliquem devolvendorum. 2.do of 11. & ob Citationem contra Violentum Dominum Bonorum Occupatorem. 111. Ob Contradictionem Statutorum Bonorum vigore adoptionis in aliquem devolvendorum, & admonitionem super levanda pecunia, pro qua talia Bona apud Contradictorem erant obligata. 11.o of 11. Summatim Violentum occupatorem ejusque & hypothecarius, postquam cum pecunia admonitus, Bona remittere non vult, est mala fidei Possessor, & per hoc Calumniam allegare non potest. 2.do 1 of 11 Ibid. 9 gr. 18.

§. 14.

Ab allegationes Praescriptionis & Calumniae non datur accessus ad cognitionem Causae, qua talis Responsio est directe realis & materialis. Ibid. C. 9. gr. 26.

§. 15.

Dantur e contra Casus in quibus ex duplici colore Calumnia non requitur, nempe: 1.o Si Donatarius per tacitam solutionem impignoratae Bona de manibus foeneratoris, virtute conditionis in-

pignoratitionis requiritur. 2° Si Domatarius, Dona ab occupatore, Contradictore, Spoliatorii requiritur. Idem est tenendum de fructib. adoptivis, in Impignoratitijs, si illa requirant a fœnerator, & hi quoq; eadem statuant. Cum enim male fidei possessor sit, post admonitionem de levanda pecunia; qui calumniam allegare non possunt. L. C. ff. 11

§. 16

Allegatio calumniæ in Exceptionib. nullam pœnam, ex meritis tamen facta, amissionem causæ infert.

§. 17

Calumniatores eram in Diaetis toties quoties in ff. 200. l. 1723. convincuntur

§. 18.

Calumnia ab Emenda Linguæ differt taliter; quod per calumniam causa perpetuo amittatur, per Emendam verò Lingua non L. C. ff. 16.

Caput LXXXIV.
De Homagio

§. 1.

Homagium in Jure nostro p. ts principaliter significat Fidelitatem Principi debitam. Latius tamen sumptum. Fidelitatem significandam superiori cuicunque per inferiorem. L. III. ff. 3. 2do. pro multa ex æstimatione homicidii casualis, qua homicida, juxta æstimationem capitis sui, redimit se ab iis, quibus ea multa debetur. In hoc ubique servo quod Homagium, Juramentum Nobilium exigi parantur.

§ 2.

Homagium in voce est quasi hominis Ligium, seu Ligamen.

Locum Homagialis cadit 1° In Homicidas L. 3. ff. 5. 2° Accusatores Capitalium 1. ff. 132. 3° Reges homo Regius & Proditor in eadem causa capitalis pœnæ L. 2. ff. 22. 4° Reorum & Morosos Evocatores, ac Nobilem statuis committentes L. 2. ff. 23 5° In periuros contra Actorem L. 2. ff. 22 6. Nobilem infamem, vel Ignobilem appellantes L. 2. ff. 26. 7° Sottoposition & familiares Ignobilem in facto Criminis Locutis L. 2. ff. 26. 8° In malefactores capere ubi a Judicum desinent, non habentes Jurisdictionem puniendi illos, non ausi ad majus Comitum, aut Judicum L. 2. ff. 32. 9° In homicidas Incendiarios Adulteros dimittentes Judices, similiter in Nobiles privilegiatos, dimittentes Malefactores Judices. 10° In Judices damna inferentes L. 3. ff. 32. 11° In Nobilem convictum Rustico vim inferentem 3tia. ff. 12° In Capitaneos, qui duos vel plures Praetes ad Comitia vocipiunt, & ab eo eorum stipendia merente collectos non reddi

tuunt, vel remittunt in duplo. 1622. 27. 13° Si Dominus adquem emigrare Colonus, hic Excipitur Colonus prius Domino Judicium non impendat, Ferd. 1550. 22. 14° Colonum violenter abducens Alterius 1547. 28. & profugum recipiens velens Stat. L. 39. 15° Nobiles aut homines eorum arcessitos præsumens Vlad. f. 90. 16° Nobiles aut personas Ecclesiasticas, ad loca tributorum compellentes Vlad. f. 83. 17° Rusticos, dum Reconuptam de una Villa ad alteram traducunt, vel in Laboribus Dominicalibus constrictos sunt, tributo aligno aggravare præsumentes Vlad. f. 85. 18° Dominus servitorem suum mala patranem defendens in duplo servitio homagio II. ff. 86. 1649. & 19° Bellum proficisci nolens, relatum eximens 9. 1662. relatum in Ludos Subornans Stridem L. 2. ff. 86. 20° Comissarius, aut Nobilis Ignobilis ve malefactorem dimittens Vlad. f. 80. 1659. 17. 2. ff. 86. 21. Executionem Judicium turbans, vel Domo excussa reoccupans. 1687. 31.

§. 4.

Ecclesiastici tenentur præstare Regi Homagium fidelitatis, qua Patrono & Collatori Beneficiorum L. 2. ff. 47 & 57

§. 5.

Homagium Magnatum sunt ff. 900. Nobilis ff. 200. L. 1. ff. 2. Sclavonum ff. 100. Francy Franorum ff. 66 Vivum ff. 33. quod in loco deponitur L. 3tie ff. 3. Rusticorum ff. 10 L. 3tie. ff. 26. Colonorum ff. 25. L. 3 ff. 7. Civitatum vero Homagia sunt cum Nobilibus æqualia L. 3tie. ff. 9 § 8.

Solvitur Homagium de rebus mobilibus, vel iis non existentibus, de Domo possessionalijs L. 2 ff. 43

§ 7

Homagium est Porcione ex porcione homicidæ, fratris & sociæ, libris occisi, solvatur II. 1723.

§. 8

Nobilibus Homagium inter Actorem & Judicem dividitur Rustico soli Actori cedit. 2. ff. 93. 3tie. ff. 26

Caput LXXXV
De Furto

§. 1.

Furtum est contrectatio rei alienæ fraudulenta Lucri faciendi gratia

§. 2

In rebus immobilibus furtum non committitur, qua movet

de loc

de loco in locum non possint. Unde occupatio bonorum immobilium, non actione furti, sed violentiæ vindicatur.

§. 3.

Furtum sine dolo malo, ut & alius delictorum non fit. Nec in re propria, cum quisque sit rerum suarum arbiter. Neq; sine animo lucrandi faciendi.

§. 4.

Dicitur fur & furtum, vel a furvo, i.e. nigro, quasi obscuro, quia plerumque clam & obscurè in tenebris fieri solet, quæ ad delinquendum sunt aptæ vela fraude, quod sine fraude non committitur, vel a furendo, seu augurendo, quod minus sanum rebus commutatur, quæ de loco ad locum moveri possunt.

§. 5.

Pœna furti ordinaria est lagueus, quo suspendatur, adjecta capitatio l. 2 §. 13. extraordinaria verò, est arbitraria, eaque temporalis, ut: Carcer, flagellatio, exilium, relegatio &c.

§. 6.

Cognitio furti mihi est arbitrio boni Judicis factum & ejus circumstantias prudenter considerantis, rerum fur furtivè mihi, rerum res furto ablata, si pro eo, aut vectio, nec ne; num privatim, an cum vel sine effractione, sit furtum patratum, vita prius bene vel male transacta; moreque in & inclinatio tantum, possimum verò gravitas & gravitas ejus ablatæ; item rerum furtivarum malo animo sit consequentia, ut exempli gratia.

§. 7.

Fur suspensus rupto laqueo, iterum si decidat, iterum suspendi debet. Ita l. 2 Judex minor esto non debet Lege, qua furem ob furtum, ultimo supplicio affici jubet 2do Ita Corbalo, mihi a pœna mortis excipit 3tio Ita sententia Judicis, rum debet effectum sortiri l. 5 §. 26. & reliqua Edicti mandati, & 4to Quod illæ tantum habeatur, pro absoluto, qui pœnam pertulit furtum.

§. 8.

Fœmella quidem æque ac mas furti ob furtum perpetratum suspendi debet, lex enim specialis eas a generali non eximit l. 2 §. 13. quamvis tamen aliud obtinuit.

§. 9.

Licet Fur de præsenti ad restitutionem damni ponere cogatur, & cum lege accordet, per id tamen a pœna suspendii ordinaria non liberatur. §. 10.

Causæ

causæ, ex quibus pœna ordinaria cessat, sunt hæ: 1. Si fur sit impubes, proximus, ætas enim tatis minus malitiam & immaturitatem Judicij. Duæ ætates autem dicantur impubertatis proximi, arbitrio Judicis relinquendum est, inspecta discretione personæ, a longe circumstantiis de hoc judicare: non tam enim pœnalitas annorum, quam malitia eos rio ascendenda. 2. Si fur sit domesticus, quando scilicet libeli, parentes conjuges & aliæ cognationis proximæ juncti, sibi invicem quid surripuerunt.

§. 11.

Furari alienas furtim accidere, non cernens actione furti l. 2 §. 1715. 92 sed ad pœnam violentiæ, & amissionem rerum vocata fabricarum.

§. 12.

Cessat pœna suspendii propter gravitatem, & vilitatem rei furtivæ.

§. 13.

Pœna furti ordinaria exasperatur, ex causis, & circumstantiis aggravantibus. Ita fit pœna autem furtum sacrilegium, adhibere, & quidem illud quodammodo in Deum committatur; non vero in hominem, & hinc dignum omnino videtur, ut supplicium suspendii exasperetur. §. 14.

Furtum sacrilegum est, dum res sacræ, & Deo dicatæ furtim rapiuntur. §. 15.

Jure Canonico Furtum Sacrilegum committitur triplici modo. 1mo Dum res sacra, de loco non sacro 2do Dum non sacra de loco sacro 3tio Dum sacra ex loco sacro surripiuntur XVII q. 4. §. 16.

Furem nocturnum impune occidere licet privata auctoritate. Prolog. ff 9. Quod tamen ita procedit 1mo Ut hoc occisio pro defensione rei ipsius pudoris occidentis, vel rerum suarum magni momenti. 2do Ut volens occidere furem nocturnum, clamet. 3tio Si eum non cognoverit, nego habuerit testes qui noverint illum & adversus eum testes agere potuerint de furto. 4to Ut eum capere non potuerit. §. 17.

Ex furto duplex oritur actio ig. altera criminalis Fisco ratione vindictæ: altera civilis, ad reparationem damni.

§. 18.

Actio ad pœnam furti, & damni non transit ad hæredem, ita juxta Regl III non tenet ad hæredem transire actiones pœnales ex maleficio §. 19.

Præscriptionem lex naturæ præscripsit in rei vindicatione rerum furtivarum, & nos l. 2. ff 0. §. 20

§. 20.

Fur manifestus dicitur is qui in facto deprehenditur, & pro cujus manibus furtum inventum, usque dum ad locum destinatum auferat.

§. 21.

Fur rem furto ablatam, emisve professus, suspenditur, si contrarium probare non valuerit.

§. 22.

Furem & Latronem captum dimittere homagium ejus solvebat Abbas S. Bertini sed jam manibus comitatûs comitis non assistunt in pœna fl. 500. convictus 1659. 10.

§. 23.

Furtum inter Casus fortuitos non annumerabat, quia Diligentia & prudentia cavitari potest.

§. 24.

Suspensi Bona, ad Heredes cadunt L. 1. ff. 15.

§. 25.

Furtivam rem scienter ementes, & vendentes, aequaliter puniuntur, ac fures L. Labit. L. 2. C. 1

Caput LXXXVI
De Praedonib

§. 1.

Praedones sunt, qui homines in Domibus, vel alibi, non tamen viis publicas obsidendo, rebus suis spoliant, non tamen occidunt.

§. 2.

Praedonium vero est rerum alienarum vi rapiendarum

Praedones autem omnis generis malefactores tenentur Domini Terrestres ad requisitionem V. Nostrum, justa 48. 1756. capiare, & debita poena afficere.

§. 4.

Nobiles praeter Domicilia vicinia aliqua habentes, & ex Praedonibus, aliisque malefactoribus associantes, praevia civili & sufficienti Inquisitione ad Sedrian Curiae reportanda, & Sedria accedente ad hoc convenus & determinatione consecutis capiantur per Nostros aut V. Nostros, & ex vinculis citati, observato Juris Processu, debita poena puniantur L. 1625. renovat. 17. 1651.

§. 5.

Praedo licet minimam rem rapuerit, tamen poena vero est gravis atrocibus facti, & Legislatoris ad obedientiam obligatoris, potius habenda est ratio, quam aestimatio rei.

Praedones ejusmodi capi debent. Ferd. 1598. 30. 1618. 66 1622. 64

§. 7.

Praedones puniuntur pace vel tota l. ff. 15. conf. 1608. 2 1618. 60.

Cap.

Caput LXXXVII.
De Blasphemia

§. 1.

Blasphemia est crimen laesae Majestatis Divinae, dicitur enim in diminutionem, & laesionem honoris Divini

§. 2.

Blasphemus est in genere omnis, qui in Deum injuriosa, aut obscoena, & turpia verba profert, laeditur enim hic Majestas Divina. 1563. 92. 1723. 110.

§. 3.

Blasphemia alia est mediate in Deum, ut si quis per eum, aut laedicet, committa 1723. 110. Alia, quae immediate opponitur proprietatibus Divinis, quando scilicet Deo tribuitur id, quod ejus proprietatibus non convenit, aut cum ei non debita, dicitur, quod illi convenit. §. 4.

Utrumque genus blasphemia punitur 92. 1563 prima vice virgis, secunda vice baculis pulsatur. Tertiam autem instar duplicis homicidae gladio plectitur. Confirm. per 110. 1723. & 92. 1659. & secundum Vicecomitum, & baculorum, per varietatem circumstantiarum determinare poterunt ad arbitrium Judicis

§. 5.

Si Blasphemia immediate in Deum committatur circumstantiaeque aggravantes pugnent contra reum inferendo, si prius remedium non adhibeat jam vice hac modo delicti, quae poenam gladii dicatur. §. 6.

Blasphemare alterum audientes, & non accusantes, tribus vicibus Marcarum gravi pondere puniuntur. 92. 1563. 1659. 92. §. 7.

Blasphemia poena ordinaria mitigari potest; dum quis alterius blasphemat, obscoena enim minuit servus & mulier, non ergo talicet malitiosa & dolose blasphemavit. Idem, dum quis poenitentia ductus vere & stricte corrigit & blasphemiam mox in continenti revocat, dando signa poenitentiae, ex improviso enim, & incauta peccasse videtur.

Caput LXXXVIII.
De Homicidio

§. 1.

Homicidium prone frequens, ita & horribile crimen est & atrox.

§. 2

§. 2.

Homicidium a cade hominis sic dictum, est violenta hominis ab homine facta exanimatio seu occisio.

§. 3.

Homicidium dividitur in voluntarium & casuale. Voluntarium aliud est licitum, aliud illicitum. Casuale pariter aliud est culposum, aliud purè casuale, seu non culposum.

§. 4.

Homicidium voluntarium illicitum seu dolosum si accedat specialis malitia, quoad personam occisam vel modum occidendi, vocatur qualificatum; si occidas personam sacram, sacri legum; si per venenum clam porrectum, veneficum; si per insidias, insidiosum; si sub specie amicitiæ, proditorium; si per conductum pretio, assassinium; si spolij causa latrocinium aut prædocinium appellatur: si ex deliberatione a longo temporis intervallo, occisionem præcedente deliberatum, seu præmeditatum appellatur: si verò nulla ex prædictis circumstantia accedat, simplex homicidium dicitur.

§. 5.

Præterea quodam homicidia a persona occisa sortiuntur denominationem, & nomen specificum, ut: Fratricida, Matricida, Ataviocida, Uxoricida, Infanticida. 1723. ff.

§. 6.

Homicidium voluntarium in genere est, dum quis ex animo occidendi aliquem licite vel illicitè interficit.

§. 7.

Homicidium vero licitum seu necessarium est, quod vel ab Magistratu publica sit, nempe a Magistratu mortem inferente celestatis, aut bonos perimente in bello justo, vel privata necessitate, ut si aliter vitam, membra aut res suas vel alterius proximi quemvis defendere, quod aliquem aggressorem, nisi occidendo. 1039. ff. 10. 1025. 13. l. 6 13.

§. 8.

Homicidium porro voluntarium illicitum est, dum quis alterum animo pravo occidendi interficit, vel dolose peracutit, aut vulnerat ita, ut ex inde postea necessario sequatur mors.

§. 9.

Jus nostrum civile ratione pœnæ homicidij, cohæret Juri divino.

§. 10.

In homicidio, ut in aliis delictis quando de pœna mortis agitur, dolus absolutè requiritur, & lata culpa, quod pœnam mortis dolo non aggravatur. Mad. D. l 52. Alb. & §. 11. sf.

§. 11.

In delictis

In delictis ceteris regulariter consideratur l. animus, ne quis innocuus delinquere, delictum enim, absque voluntate non committitur. 2. Factum, ne negatur delictum seu ne negatur esse commissionis pravi. 3. Delictum, ne per legem sit punibile.

§. 12.

In delictis attenditur animus & voluntas, non autem exitus. Mad. l. 52 Alb. §. 11. sf.

§. 13.

Duplex est voluntas homicidii committendi, directa & indirecta.

§. 14.

Priusquam animus occidendi dolosus concludatur, ad torturam reus non potest devenire, nec licet devenire ex mere indiciis probabilibus, neque ex præsumptionibus & conjecturis eliminabiliter quis condemnari potest, sed ex probis Lute Merenberg Clarorius Ries §. 11. qu. 6.

§. 15.

Juramentum purgatorium locum non habet in Criminalibus, valde enim esset periculosum Cautum juramento non committere, quia quilibet pejerare posset, ut iram Dei mereretur.

§. 16.

Animus occidendi bene inferetur ex actu per se illicite gesto, non quidem ex hoc se solo, cum & is exerceat actum per se illicitum, qui Casuale culposum committit homicidium, sed simul ex gradibus circumstantiarum, si quod forte sit tale, quo mors ordinarie inferri posset.

§. 17.

Bene invicem distinguenda sunt species, 1. animo occidendi percutere; 2. Dolose percutere tali instrumento, quo homicidium ut plurimum committi solet, & ita 3. percutere, vel committere quid, sine dolo, unde homicidium sequatur. Nam primum & secundum pœnæ dum potius homicidium dolosum, & in illis est imponenda pœna gladii, non item in certo casu, propter absentiam dol. Dei quorum differt, homicidium Casuale culposum, a doloso, cum & in illo detur opera & opinio rei illicitæ.

§. 18.

Homicidium dolosum ordinaria pœna gladii dignum, duplici modo committitur. 1. Voluntate, & animo doloso occidendi. 2. Animo doloso vulnerandi, vel percutiendi ita, ut exinde immediatè sequatur mors. §. 19.

Pœna dolosi homicidij est gladius. l. qu. 15.

§. 20.

Homicidij pœna ordinaria exasperatur, pro qualitate actus ratione homicidii perpetrati & circumstantiarum concurrentium 1723. ff. quas Judex circumspecte exactissimè ponderare debet

§. 21

§. 21.

Quæ autem exasperatio supplicij arbitraria in casibus supra expressis, pro gravitate Criminis & Circumstantiarum

§. 22.

In homicidio instrumenti gravitas debet. Pariter & id, num ex percussione, aut vulneratione immediate secuta ejus mors, vel ex alia causa intercedente. §. 23.

Mandans alterum occidi, tenetur ad poenam ejus ac ipse occidere. Mandans enim ipsum delinquit Mandatarius. I. Delinquit in se ipsum. 2. In Mandatarium, quem corrumpit, ut occidat. 3. In occisum. §. 24.

Homicidium mandato suscepto irrogatur, qui alterius homicidium exequendum, sive mercede committit, sive pecunia interveniat, cos assassinium. §. 25.

Differt mandatum a Consulentes, & Mandatum a Consilio; quia mandatum fit in gratiam Mandantis; Consilium verò tendit in utilitatem consulentis, non consulentis. §. 26.

Si Mandatarius præter voluntatem Mandantis finem Mandati excedendo occiderit, Mandans ratione excessus non tenetur, sed solum Mandatarius. V. gr. baculo ferire, Mandans enecet. Ita etiam, si Mandatum fuerit de vulnerando, cum ille non autem de occidendo, attamen Mandatarius vulnerando occidat. §. 27.

Volens occidere alium, per errorem interimat alium, poena homicidij ordinaria præcedendo ejus. Licet error in proposito casu duplicitèr possit intervenire. I. In persona. 2. In actu. §. 28.

Quid Juris, si homicidium a pluribus commissum sit? Distinguendum I. Si facinus fuerit ex conspiratione omnes poena ordinaria dolosi homicidij tenentur. 2. Si unus è pluribus in ictu subito eodem occidendi fuerit, unus quo tantum eidem lethale vulnus intulerit, hoque ligato constet, hoc casu solum talis tenetur de homicidio. Si verò non constet quis ex pluribus occiderit, poena homicidij ordinaria locum habet §. 29.

Antiquo Jure 15 tab. 38. ad vindicandum Crimen homicidij agebat is, cui de causa interierat. I. e. pro nece Mariti, Uxor; pro illicij matrimonio, aut proles, vel hi non existentibus Consanguinei proximiores. Hodierna verò consuetudine agit Fiscus Comitat. cap. 28. 1729.

§. 30.

Crimen homicidij ceu licet ulti appellatione ex Vinculis patiscet

& Novi Judicij remedia quod Mandatum Novi Judicij, gratiam vitæ non contineat. 15 tab. 11. §. 31.

Tortura licet in Actione non petatur; poterit tamen Judex ordine salvo necessariam reddere, eam adjudicare, adeoque crimen Criminaliter pro bono publico, & Processu Summario.

§. 32.

Homicidium Casuale culposum est, quando occidens non habet animum dolosum occidendi; aut vulnerandi percutiendi, culpa tamen præcedente, vel interveniente, alterum occidit, vel ut agit dando operam rei illicitæ sine dolo, vel in re licita non adhibendo diligentiam, causam mortis, non quo ea immediate & necessario, sed solum per accidens subsecuta, sine dolo Culpa tamen præbet. Ratione Pœnæ. §. 33.

In casu Culposi homicidii ob carentiam doli, poena gladii ordinaria locum non habet. §. 34.

Homicidii dolose non patrati poena est solutio Homagii. Klaff. l. 82. Alad. §. 11. 81. §. 35.

Poenam Homagii, delictum rebus semper post se trahit, in re ligno poena arbitrio Judicis pendet, num & gravior vel decernenda. §. 36.

Poena Homagii est pecuniaria propinquiori occisi recipienti. §. 37.

Homicidium porro Casuale non culposum esse, quod casu impinat, nullo prorsus dolo nullaque culpa intervenientibus, vel præcedente, committitur adeoque præter scopum, Consilium & Culpam accidentis, ex negotio, & actu licito, natura sua ad delinquendum non comparato. §. 38.

Homicidium pure Casuale nulla punitur poena, adeoque extra a solutione Homagii hoc modo delinquens immunis est, eram non tam Homicidium, quam dolendum infortunium appellandum esse; §. 39.

Homicidium necessarium etiam necessitate privata, sive ex defensione pacificatum licitum est modo servetur moderamen inculpatæ tutelæ & Ratione Pœnæ, ne ideò homicidium tale, non esse puniale. Jure enim permitterentur. Imo peccaret invasus, si finem occidendo non pateretur ab invasore, quam hunc occidere. Carpzov. Pract. qu. 28. §. 40.

Verum ut homicidium defensionis causa commissum sit impunibile, requiritur, ut defensio juxta sit & legitima, si vi, ut dici

dici solet, servetur moderamen inculpatæ Tutelæ L. 3tia ff. 22.

§. 41

Moderamen inculpatæ Tutelæ in eo consistit, ut quis non aliter adversus vim, ac injuriam, quæ infertur, vel imminet, se tueatur, nec aliter periculum suum, vel proximi evitaturi poterit, quam si aggressorem ipse interficeret, vel debilitaret. L. 3tia ff. 22.

§. 42.

In specie vero tria sunt consideranda, Causa, Modus, & Tempus. Causa vera moderaminis inculpatæ Tutelæ est, injusta offensio, si minorum quis ab alio injuste fuerit invasus. L. 3tia ff. 22.

§. 43

Ut injustæ invasionem probare liceat is, qui invasorem occidit, potest evagum vel occisio per ipsum facta probatur, vel ipse confitetur se alterum occidisse, dicit tamen in contingente ad vitæ suæ servum defensionem.

§. 44

Modus inculpatæ Tutelæ consistit in propulsatione impetus periculi proportionata.

§. 45

Tempus demum observari debet, ut defensio fiat in continenti, id est contentione adhuc flagrante, antequam aggressor desistat, vel occidat. L. 3tia ff. 22. Nam si post moram tantum cessantem jam pugna finita, excedit moderamen inculpatæ Tutelæ, cessat enim jam hinc periculum invasionis. L. 3tia ff. 24.

§. 46

Hic notandum est 1mo. Quod invasus primum ictum expectare non teneatur, ut videat arma in se strictum, verum in tempore sibi prospicere potest, ac tenetur. L. 3tia ff. 24. 2do. Quod non solum nos ipsos, sed etiam alios exteros recte defendamus L. 3tia ff. 24.

§. 47.

Talem etiam raptorem rerum mobilium, pro earum defensione impune occidere licet, servato moderamine

§. 48.

Ad moderamen adhuc inculpatæ Tutelæ requiruntur 1mo. Arma, quibus agatur. Non enim debeo invadentem pugno, vel fuste, gladio. 2do. Tempus congruum. Non enim debeo verberantem me fodicare, quo verberare. 3tio. Inevitabilis necessitas. Si enim salvo Personæ honore recedere possum, non debeo invadentem expectare & percutere. L. 3tia ff. 21.

§. 49

Fœmina ad defensionem sui pudoris licite occidere potest, Procum sese invadentem, si minorem pudicitiam aliter defendere nequeat, nisi occidendo, pudicitia enim & Virginitas non est minus, imo majus bonum, quam vox, & membrum amissa non est ita reparabilis, vel sine verecundia.

§. 50.

Alarico Uxorem ac Virum in actionali Adulterio deprehensos in fla-

granti occidere titulo defensionis non licet, pro Foro Conscientiæ, licet tamen pro Foro Fori, Ratio Legis eos insons dolor mariti.

§. 51.

Sed moderamen inculpatæ Tutelæ excedit, non quidem pœna ordinaria Homicidii, sed mitius pro arbitrio Judicis punitur L. 1723.

§. 52.

Fugitivos & proscriptos Homicidas recipiens, & ad requisitionem Supremi, vel N. Homicida non extradans, eandem, quam Homicida meretur Capitis pœnam, & incurrit, ac pariter ut Homicida prosequitur. 39. 1563.

§. 53

In loco delicti liberè capiuntur L. 1mo ff. 9. & 3tio ff. 32. Homicidæ, Homicidas exoticos Dominus Terræ loci judicat L. 3tio ff. 26. & Servitores Nobiles sub pœna Homagii 40. 1563. Intelligo tamen, quod Dnus Terræ loci judicat ad instantiam aliorum. Ibidem non autem in Causa sua propria, quia nemo sibi Judex. Vigil. ff. 2. & Ulad. ff. 4. &

§. 54.

Homicida si comparuerit, sententia pronunciata, absque alio sententiæ ulteriori libello capitur. L. 2 ff. 58.

§. 55.

Homicidas dimittere Homagium solvit. Reperti tamen semper puniri possunt. 1563. 40.

§. 56.

Homicidam in Domo detinere, Bona amittit. Ulad. ff. 4.

§. 57.

Homicida per Procuratorem comparere potest, sed non accusatus eum. Ulad. ff. 13.

§. 58.

Homicidium deliberatum & voluntarium non gratiatur 11. 1723. Stat. ff. 4. gratiam aliquando per Legem posse. 1563. ff. 29. 1562. 63. Circa voluntatem partis Læsæ non. Stat. ff. 3. 26.

§. 59.

Accorda in Homicidio tollit pœnam. Ulad. ff. 82.

§. 60.

Homicidij aliquis absentum insimulans, emendam Capitis incurrit. Stat. ff. 4. 26. nonnunquam Indebitam 1567. 43.

Caput LXXXIX
De Adulterio

§. 1.

Carpz. p. 1. qu. 51. Crimen adulterij grave & atrox appellat. 1mo non enim modo turbat bonorem matrimonij, & famam Liberorum, in gravem decus generis convicium, sed & eorum Conjugatorum

cum.

rum separat; recusabat enim eximde Actio Divorsij. 2do Innocuit furorem proprij corporis, subtrahendo illud Conjugi. 3io Peccat in proprium corpus 1. Cor. VII. v. 3 & 4. 4to Peccat in Deum: peccat in Conjugem, & supponit adulteram foecum mendacem. 5to Neum etiam trahit sequius plura mala, quia Prezi negat, quin Clanculum admittatur adulter in eos, quos Coniugibus suis obtrudere nolit.

§. 2.

Adulterium stricto sumptum est concubitus mariti vel uxoris, cum persona extranea, soluta, vel ligata matrimonio alio

§. 3.

Adulterium aliud vocatur Simplex sive unilaterale, dum maritus cum soluta, aut uxor cum soluto committitur copula carnalis. Aliud duplex aut bilaterale, cum utrique pars delinquens in Conjugio est.

§. 4.

Adulterij poena est in uxorium Capitalis. 1. 6. 105. & 109. tur gladio 1. 6. 15. Olim in flexis arboribus, vel equis alligatis in quatuor partes divellebatur. Donell. Libr. 2. Decad. 1. Expost ejus poena erat poenitentiales Coloni. L. 2. Cap. 8.

§. 5.

Poena mariti Adulteri est arbitraria, nulla enim certa poena a Jure in eos constituta habetur. 12. 1723. Hodiernum poena maritorum Arbitraria Capitali debet esse minor, eaque temporanea ibid.

§. 6.

Primum Adulterium uxoris, punitur actione mariti, quavis de licita publica vindicare regulariter permittat ad Actionem Fisci Magistratuales 1. 6. 105. Primum autem Adulterium est, quo marito primum innotuit, licet uxor Adulteria celaverit antea. ibid.

§. 7.

Quemadmodum vero Maritus primum suo nomine & Actione vindicare potest; ita etiam potest Judex eidem condemnandi Lib. C. IX. qu. 26. tam 1. expressis verbis, aut Literis, quam 2. Implicite, scienter ei cohabitando, & concubendo.

§. 8.

Imo & gratiare potest Maritus uxorem, ratione primi Adulterij condemnatam, etiam post latam definitivam Sententiam. Quamvis condemnatis gratiam dare, sit Stylus Regij. 1715. 98.

§. 9.

Secundum demum, & reliqua Conjugis adulteria, maritus vindicare non potest. 1. 6. 105. Sed Fiscus Magistratualis, ne alia publica Crimina. Lib. 4. qu. 26.

§. 10.

Adulte

Adulterium mariti vindicare, actionem uxor non habet. Femina enim agere, uxori negue licet, neque consuetudo induxit.

§. 11.

Propter Adulterium Conjux innocens potest agere contra nocentem ad divortium thori. At vero utergue potest quovis adulterium uterque potest contra alterum ratione Divorsij agere.

§. 12.

In Foro Seculari paria delicta inter Conjuges non tollunt mutua Compensatione.

§. 13.

Poena ordinaria mitigatur & in mitiorem temporalem mutatur. 1. Dum Adulter decoratorem Stationis sum, moratus fuisse sedulo informata, adulterium patrat; quia sine dolo non committitur adulterium: error excludit autem dolum. 2. Si Maritus pro uxore adultera, antegnam sententia ferratur intercedat, delictum ei condonet, & se deinceps quoque cohabitaturum promittat.

§. 14.

Non consummatione Delicti poena ordinaria non mitigatur; adulterium enim est violatio thori.

§. 15.

Non committit Adulterium Adulter ignorantia personae loco Mariti alium admittens; Ignorantia enim excusat. Nec Mulier cuius contra voluntatem illata est.

§. 16.

Adulterium latius acceptum, omnia Carnis seu luxuriae delicta denotat, ut est Polygamia, vis illata, Sodomia, incestus, Sacrilegium, Stuprum, & id genus alia, quibus violatur pudicitia. Latissime vero Stuprum denotat, adulterare omne, quod sincerum & integrum est, corrumpere; ut monetam, Vinum. 12. 1729.

§. 17.

Adulter Adulteram perdite Dotem, sed si reconciliatur Mariti, eam recuperat. Nunquam tamen perdit Paraphernam.

§. 18.

Fornicatio est, cum Nobilis Vir conjungitur alienis ancillis 1. Stepb. Libr. VI. C. 26. olim poena ejus erat Depilatio capitis, in primo & secundo Crimine, in tertio vero amissio libertatis, & in Colonicalem conditionem reductio.

§. 19.

Stuprum fit cum Virgine, aut Vidua honesta conditionis. Poena ejus olim erat, Virgae, seu scopae, hodie pecuniaria taxatio, & ere carente baculis caesio

§. 20.

Incestus, fit cum consanguinea; Scienter contracti; Nota In

ibid.

fidelitatis. P. 1.ª tit. 14. in primo & secundo poena mortis in tertio ac quarto gradu, Carceres 12. 1723. Ignoranter vero contracti Divortium. P. 1. tit. 106.

§. 21.

Scortatio, est meretricius coitus, punitur ut stuprum.

§. 22.

Lenocinium cum Mulieribus quaestuariis. manet apud nonnullas gentes impunitus.

§. 23.

Sacrilegium, cum sacrata Persona.

§. 24.

Sodomia, cum Viro aut animali aliquo, punitur Igne.

§. 25.

Raptus est violenta Virginis vel foeminae abductio, libidinis explendae causa. Poena ejus amissio Capitis 1521. 36. & in facto ejus Nobilis etiam capi potest. P. 1. tit. 9.

§. 26.

Virgini vis illata homicidio aequiparatur. S. Ladisl. L. 1. C. 32.

§. 27.

Adulteros captos, etiam non privilegiati punire possunt: sub poena homagii, si dimittantur. P. 3. tit. 32.

§. 28.

Licet Mater in uno alterove Adulterio deprehensa fuerit, si tamen affectu Conjugali marito circa idem tempus convixerit, Proles adulterina non praesumitur.

§. 29.

Adulter Adulteram de Jure Civili ducere nequit in matrimonium nisi Adulterium cum promissione matrimonii, vel insidiis vitae structis conjunctum sit.

Caput XC
De Infanticidio

§. 1.

Infanticidium est occisio & exanimatio Infantum & Liberorum.

§. 2.

Infanticidae per Magistratus puniuntur, non obstante praerogativa Nobilitari. 1625. 6.

§. 3.

Infanticidae poena Capitis plectuntur. P. 2.ae tit. 43. 1723. 11.

Caput XCI
De Restitutione

§. 1.

Restitutio seu satisfactio est damni injustè dati, secundum arithmeticam aequalitatem restauratio.

§. 2.

Restitutio bifariam consideratur: 1.º Ex parte rei possessae & acceptae, quae Domino suo restitui debet, quamprimum resciverit esse alienam. 2.º Ex parte injustae damnificationis & laesionis, ob quam res ablata, restitui, vel potius compensari debet, etsi, qui laesit, nihil exinde possideat, nullumve emolumentum acceperit. Summatim ratione rei, & ratione facti.

§. 3.

Mensura autem Restitutionis ratione rei debet esse Quantitas Possessionis, h. e. tantum restituas, quantum ex re aliena possides, vel exinde locupletior factus es. Ratione vero Damnificationis & laesionis debet esse Quantitas damni alieni, h. e. in quantum alter laesus est, in tantum Compensatio fiat, saepius etiam cum Poena Violentiae 23. 1613.

§. 4.

Posteaquam aliquis cognoverit, rem a se hactenus possessam bona fide, & esse alienam, restituere tenetur, priusquam autem resciret, probabilis Ignorantia eum excusat.

§. 5.

Fructus merae Industriae ad bonae, imò etiam malae fidei Possessorem pleno Jure pertinet. Fructus vero rei, sive sint naturales, sive mixti, postquam percepti fuerint, bonae fidei Possessori acquiruntur, percipiendi autem post abjudicationem, ad Dominum pertinet. Quia 1.º Res quaelibet Domino suo fructificat. 2.º Quia si ad hunc remittere non vult, incipit esse malae fidei Possessor, qui omnes fructus rei, sive naturales, sive mixtos, medio tempore perceptos una cum re ipsa restituere tenetur. Regl. 173. & Kitth. C. IV. qu. 23.

§. 6.

Inventor rei alienae, si nesciat, ad quem pertineat, & eam per Incuriam Ipse quoque amittat, non obligatur ad Restitutionem: Quia omnis obligatio est vel voluntaria ex pacto, vel Involuntaria ex Delicto & iste neque cum rei Domino pactus fuit de Custodia, neque contra eum deliquit.

§. 7.

Restitutio Donorum Legaliter petentibus Possessoribus olim cum restitutione damni etiam fiebat 1681. 11. 39.

Caput XCII
De Litteris Armalibus

§. 1.

Armalistae pro domesticis duntaxat Comitatuum necessitatibus taxantur conscientiosè. 6. 1723.

§. 2.

Litterae Armales tam in illo Comitatu, in quo Impetrator earum ortus est, ut evitentur fraudes, quae in tot transmigrationibus

Contin

contingere solent, quam etiam in eo comitatu, in quo Actum recipi, publicari debeno intra Annum L. Z.a cf. 12. Non publicata enim nullius sunt vigoris 1625. 59 1630. 30 1655. 36.

§ 2
Quous omnium Litterarum Conservatio competat Fratri natu majori, ita etiam Litterarum Armalium. Excepto fictitios Satisfabricatoribus & aliis extraxedibare intendentibus: Quo in Casu Frater propinquior generationi paterna conservare debeat.

§ 3
Armales concivibus nonnisi ad commendationem civitatum conferantur 1629. 15. Extraneis ad commendationem trium Cancellariorum. Nuncio ad Dominum Ferreotrio vel comitatu 1630. 00. 1655. 36. commendationem.

§ 5
Armales non sunt necessaria ad docendam Nobilitatem in Judicio l. cf. 6.

§ 6
Reliqua vide Alembr. III Cap. 3. cf. de Nobilibus, & Alembr. ejus Cap. 1 & 2.

F I N I S.

Index

Sectio		Pagina
1.	De Jure Hunnorum usque ad tempora professionis fidei Christianæ.	1.
2.	De Legibus Hungarorum a tempore receptæ Religionis Christianæ, usque ad compilationem Decreti Tripartiti sub Uladislao II.do receptam.	3 bis 6
3.	De Jure Hungarico a temporibus Compilationis Decreti Tripartiti sub Uladislao II.do usque ad gratiosissimum Romanorum Imperatorem Carolum VI.	8.
4.	De Juribus Hungaricæ coronidemque Regiorum formatione sub Carolo VI. Romanorum, Hungariæ autem III.io	11.
5.	De peculiaribus Hungaricæ Juribus	13.

Membrum I.us

Capitul.		
1.	De Cancellaria	17.
2.	De Consilio Locumtenentiali Regio	18.
3.	De Camera Regia Hungarica.	21.
4.	De Curia Regia & prudem	25.
a)	De Tabula Septemvirali	25
b)	De Tabula Regia Judiciaria	28

Membrum II.dum

Cap:		
1.	De Actione	29
2.	De Causa	30
3.	De Processu	31.
4.	De Datium Petitione	32.
5.	De Alba	32.
6.	De Commissione	32.
7.	De Remissione	33.
8.	De certificatorijs seu Citatione	33
9.	De Termino	34.
10.	De Prefixione	35
11.	De Exhibitione	35.
12.	De Dilatione seu Extensione seu Prorogatione	36
13.	De Levata	36
14.	De Proclamatione	37
15.	De Compositione	37

Index

Caput		Pagina
16.	De A. seu Actore	37.
17.	De I. seu Incatio	38
18.	De Ingerente	39.
19.	De C. seu Cretore	39.
20.	De Mandatariatu	40.
21.	De Procuratoria Constitutione	40.
22.	De Plenipotentiaria Constitutione	40.
23.	De Contumacia per non venit	41.
24.	De Contumacia per non defendit	41.
25.	De Exceptione	42.
26.	De Condecorentione Causa	42.
27.	De Meritoria Responsione	43.
28.	De Gratificativa Responsione	43.
29.	De Procuratoria Responsione	43.
30.	De Depositione	43.
31.	De Praescriptione	44.
32.	De Calumnia	46.
33.	De Probatione	47.
34.	De Testibus	48.
35.	De eo Rerum	49
36.	De Inquisitione	49.
37.	De collaterali Inquisitione	49
38.	De communi Inquisitione	51
39.	De Inquisitione authentica	51.
40.	De Juramento	52.
41.	De Recognitione	53.
42.	De oculata Revisione	54
43.	De Instrumentis	55.
44.	De Argumentis	55.
45.	De Inspitione, Conjectura, seu Praesumptione	56
46.	De Purga	57.
47.	De Sententia Interlocutoria	57.
48	De Sententia finali	58.
49.	De Mandato	59.
50.	De Prohibita	59
51.	De Procuratoris Revocatione	60
52.	De Appellata	61
53.	De Appellatione extra Dominium	62
54.	De Appellatione intra Dominium	63
55.	De Executione	64.
56.	De Oppositione	65.
57.	De Repulsione	65.
58.	De Novo Judicio	66.
59.	De Remissione Causae	66
60.	De In rem adjudicatam transire	66.

Membrum III^tium

Capus		
1.	De Statu in Hungaria in genere	67.
2.	De Statu Ecclesiastico	67.
	De Religiosis	68.
3.	De Statu Secularj	69.
	De Magnatibus	69.
	De Nobilibus	70
	De Civitatibus	73
	De Judicio	77
	De Colonis	79.

Membrum IV^tum

Caps:		
1.	De Judicibus in genere	82
2.	De Judicatu Comitatensi	84
2.	De Supremo Comite	88
4.	De Vice-Comite	90
5.	De Judice Nobilium	93
6.	De Judicatu in Tabulis Districtualibus	94

Membrum V^tum

Caps:		
1.	Jdio creat Nobiles in Hungaria?	95
2.	Palatinus creatne Nobiles?	96
3.	De rebus & earum Divisionibus	96
4.	De Donatione	100
5.	Palatinus datne Donationes & gratias?	105
6.	Palatinus datne Consensum super Adoptione	106
7.	Datne Rex vel Palatinus Donationes vel Consensus Secularibus, super Bonis Ecclesiasticis vel Ecclesiasticis Personis super Bonis Secularibus	106
8.	Quali Stylo debent fieri Donationes	107

Index

Cap:		Page
9.	De Titulo Donationis	107.
10.	De Jure Regio	107
11.	De Jure Regio Donationi adnexo	108
12.	De Consensu Regio	109.
13.	De Defectu Seminis	111
14.	De Nota Infidelitatis	113.
15.	De Crimine Laesae Majestatis	117.
16.	De Statutione	120
17.	De Statutione pura	123.
18.	De Restatutione	124.
19.	De Contradictione	124.
20.	De Evocatione ad dandam Contradictionis rationem	127.
21.	De Nova Donatione	127.
22.	De Jure Possessionario	129.
23.	De Appertinentijs	130
24.	De Donis Sexus Masculini	130.
25.	De Donis Sexus Foemini	131
26.	De Dono Avitico	132
27.	De Donis Acquisitis	132
28.	De Coaquisito	133
29.	Quid Juris foeminis in Donis Maritorum & e contra	133.
30.	Quid Filiabus si Dona non sunt sexus utriusque	134.
31.	De Quartalitio	134.
32.	De Praefectione	137.
33.	De Adoptione	138.
34.	De Mobilibus & utrum ea utrumque sexum concernant,	139.
35.	De Emptitiis utrum ea etiam utrumque sexum concernant	140.
36.	De Successione	140
37.	De Successione mutua, quaeve Jujus Causa & Origo	148.
38.	De Divisione	148.
39.	De Nova Divisione	151.
40.	De Divisionis Rectificatione	153.
41.	Quid Dos, quae Scripta, quae & quanta Legalis?	154.
42.	De Parapherno	157.
43.	De Allatura Uxorea	158.
44.	De Tutela & Curatela	158.
45.	De Tutore	161.
46.	De Pupillo	167.

Index

Cap:		Page
47.	Quae aetas Legitima, quae perfecta	167.
48.	De Testamento	168.
	De Legato	175.
49.	De Obligatione	178.
50.	De Contractu	180.
51.	De Pacto	184.
52.	De Sponsione	186.
53.	De Transactione	186.
54.	De Societate	187.
55.	De Fidejussione	188.
56.	De Mutuo & Liquido Debito	191.
57.	De Commodato	195.
58.	De Locatione & Conductione	197.
59.	De Deposito	198.
60.	De Emptione & Venditione	200.
61.	De Fassione perennali & ubi celebratur?	205.
62.	De Fassione Pignoratitia & ubi celebratur item de ipso Pignore	207.
63.	De Cambio	211.
64.	De Evictione	213.
65.	De Decimis	216.
66.	De Nona	223.
67.	De Tricesimis	224.
68.	De Telonio & Naulo	229.
69.	De Metis	235.
70.	De Transmigratione & Repetitione Colonorum	238.
71.	De Obligationibus ex Delicto	238.
72.	De Damno	224.
73.	De Injuria	252.
74.	De Actu Majoris & Minoris Potentiae	254.
75.	De Violentia	266.
76.	De Occupatione	266.
77.	De Hypotheca	267.
78.	De Impensione Dominorum Terrestrium	272.
79.	De Impensione Civitatum	277.
80.	De Abactione & Invagiatione	277
81.	De Aresto	278.
82.	De Emenda Linguae	280.
83.	De Calumnia	281.
84.	De Homagio	294
85.	De Furto	285.

Index.

Cap:		Pag.
86	De Prædonio	288.
87	De Blasphemia	289
88.	De Homicidio	289
89.	De Adulterio	295.
90.	De Infanticidio	298.
91.	De Restitutione	298
92.	De Litterio Arrmalibno	299.

2 MTA KÖNYVTÁRA
KÉZIRATTÁR

DISZMŰVEK 277.

NOTATA EX IOANNIS JONY
COMMENTATIONE HISTORICO
JURIDICA ORIGINES DE
PROGRESSU IURIS HUNNO~
~HUNGARICI.

1| KÉZIRAT, 1756. 2° 300 p.

VÉGE